MDK

Dalos Kovács József,
a Zsolnay gyárüzem vállalatvezetője. 1941-től
8 évig volt a gyár vezetője.

Nikelszky Géza beszámolója Dr. Szentiványi Gyulának.
A Zsolnay gyár művészei és kivitelezői.
Pécs. 1948.nov.16.

Dallos Kovács József

MDK

A Zsolnay "Nemzeti Vállalat" vezetője

62.o.

62.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay gyár művészete.
Pécs. 1959.

Dallos Kovács –
Dallos Sandra

Dallos László MDK

1901-1958

A fehérterror miatt külföldre menekült

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX.században.Bp.1959.43.l.

Dalós László

Németországi emigrációja alatt a „Griffel" és a „Vörös csoport" tagja volt.
Szerepelt az „Első Általános Német Művészeti Kiállításban Moszkvában (1924)

Mávra János: Adatok és dokumentumok

Kritika 1968 XI. n. 38 old.

Dallos László, fotoművész

- Szombathelyen laboráns. Képeket küldött a zalaszentgróti kiállításra.

T. A.: Ifjú tanítványok - ifjú mesterek
Magyar Ifjúság, 1971. aug. 6. 13. l.

Dallos László

DALLOS LÁSZLÓ munkáiból nyílt tegnap fotókiállítás a Szombathelyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtárban. A tárlatot több üzemben és művelődési intézményben is láthatják majd a fotózás hívei. VII. 10

Magyar Hirlap 1977/154/lo

Dallos László 1

Az Első kiállitás képei c. fotótárlaton szerepelt a Munkásmozgalmi Muzeumban.

Ma yar Hirlap 1978-214-8
Hegyi Gyula: Az Első kiállitás képei

Dallos László

A Zichy kastély kamaratárlatán szerepelt

A sport két végletes vetületét, a könnyed lebegést (*Talajtorna*) és az izomszakasztó erőfeszítést (*Súlyemelő EB 1970*) emeli ki *Dallos László*. Ezenkívül ő az egyetlen a mezőnyben, aki absztrakcióval is próbálkozik. *Kapcsok* címen fehér papírlapra párhuzamos sorokban kirakott, köznapi használatban levő iratkapcsokat rögzít — egyetlen formabontó szabálytalansággal mozgatván meg a kompozíciót.

V agn

Dallos László

Résztvett a Pentacom Orwo nemzetközi fotóversenyén alkotásával, amit a Zichi kastély zeneteremében á magyar dijnyertesek alkotásaiból állitottak ki.

Magyar Hirlap 1977/152/9

Wagner: Nemzetközi fotóverseny

Dallos László 2

Sajnálatosan csak két képével szerepel *Dallos László: And* címmel a barátságot, a *Levelek egy lányhoz* címmel a szerelmet idézi fotóval és „egyéb ötletekkel", nagyszerűen, jóleső kedvességgel.

Magyar Hirlap 1978-214-8

Hegyi:Az Első kiállitás képei

Dallos László (Griffel)
grafikus

„Ujságárulap"
(vegyes)

Ék Sándor: A proletár-forradalmi.....
Művészet, 1971.november - 3.oldal

Dallos László
festő

Méltatás.

U.Krehirt: Szilágyi Jolán berlini kiállitása.
Művészet, 1971. november - 16.oldal

Dallos László

a hussas évek németországi műcészeti és munkásmozgalmának történetében jelentős szerepet vitt.

Aradi Nóra: A szocialista képzőműcészet története, Budapest, 1970.

1131

Dallos Lanló

Emlive

Dr. J. Ficzekiv mütetése
Estilthinkap, Bp. 1964. dec. 20.

1.

Dallos László

és felesége, Mimi Berlinbe hívták
Ék Sándort, mikor megtudták,
hogy a magyar rendőrség megint
figyeli.
Dallosék Neuköllnben, a Hermannstrassén
laktak, tágas hétnobás lakásban.
Ék nálunk vállt meg.

Ék Sándor: Mába érő tegnapok. Bp. 1968. Kossuth K., 246 l., képes.

241. l.

Dallos László

ezzel a mai Griffel fedőnév alatt állandóan foglalkoztatott grafikusművészként dolgozott a németországi kommunisták számára.

Ék Sándor: Mába érő tegnapok. Bp. 1968. Kossuth K., 246 l., képes.

241. l.

Dallos László

a Proletár Képzőművészeti Tanműhely növendéke volt. Ék Sándorral jó vinonyban volt. Megtalálta az utat a ~~k~~ mocistákhoz (Ma c. folyóirat) és a modern művészetben.

Ék Sándor: Mába érő tegnapok. Bp. 1968. Kossuth K., 246 l., képes.

50. l.

Dallos László

A Párttörténeti Intézet Archivumában van egy jegyzőkönyv, mely felsorolja 35 ifjú kommunista nevét, akiket 1921. okt. 25-en a Budapesti Királyi Törvényszék rögtönítélő bírósága elé állítottak. Köztük van Dallos neve is. A rögtönítélő bíróság illetéktelennek minősítette magát, így a fiatalokat a büntető törvényszék ítélte el 1922. jun. 13-án.

ék Sándor: Mába érő tegnapok. Bp. 1968. Kossuth K., 246 l., képes.

195. l.

Dallos László

büntetését a majd egy évig tartó vizsgálati fogsággal kitöltöttnek vettek. Nyilvántartottúk, mint kommunistát, de eljárás nem folyt ellene. Kapott nebály-nemű útlevelet, ha „kijáró" ügy véd neserte is azt.

Ék Sándor: Mába érő tegnapok. Bp. 1968. Kossuth K., 246 l., képes.

185. l.

Dallos László

Berlinben az első napokban – mivel a párttól nem volt igazoló iráza – sem szállást, sem munkát nem kaptak (Ék Sándorral). Végül egy vonatfaragó műhelyben kaptak munkát, de tartózkodási engedély hiányában felmondtak nekik.

Ék Sándor: Mába érő tegnapok. Bp. 1968. Kossuth K., 246 l., képes.

176-181. l.

Dallos László

1922. októberében Ék Sándorral Bécsből Berlinbe utazott.

Ék Sándor: Mába érő tegnapok. Bp. 1968. Kossuth K., 246 l., képes.

169. l.

Dallos László

1921. végén szabadult a Pestvidéki Fogházból, mintán majd egy évig tartó vizsgálati fogsággal kitöltöttnek vettek a reá rótt büntetést. Ék Mimi hugát vette feleségül, Bécsben egyenesen öt hereste fel és ö is csontfaragónak állt, mint Bernáth, Ék, Olcsai Kiss Zoltán.

Ék Sándor: X Mába érő tegnapok. Bp. 1968. Kossuth K., 246 l., képes.

162. l.

Dallos László

hazulról kapott pénztüldeményt és mikor Berlinben letelepedett magyar ismerőseinek révén állásban jutott. Ezután beiratkozott egy ismert képzőművészeti nabadiskolába s ennek alapján tartóskodási engedélyt is kapott.

Ék Sándor: Mába érő tegnapok. Bp. 1968. Kossuth K., 246 l., képes.

184. l.

Dallos László

apja elöljárósági altiszt volt, a Dob utcában feleségével kármesterséget vállalt. Zaúló és két testvére is elvégezte a középiskolat.
Németországban és a Szovjetunióban hérőbb megbecsült művén lett

Ék Sándor: Mába érő tegnapok. Bp. 1968. Kossuth K., 246 l., képes.

184 - 185. l.

Dallos László

fenvesaságaiban Ék hérőbbi elmeravará-
hak jelest látta.

Ék Sándor: Nába érő tegnapok. Bp. 1968. Kossuth K.,
246 l., képes.

185.1

Dallos László

Annak oka, hogy Berlinben nem kapott segítséget, az volt, hogy nem tartozott a Kun-frakcióhoz. Nehéz helyzetét elpanaszolta szüleinek (bár az emigrációt úgy hirdbe, hogy nem fordul hozzájuk)

Ék Sándor: Mába érő tegnapok. Bp. 1968. Kossuth K., 246 l., képes.

183-184. l.

Dallos Károly
grafikus

M. D. K.

A Proletár Képzőművészeti Tanműhely tagja volt.

Ék Sándor: Proletár képzőművészeti Tanműhely.
Művészet, 1968. november - 34 kép.

M.D.K.

Dallos László

Lásd: Griffel

Pogány Ö. Gábor: Ék Sándor, Bp. 1961. 11.1.

DALLOS LASZLÓ, grafikus

Szilagyi Jolannak egyéni, lényegre törő formanyelvének kialakitasaban segitségére volt a mar itthon elsajatitott és alkalmazott konstruktiv szerkesztési mód, mellett Dallos Laszló és Alfred Beit gyakorlati példaadasa is.
100.old

BORSÓS LÁSZLÓ: Szilagyi Jolán 97.old

Szabolcs-Szatmári Szemle, 1970. V. 2.sz.

DALLOS LÁSZLÓ, grafikus

SZILÁGYI JOLÁN Németországban a munkásosztály harcában nagy német művészekkel és a magyar Dallos Lászlóval, E Ék Sándorral dolgozott együtt rajzaival, karikatúráival röplapjaival. Különösen akarikatúra-művészet terén sikerült maradandót alkotnia. 100.old

BORBÉLY LÁSZLÓ: Szilágyi Jolán 97.old

Szabolcs-Szatmári Szemle, 1970. V. 2.sz.

[Dallos] Lánló, grafikus

Megemlítve

7

Vadón Ferenc: Egy ökfelcíldozó, harcos asszony

Népszabadság, Bp. 1980 o k+26.

DALLOS LÁSZLÓ (fotó)

Kiállitása Budapesten, 1984.dec.

Fotóművészet, 1985. 1.sz.

Dallos László, festő- és grafikusművész

A hagyományos és népszerű Ezüstgerely pályázatot -művészi- ismét kiírta az OTSH. — Az.
Dallos László „Erő" c. képe a szombathelyi súly-emelő EB nemzetközi elismerést aratott művészi plakátjához adott inspirációt.
(említve).

7. Vincze György: Rangot adó Ezüstgerely.
Népsport, 1984. márc. 2. 7. old.

Dallos László

repr- ld. Mészáros János

Székely András: Második.A Fiatalok Fotóművészeti Studiójának kiállitása

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf. 20-21.o.

SZERZŐDÉS

munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesitéséhez

mely létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

Dallos László

30 győzelmes év témájában fotóamatőrök felvételei szerepelnek így Kotnyek István/Budapest/; Stefkovits János/Budapest/Józsefvárosi arckép, Sehr Miklós/Budapest/:Fiatalok,Timberger József /Komló/Bordásfalu,Dallos László/Szombathely/: Tornás lány,Juhos Nándor/Kaposvár/:Öregapám Mohácsról v

Népművelés 1975/5 39.

Dallos László

Párissi lány

Népmüvelés 1975/11/39

Dallos László

Október 18-án nyilt meg az országos fotómüvészek kiállitása, melyen szerepelt Dallos László/Szombathely/, Darkó István/Budapest/, Koos Pál/ Salgótarján/, Balogh István Szilárd / Csongrád/, Kerekes Bábor/ Budapest/, Balogh Ferenc?Békeéscsaba/.

Népmüvelés 1975/11/39

Dallos László

Paizs Göebel Jenő emlékkiállitása a szentendrei Művésztelepi Galériában junius 15.-től, Kassák Lajos emlékkiállitása a paksi Művelődési Központban, julius 4.-ig, Sugár Andor emlékkiállitása a szombathelyi Forradalmi Muzeumban julius 1.-ig tart nyitva. Bencze Lilla tüzzománc kiállitása a Kulturális Kapcsolatok Intézetében junius 17.-ig, Dallos László fotókiállitása a Fészek Művészklubban junius 30.-ig megtekinthető. Deim Pál a Magyar Nemzeti Galéria Műhely-sorozatában junius 20.-tól, Buczkó György a Studió Galériában junius 20.-tól, Farrag Emil a Dózsa Művelődési Házban juni. 24.-ig, Encsy Judit a Pszichiátriai Klinika Nappali Szanatóriumában julí.4.-ig, Józsa János a nyiregyházi Jósa András Muzeumban mutatja be müveit.

Élet és Irodalom,Bp.1979. juni.16.XXIII.évf.24.sz 8. lap.

MDK

Dallos Livia

Kiállitási hir

Müvészet 1968 okt.p.48.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-745, 340-726

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

1981 SEP 18

6 1021

DALLOS LÍVIA FESTŐMŰVÉSZ OTTHONÁBAN. Dallos Líviának a napokban nyílt kiállítása Győrben. A kiállításon szerepelnek emberábrázolásai és virágcsendéletei. A képek a művésznő otthonában készültek figurális alkotásai körében. A felvételen a Kompozíció című alkotás látható

Dallos Lívia

BEMUTATÓT
ndez
18.30 órai kezdettel
ON, a Liszt Ferenc utcai
Központ István-termében
ű k ö d n e k :
ÁN PÁL
- BARACSI ISTVÁN
I VIKTÓRIA
énekesek
e n e :
MÁS és együttese
BAY ÉVA,
vízió munkatársa
ő j e g y e k
uth utcai
EMŰ SZAKÜZLETBEN
Ferenc utcai
/ATBOLTBAN válthatók!
8 1 . o k t ó b e r 2 0 - i g
haladó vásárlásnál
t beszámítja!
k
t
Divatáru
kereskedelmi Vállalat
7230

nak hőszigetelésé
donságairól szóle
Irodák, ahol ma
együtt megrendell

AZ ALBA REGIA ÁLLAMI ÉPÍTŐIPARI VÁLLALAT

p á l y á z a t o t
hirdet

j o g t a n á c s o s i

munkakör betöltésére szakmai gyakorlattal rendelkezők részére.

Bővebb felvilágosítás és a pályázatok leadása a vállalat Személyzeti és Oktatási osztályán. (8000 Székesfehérvár, Ady Endre 9—15. szám).”

7110

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1979 DEC 9

ORSZÁG VILÁG
Budapest

dárijesztő Intézetnek. Feladata, keresi az ország legkülönbözőbb lekedik —, hogy

Dallos Lívia

1021

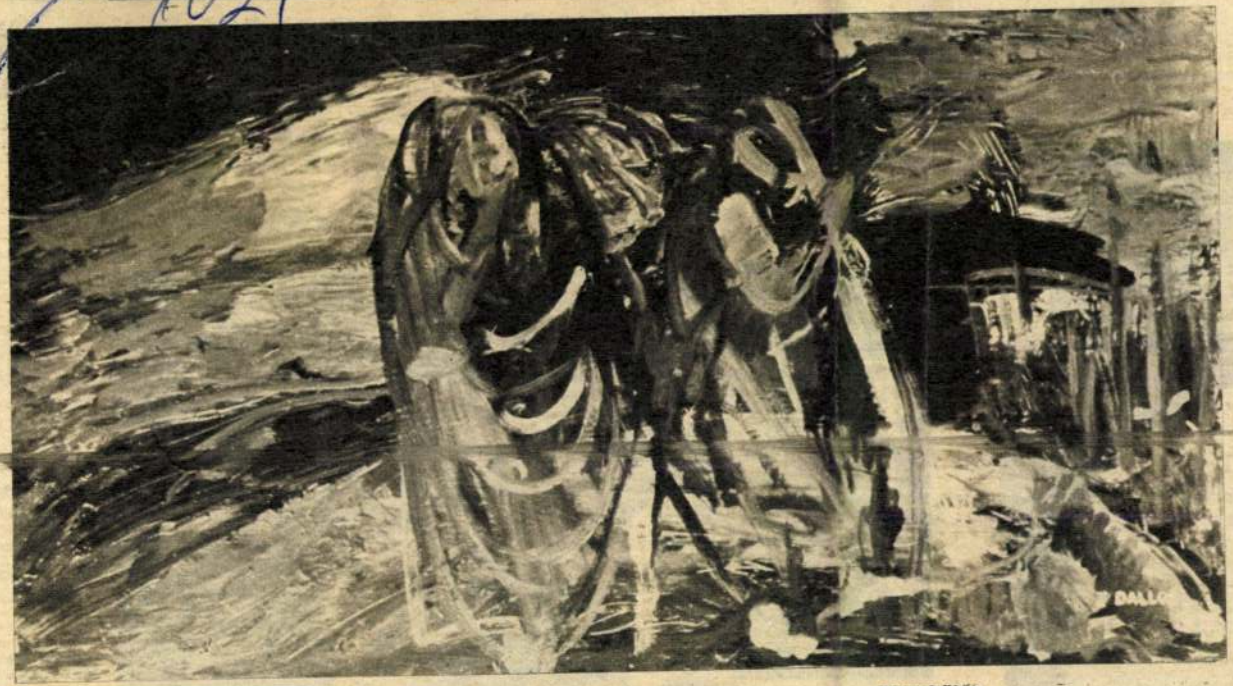

Menekülők

DALLOS LÍVIA KIÁLLÍTÁSÁRÓL

Ez a kiállítás – amelyet a XIII. ker. Népfront klubjában rendeztek, megrendítő festmény-sorozatával sokáig emlékezetünkben marad. Dallos Lívia (Bernáth Aurél, Kmetty János, Koffán Károly, Pap Gyula tanítványa) a fasizmus éveit idézi fel lázas, izgatott ecsetvonásaival. Egyik-másik nagyobb méretű, sötét tónusú táblaképe, robusztus, nehézkes testtartású figuráival Siqueiros kifejezésmódjára, művészi hitvallására, felfogására emlékeztet. Legjobban tetszettek mégis világos színhatású, lazán odavetett, könnyed kis képei, szinte csak sejtetett, tündöklő és szeszélyes háttérrel. Mint például a „Menekülők", melyen a téma tragikumát, döbbenetes hatását feloldja a kontrasztként ható, sokszínű ragyogás. Szenvedélyes, bátor és igen tehetséges festőművész Dallos Lívia.

(b. e.)

MUNKÁBA INDULNAK...

A szép felvételt egy japán fotóriporter készítette: a Vietr
mányában munkába indulnak az egyik termelőszövetkeze

„PACSIRTÁK"

Magnyitogorszkban rendkívül né — ez a neve a szovjet iparváros több fesztiválon is díjat nyert fiúkórusának.

Dallos Lívia kiállítása

„a város peremén"

A szakmán kívül kevéssé ismert művésznő első gyűjteményes kiállítását láthatjuk az angyalföldi társadalmi szervek közismert művészetszerető támogatása eredményeként. A szakmában annál inkább ismert *Dallos* Lívia neve, mert aki végigküzdötte a Képzőművész Szövetség nehéz esztendeit, az jól ismeri tevékeny életét, mindig hasznos munkáját. De nem mint festőét — pedig tanulmányait idejében elkezdte, csak éppen befejezni nem tudta, mert a fasiszta háború kipusztította körüle a fenntartó-megtartó családot. Teremtett aztán újat, kollégaházasságban. Ez persze nem nyitott utat a piktúra felé, inkább szorosabbak lettek a kötelmek. Mégis, hogy megnőtt a két gyerek, mindaz a nyomás, féltés, rettegés, ami az iszonyat éveiben beléivódott fiatal lelkébe, érzékeny idegrendszerébe, elemi erővel kért szót kibontakozó művészetében.

Valami olyan árad ebből a művészetből, a Dagály utca 15. alatti teremben kiállított képekből, hogy *anyának lenni* ma nagyobb felelősség, mint bármikor volt. De a felelősség kiterjed a magányos öregek, a fenyegetett színes emberek sorsára is. Az emberiség meg nem szűnő fenyegetettsége minden képének témája, vagyis minden gondolata. Ezek a képek szinte esdekelnek a feloldásért és csaknem a görög tragédiák végzetét szuggerálják.

A feloldás — a tárlatlátogató számára legalábbis — a festmények művi sokoldalúsága. Talán mindenki másnál felróható volna a többféle formanyelv, de, úgy tűnik, a téma vonzza a formát s a téma — századunk legnagyobb kérdése, háború és béke, elnyomás és szabadulás, közösség és elidegenedés — századunk legnagyobb mestereit foglalkoztatja. A kortársi gond és a kortársi kifejezésmód csatolja a művészt és *oeuvre*-jét kora művészetének egészéhez. Így jogos és helyénvaló, hogy egy, a fejlődésben különböző korlátoktól gátolt művész azokat követi, akik az emberi méltóság és szabadság szószólói, védelmezői. Így érthető, hogy Chagall, Derkovits, Picasso és Rouault azok a mesterek, akiknek formái önkéntelenül beáradtak a szellemi rokonság hajszálerein Dallos Lívia festészetébe. Ám mindez ötvöződik és szervessé lesz ebben az erőteljes *protest-piktúrában*. Mert ez a mély átéléstől és nehézkes tanulmányoktól zaklatott emlékezés: *tiltakozás*. A *Nevermore*, a *Tüntetők*, a *Vörös csillag*, a tragikus asszonyfejek mind-mind ismerősök, s ha valaki feledni tudna, az *Egyedül*, a *Mártír* megmozdítja emlékezetét, csakúgy, mint *Pilinszky* János oratóriuma, melyet az Óbudai Hajógyár irodalmi színpadának fiataljai adtak elő itt, a kiállítás szellemével rímelő, azt elmélyítő hangulatot ébresztve.

A „város peremén" mintegy két tucatnyi festmény átfogja és hírül adja a világ minden bűnét és bánatát. Érdemes tehát odafigyelni Dallos Lívia kiállítására.

Oelmacher Anna

Magyar Hírlap
1970 X. 17 4old.

mának tökéletesítésére.

Az együttműködési állandó bizottság 10. ülésszaka alkalmából *Apró* Antal nyilatkozatot adott, amelyben emlékeztetett arra, hogy a magyar—lengyel gazdasági együttműködési állandó bizottságot 1958 októberében országaink párt- és kormányfőinek megállapodása alapján hozták létre.

A bizottság eddigi tevékenységét értékelve megállapította, hogy először a közúti járműgyártás területén alakult ki jelentősebb gépipari kooperációs egyezmény. Fejlődött együttműködésünk a vaskohászat területén is a különböző kohászati termékek kölcsönös cseréjével. *Az 1971—1975-ös időszakra összesen mintegy 45 millió rubel értékű termékcserét terveznek.* Növekvő műszaki-tudományos együttműködési kapcsolataink nagyságát az is érzékelteti, hogy a két országból a legutóbbi években közel *4000 szakértő járt kölcsönös tanulmányúton.* A legeredményesebbek a kapcsolatok a gépipari, vegyipari, építőipari, bányászati, energetikai, könnyűipari és belkereskedelmi ágazatok között.

Az aláírt jegyzőkönyv szerint a következő öt esztendőben *az országaink közötti árucsere volumene körülbelül 1,2 milliárd rubel lesz* — hangsúlyozta Apró Antal. — A tervegyeztetés eredményeként az 1971—75-ös évekre meghosszabbították a jelenleg érvényben levő *timföld-alumínium egyezményt;* az 1971—1975-ös évekre hosszú lejáratú egyezményt írtak alá lengyel kénszállításokról és a mostani ülésszak idején megkötötték a szintetikus szálak gyártásszakosítására és kölcsönös szállítására vonatkozó hosszú lejáratú egyezményt is. A következő öt év alatt

get tartottak Kecskeméten. *Láng* György, a Baromfiipari Országos Vállalat vezérigazgatója köszöntötte a megjelenteket, majd dr. *Soós* Gábor, a mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter első helyettese elemezte a magyar baromfiipar fejlődését.

Az ország első baromfi feldolgozóját *1870-ben* helyezték üzembe. Az új iparág 1938—39-ben élte fénykorát: Európa vágott baromfihús fel-

Hol építhetők üzem

VB-ülések Budap

Tanácsülésen vitatták meg azt a felmérést, amelyben megvizsgálták, *hol* vannak a X. kerületben olyan területek, ahol a kerületi üzemek és gyárak lakásokat *építhetnének* a következő esztendőkben. Eszerint a Kőbányai Porcelángyár 104 lakásos telepe mellé további 150 lakás építésére nyílik lehetőség. Az Orion-gyár szervezésében már felépült egy 45 lakásos szövetkezeti lakóház. Ötven korszerűtlen lakás bontásával további, mintegy 400 új lakás kerülhet tető alá. Az ülésen indítványozták: az illetékesek vizsgálják felül, s ahol indokolatlan, oldják fel a tilalmakat, hogy minél több lehetőség álljon az építtetők rendelkezésére.

A tanácsok féléves gazdálkodását vizsgálta pénteki ülésén a Szabolcs-Szatmár megyei tanács végrehajtó bizottsága. Megállapították, hogy az 1200 millió forint költségvetési előirányzat bevételi tervét 65,2 százalékban, kiadási tervét 46 százalékban teljesítették a tanácsok. Jónak tekinthető a 745 millió forint fejlesztési alap 581 millió forintos bevételi teljesítése is. A 745 millió forint fejlesztési alapnak azonban az első felében mindössze a 26,9 százalé-

Dallos Lívia

Menekültök.

Országos Világ 1970/49 22 old.

Dallos Livia 1

Ez a kiállítás - amelyet a XIII. ker. Nép-front klubjában rendeztek, megrendítő fest-mény sorozatával sokáig emlékezetünkbe marad. Dallos Livia (Bernáth Aurel, Kmetty János, Koffán Károly, Pap Gyula tanítványa) a fasizmus évet idézi fel lázas, izgatott ecsetvonásaival.

(b. e.) Dallos Livia kiállításáról.

Ország - Világ 1970/49 22 old.

Dallos Livia 2

Egyik-másik nagyobb méretű, sötét tónusú táblaképe, robusztus, nehézkes testtartású figuráival. Siqueiros kifejezésmódjára, művészi hitvallására, felfogására emlékeztet. Legjobban tesztettek mégis világos színhatású, lazán odavetett, könnyed kis képei, színte csak sejtetett, tündöklő és szeszélyes háttérrel.

(b.e.) Dallos Livia kiállításáról.

Országs-Világ 1970/49 22 old

3

Dallos Livia

Mint pl. a „Menekülök" melyen a téma tragikumát, döbbenetes hatását feloldja a kontrasztkent ható, sokszínű ragyogás. Szenvedélyes, bátor és igen tehetséges festőművész Dallos Livia

(b.e.) Dallos Livia kiállításáról

Ország - Világ 1970/49 22 old

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

SOMOGYI NÉPLAP

1981 NOV 25

1021

Kiállítás Győrben

Kiállítást rendeztek Győrben Dallos Lívia műveiből. Emberábrázolásai és virágcsendéletei szerepelnek a tárlaton. Dallos Lívia mestere volt Bernáth Aurél, Kmetty János, Papp Gyula és Koffán Károly. Képünkön: a Kompozíció című festmény.

DALLOS LÍVIA

Dallos Lívia és Dallos Ferenc

festőművészek

kiállítását ma este nyitja meg
Kallós István az I. ker. Tanács Bem lak-
parti művelődési házában.

Magyar Nemzet 1968 szept. 12

—Mapé—

Dallos Lívia

AZ I. KERÜLETI TANÁCS V. B. MŰVELŐDÉSI HÁZA ÉS
A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK
MEGHÍVJA ÖNT

Dallos
Lívia

DALLOS LÍVIA
ÉS
DALLOS FERENC

FESTŐMŰVÉSZEK
KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

1968 SZEPTEMBER 12-ÉN CSÜTÖRTÖKÖN ESTE 6 ÓRAKOR

MEGNYITJA:
KATKÓ ISTVÁN
ÍRÓ

I. KERÜLETI TANÁCS V. B. MŰVELŐDÉSI HÁZ BUDAPEST I, BEM RAKPART 6
NYITVA: 10–19 ÓRÁIG, SZOMBAT VASÁRNAP 10–12 ÓRÁIG, KEDD SZÜNNAP

9853 fnyv 1

MDK

Dallos Lívia, festő

Kiállítása nyílik meg a
XIII. ker. Dagály utcai klubban.

– : Hír

8.

Népszabadság, B. n., 1970. ápr. 6.

30
+
13.

Pallas Lívia

Kiállít a Rockovits Seremben

Kiállítási Zalauz
Szocialista művészetért 1970. nov.

Dallos Livia
festő

A Dagály utcai lakóklepen az ely
családias jellegű klubházban mu-
tatta be művét. A his harmaza-
kiállításon bemutatott munkák
sikert arattak.

Pogány Ö.Gábor: Dallos Livia tárlata.
Müvészet, 1971. április - 43.oldal.

Dallos Livia
festő.

„Vörös csillag" (repro)

Pogány Ö. Gábor: Dallos Livia tárlata
Művészet, 1971. április — 43 lap.

Dallos Livia
festő

Minden alkotói gondjában az
amerikai zsoldosok ellen kiírdó
szabadságharcosok tisztelete jelenik
meg.

Pogány Ö.Gábor: Dallos Livia tárlata.
Müvészet, 1971. április - 43.oldal.

Dallos Livia
festő

A kiállított ~~[illegible]~~ munkám portréit, ritkány figurás csoportképet, tájképet mutat be. Képeinek töltősége szimmetrának hesznilt. Forró indulattal forpálcat az erőszak, a fajgyűlölség a reakció fölött.

Pogány Ö.Gábor: Dallos Livia tárlata.
Müvészet, 1971. április - 43.oldal.

Dallos Livia
festő

Rendkívül expressziv dialektusban
fogalmazza meg következtetéseit
Drámai erőt tud hölcsönözni sú-
neinek.

Pogány Ö.Gábor: Dallos Livia tárlata.
Müvészet, 1971. április - 43.oldal.

Dallos Lívia

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1968 SEP 20

NÉPSZABADSÁG

— DALLOS LÍVIA és Dallos Ferenc kiállítását nagy sikerrel rendezték meg az I. kerületi Tanács művelődési házának (Bem rakpart 6.) klubtermében. A kiállítás 23-án zárul.

Dallos Lívia

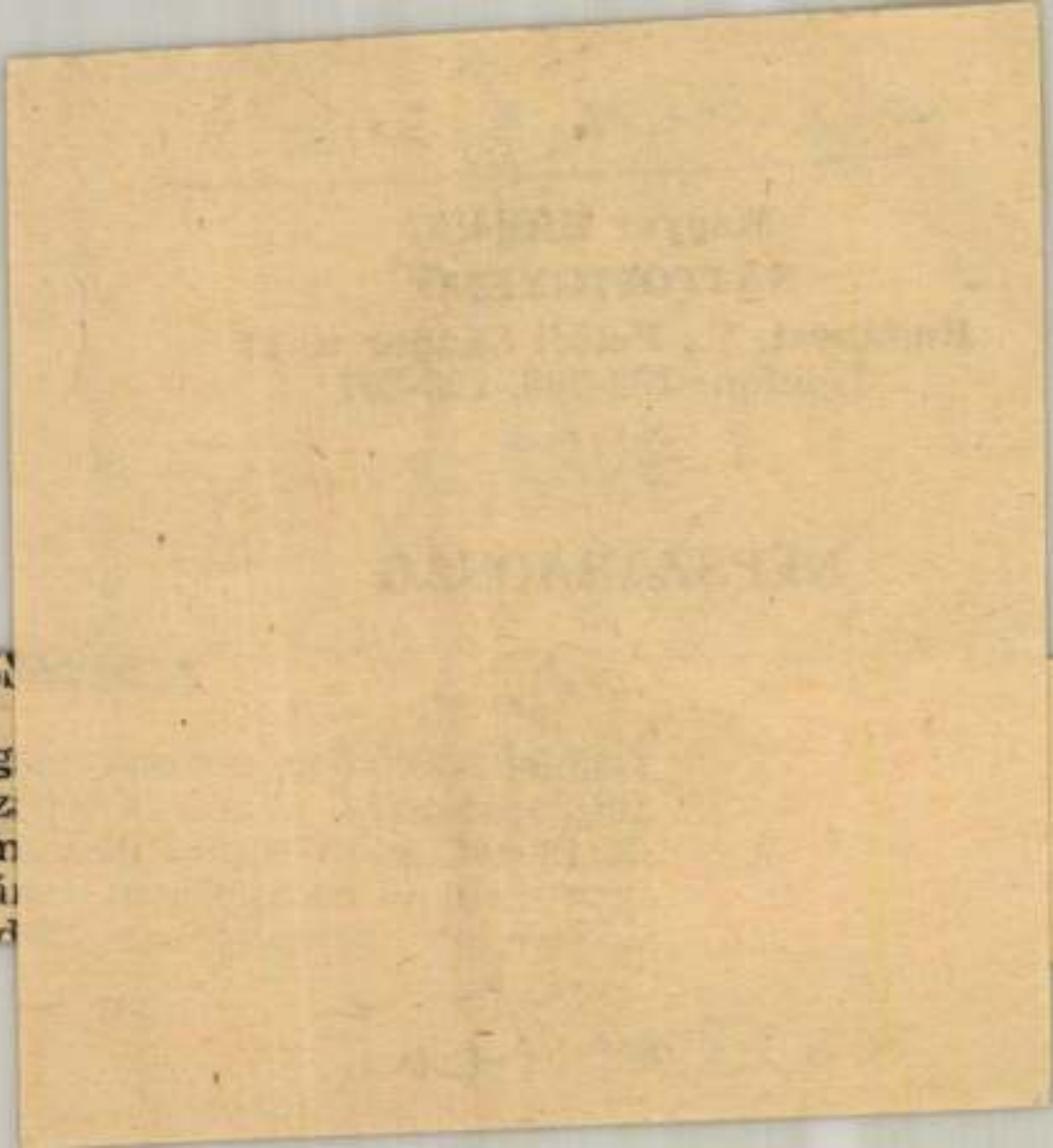

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188—296, 188—307

1968 SEP 12

ESTI HÍRLAP

□ DALLOS LÍVIA ÉS DALLOS FERENC kiállítása nyílik ma este az I. kerületi Tanács Bem rakparti művelődési házában. A tárlatot Katkó István nyitja meg.

Dallos

Ferenc

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188—296, 188—307

1963 SZLP 12

MAGYAR NEMZET

Dallos Lívia

*

Dallos Lívia és Dallos Ferenc festőművészek kiállítását — tegnapi híradásunktól eltérően — a mai napon nyitja meg Katkó István az I. kerületi tanács Bem rakparti művelődési házában.

1021

Dalos Livia

„Anyó" c. műve (eml.)
szerepel az Ólmatrédvelő művészek
Kiállításán

N. N.: Festmény-nyelvtesek

Hétfői Hírek 1968 XII. 16

Dahos Livia festő

Kiállítása nyílik a XIII. Dogály utcai klubhelyiségben X. 8-án

Magyar Nemzet 1970 X. 6

Gold.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 133-068, 337-748, 340-726

MAGYAR

HÍRLAP

1990 OKT. 8.

Dallos Lívia

kereskedelmi Vállalat rendezésében.

DALLOS LÍVIA festőművész képeiből nyílik kiállítás csütörtökön délután 2 órakor a Hazafias Népfront XIII. kerületi klubhelyiségében (Dagály utca 15.). Megnyitó beszédet dr. Pogány Ö. Gábor, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója mond.

AZ EMBER IRÁNYÍTOTTA ÚRREPÜLÉS

MDK

Dallos Lívia, [ ]

Kiállítása nyílt meg a
Bem rakparti művelődési
Házban.

—: Hír 8.

Népszabadság, Bp. 1968. szept. 20.

MDK

Dallos Livia, [ ]

Kiállítása nyílik meg a
bem rakparti művelődési
házban.

– : □ Dallos Livia 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. szept. 12

Dallos Livia

A III. Fal és Tértextil Biennálé dijnyertesei: Németh Éva, Szenes Zsuzsa, Zsilvitzky Margit. Kiállitásukat a kőszegi Zwingerben augusztus 7.-én nyitják meg.
Kalmár Márton szobrász kiállitása a szegedi Bartók Béla Müvelődési Központban augusztus 30-ig, /győri/ Korniss Péter fotómüvész kiállitása a Mücsarnokban augusztus 22.-ig tekinthető meg.
Dallos Livia és Ferenc festőművészek kiállitását az egri Rudnay Gyula teremben augusztus 12. nyitják meg.- közli a kulturális eseményeket ismertető rovat.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. aug. 7.
XX. évf. 32. sz. 8. lap.

Da llos Livia

VIII.12

ték.

DALLOS LÍVIA ÉS DALLOS FERENC festőművészek kiállítását Egerben, a Rudnay Gyula-teremben tegnap megnyitották. A tárlaton augusztus 26-ig a két alkotó mintegy 30 olajfestménye látható.

Magyar Hirlap 1976/191/6

Dallos Lívia, Jenő

— DALLOS LIVIA ÉS DALLOS FERENC festőművész kiállítását Egerben csütörtökön megnyitották. A tárlaton a két alkotó harminc olajfestményét láthatják az érdeklődők.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1976. aug. 13.

Dallos Lívia, festő

□ DALLOS LÍVIA és Dallos Ferenc festőművészek kiállítása augusztus 12-én, csütörtökön délután 5 órakor nyílik Egerben, a Rudnay Gyula teremben.

2.

– :a Dallos ...

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. aug. 10.

Dallos Lívia, Jenő

• TÁRLATOK. Kádas István grafikusművész alkotásaiból az esztergomi művelődési központban, Dallos Lívia és Dallos Ferenc festményeiből az egri Rudnay Gyula-teremben nyílik ma délután 5 órakor kiállítás.

— :o Tárlatok

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. aug. 12.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 AUG 13

MAGYAR HÍRLAP

Dallos Lívia festőművész

DALLOS LÍVIA ÉS DALLOS FERENC festőművészek kiállítását Egerben, a Rudnay Gyula-teremben tegnap megnyitották. A tárlaton augusztus 26-ig a két alkotó mintegy 30 olajfestménye látható.

1021

Dallos Lívia festőművészet
Dallos Ferenc

Kiállítása az gyi Rudnay Teremben

1976. VIII. 12 – 26

– Katalógus a Könyvtárban –

Dallos Livia
festőművész

— **Dallos Lívia és Dallos Ferenc** festőművészek kiállítását csütörtökön nyitották meg az egri Rudnay Gyula-teremben. Augusztus 26-ig a két művész mintegy 30 alkotását láthatják az érdeklődők.

A müvésznő és Dallos Ferenc festőművész
alkotásaiból kiállitás nyilt az
egri Rudnay Gyula teremben.

Népszava, 1976.augusztus 13.
4.oldal

MDK

Dallos Lívia
festő

Dallos Ferenccel az I. ker. Tanács
V.B. Művelődési Klubjában van
tárlata.

/

—: kiállítások
Művészet, 1968. október — 45 l.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ELZETT

1970 OKT 20

1021

„Emlékeztetni akarok"

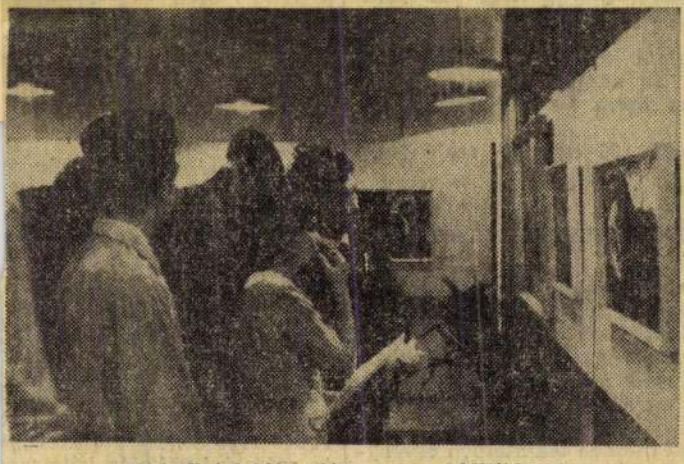

Sok fiatal látogatója van a kiállításnak

Ünnepélyes keretek között nyitották meg Dallos Lívia festőművész kiállítását a XIII. kerületi Dagály utcai új klubhelyiségben. A kiállítás jelentőségét dr. Pogány Ö. Gábor a Nemzeti Galéria főigazgatója méltatta.

Dallos Lívia pártos művész. Képei tiltakozást fejeznek ki a háború, az agresszió, az erőszak és mindenféle embertelenség ellen. Felfogását, állásfoglalását, egész élete sorsa alakulása formálta harcossá. A háború, a fasizmus embertelensége egész gyermekkorát beárnyékolta. Szüleit, hozzátartozóit, amikor legnagyobb szüksége lett volna rájuk elvesztette.

A serdülőkori szomorú élmények egy életre meghatározták emberi és művészi munkáját, magatartását. Úgy érzi, hogy az emberek könnyen felejtenek. A veszélyek ma is fennállnak és állandóan fenyegetik békés, nyugodt életünket. Műveit, emlékeztetőnek, figyelmeztetőnek szánja. Legfőbb hivatásának érzi, hogy képeivel felrázza az emberiség iránti közönyt, közömbösséget.

Politizáló emberhez méltóan figyelemmel kíséri a világ folyását. Az agresszió ellen akkor is tiltakozik, ha ez a világ másik végén történik is, bármilyen néppel, vagy elnyomott réteggel, kisebbséggel szemben. Ezt fejezik ki a kiállítás vietnami témájú képei.

A tárlat egyik legemlékezetesebb műve a Nevermore (soha többé) címet viselő kép, amely a művész egész felfogásának, alapgondolatainak mintegy összefogója.

Kiemelkedően szép az Egyedül című alkotás, amely a magára maradt öregember tragikumát tükrözi.

A felsorolt címekből kitűnik, hogy ez a művészet nem a könnyű és derűs világot tükrözi. Dallos Lívia minden képében a tragikum, az emberi küzdelem feszül, s ennek ellenére nem ellentmondás, ha azt állítjuk, hogy egy optimista felfogású ember művei ezek, hiszen a tragédiák ábrázolásával éppen a szépséget, a derűt és nyugalmat szeretné szolgálni.

Mesterségbeli tudását olyan művészektől nyerte, mint Bernáth Aurél, Papp Gyula és a Derkovits Képzőművészeti Kollégium kiváló tanári kara.

A képek megtekinthetők a XIII. kerület Dagály utca 15. szám alatti klubhelyiségben 1970. október végéig, szerda, csütörtök, szombat és vasárnapokon délután 4—8 óráig.

Gyuris

DALLOS LÍVIA

z ujonnan e
l az új Zsigu
egy ősrégi vol
tervezett t
az évben töb

mélygépkocsi a
it és eredmé

illalata szállít
, az autók
az üzem 10 munkaeben ke

belül 30 ezernyi szakképzett

APN

elmúlt évben a vállalatok vezetőit, hogy készítsenek intézkedési tervet a dolgozó nők helyzetének javításáról. Ennek a rendeletnek a végrehajtását a szakszervezetnek figyelemmel kell kísérni, hogy az minden tekintetben érvényre jusson.

A vasiparban végrehajtott 44 órás munkahét a munkaidő csökkentés bevezetése, elsősorban a nők munkáját könnyítette, mert a három műszakban dolgozók mentesültek a szombat éjszakai munkától, de a munkaidő-csökkentés hatását nagy mértékben lerontják a túlóráztatások, mely alól a női dolgozókat is ritkán mentesítik.

Iparágunkban a korszerűbb egészségesebb munkahelyek kialakításával, javulás következett be az utóbbi háromnégy évben a nők munkakörülményeiben. A nők tömegeit vonták ki az egészségre ártalmas munkaterületekről.

A vállalati és szakszervezeti szervek különleges gondot fordítanak a terhes anyák védelmére, akiket a terhesség 4 és fél hónapjától mentesítenek a nehezebb munkák alól és teljesítményüktől függetlenül biztosítják további keresetüket. Azokban az üzemekben, ahol a dolgozók többsége nő, gondot okoz a terhes anyák munkakörülményeinek könnyítése.

Mindent összefoglalva: A szakszervezeti felelősöknek napirenden kell tartani a felvetett problémákat, a meglevő hiányosságokat pedig sürgősen fel kell számolni.

— Gy —

ni. Év végére a hiányt pótolni fogják.

A nyereségterv időarányos részét az első félév végéig teljesítették. Ez jelentős eredmény, hiszen nagyvállalati szinten is mindössze 35 százalékot értünk el.

A gyár 6400 normaóra megtakarítást vállalat műszaki fejlesztés révén. Az IKARUS kettes ülés gyártás technológiájának korszerűsítésével már az első félév végére 13 300 órás túlteljesítést, vagyis egész évi vállalás kétszeresénél is többet értek el.

Nagy erőfeszítéseket tesz a gyár a balesetek számának csökkentésére, amit különböző óvórendszabályok betartásával és a biztonsági felszerelések javításával szándékoznak elérni. Szeptember elejéig mindössze 27 baleset történt a gyárban. A kiesett munkanapok száma 456 volt, ami lényegesen kevesebb a tavalyinál.

A kolbász végelzáró

Mielőtt a soproni gyár II-es számú üzemébe mentem, már tudtam róla, hogy van ott egy kolbászvégelzáró-kapocs készítő gép.

Kíváncsiskodásomra az üzemben kaptam további felvilágosítást:

A Húsipari Tröszt a nyugatnémet NIDECCER cégtől vásárolta a gépet, amely egy évben kb. 15 tonna kapcsot fog gyártani a magyar húsipar számára.

Lang Lajos főmérnök, akivel az üzem udvarán találkoztam, azt is elmondta, hogy: — Az alumínium minősége, melyet Inota szállított, nem volt elég tiszta, ki kell kísérletezni a legmegfelelőbb minőségű kapocsanyagot, hiszen élelmiszerhez használják majd.

Az első kolbászkapocs-mennyiget október 7-én szállították a Soproni Húsgyárba. Reméljük beválik és hasznos lesz a Húsipari Tröszt és az Elzett FLIM kooperációja.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DALLOS LÍVIA

HAJÓ-DARU
Budapest

1970 OKT 2 0

1021

Kiállítás Angyalföldön

A Hazafias Népfront XIII. ker. Bizottsága a kerületi KISZ-bizottsággal karöltve rendezte meg a Dagály utca 15. szám alatti klubhelységben Dallos Lívia festőművész első önálló kiállítását.

A kiállítás megrendezése módszerben és formában új kezdeményezést jelent. A kiállítási anyag vezérgondolata: „Soha többé!" E két szó nemcsak a fasizmus poklaitól sokat szenvedett ember jajkiáltását és rajta keresztül a sokat szenvedett népek elborzadását és tiltakozását fejezi ki, hanem a népi demokráciák verőfényében élő öntudatos és közösségvállaló emberek tudatos állásfoglalását is. A gondolat magában foglalja a ma és a jövő békéjéért való aggódást, a szerte a világon fellángoló konfliktusok miatt. Ezek voltak azok a gondolatok, melyek munkára ihlették Dallos Líviát, akinek édesapját a fasiszták elhurcolták oda, ahonnan nincs visszatérés. Felszabadulás után életének egyetlen célja és értelme az új társadalmi rendért vívott harc, melyben győz az igazság és a béke! Munkássága a fasizmus alatt szerzett élményeiből táplálkozik, keresi a mélyebb összefüggést a múlt és a jelen között, de keresi a jövő távlatát.

Az igen nívós kamarakiállítást dr. Pogány Ö. Gábor, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója nyitotta meg f. hó 8-án délután.

Nem volt véletlen, hogy a kiállítás bevezetéseképpen felhangzott Pilinszky „Requiem"-je — az Óbudai Hajógyár irodalmi színpadának KISZ-együttese igen jó előadásában —, mely a költészet erejével társult a képzőművészethez.

A kiállítás megtekinthető: október 8—22-ig, szerda, csütörtök, szombat, vasárnap délután 4 és 8 óra között.

Zachara Kornél

pontot ill
tően azonl
idő végéig
zéből egy-
sét. A h
őszi mérk
tudja hozr
Nehézsége
tény is, h
csapattal t

Második
változtatva
átvennünk, és végig szoros küzdelemben felváltva estek a kosarak. A végén a hazai csapat nem bírta a saját maga által kezdeményezett iramot és a 12 pontos győzelem az utolsó öt percben alakult ki. A mérkőzést sorozatosan durva belemenések, szabálytalanságok tarkították, melynek kezdeményezője a hazai csapat volt. Együttesünk második félideji harcos, jó játéka alapján feltétlenül rászolgált a győzelemre, melynek értékét emeli, hogy hazai pályán kétségtelenül jól játszó ellenfelet győzött le.

A csapatösszeállítás volt: *Vörös, Hidvégi, Fejes, Sentényi, Horváth.*

Cserejátékosok: *Kelecsényi, Barták, Mészáros.*

Budapest tartalékbajnokságában férfi csapatunk töretlenül halad a bajnoki cím elnyerése felé. A legutóbbi két forduló eredményei: M. Hajógyár—Kőbányai Sörgyár 68:55. M. Hajógyár—Ikarus 2:0 — játék nélkül, az ellenfél nem jelent meg.

NB III-as női csapatunk szabadnapos volt a bajnokságban.

Labdarúgás

...rokozott az ira
és sűrűbben estek a gólok. 24. percben egyenlített Óbuda, *Répa* okos góljáv *Richter* a félpályáról kiindu va újra a Darugépműhely cs patát jutatta vezetéshez. óbudaiak lelkes közönsé újabb rohamra bujtotta a cs patát, sikerült is nekik újl egyenlíteni, *Szabó* révén. A percben *Richter* állította be végeredményt. Jók: *Cserm Richter, Német*, illetve: *Ré Szabó, Sztréli.*

Góllövő: *Losonczi (2), Ers Bakos*, illetve: *Orosz, Fül Nagy.*

Delfin—Hajó I. műhely—Daru Teve utcai telep 4:3 (2:1)

Rendkívül változatos, gólo ban gazdag mérkőzés. Min két csapat főleg a támadás fektette a hangsúlyt és ez gólokban mutatkozott meg. darugyáriak szerezték meg vezetést, *Orosz* közeli lövés vel. Nemsokára utána *Ers* elfutott a jobb szélen és na lövéssel egyenlített. Losonc góljával alakult ki a félide eredmény. A második félid ben Bakos óriási lövése m kétgólos előnyhöz juttatta Delfin csapatát. Röviddel e után azonban *Fülön* szépíte

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

KISALFÖLD
1981 SEP 5

1981 DALLOS LIVIA

Csendéletek és arcképek

Dallos Lívia kiállítása

A kamaratárlat — mint amilyen *Dallos Lívia* jelenlegi kiállítása a győri Képcsarnokban — szükségszerűen csak jelzése lehet a művész törekvéseinek, szándékainak, s legfeljebb érzékeltetheti azt a teljességet, amiből végül is egy részt képvisel.

Dallos Lívia tárlata derűs szemléletű alkotót sejtet, aki vonzódik a mindennapok intim nyugalmat árasztó részleteihez, akihez láthatóan közel állanak a virágok és szenvedélyesen kutatja az emberi jellemet, a lélek rejtett világát. Mindazt sejteti tehát a tárlat, ami bontakozó életművének ugyancsak lényeges, ha éppen nem meghatározó vonása, de mégsem az a gazdag teljesség, ami eddigi festői világára jellemző. Kevéssé érzékelteti ugyanis életművének, egész festői tevékenységének egzisztenciális mélységeit, gazdagságát, szenvedélyes elkötelezettségét.

Elkötelezett művész ő mindenekelőtt azért, mert mint *Bernáth Aurél, Kmetty János, Koffán Károly* és *Pap Gyula* tanítványa, a fényes szellők korszakának egykori fiatalja életének minden későbbi átmeneti válsága, az alkotás kényszerű szünetei ellenére is megmaradt a művészi pályán, hogy tehát a művészetért soha nem választotta a könnyebb megoldást. A művészi létért és rangért ugyancsak megküzdött.

E szubjektív ihletettségű elkötelezettségen túl — mint korábbi kiállításai ezt egyértelműen megmutatták — a szó politikai értelmében is elkötelezett, pártos művész. A festészet eszközeivel és lehetőségeivel hatásosan tiltakozik az ember elnyomása, a fasizmus és a háború ellen (*Nevermore, Hétköznapi fasizmus, Siratófal, Mártír, Valahol Vietnamban, Emlékezz!* című képei). Nála mindez nem puszta szólam, külsődleges magatartásforma, hanem olyan művészi gyakorlat és elméleti meggyőződés, amely tragikus fiatalkori élményeire és tapasztalataira épül.

Ez utóbb említett élményekkel van mélyértelmű összefüggésben, hogy — mint a győri Képcsarnokban látható műveiből ez egyértelműen sugárzik — vonzódik a mindennapi élet bensőséges részleteihez, hogy képek sokaságán ábrázolja a virágok pompáját. Szenvedélyesen érdekli az ember, a harlekinek világa például, a lányok üde fiatalsága, az öregek arcán a megélt idő hatalma, és a lét mélysége. Életművében így válik megragadó egységgé a történelmi és a személyes jellegű egy virág szinte észrevétlen szépsége és az emberiség távlatokat kereső magasztos ügye.

A Táplánypusztai
Szociális
Otthon
FELVESZ:

NŐVÉREKET
ÉS
SEGÉD-
NŐVÉREKET,

vízvezetékszerelő
és kőműves
szakmunkást,
házimunkást és
konyhalányokat.

JELENTKEZNI LEHET

az intézet
igazgatójánál
személyesen.

FIGY

ÁRI

GPAI

usztus 1-től
san 25%
NYT ADJ

úgy a lakossági, mint a közületi vásár

Tölgy	I. o.
	II. o.
Kőris	egys. o.
Bükk, akác, cser	egys. o.

AMÍG A KÉSZLET TART.

Vásárolható az állami TÜZÉP telepek
megyében.

Most vásároljon, nagy összeget takarít meg.
Éljen a lehetőséggel! ÉD TÜ

A VOLÁN
19. sz. Vállalat

HIVATÁSOS SZEMÉLY- ÉS
TEHERGÉPKOCSIVEZETŐI
(B + C kategória)
TANFOLYAMOT INDÍT.

Jelentkezni lehet:

VOLÁN 19. sz. Vállalat oktatási osztályán,
Győr, Benczur út 5. sz. I. emeleti irodájában

1981. szeptember 10-ig,

bezáróan, reggel 7 órától 15 óráig.

A jelentkezés feltételei:

— betöltött 18. életév,
— büntetlen előélet,
— bizalomkeltő munkakönyv.

A felvételnél győri lakosok és a közvetlen környék

BÚTOR
KAPUV

szeptember 7-től 17-ig
TEKINTSE MEG
a kapuvári ÁFÉ
a BÚTORÉRT-te
megrendezett
BÚTORKIÁLLÍTA

A legnagyobb hazai
a SZÉK- ÉS KÁRPITO
teljes gyártmány vál

Nagy választékban
illetve
szocialista importból

A megye egész területén

ingyenes házho

Dallos Marinka

Bp. Béke Szállás, 1985

Siétek Anchán: Dallos Marinka Tejpei.
= Új T 85 dec. 15. 3-4. ll

„Én Itáliában is nógrádi vagyok"

Dallos Marinka világa

Ránéz egy parasztszoknyára, féketőre, szántón áthúzó saraglyára, ránéz egy búbos kemencére, hazaballagó tehénkére, a fölmutatott kisbabára; ránéz a Campo de'Fiori mediterrán csokraira, Avola kéken gyászoló esernyőire, a Capitoliumon abrakoló konflis-, vagy ahogy ott mondják: „hordócska"-lovakra, s amit százszor is látott – először látja. Romlatlan két nagy kerek szemmel vigyáz a veszendőre. S ő maga is: védett virág az izzó acélgolyóbison.

Moldvay József fotója

— *Palócország egykori arcát hovatovább elfelejtjük: az asszonyok—emberek „kivetkőztek", a népművészet tárgyait jószerivel elherdálták, a maradékok múzeumokba szorultak. Milyen volt elevenen ez a világ?*

— Lőrinciben, az akkor négy-ötezer lakosú községben születtem. Vampeticsék birtokán dolgoztak az engem is nevelő agrárproletárok. Mert egy gyereket nemcsak az anyja-apja, a családja nevel. Formáltak szóval, magatartással, szokásokkal a falut benépesítő kis- és középparasztok, s a selypi cukorgyárba járó munkások is. S nemcsak foglalkozásban, felekezetben is összetett falu volt ez: jól megférték, ismerték, tisztelték egymás ünnepeit a katolikusok, baptisták és zsidók. Anyám szegényparaszt volt, apám kárpitos, gyári munkás: Pestre járt föl, hetenként jött csak haza. Hogy hamar érdeklődő, olvasó gyermek lettem, anyámnak köszönhetem: ő, ha csak tehette, olvasott. Szombatonként, ha a postás meghozta a folytatásost, alig várták, hogy átjöhessenek hozzánk a szomszédasszonyok. Ilyenkor — kivált télen — körbeülték az asztalt, a petróleumlámpa világított, és édesanyám felolvasta például Móricz Rózsa Sándorát. Erre magam is jól emlékszem: a történetet, mint eleven valóságot, úgy éltük meg. Nagyanyám nem szerette a könyvforgatást: „Nincs semmi dolgod!?" — pörölt anyámmal, s így megesett, hogy a dunna alá bújtunk befejezni a megkezdett mesét.

S még nem jártam iskolába, amikor megkaptam első könyvemet. Nagyanyám egyébként boszorkány hírében állt, mert Lucának hívták, s fél lábára sántított. Pedig hát nála jobb lelket nem láttam életemben... Szegénykém, mielőtt lefeküdtünk, bezárta az ajtót, háromszor keresztet vetett rá, hogy távol tartsa a gonoszt. Nem kellett volna félnie, hiszen minálunk mindenki mindenkit ismert, a máséra senki sem vetemedett. Nem bántam egyébként, hogy boszorkány unokája vagyok, arra gondoltam, hogy ha így van, talán majd nekem adja át a söprűt... Régi kis épületben laktunk, az „első házban" — a tisztaszobában — sárgított földpadló volt, azon rongyszőnyeg, és minden ragyogott. Oda csak vasárnap, szépen kimosdva, felöltözve mehettünk be. Mert rendje volt mindennek, aszerint éltünk ünnepen, hétköznapon. Mi, gyerekek, persze a magunk módján. Én például élénk képzelettel, bizonyára, mert fogékonyabb voltam, mint a többiek: rémeket láttam. Hároméves lehettem, amikor a kis gnómok megjelentek. Beálltam a szoba sarkába, hogy ne kerülhessenek a hátam mögé, majd hirtelen bátorságra kapva elrohantam az ablakig. Kis ökleimmel bezúztam üvegét. A magány elleni legelső tiltakozásomnak még most is látszik a helye. Máskülönben nem voltam

rossz gyerek: legkedvesebb játékom az volt, hogy a porba írtam — a környezetemet. Kis házakat, kutyát, madarat, lovat, tehenet, s egy furcsa, nem létező állatot. Ember is volt, meg állat is, manó is, boszorkány is, hasonlított a sárkányhoz, de kérdéseimre — mert mindig beszélgettünk — kézzel-lábbal felelt. S éppígy játszottunk barátnőmmel: a házhoz mentünk társalogni, a fal volt a harmadik. Neki mondtuk el titkainkat, s biztosra vehettük, hogy hallgatni fog.

— Szüleit említette, de alakjukat nem elevenítette meg. Mi az, ami egykori létükből emlékezetében a legromlatlanabbul megmaradt?

— Édesapámat ritkán láttam. Ha mégis otthon volt, még serdültebb koromban is kislánynak tartott, s a karjába vett. Dalosnak hívták, s csakugyan nótás kedvű volt. Szerette a szépasszonyt — anyám is az volt —, a derült, tiszta időt, s a virágokat. Tőle a virágok szeretetét tanultam meg. Amikor hazajött a határból (ha ideje engedte, kis szőlőnkben dolgozgatott), a szájában vagy a füle mögött mindig virított egy-egy vadvirág. Szép szál, szőke, kék szemű ember volt, vidám és szelíd. Anyám alacsony, fekete és szintén kék szemű, de erős természetű, határozott. Ő döntött, lépett mindig, ha úgy kívánta, hogy jobbra forduljon családunk sora. Parasztruhában járt 1933-ig, akkor kivetkőzött, mert szövetkezeti boltvezető lett. Jó üzletasszonynak ismerte mindenki, de a mérlege pontosan mért, az üzletből meg nem gazdagodott. Nyolc év alatt csak annyit tudott összeszedni, hogy eladva a régi házunkat, kicsit nagyobbat vehetett. Amit erkölcsben, gondolkodásban, emberismeretben, házi ügyességben tudok, annak a lényegét tőle tanultam meg. S oly ügyesen, okosan nevelt, hogy szinte észre sem vettem. Sohasem oktatott. Csak annyit mondott: — Kavard meg azt a rántást..., vagy: — Gyere csak, segíts fölbontani ezt a csirkét... Láttam, hogy mit csinál, nem kellett semmit mondania. S úgy szoktatott az egészséges ételekre, hogy rám kacsintott: — Gyere csak ide... s úgy éreztem, olyasmit ad, amiből csakis én kaphatok... Arra szoktatott, hogy testben, lélekben tiszta legyek. Hogy öltözködjem az időjárás szerint. Számon kérte, ha nem köszöntem valakinek. És minden érdekelte. Amikor háború volt, fölült a szódás kocsijára, s mert az is szívesen vitatkozott, faluhosszat politizált vele. S hogy francia hadifoglyok kerültek hozzánk, ellenfeleink győzelmére fogadott. (Nyert is. Az érte járó tizennégy krémest mind én ettem meg.) Utolsó pillanatáig olyan élesen fogott az agya, hogy két nappal halála előtt még nagy politikai vitába keveredtünk. Tőle tanultam — bár ezt sokan neveletlenségnek tartják —, hogy rákérdezzek az emberekre. Mindig mondogatta: — Csak attól félek, aki soha nem kérdez semmit... Mindig azt szerette volna, hogy együtt legyen a család, s mi szétszóródtunk, ahányan, anynyifelé. Mikor már Olaszországban éltem (s nagy betegen ő is ott lakott velünk), hazahoztam, s két hét alatt Bajától Tokajig, Esztergomtól a Dunántúlig bejártunk mindent. Utunk végeztével csak ennyit mondott: — Nem is tudtam, hogy ilyen nagy ez a kis Magyarország!

— Visszatérve Lőrincire: volt-e a rokonságban, szomszédságban, ismeretségben olyféle ember, akinek sorsára, jellemére, ilyen vagy olyan cselekedetére különösen élesen emlékezik?

— Szomszédunkban lakott egy, a miénkénél is szegényebb család. Az ember a selypi cukorgyárban volt parádés kocsis. Díszes kalpagot, zsinóros, sujtásos egyenruhát viselt, de csak a legszükségesebbet tudta előteremteni az övéinek. Vékony leányka voltam, kis étvágyú, ám tőle megtanultam, mekkora kincs a kenyér. Amikor hazajött, és leült enni, mi, gyerekek máris ott ágaskodtunk az asztala körül. Ő pedig bicskájával kis katonákat csinált: egy kocka kenyérke, egy falat szalonna. Soha nem ettem finomabbat, nekem ez többet ért, mint nagyanyám kalácsa. És ott, a szegénység kellős közepén abban versengett a sok meztilábas kölyök: ki mondja a legokosabbat, mert az összeszedett morzsákat az kapta meg. Ha most erre viszszagondolok: szívszorítóan szomorú lecke volt, de bölcsen gyönyörű is. Eszünkkel és szívünk örömével szolgáltuk meg még a maradékot is... S milyen ember volt az én Jóska bátyám, aki apámat, ha távol volt, oly gyakran helyettesítette, s a jóságban, törődésben is párja lett? Kivitt a határba, elvitt a vásárba, amikor beteg voltam, mókákkal vidított. Ha vele indultam, óvott a hidegtől, széltől: állig betakart a saraglyában, úgy utaztatott. Község közeledtén leszállt a bakról, mondván, hogy „falut érünk". Odalépett a lóhoz, addig fütyült a fülébe, amíg az el nem végezte a dolgát. Mert a faluba nemcsak az embernek illett tisztán érkeznie, a ló sem piszkíthatta be az utat. Jóska bátyám módosabb ember volt, igaz, látástól vakulásig dolgozott. Le is nézte azt, aki elherdálta az időt... Amikor ő is téesztag lett: összeroppant. Úgy érezte, hogy elveszett mindene. Tíz évig nem láttam ezután. Aztán, hogy először hazalátogattam, persze hogy elmentem Jóska bátyámhoz is. Apámként fogadott, de pár perc múlva fölállt: — Nekem most el kell mennem. — Hová megy, Jóska bácsi? — A fürdőbe, mert betegsegélyezőn vagyok. — És biztosítva van? — Hát persze, a szövetkezetben — vágta rá csodálkozva, hogy még ezt sem tudom. S azzal az én Jóska bátyám, aki nemrég egy percet is sajnált volna magától, a nap derekán a gyógyfürdőbe ballagott. Bölcs ember volt ő is, csak vele sajnos már nem beszélgethettünk eleget, mert néhány esztendeje meghalt. De a forsát azóta is magamban forgatom — azzal a tanulsággal, hogy senkinek sem zárhatjuk le idejekorán az életét. És attól sem tarthat vissza senki, hogy új és új meglepetéseket várva érdeklődjem az emberek iránt.

— Képein gyakran megjelennek az egykori otthoni népszokások. Mi konzerválja őket így emlékezetében? A honvágy? A nosztalgia? Vagy inkább az értékőrző szándék?

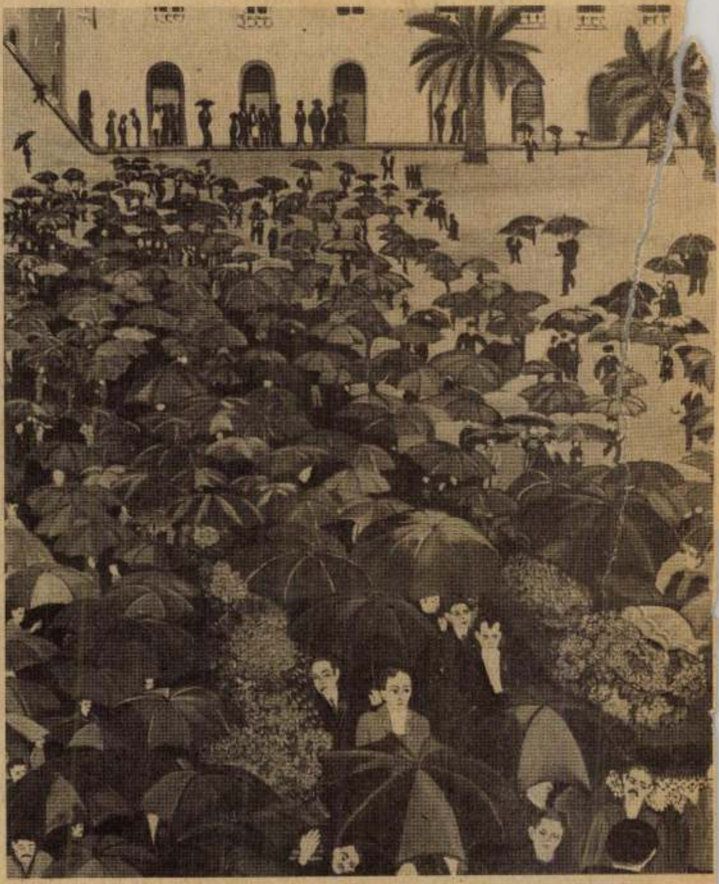

— Énbennem — bizonyára, mert mindezek gyermekkoromban, ifjúságomban folyamatosan megtörténtek velem — elevenen él az a világ. Úgy, mintha most is benne lennék. Az a lány vagyok, aki egykor libát őrzött, mert tollat kapott érte a hozományhoz; és az is, aki a tollfosztó asszonyok rémtörténeteit borzongva hallgatja meg. Látom magam a cigányok között, s a mezei játékokat játszó gyermeklány is én vagyok. És nemcsak a látványra emlékezem. Képeim, szinte öntudatlanul, olyan fölfedezésekhez vezetnek, hogy magam is megdöbbenek. Mire jöttem rá legutóbb? A tollfosztáshoz kellettek azok a riasztó mesék, boszorkányhistóriák, mert aki szörnyülködik, az nem nevet. Mert ha a lányok, asszonyok kacagtak volna, a jókedvükkel fölszállt volna a toll. A sok ijesztő mese közül az egyik töredéke meg most is elő-előbukik: „...és mikor ráléptem a hídra, jött szembe valaki, kezében lámpást tartott, de mire mellém érkezett, senki sem tartotta, csupán a billegő lámpás világított". Kísérteties mese volt, ha át kellett mennem a Zagyva keskeny hídján, mindig rettegtem: szembetalálkozom ezzel a senki-viszifénnyel... Emlékszem aztán halálra, esküvőre. Hatéves voltam, s egyik kis osztálytársam meghalt. Meg kellett fognom a lábát. Akkor sejtettem meg, hogy a halotthoz nincs már közünk. De a haláltól — nem a fizikai elmúlástól, hanem a szellemi megsemmisüléstől — azóta rettegek... Az esküvőknek hosszú és pontos rendjük volt. A hívogatástól a búcsúztatásig, a könnyű szülést ígérő vödörfelrúgástól a menyasszonyfüstölésig (ezt azért tették, hogy az asszony majd tartós legyen), a hívatlanok táncától a süteményosztásig mindenre pontosan emlékezem. Ezek a dolgok lefényképeződtek bennem, mintha egy lemezen őrizném őket, kitörölhetetlenül. Édesanyám is elcsodálkozott ezen. Egyszer, hogy egy zöld zsalugáteres kis fehér házat festettem, úgy nézett rá, mintha igazit látna: — Ilyet szeretnék! Ez volt a legnagyobb elismerésem: olyan házat festettem, amelyről el tudta képzelni, hogy benne lakjon... S emlékszem persze a vasárnapokra. Egész gyermekkorомban minden áldott vasárnap délelőtt tizenegykor az ablakhoz lapultam, úgy lestem, hogyan sétálnak haza a sokszoknyás, ünneplő asszonyok. Számomra ez volt az ünnep.

— Mit csinált a hétköznapokon? Kik tanították? Miféle iskolákba járt? Voltak-e emlékezetes tanárai?

— Az elemi iskolában osztályelső voltam, bár Tihanyi Jenő tanító úr roppant szigorral oktatott. Szikár, jóformán behorpadt képű, kékre borotvált arcú ember volt. Afféle, akire azt mondják olaszul: secco; ez azt is jelenti: száraz, meg azt is, hogy határozottan, gyorsan cselekvő. Kemény, szinte hideg tekintettel nézett ránk, kimosott, már-már betegesen fehér, vékony keze volt, mégis rettegett, aki tőle körmöst kapott. Legvégül tiszta kitűnő bizonyítványomba beírt egy írás-jelest. Ettől valahogy fölengedett, s hirtelen megéreztem: csak én gondoltam, hogy nem szeret. De Tihanyi tanító úrtól megtanultam: bármit produkál is az ember, soha nem lehet elégedett... Volt még egy ember, különös figura: Árpád, a fodrász. Ő meg a színeket fedezte föl nekem. Képet is csináltam Árpádról, aki nemcsak a hajvágáshoz értett, de „festőművész" is volt. Az egész falunak megfestette hatalmas képeken Jézust az Olajfák hegyén. S amikor műkedvelő előadást csináltunk a plébánián, ő volt a sminkes... A hatvani államilag engedélyezett polgári iskolába vonaton jártam be. Erről az iskoláról nincs mit mondanom. Ott csak az döntött: vittünk-e a tanárnak otthonról csomagot. (Még egy hasonló eset. Amikor anyám bátyámat be szerette volna íratni a Gróf Klebelsberg Kuno gimnáziumba, az igazgató rákérdezett: — Ki támogatja a fiút? Mire anyám: — Nincs támogatónk. Az igazgató végigmérte: — Mondja, miért akar maga mindenáron urat csinálni a fiából?)... Később Pásztóra jártam, kereskedelmibe. Ott már jobb volt a helyzet, s német tudásom is nyomott a latban... De azt hiszem, a különböző iskoláknál többet ért néhány másféle tapasztalatom. Vonaton utaztam, rengeteg emberrel találkoztam, sokfélét ismertem meg. Megesett, hogy kemény télen az iskolavárosban ragadtunk. Volt, hogy hatodmagammal egy idős hölgynél sírkoszorúk között aludtunk. S abban a korban ez sem látszott képtelennek. Akkortájt találkoztam először a politikával. A vasútállomásra értünk jöttek a tanárok, sorba kellett állnunk, s úgy gyalogoltunk az iskolába. Egy helyen rendőrök mellett mentünk el: sztrájkoló bányászokat zártak körül. S egy lány halkan elkezdett

énekelni: Fel proletárok a harcra... Tőle hallottam először nagy titokban, hogy az apja kommunista. (Anyám emlegette 1919-et, de az már messze volt, s mint 1848., számomra csupán történelem.) Furcsa élmény volt, elgondolkodtatott. Aztán egy nap nagy csönd ülte meg Pásztót. S a város hirtelen tele lett németekkel. Március 19-ét mutatta a naptár. Pestre mentünk, sebesült bátyámat anyám az esztergomi katonakórházból az utolsó pillanatban szöktette meg. Ám végül mégis hadifogságba esett. Apámat szintén behívták. Miskolcon egy bombatámadás ölte meg. Negyvennégy éves volt. Amikor véget ért a háború, három nő érkezett haza Lőrincibe.

— Alig pár évvel a felszabadulás után egy fiatal olasz kommunista újságíró felesége lett. Az előzmények után ez meglepő fordulatnak mondható...

— Számomra is az volt, bár a történelem akkor naponta produkált ennél összehasonlíthatatlanul meglepőbb eseteket. Például azt, hogy mindannyiunk sorsa gyökeresen megváltozott. Politizálni kezdtem. Mondhatom így is: ez lett az életem. És persze tanultam, mert az országos tanulási láz engem is magával ragadott. 1949-ben aztán feljöttem Budapestre, hogy magamat eltartsam, s hogy a VIT-en részt vegyek. Ott akartam lenni mindenütt, ezért egy fotóriporternek segítettem. Cipeltem a magnéziumlámpáit, s amikor fényképezett, én lobbantottam hozzá a fényt. Eufóriában éltük át azokat a napokat: világbíró illúziókkal, a „fényes szelek" lendületével. A férjemet a milánói L'Unitá VIT-tudósítójaként ismertem meg. Tulajdonképpen nem is kellett oly nagyon ismerkednünk, mert akkor könnyen ment az ilyesmi: úgy kezdtünk el minden beszélgetést, mintha mindig is ismertük volna egymást. Mi ketten is belefogtunk valamilyen több nyelvből összehabart nyelvbe, de megértettük, mit mond a másik. S egyszer csak az az ismeretlen olasz fiú megkérte a kezemet. Mondanom sem kell talán: nem vettem komolyan. Egyetemre akartam járni, s eszem ágába sem jutott, hogy bármi mást tegyek. De Gianni egy éjszakán át várt rám a lakásunk előtt. S tizenkét hónap után meggondoltam magam. Hozzámentem, de megvallom, kétségekkel tele: ki ez az ember?, jól választottam-e? Milánóban laktunk, tanultam az olaszt, gyötört a honvágy. Nyolc hónap múltán jöttünk rá: nem tévedtünk, két olyan ember találkozott, aki leélheti együtt az életét.

— Ma már köztudomású: Gianni Toti és Dallos Marinka egyebek közt a magyar kultúra itáliai közvetítésére is szövetkezett. Hogyan született ez a „miszsziós szövetség"?

— Különösen az első két hónap volt számomra roppant nehéz. Albérletben éltünk, anyagi gondjaink voltak, alig értettük egymást. Előfordult, hogy utcahosszat baktattam vadidegen emberek mögött, mert meghallottam, hogy magyarul beszélnek, baktattam mögöttük, csak hogy nyelvünk zenéjét újra halljam. Aztán érteni kezdtem az olaszt, és a helyzetünk is javult: Rómába kerültünk, férjem egy szakszervezeti hetilap főszerkesztője lett, én pedig a római magyar nagykövetség sajtóirodáján kaptam érdekes feladatot. Ekkor már elkezdődött az igazi életünk. Megtudtam, hogy Gianni partizán volt, hogy már fiatalon pártlapot szervezett. Tanúja lehettem annak, hogy önmagát menynyire alárendeli a mozgalomnak. S neki is kezdték mondogatni, hogy a feleségét a lutrin nyerte meg. Idők múltával az is kiderült, hogy Gianni még ennél is jóval több: egy rendcsinálás alkalmával fölfedeztem a verseit, s titokban elküldtem őket egy pályázatra. Első díjat nyert velük. Mindaddig számtalan cikket, tudósítást írt, bejárta a világot, de teljes önmagából keveset publikált. Csak ezután kezdett el verset, regényt, novellát, esszét, filmet közreadni. S idővel a Carte Segrete című irodalmi folyóirat főszerkesztője lett. S még a mi irodalmunk tolmácsolására is maradt ideje. Gianni nagy nyelvújító, mert meggyőződése: a szavak kiürültek, elvesztették eredeti értelmüket — új szavak kellenek. És Gianni jövő szemléletű ember. Több éve ismertem már, amikor egy vita hevében Damiano Damiani, a filmrendező odakiáltotta neki a legnagyobb elismerést: — Nem lehet mindenkinek hét agya, mint teneked! Hát ez magyarázza, hogy szívesen fogadta lelkesedésemet, amellyel a magyar irodalomról beszéltem, s ezért vette örömmel kezébe nyersfordításaimat. Akkor Olaszországban még kevés szó esett literatúránkról. Mi hozzákezdtünk. Fordítottunk Petőfit, Adyt, József Attilát, Radnótit, Lukács Györgyöt, Balázs Bélát, Déry Tibort és Juhász Ferencet, s készítettünk egy nagy lírai-prózai antológiát is. (Újabban Gianni már nem ér rá erre, most a kitűnő költőnő, Jole Tognielli segít.) Ma már szerencsére rajtunk kívül is jó néhányan művelik ezt a miszsziót.

— A történelmi és jelenkori Itáliába csöppenve hogy dolgozta fel sérületlenül ezt a terrorisztikusan gazdag kultúrát, a latin „világmindenséget"? A nagyság zsugorít, magába olvaszt — hogyan őrizte meg önmagát?

— Először szédültem persze én is. És kétségbeestem. Vajon érteni fogom-e mindezt? S arra gondoltam: meg kell tanulnom, amit csak látok. De lassan eloszlott bennem a kétség, s rájöttem: gyakran jobban el tudok beszélgetni a régiekkel, mint némelyik eleven kortársammal. S már nem féltem többé. Mert aki igazán palóc volt, paraszt volt, és később sem hazudik önmagának, annak ez nem is olyan nehéz. Szerettem a galériákat és szerettem a templomművészetet. Elmentem Padovába, a Cappella degli Scrovegniben Giottóval találkoztam, s nem kellett tőle tartanom, mert ő mesterként is önmaga maradt, a halhatatlanság freskóit festve is: pásztorfiú. Bejártam Rómát, szobrait, képeit, épületeit talán alaposabban megismertem, mint a város polgárai. Még ma is így vagyok ezzel: vasárnaponként elindulok, hogy fölfedezzek valamit. Ha úgy adódik, elmegyek akár négyszáz kilométerre, hogy lássak egy 1200-ban kifestett templomot. Az itáliai kultúrát úgy szívtam magamba, mint az anyatejet. S amikor Donatello Bűnbánó Magdolnáját először láttam, ez megrendített, s azt mondtam magamban: bármi lesz is, amit én érzek, s csakis én, azt egyszer valahogy el kell mondanom.

— A folytatás nálunk is többé-kevésbé ismert: férjének festőalkalmatosságokat vásárolt, hogy hét végén így pihenje ki magát. Aztán: sok kilométerre Lőrincitől, 1962-ben Vankóné Dudás Juliának édestestvére, új magyar festő született. Mit fest voltaképpen?

— Lelkiállapotot. A magamét és az emberekét. Szülőföldem népét látom, s az olasz földfoglalókat, olajbogyószedőket, hiszen lényegében itt is, ott is ugyanúgy születnek, élnek, halnak az emberek. Amikor bátyám váratlanul elhunyt, mint újszülöttet mutatta föl képzeletem — a gyermekét. A dél-olaszországi sortűz két paraszt életét oltotta ki, de én a tragédiában a temetésére összegyűltek sokaságát jegyeztem meg. Mert a halál életet hív... Naiv festőnek neveztek, s (bár ennek az irányzatnak világszerte nagy divatja van, s jól megélnek silány darabjaiból a műkereskedők) akad, aki úgy véli: az ilyen festő ostoba. De a naiv szónak számos jelentése van. Nem vagyok ártatlan, és azt hiszem, tanulatlan sem vagyok. A naiv művészet világnézet is, mert ez az alárendelt osztályok művészete. A naiv festő a természetes látást őrzi meg magában. Én Itáliában is nógrádi vagyok.

— Itália, éppúgy, akár egész jelenünk, a vad merényletek, a veszélyes politikai kalandorok s a bizonytalanságok országa is. Képein mégis friss levegőjű, legyőzhetetlen zöldben érzi az ember magát. Mi táplálja ezt a reményt?

— Az, hogy minden baj és bűn ellenére nagyon szeretem az embereket. Mert tudom: mint minden rút, a szép is az embertől származik. És hiszek abban: a pusztításnak egyszer csak meg kell állnia. S rá kell döbbennie a világnak, hogy itt csak ez az egy emberiség létezik, ha elpusztítjuk, nincs belőle több, elvész a minta. Nem lehet hát, hogy arra lettünk, hogy önmagunkat semmisítsük meg... Ezt végiggondolva hogyne lennék optimista? Tehetek-e mást, mint hogy higgyem az életet? S mert festő vagyok, megfestem azt is, amit szeretnék csupán. A Capitoliumon, Róma legszebb terén, Michelangelo terén a város legutolsó lovai győzedelmeskednek a zűrzavaros forgalom felett. Itt béke, harmónia van, s a lovak eszik, eszik az ősi abrakot.

Nádor Tamás

Az öregeim révén jutott el hozzám ez az írás. A srácot sose láttam, csak annyit tudtam róla, hogy újságíró valami szerszám nevű üzemi lapnál. Ahol azonban, úgy látszik, sose kell dolgozni, mert anyám szerint a hét minden napján szólt a magnója fölülről. Valami éktelen ricsaj és bábeli karattyolás harsogott át a falakon. Vasárnaponként otthon ebédeltünk, és ilyenkor anyám panaszlistája gyakran kezdődött ennek a fiúnak a magnójával. Este tízig teheti — keltem volna a védelmére, de anyám fejünkre idézte a házirendet, miszerint napközben is tilos a lakóközösséget zavaró magatartást tanúsítani. Miért nem kopogtok fel? — kérdeztem apámat. Bölcsen legyintett. Aki magától nem éri fel ésszel, azt hiába figyelmezteted.

Annál meglepőbb volt anya viselkedése, mikor a nyaralást követő vasárnapon újra náluk ebédeltünk. Fölfelé intve adta ide ezeket a lapokat. Ő írta. Nem értettem. Csendesen hozzátette: tudod, a magnós. Az anyja kéri, hogy nézd át.

Mi ez? — kérdeztem zavartan. Novella? Nem. Riport? Nem. Hát micsoda? Apád szerint napló. Vagy olyasféle. Én nem olvastam végig.

El akartam tenni; majd jövő vasárnapig szépen elfelejtjük, de anyám azt mondta, ebédig megnézhetném. Úgy fogtam neki, hogy előlegbe jó néhány elutasítás motoszkált a fejemben. Mielőtt rám kapnának. Mert ugye, itt van mindjárt ez a suta cím:

KAVICS A NYELV PARTJÁN

Úgy látszik, magyarázni kell. Nem hagy békén, csupa kényszerűségből nekilátok. Nyomban érvek buzognak, lám, így jár az ember a fölösleges problémák forrásvidékén. Félelmeim és fenntartásaim bukdácsolnak elő a következő mondatokban: állítják, védik, harcra cicomázzák a nem tudás indokait. Úgy látszik, ez most fontosabb valamiért. Mégiscsak magyarázgatni fogom eddigi próbálkozásaim csődtömegét. Pánikszerűen bebizonyítom, hogy korcs, ostoba, lehetetlent kívánó a szándék, mely feladatommá akarja tűzni a felnőttkori nyelvtanulás önkísérletét. Merénylet annak ilyesmibe fogni, akit az időzavar torkon ragadott. Lekéstem végérvényesen. Gyermekkorom szobáiban magyarul használták a tárgyakat és a fenyegetéseket: ezen az egy nyelven tudok. Hány hazámfia ezen az egyen se. Ám a szándék makacs.

AZ ANYANYELV biztonsága:

A csecsemő bélműködése örömforrás. Öröme érdekében sok kalandos dologra kapható. Még meg is szólal. Nem tudja, mit cselekszik. Egyszer csak azt mondják: beszél. Az anyanyelv nyilvános házában megfogannak a szavai. Az anyanyelv élő mocskos méhéből öntudatlanul nyomulnak elő a gyermeki szavak. Később a mondatok nem emlékeznek fájdalomra, lekerekítik a kudarcok élét. A szót, ha keze, lába ép, szeme van, és a szülőkre kacsint, meg szokták simogatni. Az anyanyelv előbb-utóbb, bizonytalan kis léptekkel szinte magától indul. A gyerek játszani kezd a szavakkal. Erőszak nélkül. Szépen. Beszéde egyetemes végtag: portyákra viszi e világban, a világba kapaszkodik vele.

Régen órákig ordított, míg végre megetették. Most elég pár könnyed hangsorozat. Kész csoda; lenyűgözi az eredmény. Használni kezdi, mint egy sült galambot. Komplikált technikáját gyorsan érti; valahogy rááll az esze. Tegnap még nem tudta, mikor lesz holnap. Ma már azzal hozakodik elő, hogy ugye nagyapa fél éve halt meg. Döbbenetes. Egy lény, egy bőgőmasina beszél. Akár a szülei. Ők ugyanígy költöztek be az anyanyelvbe, és ugyebár ahány ház, annyi beszéd.

Csakhogy a szülők nyelve mellett lándzsát tör a gyakorlati igazság. A szék az minden házban szék, az ágy is ágy, akárhogyan nevezzék. A tárgyak közt matató életet, mint tudjuk, sokszor kutya, macska, ló, ökör, is megérti. Itt maradsz! Kimégy! Gyia! Cselő! Bimbó! Az ember pedig, aki tudja, akácfával nem indulhat vadászni, csak int a vizslájának, és másnap, amíg sül a hús, békésen újságot terít maga elé. Mondatról mondatra halad, ismerős csapásokon, ismerős szavakkal találkozik. Ért mindent. Immár a második. Ő szegény

MAGYAR IFJÚSÁG
1091 BUDAPEST, IX., DÉLI ÚT 5.
Telefon: 337-142, 340-726
1980 JUL 25
SAJTÓFIGYELŐ

gény
mer
nem
nem

A

vül
ől
tek
re.
is k
ket

elég. A tárgyak közt, az ehhez hasonló józan (részeges) és becsületes (önző) emberek közt olyan válasz nem terem meg, hogy hátha. A talán, gyom. A félig-meddiget kiirtották.

Hiszen a nap minden hajnalban fölkél. A folyó folyik. A madarak repülnek. Szókratész halandó. A kutya gyomorrontás ellen füveket rágicsál. Ezek a tettek létükkel mesélnek. Minden a helyén van: az értelem kapanyelét fényesre csiszolja a szokás tenyere. Ha itt nagy ritkán fölburjánzik egy-két szál csenevész lehetne, azt nyomban kitépi az ezt kell tenni. A ki tudjákat megfojtják az azonnali tettek puszta kezével, mielőtt felfognák a hátha puszta eszével. Rég kipusztultak innen, akik nem így csinálták. Ez a beszéd az elemi biztonság nyelve.

Ha az embert nagy bizonytalan behemótok akarják megenni, legcélszerűbb, hogy elszalad.

a biztonság KÉNYELME:

Aki a tettek nyelvét megtanulta, az sokáig nem akar mást, csak megmaradni. Élni, ahogy lehet. Az örökös megevés veszélye előtt barbár áldozatként mutatja be egyetlen életét. Ami nem zárja ki, hogy időnként boldognak tarthassa magát. Mondjuk, ha fia születik. Vagy két csapással beüt egy szöget. Ha a disznónak vastagabb a szalonnája. Ha megjön az

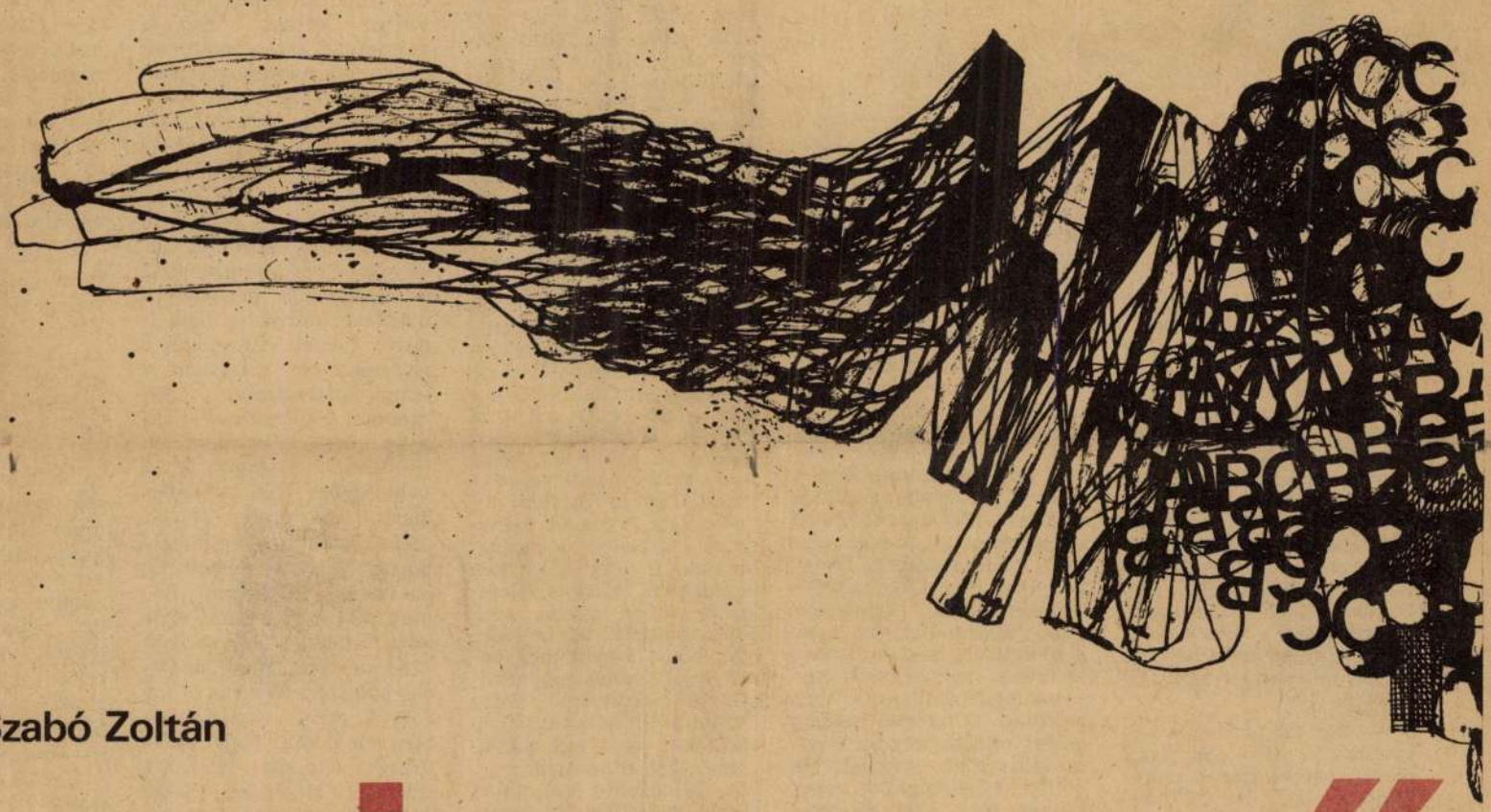

Sorbán-Szabó Zoltán

A csigaszemű

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 NOV 1
KÉPES ÚJSÁG
Budapest
Dallos Marinka festőművész
1021

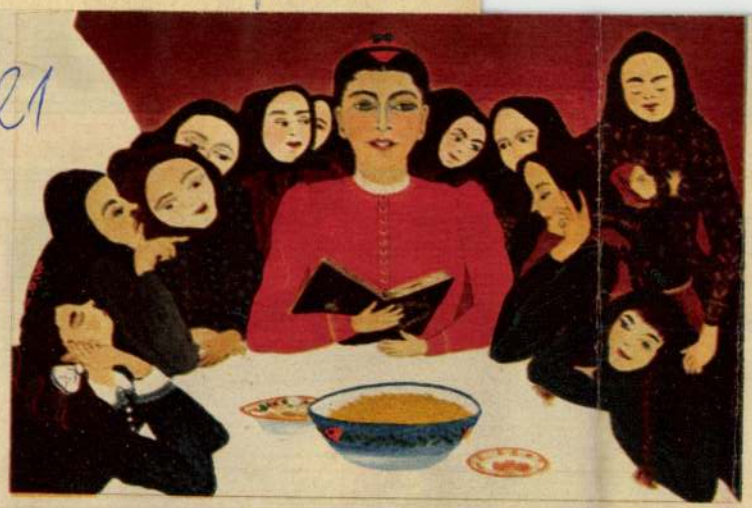

EGY ELBESZÉLÉS – MINDEN ESTÉRE

„... azt festem, amit otthonról hoztam

TITKOS JÁTÉKOK

LAKODALMI LIBEGŐZÉS

MAGYAR TÁJ — RÓMAI ECSETTEL

Körülbelül egy évtizede annak, hogy Rómában interjút készítettem Gianni Totival, a neves olasz kommunista költővel. Többek között egy minket, magyarokat érintő kérdést is feltettem neki:

– Ön Olaszországban irodalmunk legavatottabb propagátora. Mikor kezdett érdeklődni a magyar irodalom iránt?

Toti válasza így hangzott:

– 1949-ig csak Petőfiről hallottam olyanformán, hogy a Risorgimento egyik költőjét, Goffredo Mamelit, nemzeti himnuszunk szerzőjét „az olasz Petőfi"-ként emlegették. Petőfinek csak néhány forradalmi versét ismertem. Aztán 1949-ben meghívtak a budapesti VIT-re. Ott ismerkedhedtem meg Dallos Marinkával. Egy év múlva feleségül vettem. Neki köszönhetem, hogy „rákaptam" a magyar lírára. Együtt dolgoztunk: ő készíti el a nyersfordításokat, én pedig verssé varázsolom azokat... Egyforma nagy kedvvel fordítjuk le a régi és a mai magyar költők műveit.

Nos, azóta elég sok víz lefolyt a Tiberisen. A „nyersfordító" feleség – Marinka Dallos – tíz év alatt Európa-szerte ismert – és elismert! – festőművésznővé „avanzsált". Tőle már az idén nyáron kérdeztem meg, ugyancsak Rómában:

– Hogyan kezdődött?

– Még valamikor a hatvanas évek elején történt, hogy Gianni nagyon kimerült idegileg. Palettát, festéket, ecsetet vettem neki. Kikocsiztunk a legeldugottabb helyekre, én is festegettem, hogy Gianninak meghozzam a kedvét. Nem tudtam abbahagyni.

– Hálistennek.

– Most már én is mondom. Sokáig nem mutattam senkinek a képeimet. 1968-ban egy ismerős művészházaspár járt nálunk, az asszony aztán kedves erőszakkal bedobott a nyilvánosság mélyvizébe.

– Amint mindenfelé olvasom, egyre sikeresebben úszik benne.

– Nem panaszkodhatom. A „naiv iskola", amelynek művelője vagyok, az utóbbi időben nagyon divatba jött, legalábbis itt, Olaszországban. Eddigi kiállításom színhelyei: Cosenza, Luzzara, Lugano, Róma, Capri, Correggio, Bologna, Milano és Párizs. Öt esztendővel ezelőtt Budapesten is szerepeltem: a Szépművészeti Múzeumban kiállítást rendeztek a magyar származású, de külföldön tevékenykedő festők műveiből. Készült már kisfilm is és jelent meg könyv is rólam.

– Gyors befutás, gratulálok.

– Nem kápráztat el. Komolyan és szigorúan dolgozom. Festem a Campo de' Fiori nyüzsgő piacát, a szűk kis vicolók szegényembereit a maguk beszűkült világával, körülfalazott sorsával. De elsősorban azt festem, amit otthonról, Magyarországról hoztam: a paraszti világot, ami Lőrinciben, Nógrád megyében vett körül gyerekkoromban.

Az egyik nagy nemzetközi katalógusban Marinka Dallos neve után – a hovatartozást megjelölendő – ez áll: Ungheria. Azaz: Magyarország. Pedig hát olasz állampolgár... Ám, sohasem felejti el, hogy anyanyelvét – a piktúra anyanyelvét is! – ebben az országban tanulta és örökké hálás is marad a magyar falvaknak a teljes életre szóló ihletért.

A római „ötök"-ről – köztük Marinka Dallosról – a következőket írta Zavattini egyszer: „Öten vannak, mint a kéz ujjai, ahol minden egyes ujjnak megvan a maga formája és rendeltetése, mégis együttesen jelentik a Kezet."

Hálásak vagyunk Marinkának, hogy ő a mi „ujj-formánkkal" járul hozzá az egyetemes Kéz egységéhez...

Baranyi Ferenc

A Magyar Irodalom Kis Tükre

SÁNTA FERENC:

Húsz óra...

(Magvető és Szépirodalmi Kiadó)

A „30 év" című ünnepi sorozatban megjelenni, úgy gondolom, irodalmi rang, irodalomtörténeti előrejelzés és nem utolsósorban társadalmi megbecsülés.

Sánta Ferenc rangos, élő, népszerű műve, a „Húsz óra" már több kiadást ért meg; remek film is készült belőle. Most pedig e sorozat egyik legszebb, legtekintélyesebb kötetének élén találjuk.

Mi a titka a „Húsz óra" nem lankadó sikerének?

Alighanem az, hogy egyszerre jelenik meg benne a szocialista társadalmi fejlődésünk meganynyi ellentmondása és az ezeken az ellentmondásokon is áttüzesedő, felfénylő életereje, sodró, előbbre-előbbre lendítő, egyértelmű, törvényszerű dinamizmusa. Vagyis: a valóság átélt és újra-újra átélhető ábrázolása, az egyszerre tetten érhető írói remeklés és írói elkötelezettség.

Ezért oly élő e regény lapjain az elnök Jóska, a hajdan volt nincstelen, napszámos cseléd, aki egyszerre kapaszkodik saját múltjába és valamennyiünk jövőjébe. Mégis rátámadtak azokban a keserű, szörnyű, emlékeztető őszi napokban, amikor az emberek — a becsületesebbjei is — hirtelen megtévedtek, összezavarodtak. Az elnök Jóska sorsáról és azokról a megtévedt, megtévesztő őszi napokról egyszerre szól ez az igaz írás.

Úgy, hogy meggyőzően-megrázóan figyelmeztet: újabb és újabb ellentmondások várnak ránk az életben, önnön és társadalmi fejlődésünkben, csak éppen a tragédia — a társadalom zilált széthullása — nem ismétlődhet meg soha. Ha értjük a jelent.

Ha jól értjük a jövőt.

Simon Gy. Ferenc

Holló László: PARASZTFEJ (olaj)

vaszi szél

SOMODI GYULA:

FECSKE CSABA:

DALLOS MARINKA 10

MAGYAR HIRLAP 19[illegible]

Wagner: Naiv és [illegible]

vető megtorlással, melynek nyomán több embert megöltek. *Avola* neve azóta szállóigévé vált és ezért örökítette meg Dallos Marinka is egyik festményén a tömegtüntetéssé változott temetést... Végezetül *Luzzara* múzeumának csodálatos naiv gyűjteményéről beszélt, ahol neki is sok a látni- és tanulnivalója.

Csak utólag, katalógusát fellapozva jöttem rá, hogy a luzzarai múzeum az ő műveit is őrzi. És erről jut eszembe: *nem lenne-e már rég ott a helye a Magyar Nemzeti Galéria állandó jellegű naiv kiállításán, avagy a kecskeméti naiv művészek múzeumában?*

Wagner István

68° Anno N. .....

L'ECO DELLA STAMPA

(L'Argo della Stampa: 1912 - L'Informatore della Stampa: 1947)

UFFICIO DI RITAGLI DA GIORNALI E RIVISTE
FONDATO NEL 1901 - C.C.I.A. MILANO N. 77394

Direttori: Umberto e Ignazio Frugiuele

VIA GIUSEPPE COMPAGNONI, 28

20129 MILANO

Telefono 723.333

Casella Postale 3549 - 20100 Milano
Telegr.: Ecostampa-Milano - C/C/Postale 3/2674

LEGGASI A TERGO

LEGGASI A TERGO

1021

Marinka Dallos

GAZZETTA DEL SUD - MESSINA

30 NOV. 1965

sua considerazione.

Interessante mostra della pittrice Marinka Dallos

Interessante mostra alla galleria « La Bussola » di corso Mazzini. La presenta la pittrice ungherese Marinka Dallos.

La mostra verrà inaugurata alle ore 18,30 di oggi sabato e resterà aperta fino al 14 dicembre.

L'ECO DELLA STAMPA - MILANO

OLIVETTI
TEKNE 3

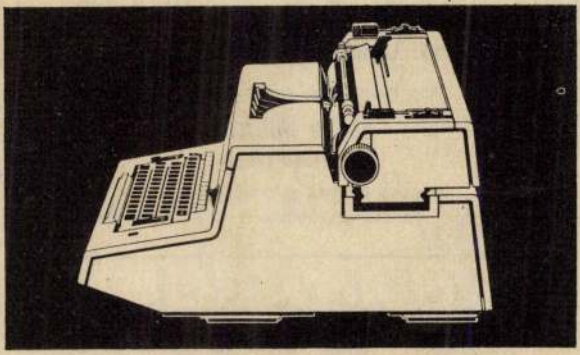

Una macchina robusta, adatta a prestazioni intense e prolungate, una macchina da lavoro, concepita tecnicamente in funzione di radicale sfruttamento dei tipici vantaggi della scrittura elettrica: più pagine, più copie, meno tempo, minor fatica.

loro piccoli doni, sparendo immediatamente dalla zona. Cose come pettinini, specchietti, piccoli utensili dome-

Una vacanza da spender bene

La lunga storia della coperta di Marinka comincia molti anni fa, a Lorico, un paesino di cinquemila anime, nella campagna ungherese. E' là che Marinka Dallos tornava ogni pomeriggio col treno, dopo essere stata a scuola, con gli occhi pieni dei colori della natura, e con tante ore libere, soprattutto d'estate. Così continuando la tradizione delle donne del paese, Marinka si mise a ricamare, tanto per far venir sera, per ammazzare il tempo. Riproponendo, sui fazzoletti e sugli scialli i colori violenti dei giardini e dei fiori.

Alla ricerca dei colori perduti

Non è necessario essere una pittrice famosa come Marinka Dallos per scoprire testimonianze d'arte popolare ed esercitare la nostra fantasia: è lei stessa a sostenerlo

di Patrizia Carrano

« Laggiù », ricorda ora, seduta nel grande studio della sua casa di Montemario, sullo sfondo confuso e vivace dei manifesti che lo tappezzano, su su fino al soffitto, « la natura era praticamente l'unico spettacolo. Per le donne, altrimenti c'era soltanto una vita di fatica e di sudore, le ore passate a lavorare senza neppure tirare il fiato. Poi veniva il giorno di festa e le ragazze del villaggio sbocciavano come girasoli, nei loro costumi dagli accostamenti audaci e felicissimi. Quei colori sono cresciuti con me, nei miei occhi, e sono diventati poi i colori dei miei quadri, e di questa coperta ».

Lo sguardo limpido, ridente e acuto, i capelli tagliati corti come quelli d'un Geppetto ancora giovane, un casaccone blu « stavo lavorando, passavo la prima mano di colore sulle tele », Marinka Dallos una delle nostre più note pittrici naïfe accompagna le sue parole con gesti veloci, vagamente meridionali, quasi volesse aiutare il suo italiano ormai perfetto. « Ma molti anni fa — continua — quando arrivai in Italia non parlavo italiano, ero un po' isolata, forse anche un po' toccata dalla nostalgia. E fu così che cominciai a dipingere per passatempo. Anzi, ammicca, per la verità io volevo far dipingere Gianni e poi, invece ho dipinto io ». Ma se suo marito, Gianni Toti, giornalista, scrittore e ora regista (il suo primo film « La via di Damasco » sarà presentato a settembre alle giornate del cinema italiano) s'è rifiutato alla pittura, Marinka invece ha finito per dedicarcisi con un entusiasmo trascinante. Cesare Zavattini, nel commentare l'iniziativa che Marinka ha preso insieme ad altri quattro pittori allestendo un centro di pittura permanente e autogestito a Tor de Conti ha scritto: « questi naïfs! appartati come viole mammole per secoli, ora entrano nella mischia... ». E in fondo, se Marinka non ha mai avuto la fragile timidezza d'una mammola, è vero invece che è tutto suo l'impulso irrefrenabile con cui ha preso di petto la pittura. Per non fermarsi poi, nonostante le mostre, i riconoscimenti continui (il suo quadro « Zingariade eppure vi hanno pestato i cavalli dei giorni », solo per fare un esempio recente, è stato acquistato dal Museo Nazionale dei Naïfs di Luzzara) neppure alla pittura. Ed è proprio al termine d'un periodo intenso di lavoro, e all'inizio d'un lunghissimo viaggio in treno che Marinka è partita con una sporta di gomitoli. « Volevo meditare, pensare a tutto il lavoro passato e a quello che avrei fatto in futuro, e i libri non vanno bene, non puoi pensare, sicché, ho portato l'uncinetto. E come da piccola ricamavo, adesso cominciavo a riassortire i colori non più con i pennelli, sui miei quadri, ma con la lana, riprendendo i motivi popolari delle mie campagne, dove vado ogni anno e da cui torno con gli occhi pieni di immagini per il mio lavoro. Ora la coperta è in Ungheria, ma non è dimenticata: anche lei fa parte di un mio progetto per Tor de Conti. Perché vorrei organizzare ogni mese una mostra dedicata a una regione italiana, e poi semmai lo stesso per l'Ungheria ».

In fondo, oltre l'arco che porta al corridoio, un arco di tralci campagnoli, reinventati dai pennelli e dalla memoria di Marinka in un festoso appartamento d'una normalissima strada romana, si intravede un grande telaio di legno, con a fianco due arcolai. Ed è là che Marinka mi guida, traverso le altre stanze: laggiù, c'è il « Marinkomio », come l'ha battezzato con un felice neologismo il suo Gianni.

« Questo telaio stava andando al macero, insieme agli arcolai. E ora invece io lo voglio rimettere in funzione. Perché il problema non è soltanto di reperire e conservare un patrimonio di cultura popolare che altrimenti andrebbe distrutto, ma di adoperare questi materiali, di ricominciare — tut-

Tintarella... di sole

di Clara Motta

Anche se siamo tutte sicure di non scottarci, capita al terzo giorno di mare, di ritrovarci doloranti e spellate. Vogliamo essere previdenti e osservare qualche regoletta?

Hanno un bel dire le esperte che ormai le donne alla moda non si abbronzano più, che nascondono il viso sotto grandi cappelloni di paglia per conservare una pelle di magnolia degna di Rossella O'Hara l'eroina di Via col vento... Appena ci si offre la possibilità di metterci al sole, non c'è una sola di noi che rinunci all'idea di sfoggiare una bella tintarella.

Tanti anni fa, ormai non ne parla più nessuno in termini così categorici, l'imperativo era: dieci minuti al sole il primo giorno, poi venti il secondo, mezz'ora il terzo, e dopo dieci giorni tre ore al sole e non di più. Ma erano regole un po' troppo drastiche, cui non obbediva nessuno anche perché, invece dei soliti dieci-quindici giorni di mare, ce ne sarebbero voluti, per abbronzarsi, per lo meno trenta. E logicamente a nessuno garba l'idea di ripartire dal mare appena un po' più coloriti di quando si è arrivati. Però, però... non bisogna peccare in eccesso: altrimenti si corre il rischio di antipatiche scottature, di spellature che lasciano la pelle chiazzata, e di forzati ripari sotto l'ombrellone per rimediare ai guasti dell'imprevidenza. Sarà bene dunque tenere a mente qualche regoletta che molte di noi tendono a dimenticare.

Le ore migliori per prendere il sole non sono quelle dello zenit: dalle 9 alle 11 e dalle 3 e mezzo alle 5 e mezzo potrete ottenere una splendida tinta senza per questo sciogliervi di sudore e rischiare colpi di sole.

Se vi siete già abbronzate artificialmente (con quei prodotti che in una notte colorano chimicamente l'epidermide) state attente: la vostra pelle sembra abbronzata ma non lo è. Sicché rischiate scottature feroci se non vi esponete con la stessa attenzione di quando siete bianche come mozzarelle.

State attente a non esporvi mai al sole senza un minimo di crema abbronzante: non solo perché la pelle sia protetta da un filtro, ma anche per evitare di ritrovarvi alla fine delle vacanze con la pelle avvizzita e segnata da una sottile rete di rughette, segno certo di una evidente disidratazione. Quindi un abbronzante prima di esporvi al sole, e se volete fare le cose per bene, una volta ritornate dalla spiaggia, dopo la doccia, una crema idratante dopo sole (ce ne sono in vendita in farmacia di ottime e molto economiche) che « riequilibri » il grado di umidità della vostra epidermide. E' una accortezza che dovreste avere soprattutto se non avete più vent'anni: la tintarella è bella, ringiovanisce, dà un aspetto sano, vitale, ma non deve trasformare i nostri visi in maschere avvizzite color cioccolato.

Soprattutto se avete la pelle chiarissima, attente alle spalle e al naso: per le spalle sarà bene dopo qualche ora mettere una camicetta leggera, soprattutto se siete in mare, con il pattino o una barchetta, da molte ore. In quanto alla punta del naso... per lui sempre doppia razione di crema, e non soltanto quando arrivate sulla spiaggia, ma anche subito prima e subito dopo il bagno. Per la pelle delicata il riverbero del sole sull'acqua è micidiale.

Attente alle labbra: se si screpolano e si tagliano, il mare non contribuirà certo a cicatrizzare in fretta queste piccole e noiose ferite: quindi burro di cacao senza risparmio. Del resto non è la raccomandazione che fanno a tutti gli sciatori per evitare che si rovinino la bocca con il riverbero della neve? Al mare succede la stessa cosa. E' il caso di ricordarsene.

Attenzione, superattenzione a non darvi mai una goccia di profumo, o di acqua di colonia o di qualsiasi prodotto a base di alcool prima di esporvi al sole: la vostra pelle rimarrà irrimediabilmente macchiata per tutta l'estate.

Scegliete con attenzione l'olio abbronzante: ve ne sono in commercio di adatti per ogni epidermide, liquidi, solidi, spray, in crema. Leggete bene le istruzioni e per una volta non fate economia, soprattutto se siete bionde e avete una pelle delicata.

Badate inoltre ad evitare di cambiare troppo spesso la forma del costume da bagno: altrimenti rischiate delle scottature feroci in quelle striscette di pelle rimaste fino ad allora coperte dal costume precedente.

Cercate il più possibile di avere una abbronzatura uniforme davanti e dietro e di non sembrare nere come carboni in faccia e pallide come merluzzi sulla schiena.

Ma soprattutto pensate che l'abbronzatura non è l'unica ragione per cui state sulla spiaggia: correte, fate il bagno, lunghe passeggiate, andate in barca: alla fine della vostra vacanza vi ritroverete abbronzate senza essere state costrette a passare ore, come salamandre, a sudare su un asciugamano bollente.

I triangoli di cartone per prendere il sole anche sul collo: sono un'invenzione americana (ma si trova anche da noi) per le patite dell'abbronzatura perfetta.

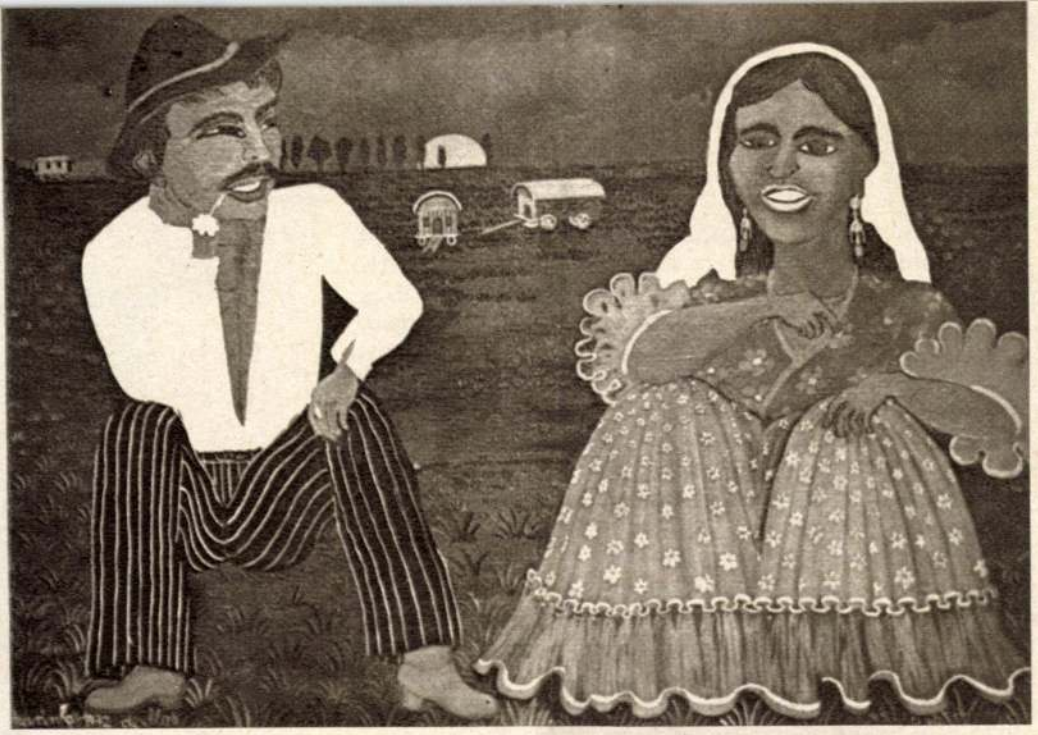

In ferie con la vipera

Resoconto semiserio di cosa succede ad una famiglia ingenua che tenta una vacanza "fuori dagli schemi".

di Enzo Rava

ti, e anzi, soprattutto tutte le donne — ad essere creative. Vedi io ho convinto la mia domestica, che è marchigiana, a portarmi delle vecchie stoffe dal suo paese, per rintracciare i motivi originali. Ma non ci si deve fermare qui. A me non interessa fare un museo. Tanto che adesso, io e lei faremo un tappeto, insieme, proprio con questo telaio. Il patrimonio di raffinatezza, inventività, creazione, che io ho scovato nelle campagne ungheresi e che comincio a recuperare qui in Italia deve essere riunito a Tor de Conti e poi magari girare per tutta Italia in una mostra itinerante... ma solo perché la gente ritrovi dentro se stessa una spinta alla fantasia, alla creatività, perché ricominci ad usare le mani, ad accostare i colori, a dipingere, a ricamare. Per ritrovarsi protagonista, per non decidere soltanto se comperare un fiore di plastica gialla o celeste da mettere sul comò. In fondo, le ragioni della mia coperta sono anche e soprattutto queste. I colori della mia coperta sono quelli della mia infanzia, dei costumi popolari, delle sagre... ma poi io ci ho lavorato secondo la mia attitudine. E per ogni oggetto, per ogni persona, dovrebbe essere così: in modo da ritrovarsi protagoniste, e non sottostare, inerti al bombardamento del cattivo gusto, in modo da forzare, esercitare, quasi violentare la nostra fantasia, e ritornare ad essere padrone di quella creatività, di quella raffinatezza che era il patrimonio delle nostre campagne fino a cinquant'anni fa. Vedi questo è un filo conduttore, un modo di fare le vacanze ad occhi aperti, in fondo è un invito a tutte le lettrici del nostro giornale... », pian piano la voce di Marinka si fa sempre più confusa: nel grande baule che troneggia in un angolo del suo « Marinkomio » (lo studio con le ultime, grandi, splendide tele è al di là di una porta e un poco — ma solo un poco — più ordinato), Marinka è quasi immersa a testa in giù; e man mano che fruga escono cascate di abiti, camicette, boleri contadini, il fazzoletto d'una sposa, le gonne plissettate, con le pieghe fermate dal calore del pane appena sfornato, i rasi e i cotoni che lei ha raccolto nelle campagne intorno al suo paese. Una cascata che quasi la sommerge, e da dove lei pesca con sicurezza rivelando e sottolineando proprio i disegni, i colori di cui prima mi aveva parlato. L'ultimo ad uscire è un enorme fazzoletto frangiato, quasi magico nell'affastellarsi di ricami, di tralci e di fiori: il disegno è di decine di anni fa e l'ha fatto la moglie del barbiere del paese di Marinka, proprio sotto i suoi occhi assetati e attonici di bambina già inconsapevolmente stregata e cocciutamente tesa a far sua ogni sfumatura, ogni sussulto della fantasia.

La riproduzione del quadro di Marinka Dallos acquistato dal museo nazionale dei naifs di Luzzara. Nella pagina accanto Marinka nel suo studio.

Le nostre esperienze degli anni precedenti non erano state soddisfacenti. Forse, anzi, mai le nostre vacanze erano state soddisfacenti: prima di sposarmi avevo sognato di andare in Groenlandia o in Persia, ma non avevo i quattrini neanche per arrivare ad Ostia; sposati, ci trovammo a « rinunciare alle ferie » per vari anni per via dei bambini, e poi per qualche altro per via delle ripetizioni dei bambini ormai diventati ragazzi, a parte il fatto che i quattrini continuavano a scarseggiare. Finalmente due anni fa arrivammo con una vecchia roulotte prestata a Mondragone dove si ruppe e fu necessario far venire un meccanico da Cassino, che ci prelevò quanto avevamo in tasca. Lo scorso anno fu, finalmente, il primo anno di vacanze vere e proprie: che ho detto « insoddisfacenti » perché, nel frattempo, l'ira è sbollita, « Comunque, quel che è chiaro — sentenzia Monica — al mare mai più, se non in dicembre ».

C'eravamo arrivati, invece, il primo luglio, che l'anno scorso era sabato, sicché, scrivevano i giornali quasi che questa fosse una giustificazione, « all'esodo di quanti partono, le ferie vere e proprie, si è sommato quello dei gitanti dello week end », il che significò quattro ore per arrivare a Firenze Nord, più altre tre, in colonna, per arrivare alla fine dell'autostrada a Migliarino, con una concentrazione di ossido di carbonio e idrocarburi incombusti che, all'interno dell'abitacolo dell'auto, arrivava a percentuali da camera a gas nazista: « Se c'è una cosa che detesto — sentenziava Monica, che di cose invero ne detesta parecchie — è la puzza della benzina. O chiudi il finestrino, o scendo »; sicché un po' chiudevo, restando per qualche minuto ai 40° sopra, un po' lei scendeva che tanto era lo stesso perché si camminava al passo. A Chiesuola Uzzanese (un nome simile) il più piccolo dei ragazzi (ne abbiamo tre, che bastano e avanzano) svenne; io pensavo fosse per stanchezza, la figlioletta sosteneva trattarsi di colpo apopletico, secondo Monica era — chissà perché — diabete; finalmente però riaprì gli occhi, « Scherzavo perché qui ci si annoia », disse.

A notte, arrivammo, ma non riuscivamo a raggiungere la pensione (prenotata per 19 giorni) per via delle auto che gremivano la cittadina versigliese, era infatti l'ora che i turisti escono dagli alberghi, dalle pensioni e dalle abitazioni private in auto, per recarsi a prendere il gelato venti metri più in là, o escono con l'auto per arrivare sul lungomare a passeggiare o montano sull'auto per andare a sedere ai giardinetti. Insomma, tutto andò relativamente bene, finché non entrammo nella pensione; da allora, incominciò la battaglia delle

Una vacanza da spender bene

zanzare (dalle 23 all'alba), la « dura lotta » (come la chiamava Monica) per ottenere che la colazione fosse davvero composta di caffelatte, burro, marmellata e « ovviamente zucchero » come da contratto (e che durava dalle 7 alle 9), e quindi la disperata Waterloo per trovare un posto al sole dove sedere: scoprimmo infatti che nel contratto era previsto l'ombrellone, ma non era specificato dove si potesse piantarlo; alle 9 la signora Camilla ci consegnava l'ombrellone e noi dovevamo correre sulla « spiaggia libera » per trovare un palmo di sabbia dove infiggerlo. Lo trovammo raramente. Dopo una settimana scoprimmo che fra le 13 e le 15 « è l'ora migliore » e che comunque la spiaggia risultava sufficientemente accessibile anche dopo le 19; ma ormai era tardi, gli « extra » ci avevano risucchiati tutti i soldi, la ragazzina aveva sfasciato il motorino, il più grande aveva litigato con il direttore del cinema all'aperto che l'aveva sorpreso con altri correi a entrarci di straforo, ed al piccolo erano venuti gli occhi gialli, segno temuto dell'epatite virale (« Le cozze! te l'avevo detto! », urlai a Monica; a me le cozze non piacciono) ma che poi, tornati a Roma, ci confessò essersi fatti venire stropicciandoseli con certa erba « che i miei amici chiamavano *canuta*, dicono che fa bene ai gatti, ma comunque non è bianca ma gialla ».

Sicché quest'anno: « La montagna; basta col mare, detesto la folla — sentenziò Monica — voglio venti giorni di riposo *vero* », e stabilì con quali turni sarebbero stati lavati i piatti. In un primo tempo è vero, s'era parlato di albergo, e in alta montagna; poi si ripiegò su una pensione a mezza montagna (il più grande dei ragazzi si offrì anche si sacrificarsi, « Per ridurre il prezzo, io potrei andarmene per conto mio, in moto, con certi amici »), finalmente io ebbi l'idea: « Agriturismo. Questo è l'avvenire. Agriturismo: insieme riposo ed ecologia, natura e civismo ».

Me ne aveva parlato un amico, esperto in vacanze, uno di quelli che sono stati in auto al Bosforo e che, d'inverno, a bassissimo prezzo, mi aveva introdotto nei segreti dell'Agriturismo, « Per ora quelli che lo praticano sono pochi, ma furbi: è come mettersi a pensione da un contadino, capisci? I contadini non hanno una lira, economie chiuse, autosufficienti, autarchiche, magari hanno grano e vino per tutto l'anno ma di quattrini non ne vedono mai, per diecimila lire ti mettono la casa in testa ».

Mi aveva fatto l'elogio delle primissime « marce longhe » o « galaverne », ovvero del « riscoprire la natura e rifarsi la salute camminando a piedi », imprese futuribili dei modernisti più chic, si arriva tutti con l'auto in un certo punto, e poi si prosegue a piedi per qualche decina di chilometri, lungo i sentieri, « Ossigena straordinariamente, credimi » — mi aveva riferito — « E poi, consumi solo le scarpe ». Aveva cercato anche di cointeressarsi in un affare di ripopolamento con quaglie, ma, soprattutto, mi aveva dato indicazioni dettagliate e precise su una certa « occasione » per l'Agriturismo: « Lasciando la statale pigli la carrozzabile a destra, ventotto chilometri esatti; poi ancora a destra per una strada bianca, misuri sul contachilometri esattamente 2.700 metri; scendi, prosegui diritto per il sentiero, e sei arrivato. E mi raccomando, non portare il televisore ».

« Io, ad ogni buon conto, mi porto la moto » stabilì il più grande dei ragazzi, che quando sente parlare di campagna già si mette in posizione di scatto per battersela. La ragazzina (15, quasi 16) accettò invece di buon grado l'idea di quella villeggiatura nella collina umbra in casa d'un contadino. « Anche perché, del resto, io non arriverò a settembre; sento che morirò prima, ho qualche male misterioso che non perdona; mi spegnerò come un tramonto... » (è nel momento più bello dell'adolescenza, quello in cui si legge molto e si fantastica di più); il piccolo invece ha stabilito che « Se mi date il latte, io lo vomito »; Monica, per parte sua, entusiasta dell'idea di starsene tre settimane all'aria pura, s'è portata dietro un quaderno nuovo per scrivere un diario: « Potrebbe anche uscirci un libro, no? ». Io, un testo di botanica, a scuola mi piaceva, « Potrebbe diventare un hobby interessante ». L'auto, invece, pareva restia all'idea d'un riposo forzato a metri 750 slm, si è ingolfata sulla cosiddetta « carrozzabile », è uscita di strada sulla cosiddetta strada bianca, ovvero mulattiera, e non ci ha portato che a due chilometri dal sospirato sentiero. Percorso il quale, col carico addosso, siamo finalmente arrivati alla nostra abitazione agrituristica.

Che avevamo variamente definito, prima di ve-

Il marito non è da incartare

La partenza per le vacanze, lunghe o brevi che siano, ha un aspetto particolarmente denso di angoscie per qualsiasi padrona di casa che non sia sciaguratamente alleata di ladri, tarme, formiche e scarafaggi. Questa angoscia può essere riassunta in una domanda « come lasciare la casa prima di partire ». A questo interrogativo basterà una risposta: « lasciatela come vorreste ritrovarla ».

Diciamo subito che non crediamo alla smobilitazione generale che molte donne usano fare prima di chiudere casa per le vacanze: mobili coperti di giornali, lenzuola che trasformano le poltrone in grassi fantasmi in agguato, lampadari fasciati nel cellofan, soprammobili raccolti in grosse scatole e messi in cantina. E' assolutamente deprimente al momento del ritorno dover lavorare tre giorni per rimettere tutto a posto. Ma, poiché è ancor più deprimente trovare la casa come un accampamento abbandonato sotto l'incalzare del nemico, ci sono cose che bisogna assolutamente fare.

La prima regola è quella di non dimenticare in giro né oggetti indumenti sporchi e tanto meno residui di cibo. Seconda regola è quella di lasciare assolutamente puliti il bagno e la cucina. I detersivi in commercio, le polveri abrasive, i liquidi disinfettanti, danno completa garanzia a chi non vuole, al ritorno, ricevere il benvenuto dagli insetti e sentirsi mozzare il respiro dai cattivi odori.

Pretendete dai vostri figli che le loro camere siano in ordine, che non ci siano avanzi di merende nei cassetti o provviste di caramelle in qualche angolo: è noto che le formiche del quartiere aspettano gli esodi estivi per banchettare.

Pretendete qualche cosina anche da vostro marito. Per esempio, di buttare via un po' di vecchi giornali, di riordinare il ripostiglio, di controllare che acqua, luce, gas siano ben chiusi, che le serrature e le persiane chiudano bene: i ladri confidano molto nei controlli approssimativi di mariti pigri o distratti.

E, a proposito di mariti, non dimenticate che a loro, a causa della famosa divisione dei ruoli, raramente viene insegnato come si lascia la casa prima di partire per le vacanze. Per cui se vostro marito parte dopo di voi, o se deve tornare in città per qualche giorno fategli alcune raccomandazioni. Spiegategli che la spazzatura lasciata nella pattumiera non solo ammorba l'aria, ma è un pericoloso richiamo per gli insetti; che mezzo limone abbandonato in frigorifero ammuffisce e puzza, che un rubinetto dimenticato aperto può allagare l'appartamento, che se cerca il suo pullover buttando in aria i cassetti sistemati col cellofan e l'antitarme rischia di offrire alle tarme stesse favolosi banchetti di Ferragosto. Con un po' di buone maniere spiegategli a cosa servono e come si usano le varie polveri detersive, le bombole spray deodoranti per la casa, i tarmicidi, i disinfettanti liquidi per i servizi igienici. Forse farà la faccia seccata, ma vedrete che tutto finirà per piacergli appena si convincerà che lo sa fare meglio di voi.

Forse gli piacerà un po' meno doversi occupare dei vostri preziosi gerani, o dei canarini o del gatto. Ma in proposito è bene parlare chiaro: ci sono molti sistemi brevettati per bagnare le piante automaticamente, tuttavia o trovate chi se ne occupa regolarmente o vi rassegnate a trovarli secchi. Quanto ai canarini, al gatto e a tutti gli altri animali domestici, o avete un'anima buona che li prende a pensione, dovete portarveli in vacanza: è estate anche per loro.

In campagna, riposo ed ecologia.

derla: « Uno chalet... un casale... un bungalow... una villetta... » e che quando vedemmo, convenimmo che opportunamente poteva dirsi *bicocca*. « La famigliola contadina » che doveva ospitarci era poi un ex pastore, ora pensionato Inps, restato solo a casa dopo la morte della moglie e l'emigrazione dei figli, parte a Milano parte in Germania; pareva un poco scontroso al primo approccio, ma poi scoprimmo che era soltanto per via della sordità. Si limitò peraltro a prendere le settantamila lire del fitto, a consegnarci la chiave (« Bellissima — l'ammirò Monica — grande, artigiana, di ferro, come usavano una volta... ») e a scendere al paese; anzi, a tornare al paese perché, ci disse, ormai da anni abitava lì: « La casa, è tutta per voi ».

Il tramonto fu magnifico, un sole di fiamma fra nubi temporalesche che, dopo poco, scaricarono molta acqua; il più grande dei figli calcolava che la bicocca sarebbe franata via nel corso della notte; la ragazzina commentava « Credevo di morire come Margherita Gauthier, vuol dire che morirò come Ofelia », il piccolo pose subito il problema: « La cacca, dove la faccio, sul prato davanti a casa o su quello dietro? ». Comunque, fu una notte molto bella, pioveva un poco sul letto ma Monica ed io facemmo l'amore lo stesso. Fu l'ultima volta, per la intera vacanza; dal mattino dopo, infatti, anziché ai ludi amatori dovetti dedicarmi all'acqua.

Come ricordammo quanto fugacemente ci aveva detto il contadino, l'acqua si induceva da una sorgente « qua vicino, in fondo a quel sentiero », sentiero che scendeva per circa due chilometri in una fratta duecento metri più in basso, che andarci con le taniche era un gioco, venirne un'impresa da dannati danteschi; le prime volte, a metà del ritorno, buttavo metà dell'acqua per alleggerirmi, mi pareva una bella pensata, ma non facevo che raddoppiare il numero indispensabile dei viaggi. Mi aiutò il maggiore, mostrandomi che le moto possono essere utilissime, scendeva con spericolati motocross, risaliva rombando, con tre fiaschi d'acqua nello zaino: « Vedi papà, se me ne avessi comprato una 750, giapponese? »; poi però scoprì che rovinava le gomme su certi sassetti aguzzi, dovemmo tornare alla corvées a piedi. Che avevano peraltro questo di bello: che quando uno si buttava sul letto, la sera, aveva appena il fiato per spegnere la candela, che s'addormentava sfinito.

Il primo giorno, comunque, fu bello: scoprimmo che nei prati c'è l'erba e anche i fiori, che esistono boschi nei quali si sentono cantare gli uccelli, che il sole (quando esce di fra le nubi) è limpido e chiaro e che non è davvero il caso di rovinarsi il sistema circolatorio correndo di qua e di là, tra frenetici lavori e nevrotici divertimenti — anche perché, lì, non c'era niente da fare da mattina a sera se non, appunto, le faticate per l'acqua e, una volta al giorno, la discesa in auto al paese a comprare i viveri (presto razionalizzati in precotti liofilizzati e surgelati, nonché scatolame ed insaccati). Ma, dicevo, tutto andò bene fino al meriggio del secondo giorno che il piccolo si presentò sulla porta di casa (« pallido ed emaciato » come lo ricorda ora la ragazzina) ad annunciare: « Là c'è una vipera, ENORME ».

Chissà che aria buona

Il primo moto istintivo fu di precipitarmi, a vedere; Monica però, con gesto saggio e fulmineo, mi trattenne per un braccio: « Sei pazzo? ». Qualcosa bisogna pur fare, dissi. Vuoi che l'amazzi io?, mi propose il maggiore dei figli, che dimostrò conoscere non solo la differenza fra l'aspide ed il berus ma anche certe tattiche antiviperine, « A venti centimetri non ci vede... Avvicinarsi cauto, colpire col bastone... »; la ragazzina mi chiese se « Si muore presto, papà? Se una notte una mi mordesse, a letto, in mezzo al seno, sappi che vi ho voluto sempre bene... ».

Cautamente, la cercai, non la trovai. Ma, ormai, nella memoria di Monica e mia emergevano tutte le letture fatte e le chiacchiere udite in proposito; proprio il giorno prcedente, accanto alla notizia degli squali nel Tirreno e nell'Adriatico (« Ah ah », — avevo involontariamente ridacchiato, sul mio sicuro colle umbro) c'era la solita notiziola del « Contadino muore morsicato da tre vipere — Bergamo 13 — Addormentatosi all'ombra di un fico, un anziano contadino... »). Ma naturalmente, ricordammo anche le difese suggerite: barricammo l'intera baracca, tenemmo sempre chiuse porte e finestre (« Ci vorrebbero i gerani » disse il ragazzo « Ma sarebbe meglio una buona pistola »), evitammo di allontanarci da casa, e quando ci eravamo costretti rumoreggiavamo e cantavamo, sempre badando bene di non toccare sassi, legni e qualsiasi altra cosa, dritti e rigidi come baccalà, nei nostri scarponi di pelle che ci garantivano per un'altezza (sufficiente) di venticentimetri dal suolo.

Io ricordai di aver letto che maiali, vacche, tacchini... sono nemici delle vipere, sicché comprammo due tacchini, ipernutrendoli con granturco abbondantemente sparso torno torno casa. Per sfortuna, smise di piovere, venne fuori un sole di fuoco (« alle vipere il sole piace »); star chiusi in casa, con quel caldo, non era molto gradevole, anche per via dei tafani e degli scorpioni. Per fortuna dovevamo pur sempre scendere ogni giorno in paese a far le compere; dedicammo ad esse molta cura e sempre più tempo; in paese c'era anche un cinemino, una sala da biliardo ed un caffé, dove Monica si intratteneva a lungo con altre villeggianti che, affabili ed un po' invidiose, le chiedevano « E come sta lei, lassù, nella sua villa?... Fortunata, chissà che aria buona ».

Crollammo dopo 14 giorni. Mentre tornavamo in città, intimamente felici, il ragazzino precisò: « Sai papà? quella vipera aveva un terzo occhio, in mezzo alle due corna, e una enorme pinna dentata sulla schiena... ».

☐ Enzo Rava

Una vacanza
da spender bene

E se invece facessimo un viaggio?

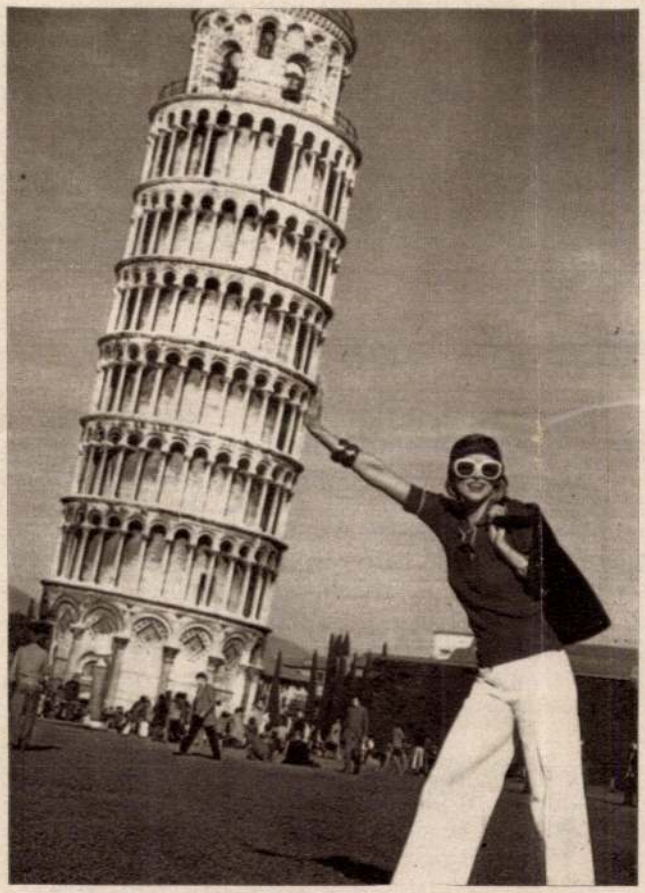

E non andate subito a pensare alle isole Baleari, o al Sud Africa: l'Italia è splendida, non a caso ci vengono migliaia anzi milioni di turisti, e a volte capita di non sapere neppure quanto sia bella la città in cui viviamo. Con la tenda, in motoscooter, negli ostelli della gioventù, cercando gli itinerari meno noti, magari facendo fotografie buffe e immancabili, come quella in cui si fa finta di reggere la torre di Pisa... Oppure, se ne abbiamo la possibilità, spingendoci all'estero, viaggiando sempre ad occhi aperti, scoprendo i castelli della Loira, scivolando giù giù per la Jugoslavia, e capitando magari — la spesa vale la candela — addirittura in Unione Sovietica, davanti al Kremlino. Difficile? Non troppo. E per sincerarvene guardate nella pagina accanto.

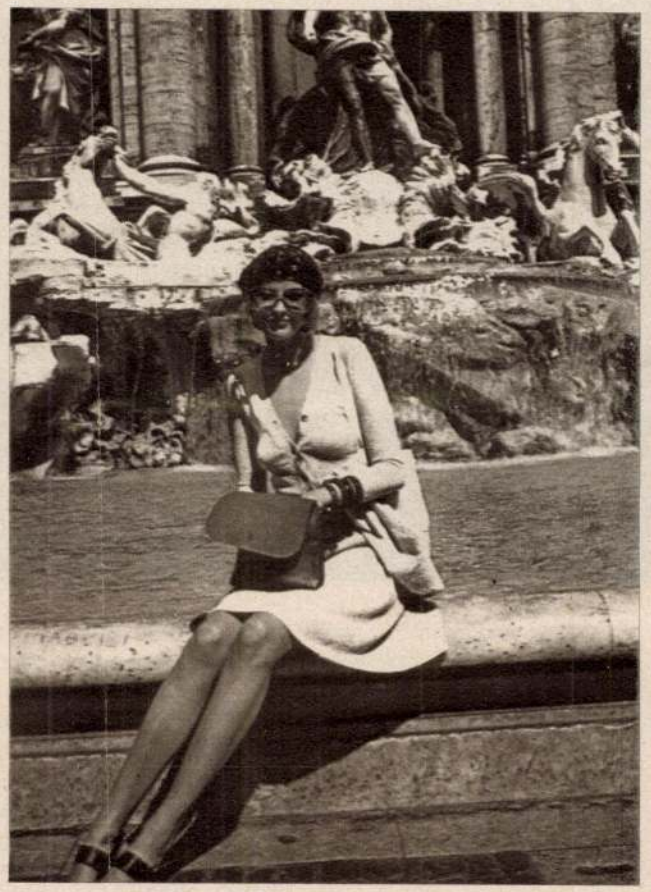

73° Anno N. .....

L'ECO DELLA STAMPA

(L'Argo della Stampa: 1912 - L'Informatore della Stampa: 1947)

UFFICIO DI RITAGLI DA GIORNALI E RIVISTE
FONDATO NEL 1901 - C.C.I.A. MILANO N. 77394

Direttori: Umberto e Ignazio Frugiuele

VIA GIUSEPPE COMPAGNONI, 28

1021

20129 MILANO

Telefono 723.333 - Casella Postale 3549
Telegr.: Ecostampa - Milano - C/C/Postale 3/2674

LEGGASI A TERGO

LEGGASI A TERGO

NOI DONNE

S 00186 ROMA

VIA TRINITA' DEI PELLEGRINI 12

DIR. RESP. GIULIANA DAL POZZO

29 LUG. 1973

Marinka Dallos

L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO
DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO
STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA
MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA
L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO
DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO
STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA
MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA

Olivetti per l'informazione
Macchine per scrivere manuali ed elettriche. Addizionatrici e calcolatrici scriventi. Calcolatrici elettroniche scriventi. Macchine contabili e fatturatrici elettroniche. Microcomputer. Terminali. Telescriventi. Sistemi per la raccolta e la trasmissione controllata dei dati. Sistemi per il trattamento automatico dei documenti con caratteri ottici e magnetici. Sistemi per ingresso dati. Sistemi per l'archiviazione e la classificazione dei documenti. Arredamenti per ufficio. Copiatrici elettrostatiche. Sistemi di controllo numerico per macchine utensili.

olivetti

Marinka Dallos-Tati

Róma: Villa Borghese
Téli csemény
Római kutacska.
Csütörtök.

Ország-Világ 1970/28 19 old.

Marinka Dallos Toti 1

Ha valaki két esztendeje foglalkozik pik-
túrával hivatásszerűen, ezalatt féltucat
kiállitáson vesz részt, s a másodikon: az
Olasz Naiv Művészek 2. Seregszemléjén, Lüz-
zarában, első díjat nyer - az feltétlenül fi-
gyelemre méltó személyiség, a magyar szár-
mazású olasz művész, akinek, alkotásaiban
mind tökéletesebben ötvözödik, a hajdani
Nográd megyei kislány és a római fiatalasz-
szony sajátos élményanyaga.
Békés István: Római tájak - magyar szemmel.

Ország - Világ 1970/28 18 old.

Marinka Dallos-Toti, 2

Gianni Toti olasz-író-költő-publicista feleségе és munkatársa, éveken át a modern magyar költészet és próza itáliai tolmácsolómak egyike volt. Alig néhány éve, úgy szolván véletlenül, vagy mondhatnók ösztönösen, belső sugallatra vett ecsetet a kezébe, és amúgy magamestere-módra, kezdte vászonra vetni gyermekkorából felsejlő emlékeit.

Békes István: Római tájak-magyar szemmel.

Országg-Világ 1970/28 18 old

Marinka Dallos Tati 3

Római otthonukban sok művész fordul meg. A műértőknek feltűntek a festegető fiatalasszony vásznai, egy kiállítás rendező a játékos-izgalmas képek kisebb kollekcióját elvitte Cosenzába, a Galleria La Bussola tárlatára, s a magyar falusi tárgyú festmények nemcsak feltűnést keltettek, de meglepő gyorsan el is keltek.

Békés István: Római hájak - magyar szemmel.

Ország-Világ 1970/28 18 old.

Marinka Dallos-Toti 4

Hogy ezekhez a festményekhez hozzá sem férhet a mesterkélt álfolklorizmus gyanúja, azt a múlt évi zsüridöntés tanúsítja, amelynek nyomán a magyarolasz festőművésznő díjnyertes képe helyet kapott a Luzzarában alapított Naiv Festők Nemzetközi Múzeumában.

Békés István: Római tájak - magyar szemmel.

Országi-Világ 1970/28 18 old.

Marinka Dallos-Toti 5

és bizonyítják a jellemzések is, amelyekben az olasz filmművészet nagymestere Cesare Zavattini és a fiatal itáliai festő- és műbírálónemzedék kiemelkedő tagja: Renzo Marganari értékelték és elemezték Marinka Dallos-Toti „naiv pikturáját"

Békés István: Római tájak - magyar szemmel.

Ország-Világ 1970/28 18 old.

Marinka Dallos-Toti 6

Igazságtalanság lenne ha a „naiv festészetet" alacsonyabb mértékkel mérnök, mint bármilyen más irányzat piktúráját. A művésznő teinábau és technikában folyvást táguló-gazdagodó festészete különben is zavarja az effélé körülhatárolást. A naiv piktúra formai jegyei: a homloknézet, a madárlávlat, a szűkös színezés, a tónushiány, a kemény kontúrozás, – nem döntő elemek, a művésznő újabb alkotásaiban.

Békés István: Romai tájak – magyar szemmel.

Ország-Világ 1970/28 18 old.

Marinka Dallos-Tati 7

Az ifjukor élményei mind szugárzóbb, mind bensőségesebb kompozíciókra ihletik, s anélkül, hogy - jobb kifejezés hijan a naivitás himpora letörlődnek képeiről, nyüzsög rajtik az élet, szikráznak a színek, a naiv festők leiró modorát aprékos cselekmenyesség, anekdotikus mesélő kedv váltja fel.

Békés István: Római tájak - magyar szemmel.

Orszag-Világ 1970/28 18 old.

Marinka Dallos-Tati 8

Az ösztönös művészt általában félteni szokták attól, hogy ha tanulni kezd, ihletének felfakadt forrásai eltömödnek. Nos: Marinka Dallos-Tati rövid idő alatt rengeteget tanult remekló elődeitől és segítségre kész művésztársaitól. A mesterséget tanulta meg - de közben nem felejtette el önmagát.

Békés István: Római lájak - magyar szemmel.

Ország - Világ 1970/28 18 old.

Marinka Dallos-Toti

Müveszi érdeklödése, amely korábban gyermekkori környezetének határain belül maradt, heves kiváncsisággal tegeszkedett ki mai világára, Róma házaira, utcáira, tereire, parkjaira, a nográdi falvak lakóitól annyira eltérő embereire is. A kecsesen játékos rajz, a kiérlelt kompozíció, a színek finom és merész egybehangolása gondos studiomokról árulkodnak.

Békés István: Római tájak - magyar szemmel.

Ország-Világ 1970/28 18 old.

Marinka Dallos-Toti 10

A mesterségbeli tanultság korántsem csökkenti, inkább kiteljesíti Marinka Dallos-Toti piktúrájának eredendő naivitását. A tanultságnak és naivitásnak szerkezeti kettősségét a művésznő életútjától és „rendellenes" festői fejlődésétől determinált látásának kettőssége szivárványozza.

Békés István: Római tájak - magyar szemmel

Ország - Világ 1970/28 18 old.

Marinka Dallos-Tati 11

Ha összevetjük hazai és olasz hárgyú műveit, akkor világossá válik, hogy a Római kutacska vagy a Villa Borghese ugyanolyan magyar népi ihletésből fakadt, mint bármely nógrádi tájat - jelenetet ábrázoló festménye. Minden képzőművész alkotása szükségképpen magán viseli egyéni műhely-bélyeget.

Békés István: Római tájak - magyar szemmel.

Ország - Világ 1970/28 18 old.

Marinka Dallos-Toti 12

Az olasz naiv festők között csodálatos gyorsasággal, beérkezett magyar művésznő képei nem külső búrkukban, hanem legmélyükben hordozzák az egyénítő jelet. Ezért állapították meg bírálói, hogy a rokon-tárgyi, hasonló szemléletű művek sorában Marinka Dallos-Toti vásznait magyar múltjának és olasz jelenének élmény-párossága különbözteti meg.

Békés István: Római tájak-magyar szemmel

Ország-Világ 1970/28 18 old.

Marinka Dallos-Toti 13

Tisztaság kedély és derü mosolyog szi-
vesen meg munkált naiv festményeiről
– elmondhatjuk, hogy ez az egyszerre
magyar és mediterrán naiv-realizmus
szörnyüségekkel szennyezett korunkban
a bizakodás, a jó remény-ség, az emberség
levegőjét árasztja.

Békés István: Római lájak. magyar szemmel.

Ország-Világ 1970/28 18 old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KORTÁRS
Madinka Pallos
1975 12

1021

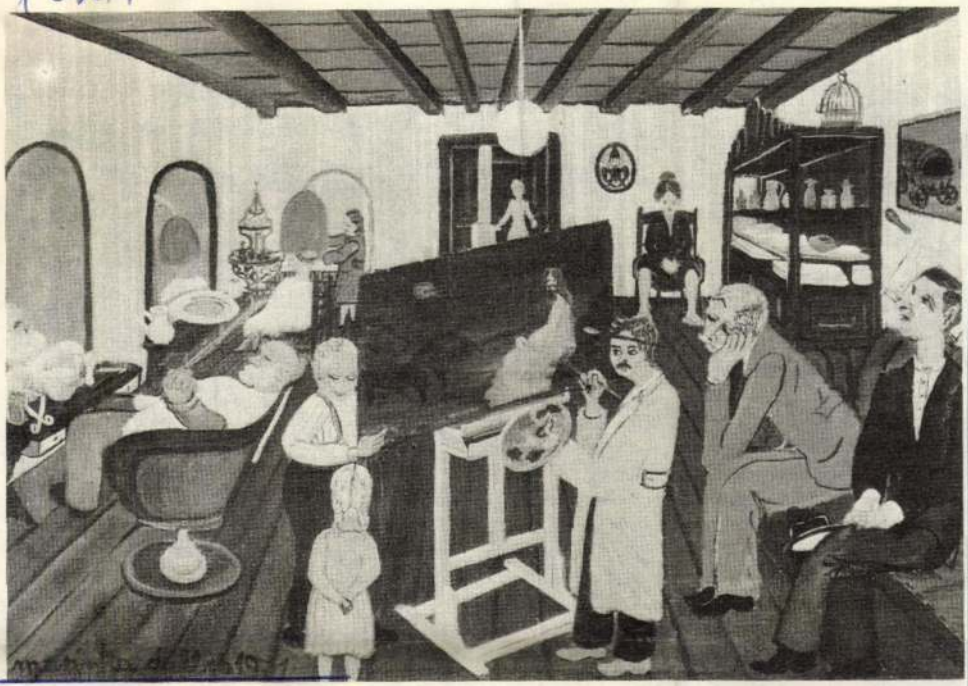

Borotválás és látomások

Rengeteg konzerves dobozom van. A falusi lakásban és a kerti bódé mellett. Ezeket majd hézagolásnak rakom betonfalba.

csinálunk
végzik m
Mikor

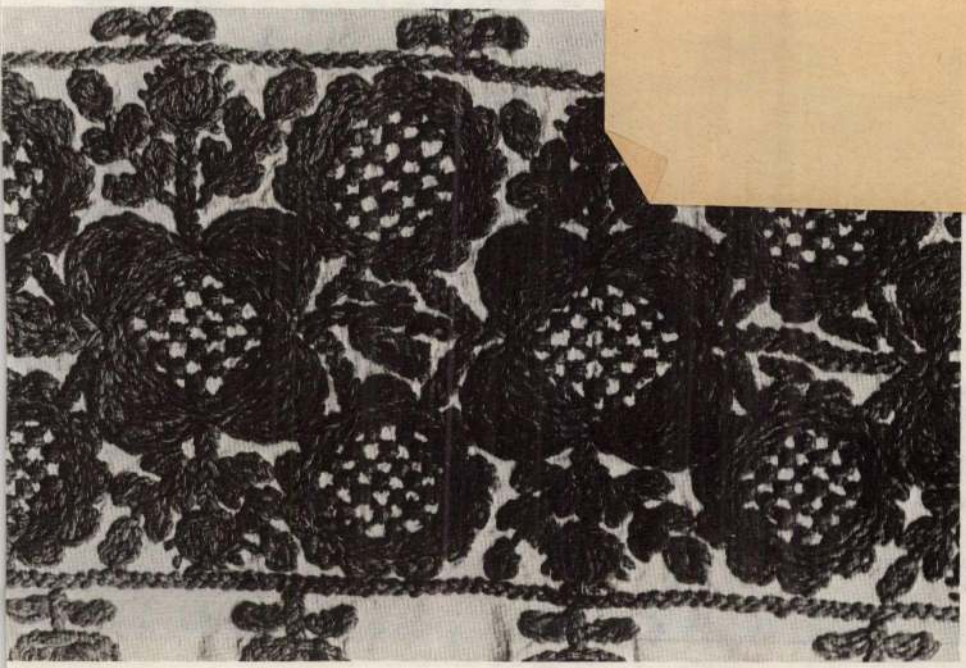

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KORTÁRS

1075 12

Marinka Dallos
1021

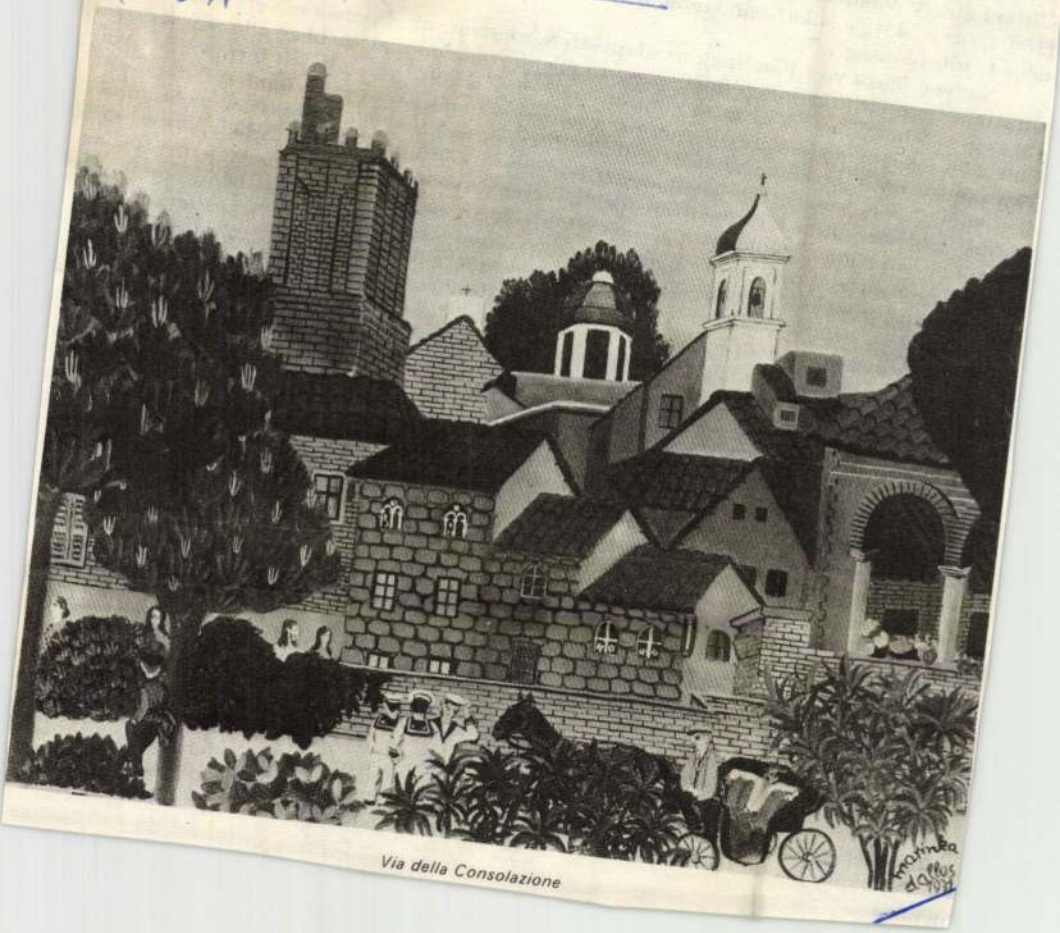

Via della Consolazione

ellen. Majd utal Vasvárira, aki 1848. március ...
rolta fel, s így folytatta: „De gondolhatott Petőfi ...
– bárki, bárhogyan kombinál, egy öt nemzet nevét ...
állítani, hogy valamennyi az *Élet vagy halál!*-ban ...
(159. l.; az *Élet vagy halál!*-ban szereplő nemzetek p...
német, tót, oláhság...")

Nagyon igaza van Pándinak az alapvető kérdé...
vitathatatlanul tükrözik Petőfi fellépését az ellenfo...
fogásáért. S hogy melyik az az öt nemzet, amelyikr...
ban nem lehet pontosan megállapítani, a szerző s...
Egy ponton azonban bizonyosságot állít: az *Élet va*...
kell lennie. Feltételezhetjük azonban azt is, hogy ...
májusi felkelése után határozottan megkülönböztetve ... akkor már van egy olyan kombi...
osztrákot és a németet külön nemzetnek tekintette, és akkor már van egy olyan kombi...
ció, amely öt-öt más nemzetre vonatkozik. Egyébként a német egység megvalósulása előtt
is az egykorú magyar szóhasználat az osztrákot és a németet, ha nem is következetesen,
de megkülönböztette. Egykorú munkákban a legtöbbször nem azt olvashatjuk, hogy az
ausztriai németek, hanem hogy az osztrákok keltek fel a Habsburgok ellen. (A cseh- és
morvaországi németajkú lakosságra azonban következetesen a német kifejezést használ-
ták.)

Tehát az *Ausztria* c. költeményben az öt nemzet lehetett a következő is: magyar,
olasz, cseh, lengyel és osztrák. Ezeket a szerző is felsorolta. E feltételezést az is valószí-
nűsíti, hogy valamennyi szembefordult a Habsburg-abszolutizmussal. (Júniusban volt
a prágai felkelés, amelyet oly jelentősnek tartott Marx és Engels lapja, a Neue Rheinische
Zeitung is.) Az *Élet vagy halál!* öt nemzete pedig a következő: szerb, horvát, német, szlovák
(bár a tót alatt az egykorú magyar nyelvhasználat a szlávot is érti), valamint a román.
E nemzetek többsége pedig szemben állt a forradalmi Magyarországgal. Íme ezért is
szupponálható a két vers mondanivalójának megfelelő differenciálás a nemzetek között
ebben a két Petőfi-versben. A sarkpont megint a német, hisz az országban szétszórtan
élő németség, nem utolsósorban a kompakt lakosságú szepesi szászok jelentős tömegei
támogatták a magyar szabadságharcot. Ugyanakkor Petőfi élesen megbélyegezte 1848.
március 20-i naplójegyzetében a *német* patrícius polgárok antiszemitizmusát, és Habsburg-
Ausztriát s a németet nemegyszer azonosította (pl. *Mit nem beszél az a német* c. verse).
Ily módon Petőfi szóhasználatában megkülönböztethető az osztrák és a német nemzet.
S ha ez nem is volt, s a német egység létrejötte előtt nem is lehetett következetes szóhasz-
nálat, hisz a bizonytalanság mind a mai napig megvan, éppen ezért is felvetődhet az oszt-
rák-német variáns. Ily módon persze kizárható az *Ausztria* c. vers öt nemzetéből az igazán
bizonyító erejű, az 1848-ban valóban egyértelmű magatartást tanusító szláv és román
nemzet.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KORTÁRS

1975 12

Mariska Dallos

1021

„Quirinaliade"

Stanze per la Giostra (1, 18, 19) (Stanzák a lova
saként írt:

Nouvo piacere e di mag
veder l'ardite capre sopr
montar, pasciendo or qu
e'l Mastro lor, con aspr
sfogare el cor colla sou
sonando or fermo, e or
e la sua vaga, che à 'l
star co' porci in contegn

E keltezetlen verssorok, a *Rime* (Versek) 1897-i
szet akkor legtekintélyesebb ismerője szerint, 1556-ra datálandók, vagyis Michelangelo életének utolsó időszakára[4]. A kutató, tipikusan pozitivista eljárással, a *Stanza* tartalmát

A Michelangelo-év alkalmából, 1974. november 14-én tartott megnyitó előadás, elhangzott a római Accademia Nazionale dei Lincei-ben (Villa Farnesina, Sala dei Prospetti) az olasz köztársaság elnöke, Giovanni Leone jelenlétében. A fordítást Tolnay Károly ellenőrizte.

[1] Vö. P. Barocchi, G. Vasari: *La vita di Michelangelo Buonarroti*. Napoli, 1967. I. 5. l.

[2] M. Salmi: *Michelangelo e il mondo della natura*. Arezzo, 1965. 8. l. Kny. *Atti e Memorie dell'Accademia Petrarca di Arezzo*, XXXVII. köt. új sorozat, 1958—1964.

[3] Autográf kézirat a Buonarroti Archivumban, XIII. köt., fol. 171 r. Vö. C. Frey: *Die Dichtungen des Michelagniolo Buonarroti*. Herausgegeben von C. Frey. Berlin, 1897. CLXIII. sz. 249. l. – E. N. Girardi: Michelangiolo Buonaroti: *Rime*. Bari, 1960. 34. l. 67. sz. Az idézet prózafordításban: „Új tetszés és még nagyobb becsű / látni a merész zecskét a szirtre hágni, / legelve majd ezen, majd amazon a csúcson, / s látni gazdájukat, amint odalenn fanyar hangon / ünti ki szívét durva énekével / hol állva, hol lassú léptekkel zenélve, / és kedvesét, kinek vasból van a szíve, / a disznókral lenni, nyugodtan egy tölgy alatt."

[4] C. Frey: *id. mű*, 494. l. és köv.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KORTÁRS

Mariuka Dallos

1975 12

1021

Vicolo della Moretta

fölgyújtja Jehudiél.

De kemény, de hátra se les
az új Lót, küzdi magát
rónázó vízre, veres
kapukon át.

2

Arról a tücsök is a nyír
bokrában hegedül,
kelet hogyan von rózsaszín
árkot a rozs körül.

S hogy búzakékből fölveszi
kendőjét Mária,
s fellegszegélyen mennyei
bocikat hív haza.

a na
arar

Hej,
Min
pirk
fujj
vihar-eke szant,
ordítoz a föld,
aranyszín eke-agyar
sziklát hasít!

Új magvető,
az jár a mezőn,
járva barázdát:
vet új magokat.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KORTÁRS

Martinka Dalla

1975 12

1021

Villa Borghese

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KORTÁRS

1975 12

Marinka Dallos
1021

A karnevál utolsó napja a Gianicolon

Nem ok tehát, alkalom csupán a hat évt
László, a töretlen hitű szocialista költőt, a t
Az „alsóbb osztály" küldte őt, s látta e
jelentett ennek vállalása, de éppen e felada
magatartása gyémántkeménységűvé. Ennek
hogy a „három kétely kapujában" s később
megállhasson, ez óvta, hogy ne ragadják el
velgések, a halál filozófiái", de ez a tudat ve
szökkenő reményét kellett himnikus dallá

Öröm és bánat, idill és keserűség, ódá
váltja Benjámin lírájában. Ahogy a kor re
formálója lett költészetének. Benne és általa
nelmünkre, jelenünk gondjaira.

Benjámin politikus költő – mondják gyakran azok is, akik sanda vágásnak szánják e jelzőt. Igen, az – mondhatjuk mi is, értéknek tudva e minősítést. Politikus, mert a közösség sorsát vállalni és kifejezni tudó költő. Tollát sohasem vezették egyéni és pillanatnyi érdekek. Nem vállalta sem a csalhatatlan vátész, sem a vezérségre törő néptribun, sem a szorgalmas agitátor szerepét. Költői magatartásában mindig megőrizte az „emberi arányokat". Csak arról szólt, amiben hitt, csak úgy, ahogy az „alsóbb osztálytól", a kétkeziektől örökségül kapott szigorú erkölcsi krédója megkövetelte. Panasza ezrek panasza volt; örömét – Abaújtól Zaláig – az ország bizakodó lendülete emelte; kétségeiben a néppel osztozott.

Az „emberi arányokat" követi Benjámin költészetének formakincse is. Mert aki a közösséghez szól, a közösség nyelvén kell beszélnie. Egyszerűen és pontosan. „Nyílt szóval"! Felhasználva mindazt – Balassitól József Attiláig –, ami már közkincs; költészetünk anyanyelve. Ezt az anyanyelvet „beszéli" Benjámin is, tisztán, s egyéni ízekkel gazdagítva.

Amikor a hatvanéves Benjámin Lászlót köszöntjük, tisztelgésünk a közösségi költőé. Azé a lirikusé, aki belső kételyektől gyötörten is megmaradt „egésznek a hitben"; azé az alkotóé, aki viselni tudta „alázatosan az emberi arányokat" a súlytalanság és a túlnyomás állapotában is; azé a poétáé, aki mindig egy volt, és ma is együtt van a „megtartó közösséggel".

SIMON ZOLTÁN

KORTÁRS

A Magyar Írók Szövetségének irodalmi és kritikai folyóirata

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: KOVÁCS SÁNDOR IVÁN

Szerkesztő: THIERY ÁRPÁD

Mariánka Dallos

KORTÁRS

1975 12

1021

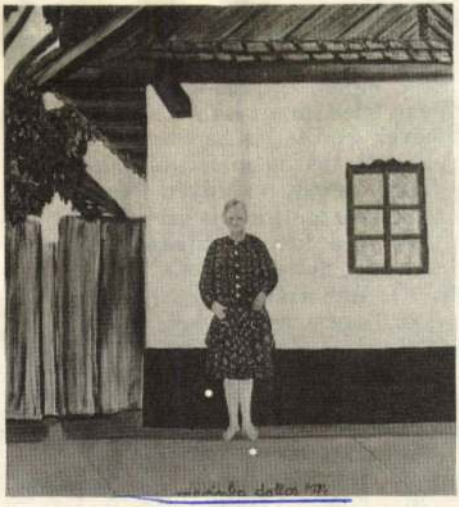

Magány

Húsvétnapi kép

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81.
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

...TONGO: Várja meg a végét. Azt, amit végbevitt, nem lehet letagadni.

NELLI: Majd jönnek négykézláb bocsánatot kérni!

BODÓ: Maguk megőrültek, mert annyit mégsem ihattak, hogy föl ne ismerjék a véres valóságot... *(Katinkához)* Észnél légy, azt kiabáltad utánam, és most az apád bukásán vihogsz?

KATINKA: Nem ő bukott meg, hanem te, mert megint ki fognak rúgni... De ha nem bánt, hogy kinevetnek, akkor csak folytasd, mert nagyon mulatságos.

BODÓ: Igen? És ez is mulatságos? Tessék, a gép legkisebb utasa.

HANG: *(kétségbeesett gyerekbőgés)*

BODÓ: Ez meg az édesanyja.

HANG: *(velőtrázó sikoly)*

NELLI: *(fölháborodva)* Egy anya! És így sikoltozik!

ERIKA: *(megvetéssel)* Egy Nobel-díjas mocsok. Most hallom először, hogy magas a vérnyomása. Fúj, milyen alak.

KATINKA: De kit érdekel? Tudtam előre, hogy fel fogod hergelni.

BODÓ: Még csitítottam, nemhogy hergeltem volna.

KORTÁRS

Marinka Dallos

1975 12

janos"; *Fütözni:* melegedni; itt: várakozni.

1021

(Folytatjuk)

Makó néni

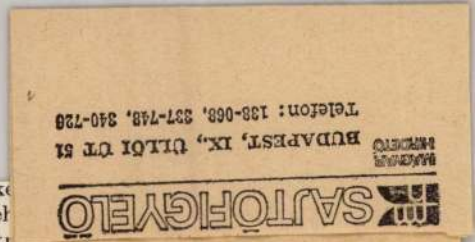

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

...menett a jobbágyok emberibb sorsa érdeke
jobbágyteher-enyhítésért folyamodott a székesfeh
gén újjáépíttette Páli és Kóny templomát. Ellentr
és vezeklésre buzdító hosszú poémái dacára kis ri
gekről, ahová a káptalan adóvégrehajtójaként lát
jómódját vagy szegénységét:

Rackhendorff, Rajka,
Hol az soktejü dajka,
Azért megyen arra a sajk
Hogy megzsirosuljon az a

Tehát Rajka példás hely. De viszont:

Mosonienses. Moson,
Kevés kedvök a rozson,
Mert nem szántnak a koson...

Van még rosszabb is a pápista beszedő részére:

Gollz, Gálos,
Ahol sok német szakállos
Luther hittel halálos.

Dallos Marinka

DALLOS MARINKA festőművész alkotásaiból nyílt kiállítás tegnap a Kulturális Kapcsolatok Intézete kiállítótermében. A Dorottya utcai tárlatot — amelyet Juhász Ferenc Kossuth-díjas költő nyitott meg —, június 15-ig láthatja a közönség.

Magyar Hirlap 1980/5/23/11

A KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETE
ÉS A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK
MEGHÍVJA ÖNT

Dallos Marinka,
festőművésznő

DALLOS MARINKA

(OLASZORSZÁG)

FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁRA

1980. MÁJUS 22-ÉN, CSÜTÖRTÖKÖN 16 ÓRÁRA

A KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETÉNEK KIÁLLÍTÓTERMÉBE

BUDAPEST, V., DOROTTYA UTCA 8.

A KIÁLLÍTÁS JÚNIUS 15-IG TART NYITVA

8312 FNYV 1.

Dallos Marinka, naiv festő

(hm): TV. notesz.

2.

Esti Hírlap, Bp. 1979

● Egy Magyarországról Itáliába került, kedvtelésből festegető, rokonszenves asszonyról, Dallos Marinkáról készített kisse túlméretezett filmet a televízió. Már a szülőfaluban felvett bevezető képsorok is csalókának tűntek. Az a kitörő öröm ugyanis, amellyel a művésznőt fogadták a helybéliek, vagy megrendezett volt, vagy ha nem is — mindenképpen annak hatott. A Rómában forgatott társasági jelenetek az alkalomhoz illő rajongásról árulkodtak. A bemutatott festmények művészi értékéről csak akkor lehetne ítélni, ha eredetiben láthatnánk azokat. Így csupán tartalmukkal szembesülhettünk. Az a világ, amelyet Marinka Dallos rögzített a képein, mindenképpen a Vankóné Dudás Juli nyomán született, kissé romantikus idegenforgalmi festészethez tartozik. S ha már egyszer portréfilmet szándékozott készíteni a televízió, érthetetlen, hogy annak miért nem a címben is jelölt Marinka volt a főszereplője. Mert sorsa mindenképpen érdekes lehet, s az is érdekelt volna bennünket, hogy bizonyos dolgokról hogyan vélekedik maga a festőnő. De hát erre csupán egy-két perc jutott; így semmiről sem győzött meg bennünket ez a se filmnek, se portréfilmnek nem nevezhető tévéadás.

(hm)

hivatalos látogatásra, teg-

DALLOS MARINKA 1

Bizonyára sokan látták a televízióban, nem is olyan rég, *Ragályi Elemér* dokumentációs alkotását. A *Marinka* címmel vetített film egy rendkívül rokonszenves asszonyról szólt, aki éppoly magától értetődő természetességgel jár-kel, alkuszik és válogat bevásárlószatyrával a római piacon, mint amilyen póztalanul nyilatkozik dolgozószobájában verses és prózai, esztétikai, avagy filozófiai fordításairól. Aki épp olyan meghitt hangulatot teremt egy toronyban berendezett, kollektív műtermében a legkülönfélébb nemzetiségű modern művészek, műbírálók és műpártolók számára rendezett estélyen, mint amilyen otthonosan nyit be nógrádi szülőfalujában — Lőrincin — a rokonság és az ismerősök kapuján. És aki — „mellesleg" — csak a maga gyönyörűségére, elkezdett festegetni, ezelőtt húsz évvel. És azóta — bármennyire nem érdekelte mindez — végérvényesen bekerült a mai *naiv festők* világélvonalába.

6

is festő

kolatlan elvesztése súlyos károkat okoz. *Nemcsak gazdaságit, hanem — ha unokáinkra gondolunk — erkölcsit is...*

Forró Péter
— Vödrös Attila

DALLOS MARINKA 2

Dallos Marinka három évtizede ment férjhez Rómába. Azóta van egyszerre két hazája. S miközben az egykori magyar paraszti világot — saját gyermekkorát — olajfestékkel vászonra „írja át", és képeivel világszerte sikert arat, ezzel párhuzamosan a mai élet lüktetése, a konkrét valóság is magával ragadja. Persze nem hagyja magát találomra sodortatni az árral, hanem tudatosan áll a haladás oldalára. És képein — érzelmi húrokat pengetve — szintén a progresszió érdekében agitál.

DALLOS MARINKA]

Ezért nem lehet, és nem is kell őt besorolni egyértelműen a manapság világszerte divatossá vált naiv festők táborába. Ő másabb és több ennél: intelligensebb és tudatosabb. A felszínes megítélés, a látszat ugyan azt sugallja, hogy

Magyar Hirlap 1980/6/6/6

Wagner:Naiv és racionális festő

DALLOS MARINKA 4

jó értelemben vett amatorrel van dolgunk. Ám ez csak annyiban felel meg a valóságnak, amennyiben valóban önindításból kezdett festeni, minden akadémiai *előtanulmány nélkül*. És két évtizedes „festői múlttal" a háta mögött is sikerült megőriznie — szerencsére — veleszületett őszinteségét, hamvas naivitását. Ám a figyelmes szemlélő hamar észreveszi, hogy mindez időközben kifinomult, és rendkívül rafinált *színkultúrával társult*. És nem utolsósorban tartalmi-értelmi *racionalizmussal*.

DALLOS MARINKA 6

Számomra a legérdekesebbek — és egyben a legmeghatóbbak — azok a felemás, keverék-kompozíciók maradtak, amelyeken a mai, itáliai miliőben, a legváratlanabb helyeken fölfedeztem egy-egy parányi, magyar, paraszti figurát. Gondolok itt például a *Campo dei Fiori* előterében — szinte szürrealista módon — szántó-vető magyar földműves famíliára, avagy a virágárusleányok közé keveredett magyar menyecskére. A *Villa Borghese* mediterrán parkjában viszont

MAGYAR HI

Wagner: Nai tő

DALLOS MARINKA 7

Csupán egy-egy példát kiragadva említjük meg „magyar részről" a *Teremtés* csíkos rongyszőnyegeinek gyönyörű, földszínű sávokban harmonizáló ritmusát, avagy „olasz oldalról" az *Olajbogyószedők* középkori falikárpitokra emlékeztető finomságát, mintában-koloritban egyaránt.

MAGYAR HIRLAP 1980/6/6/6

Wagner:Naiv és racionális festő

DALLOS MARINKA 8.

egészen elrejtve, egy tulipánfa körül térdel három sokszoknyás leányka, míg a *Le Botticelle* barokk cirádájú piacterének sokcsillagos turisztikai látványosságként számon tartott kövezetén egy furcsa módon idecsöppent „Háry" és Örzséje lépdel, egymás kezét fogva... És a legszubtilisabb, szinte költői áttétel: *Nice*, a babosruhás, ősz kontyú, karosszékben egy egész élet fáradalmait pihenő öregasszony, s mögötte, a loggián, „kékfestő" az esti égbolt...

MAGYAR HIR

Wagner: Naiv és racionális

DALLOS MARINKA 9

MAGYAR HIRLA

Wagner:Naiv

Abban a kivételes élményben volt részem, hogy a szerző „tárlatvezetésével" járhattam végig a *Kulturális Kapcsolatok Intézetének Kiállítótermében* a festőnő első-egyéni, magyarországi bemutatóját. Ezt azért tartom külön említésre méltónak, mert egyetlen egy szót sem szólt önmagáról. Hanem például azokról *a falubelijeiről beszélt, akik felkeresték* — nagy örömére — a vernisszázson. Avagy arról a déloloszországi falucskáról szólott, ahol tíz évvel ezelőtt *nagyarányú parasztmegmozdulások voltak, földfoglalással, majd az ezt kö-*

1970 OKT 3
1021
DALLOS MARINKA

XX. századi magyar származású művészek külföldön

Legutóbbi számunkban képes beszámolót közöltünk a XX. század külföldön élt és élő magyar művészeinek a Műcsarnokban megnyílt kiállításáról. Az első ilyen jellegű reprezentatív tárlat előkészületeiről, az előkészítés világvisszhangjáról már az anyag összegyűjtése, a rendezés folyamán is tájékoztattuk olvasóinkat. Most, hogy a tárlat megnyílt, tapasztalhattuk: újra bebizonyosodott, érdemes volt Budapestre hozni ezt a szép művészi gyűjteményt, gazdagítja közönségünk tájékozódó képességét, dokumentálja a magyar tehetség erejét, szélesíti a látókört, építeni segíti az olyannyira óhajtott és fontos nemzetközi közeledést. A nagy budapesti sikerre való tekintettel most újra visszatérünk a kiállításra. Közöljük dr. Bognár József, a Magyarok Világszövetsége elnökének a kiállítás katalógusához írt bevezetőjét és bemutatjuk a kiállítás néhány további alkotását.

A Magyarok Világszövetsége Elnökségének nevében nagy örömmel és szeretettel köszöntöm azon külföldön élő, magyar származású művészeket, akik hívásunknak eleget téve és szívük régi vágyát követve, eljöttek hozzánk műveikkel, hogy népköztársaságunk jubileumi évének fényét emeljék. E művészek egymástól gyökeresen eltérő művészi és politikai meggyőződéseket (felfogásokat) képviselnek és műveikkel a legkülönbözőbb koncepciókat és stílustörekvéseket testesítik meg. Számosan vannak közöttük olyanok, akiknek életműve inkább az európai, vagy az amerikai művészettörténethez kötődik, mint az őket egykor elindító Magyarországhoz. Többségükben olyan művészek, akiket a két világháború közötti hivatalos Magyarország üldözött, megtagadott, vagy emberileg és művészileg szűk korlátok közé igyekezett szorítani, de vannak vendégeink között olyanok is, akik a szocialista átalakulás szenvedélyes viharai között nem találták meg a kontaktust a formálódó, új magyar valósággal. Az ember viszonya azonban az őt környező világhoz sohasem fejeződik, vagy fejeződhet be egyetlen aktussal, vagy elhatározással. A változó és fejlődő világ új környezetében is mindenkit új dilemmák elé állít és új meg új döntésekre kényszerít. Ha ezekre az egyén helyes választ ad, úgy újra megtalálhatja az utat olyan eszményekhez és közösségekhez, amelyektől egyszer elszakadt, vagy elfordult.

A mai magyar társadalomtól távol áll minden nacionalizmus.

E kiállításban sem csupán annak demonstrációját látjuk, hogy mi, magyarok mit adtunk a világnak: hiszen az ember általában és az alkotó művész különösen sokkal több mint a származás, a gyermekkor, vagy az őt elindító benyomások és ismeretek. E művészek alkotó tehetsége más népek körében bontakozott ki, környezetüket, közönségüket, impulzusaikat és életlehetőségeiket más országok, gyakran más kontinensek biztosították. Ezért az őket elindító — néha-néha mostoha — közösség mellett nem feledkezhetünk meg az őket befogadó, ösztönző és előrelendítő közösségek hatásáról. Senki sem vitathatja azonban, hogy szülőföldjéhez és az ifjúságát formáló közösségekhez mindenkit sajátos érzés fűz; noha ezen érzés intenzitása az emberi életpálya különböző állomásain nagyon eltérő lehet.

Érthető tehát e művészek vágya, hogy kiemelkedő műveiket a mai magyar közönségnek is bemutassák, és érthető a számában rendkívül megnövekedett, ízlésében kifinomodott mai magyar közönség azon törekvése, hogy e műveket és művészeket megismerje. Biztosak vagyunk abban, hogy e művek és a közönség találkozásából új kapcsolatok szövődnek a szocializmust építő magyar nép és a külföldön élő, szülőhazájukkal együttérző magyarok között.

A művészek e kiállításon való részvételükkel is demonstrálják, hogy keresik a találkozást a mai magyar közönséggel. Tudjuk, hogy a szocializmust építő Magyarország — és a népek közeledésének, együttműködésének ellenségei — mindent elkövettek e találkozás megakadályozására. E kiállítás gazdag anyaga meggyőzően igazolja, hogy e sötét törekvések súlyos kudarcot szenvedtek. Köszönet mindazoknak, hazaiaknak és külföldön élőknek, akik a siker kovácsai voltak!

Dallos Marinka: Il Fontanone

Kónya Alexander (Kónya Sándor) linómetszetei: Kis város, Amerika — Madonna

(Vámos László felv.)

Nyrom (Maria Nevreiter): Kompozíciók

Moholy-Nagy László: Anya

Orbán Desiderius (Orbán Dezső): Holdfény a Balatonon

Mészáros László két szobra: Álló nő és Öregasszony

Tihanyi Lajos: Kassák arcképe

Cassab Judy (Kaszab Judit): Mungo McCallum arcképe

IRODALMUNK FÉLEZER ÉVES TÖRTÉNETE ANGOL NYELVEN

Emlékéremmel tüntették ki Albert Tezla professzort

A magyar irodalom 1450—1945-ig terjedő korszakát, bibliográfiai és életrajzi feldolgozását tartalmazza az a 800 oldalas kötet, amely Albert *Tezlá*nak, a minnesotai egyetem professzorának tollából jelent meg az egyik legnagyobb angolszász kiadónál, a *Howard University Press*nél. Ebből az alkalomból *dr. Rosta* Endre, a Kulturális Kapcsolatok Intézete elnöke ünnepélyes keretek között nyújtotta át a KKI emlékérmét Tezla professzornak, a magyar irodalom népszerűsítése terén szerzett érdemeiért, egész életművéért. Üdvözlő szavaiban a többi között kiemelte: a professzor tudományos és irodalmi munkásságát annak szentelte és szenteli, hogy Magyarország gazdag, sajátos irodalmát feldolgozza, értékelje és hozzáférhetővé tegye az angolszász irodalomban.

Magyar—angol közgazdasági találk

BOGNÁR JÓZSEF PROFESSZOR NYIL

Balatonfüreden szeptemberben rendezték meg a II. magyar—angol közgazdász kollokviumot. A kollokvium munkájáról *Bognár* József akadémikus, szövetségünk elnöke, a Világgazdasági Tudományos Tanács elnöke, a magyar delegáció vezetője nyilatkozatában a többi között ezeket mondotta:

— A tavalyi, Angliában megrendezett első angol—magyar kollokviumon még valójában ismerkedtünk a partnereinkkel, főleg elméleti síkon próbáltuk vizsgálni az együttműködés lehetőségeit. A mostani kollokviumon már konkrétabb témákat, *mindkét felet egyaránt érdeklő kérdéscsoportokat vitattunk meg.* Szó volt az *európai gazdasági együttműködés,* s ezen belül *az angol—magyar kapcsolatok* fejlesztésének lehetőségeiről is. A nemzetközi politikai helyzet javulása — például a szovjet—nyugatnémet kapcsolatok fejlődése is — új körülményeket teremt gazdaságpolitikai, küll
aránt reagálnak az an
A magyar—angol kapc
ményre, *szélesebb kör*

— Angol partnereink érdeklődése, s a nagy tekintélyű szakemberekből, az angol gazdasági és üzleti élet reprezentánsaiból álló delegáció összetétele is arra enged következtetni, hogy *partnereink keresik a kapcsolatok javításának módjait.* A politikai véleménykülönbségeket a vitában igyekeztünk elkerülni és a gazdaságpolitikai kapcsolatok fejlődésének lehetőségeit kerestük. *Megvizsgáltuk azokat a belső gazdasági háttereket, amelyekre a külkereskedelmi kapcsolatok is épülnek.* A két delegáció a kollokviumon megegyezett abban, hogy a hasonló együttműködési lehetőségeket tovább ápolja a jövőben.

SAJTÓHIGYELŐ
BUDAPEST, IX., Üllői út 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
MAGYAR HÍREK
Budapest

...ANYELVI KONFERENCIÁRÓL

Kodály Zoltánné felszólal a kecskeméti tanácskozáson (Vámos László felv.)

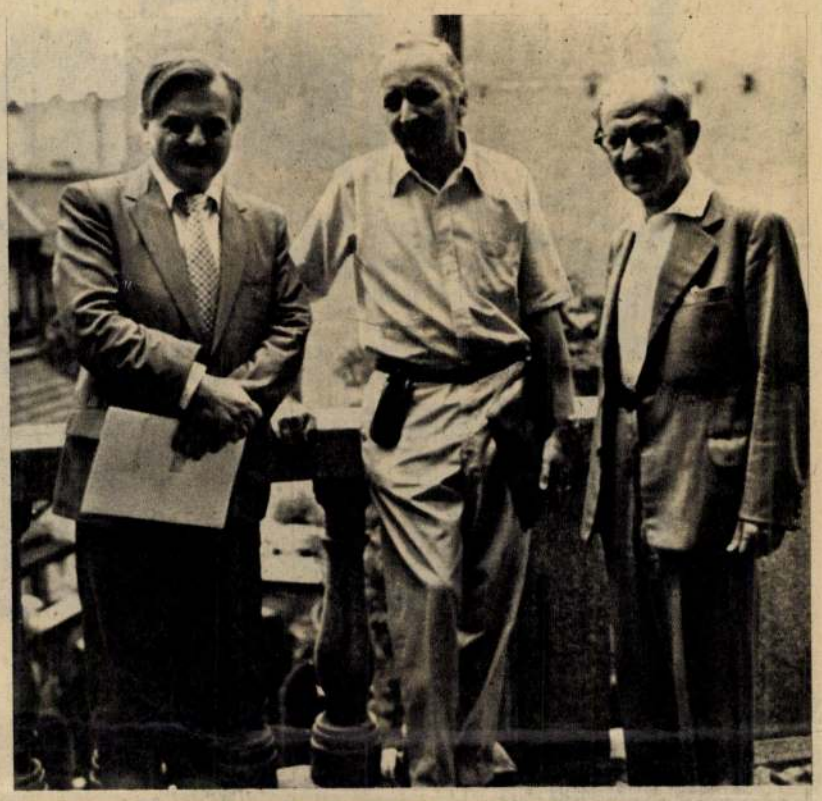

Két külföldi professzor, meg egy hazai: Lotz János, Sinor Dénes és Bárczi Géza akadémikus

...yelvmegőrzés

A legtöbb esetben már a családban eldől, mi lesz a sorsa a magyar nyelvnek a következő generációban. Dönteni, határozni kell, hogy vállalja-e a család az anyanyelv továbbplántálásának nagyon fáradságos munkáját. S a pozitív döntés nem könnyű, mert — mint egyik külföldi előadónk, *dr. Nagy* Károly is kifejtette — alapos okok egész sorozata szól ellene. De ha megtörtént ez a döntés, még mindig igen messze van az eredmény, hiszen ez a vállalkozás a szülők, a család részéről nemcsak áldozatos munkát, hanem alapos hozzáértést, szakértelmet, sok leleményességet is kíván. Milyen jó volna, ha máris egy kiváló kézikönyvet tudnánk az érdeklődő szülők kezébe adni: Anyanyelvi nevelés a családban. S ebben az egyelőre még nem létező műben jó gyakorlati tanácsokkal, ötletes pedagógiai fogásokkal láthatnánk el a rászorulókat: hogyan teremtsék meg az egyensúlyt a régi és az új haza nyelve között, hogyan találjanak lehetőséget, alkalmat az otthoni folyamatos, rendszeres nyelvgyakorlásra; hogyan színesítsék a „nyelvtanulást" magyar nóták éneklésével; hogyan használják fel a játékos nyelvtanulás eszközét, módszerét; hogyan alakítsanak ki a családban egy kis magyar baráti kört gyermekeik körül, hogy mindig módjuk legyen magyarul beszélgetni, játszani, egymást támogatni a nyelvtanulásban; hogyan helyettesítsék, színesítsék az anyanyelvi környezetet értékes, vonzó magnetofonfelvételekkel, hanglemezekkel; hogyan szoktassák rá a gyerekeket minél korábban magyar könyvek olvasására stb., stb. S ehhez nem elég a lelkesedés, a kitartás, a jó szándék. Az a szülő (találkoztam ilyennel), aki azzal kényszeríti a magyar nyelv tanulására gyermekét, hogy „addig nincs játék, míg a nyelvtanleckét fel nem mondod", aligha számíthat eredményre. Azt kellene elérnünk, hogy öröm, játék legyen a nyelvtanulás, ne terhes penzum.

A szülők gondjait, vagy gondjainak egy részét helyenként az iskola veszi át. A szülők ezt szívesen veszik, mert nincs elég idejük gyermekeikkel foglalkozni, meg szívesen is veszik, ha az anyanyelvi (vagy általánosságban: magyar) nevelés szakértő kezébe kerül.

Tudjuk, hogy ezek a hétvégi iskolák, amelyeket jórészt az egyházak tartanak fenn, szép eredményeket értek és érnek el. Személyes tapasztalatom is van erről több amerikai városból. De azt is tudjuk, hogy sok nehézséggel küzdenek, s ennek a konferenciának az volna az egyik legfontosabb feladata, hogy a segítségnyújtás módját, ütemét meghatározza. Az alapvető hiány: nincs megfelelő tankönyv az oktatók és a tanulók kezében. De ezt megelőzően: nincs kidolgozva, kikísérletezve sem a megtanítandó (megtanítható) anyag mennyisége, sem a tanításnak eredménynyel kecsegtető módszere.

Az bizonyos, hogy a kinti anyanyelvi oktatás gerince nem lehet a nyelvtan tanítása. Ez még az itthoni iskolákban is jelentős nehézségekkel jár, pedig általában a nyelv jó ismeretére épülhet. Odakint a nyelvtan is annyiban fontos, amennyiben a nyelv gyakorlati elsajátítását szolgálja: a mindennapi beszéd, a fogalmazás, az íráskészség, a kiejtés jobbá tételét. A *mai nyelv elsajátítása a legelső feladat,* tehát — bármilyen kiábrándítóan hangzik is — valószínűleg arról is le kell mondanunk, hogy klasszikusaink szövegei alapján tanítsuk az iskolákban a magyar nyelvet, legalábbis kezdő fokon. Mint már mások is rámutattak, egy-egy örök értékű klasszikus versszakot úgy kell szavanként elemezniük, a régies kifejezéseket, a tájszavakat úgy kell fejtegetniük, mintha idegen nyelvű szöveget fordítanának.

A nyelvtan tanítása, az anyanyelvi nevelés sikeres módszere idehaza is foglalkoztatja a szakembereket, sőt a szélesebb közvéleményt is. Ezért hirdettük meg nemrég a *Magyar Nyelvőrben a Kodály Zoltán-emlékpályázatot,* amelynek célja annak kidolgoztatása volt, hogyan lehetne az anyanyelvi nevelést vonzóbbá, érdekesebbé, eredményesebbé tenni. Hogy ez valóban lehetséges, azt alighanem bebizonyította Takács Etelnek, a pályázat első helyezettjének konferenciánkon elhangzott előadása is.

Pályázatunk eredményének, a sikerültebb műveknek közzétételétől — úgy vélem — nemcsak a hazai, hanem a külföldi anyanyelvi oktatás is hasznot húz majd. De ezekre is vonatkozik az, amit eddig mondtam: át kell dolgozni őket a kinti igényeknek és szükségleteknek megfelelően. Ennek az elvégzését bizonyosan vállalják is munkatársaink. Ahogy vállalnunk kell mindazt a rendszeres felmérő munkát, módszertani kutatást s ezek elvégzése után a megfelelő szakkönyvek, tankönyvek írását, amelytől várhatjuk, hogy biztos alapja lesz a külföldi magyar iskolák anyanyelvi oktatásának. Ennek a konferenciának a feladata, hogy megállapodjunk a sürgős teendők felosztásában, elvégzésük módjában, ütemében. Minél előbb el kell készítenünk azt a szógyakorisági statisztikát, amelyet már régóta emlegetünk, s amelyre alapvető szükségünk van a kinti iskolák tankönyveinek, tanmenetének összeállításához. De szükséges ehhez a munkához az is, hogy itthoni és kinti szakemberek közösen összeállított program alapján tüzetesen tanulmányozzák a kinti iskolák helyzetét, szükségleteit, s ennek alapján készítsék, készíttessék el minden fokozat számára a szükséges könyveket, segédeszközöket. Ezt a munkát konferenciánk után azonnal el kellene indítani.

Heti néhány órás iskolai oktatás, nyelvgyakorlás természetesen nem elég az anyanyelv elsajátításához, megtartásához, bővítéséhez. Arra van szükség, hogy a szórakozásnak, a *társadalmi, a közösségi életnek* legalább egy részében is legyen alkalom nyelvgyakorlásra. Ez nemcsak a fiatalokra, hanem a felnőttekre, a magyarságát, magyar nyelvét, kultúráját megőrizni akarók összességére is vonatkozik. Ezért van óriási jelentőségük a nyelv megőrzésében a különféle társas köröknek, együtteseknek. Jó közösségformáló, közösség-összetartó, s egyúttal nyelvmegőrző is egy-egy énekegyüttes, tánccsoport, alkalmi színjátszó társaság. Ezek fenntartásának a szorgalmazása, színvonalas művekkel, módszertani anyaggal való ellátása ugyancsak azt a célt segíti, amelynek érdekében ez a konferencia összeült.

Amikor a társadalom, a közösségi élet nyelvőrző, nyelvfejlesztő tevékenységéről beszélünk, nem lehet csak a kinti kis közösségekre gondolni. Nem én vetettem fel először, amerikai utam során hallottam több alkalommal is: mit jelent a nyelv és a magyar kultúra felfrissítése szempontjából egy-egy magyarországi utazás. Talán nem túlzok, ha azt mondom; egy itt töltött hónap felér ilyen szempontból a hétvégi iskola egy esztendejével. Ezeknek az utazásoknak, látogatásoknak az itthoni programoknak közös megszervezése a közeljövőnek fontos feladata lesz.

A most vázolt gondolatokat, ennek a furcsa „nyelvművelés"-nek a koncepcióját, amelyben a nyelvtanítással együtt van a népdaléneklés, a tánctanulás, az ifjúsági táborozás és az egyházi piknik is, üzenetként is hoztam konferenciánknak amerikai utamról, amelynek során sok jó, őszinte beszélgetésem, emlékezetes találkozásom volt kinti lelkes magyarok százaival. Most az itthoniak feleletét várják ők is, nyelvészekét, pedagógusokét, a magyar kultúra munkásaiét. Nem ünnepi nyilatkozatokat, szép szavakat, hanem tetteket, *valódi segítséget.*

Az egyik franciaországi küldött: Szekulesz László. Lent: Molnár János művelődésügyi miniszterhelyettes a kongresszus zárszavát mondja

Dallos Marinka

Említve

Hanaugozó M.: Képek, szabrok öt
világrészből
Esti Hírlap, Bp. 1970, aug. 31.

Dallos Mariska, fest.

Vicolo della Moretta

repr.

Magyar Ifjúság, 1969. VIII. 29. 16 l.

Dallos Mariuka, festő

- Rómában, a Via dei Giornalisti 25. I. emeletén lakik. Férje Gianni Toti. 1949-ben a budapesti VIT-en ismerkedtek meg. Egy év múlva összeházasodtak. Azóta együtt dolgoznak.

Baranyi Ferenc: Római házaspár
Magyar Ifjúság, 1969. VIII. 29. 16. l.

Dallos Marinka. festő

- készíti férje számára a nyersfordításokat.
Tíz éve jelent meg egy Petőfi, Ady és József Attila - gyűjteményük. 1964-ben Radnóti-kötet.
A Magyar Akadémia sajtóirodáján dolgozik.

Baranyi Ferenc: Római házaspár
Magyar Ifjúság, 1969. VIII. 29. 16. l.

Dallos Marinka, festő

- Lőrinciben született, Nógrád megyében. Áprilisban járt Magyarországon.

Baranyi Ferenc: Római házaspár
Magyar Ifjúság, 1969. VIII. 29. 16. l.

Dallos Marinka, festő

- önálló kiállítása augusztusban Capri szigetén, ősszel Rómában. Kisfilmet forgatott róla Michele Gandin „Marinka" címmel.

Baranyi Ferenc: Római kóraszár
Magyar Ifjúság, 1963. VIII. 29. 16. l.

Dallos Marinka

festő

A „Küszöbön" és az „Il fontanone" ennü képével itthon is szerepelt a művesznő a Műcsarnokban a külföldi magyar műveszek kiállításán

Bertalan Imre: Magyarok Rómában

Nők Lapja, 1971. február – 7 szám.

Dallos Marinka
festő

Az erdőbei hét évben Marinka Dallos-Tati négy egyéni és tér kollektív kiállításon mutatta be képeit Amszterdamtól New-Yorkig.

Bertalan Imre: Magyarok Rómában
Nők Lapja, 1971. február – 7 szám.

Dallos Marinha
festő.

1949-ben a VIT-en ismerkedett meg az olasz Giannii Totival, aki vel harassagat kötött és Olaszország-ba költözött.

Bertalan Imre: Magyarok Romabar.
Nők Lapja, 1971. február - 7 szám.

Dallos Marinha
festő

„Küszöbön"
„Csitörtök" } repro

Bertahan Imre: Magyarok Rómában.
Nők Lapja, 1971. február – 7 szám.

Dallos Mariska
falu_

Dallos Mariskáról és képeiről
film készült 1969-ben.

Bertalan Imre: Magyarok Rómában.
NŐk Lapja, 1971. február - 7 oldal.

KÉPES ÚJSÁG

XII. ÉVFOLYAM
36
1971. SZEPT. 4.
ÁRA: 3,50 Ft

DALLOS MÁRIA: APÓ

(A Föl-földobott kő című riportunk a 16–17. oldalon)

36 KÉPES ÚJSÁG

A TARTALOMBÓL

SZÁRAZ NYÁR (4—5. old.)

Száraz a nyár... Hosszú ideig tartott az idei kánikula. Mennyire sínylette meg a mezőgazdaság a szárazságot?

KÁOSZ A LEVEGŐBEN (10—11. old.)

Egyik pillanatról a másikra egy repülőgép bukkanhat elő a levegőből... Mi okozza a zűrzavart a nyugatnémet légitérben?

AZ ÉRZÉKENY LELKŰ BETÖRŐ (13. old.)

Találnak-e ujjnyomatot? Találtak, s ez buktatta le a víkendházak fosztogatóját, aki elérzékenyülve beszél mozgalmas életéről.

A MARGITSZIGET GONDOZÓI (14—15. old.)

Egy azok közül a dolgozók közül, akik széppé varázsolják kedves pihenőhelyünket, a szigetet.

KÉPES ÚJSÁG
A Hazafias Népfront falusi hetilapja
Főszerkesztő: Bolgár István
Szerkesztőség:
Budapest, VIII., Gyulai Pál utca 14.
Telefon: 137—660
Levélcím: Budapest 8. postafiók 67
Kiadja
a Hírlapkiadó Vállalat
Felelős kiadó: Csollány Ferenc
Kiadóhivatal:
Budapest, VIII., Blaha Lujza tér 3.
Terjeszti a Magyar Posta
Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (Budapest, V., József nádor tér 1.)
Előfizetési díj: 1 hónapra 14,— Ft, negyedévre 42,— Ft, félévre 84,— Ft, egész évre 168,— Ft
71.2574
Athenaeum Nyomda, Budapest
Rotációs mélynyomás
Felelős vezető: Soproni Béla igazgató
Index: 25 439

LÁTOGATÁSON

Losonczi Pál, a Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke Urho Kekkonen-nek, a Finn Köztársaság elnökének meghívására, baráti látogatáson járt Finnországban. A látogatás során megbeszélték az országainkat közösen érintő nemzetközi problémákat és kapcsolataink elmélyítésének lehetőségeit. Felvételünk azon a díszvacsorán készült, amit a finn köztársasági elnök adott Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke és kíséretének tiszteletére.

(Telefotó – MTI Külföldi Képszolgálat)

VÁLASZ

Csengerben – csakúgy, mint másutt – az idén is simítgatták, tüntetgették a tavalyi árvíz nyomait. De talán kevesen tudnak arról, hogy milyen utólagos árvízi hőstettet hajtott végre egy évvel a pusztítás után az iskola igazgatóhelyettese és a tanári kar párttitkára. De ehhez még valamit kell tudni: az újjáépítés során voltak, akik emlegették: igen, az árvízkárosultak elfogadnak minden segítséget, de mit tesznek ők maguk? Hát erre is válasz a két pedagógus elhatározása. Amikor nyolc újonnan épült lakásba kellett volna bevezetni a vizet, és egy fehérgyarmati iparos százezer forintot kért ezért a munkáért, mérgükben szerszámot ragadtak, és bár sohasem volt szakmájuk a vízszerelés, ketten ingyen elvégezték az egész munkát.

(Szatmári)

KISFALUD

Szabolcs megyében, Szabolcs és Timár községek között rábukkantak az írásos emlékekből ismert Kisfalud település maradványaira. Az egyik kiásott házban számos vaseszközt találtak, és egy III. Béla által veretett pénzérmére is rábukkantak.

FUVARRAL

Kedvezményes fuvarral és olcsó folyami kaviccsal segíti tagjainak családiház-építését a tyukodi Kossuth Termelőszövetkezet. A csaknem ötven tagnak juttatott támogatás együttes összege az idén első ízben eléri a félmillió forintot.

GYŐZTES

Képünkön a 19 éves, 169 cm magas, igen csinos, barna, kék szemű Christiane Vasquez, aki – mint látjuk – teljes joggal nyerte el Nizzában az idei „Miss Water-Ski", azaz a „Miss Vízisí" címet.

(MTI külföldi képszolgálat)

MEDITERRÁN

Mediterrán hangulatú parkot kap a pécsi Pollack Mihály Műszaki Főiskola. A harminckétezer négyzetméternyi pompás parkban a többi között kétszáz fügecserjét ültetnek el.

ATOMERŐMŰ

Atom-villanyerőművet építenek Lengyelországban szovjet szakemberek segítségével. Az erőmű építését nemrég határozta el a lengyel kormány.

SILÓ

Műanyag takarmánysilók készülnek a Fővárosi Műanyagipari Vállalat rózsaszentmártoni üzemében. Naponta három ilyen húszköbméteres takarmánysiló hagyja el az üzemet, mint amelynek most itt a belsejét látjuk. A silótartályok egy részét exportálják.

(MTI-fotó, Kunkovács László felvétele)

EZREDIK

A Komárom megyei Állami Építőipari Vállalat dolgozói nemrég szerelték össze az ezredik házgyári lakást Oroszlányban.

A FÖL-FÖLDOBOTT KŐ...

A Zagyva völgyében meghúzódó Lőrinci felé robog egy olasz jelzésű gépkocsi. Mikor a község határában a temetőhöz ér, a kormánykeréknél ülő napbarnított fiatalasszony önkéntelen mozdulattal a sírok irányába pillant, aztán hirtelen fékez. Már ugrik is ki a volán mellől, rohan át az országúton, be a temetőbe, egyenesen az egyik sírhoz, amely mellől akkor emelkedik fel egy idős nénike. A néni rámered a nadrágos, elegáns hölgyre, és felkiált:

— Mari!

Mari — a Lőrinciből elszármazott Dallos Mária — több mint két évtizede, az első VIT alatt ismerkedett meg a L'Unitá, az Olasz Kommunista Párt központi lapja Budapestre küldött tudósítójával, az azóta ismertté és elismertté vált íróval, költővel, publicistával: Gianni Totival. Hirtelen fellobbanó szerelem, amit az engedélyek megszerzéséhez szükséges hosszas utánjárás sem lohaszt, s Dallos Mária egy év leforgása alatt feleségül ment Gianni Totihoz és Rómába költözik.

A fiatalasszony, aki a lőrinci temető szélén rég nem látott özvegy nagynénjével összeölelkezve zokog, húsz év alatt különös pályát futott meg. Anyanyelvi szinten megtanult olaszul és sajtószemlét készítő hivatali munkája mellett, kezdetben férjével együtt úttörő fordításokat készített a XX. század magyar költő-nagyjainak: Adynak, József Attilának, Radnótinak munkáiból, majd gyűjteményeket adott közre olasz nyelven legújabb kori költészetünk terméséből, tolmácsolta Balázs Béla, Déry Tibor, Kassák Lajos, Lukács György írásait, ebben az esztendőben Jole Tognelli társaságában rendkívül érdekes antológiát jelentetett meg irodalmunk legfrissebb prózai és verses alkotásaiból.

E szakadatlan irodalmi tevékenység közepette, néhány évvel ezelőtt — robbanásszerű megszállottsággal — festeni kezdett. Római otthonában jószerint minden előzetes kísérletezés és tanulmány nélkül vászonra varázsolta nógrádi kislány-emlékeit, s már halomnyi képe összegyűlt, amikor három évvel ezelőtt meglátta egy szakember, és rábeszélte egy kiállításra. Az első, Cosenzaban rendezett kiállítás kivételes sikert hozott ennek a különös „magamesterének". Közvetlenül utána, 1968 végén részt vett Luzzaraban, az Olasz Naiv Festők Országos Tárlatán, megnyerte a Nemzeti Díjat, és a magyar paraszt párt ábrázoló képét megvásárolták a naiv festők luzzarai múzeuma számára.

Hirtelen sűrűsödni kezdtek a kiállítások, kikerekedett a tágabb sugarú elismerés. Jött a második cosenzai kiállítás, aztán Róma, Lugano, Capri, ismét Luzzara, képeit múlt évben bemutatták Budapesten, az idegenbe szakadt magyar festők tárlatán, 1971-ben nagydíjat nyert Parmában, s jelenleg előbb Párizsban, utóbb Rómában rendezendő gyűjteményes kiállítására készül.

Itáliában és szülőföldjén cikkek sora bogozgatta már ennek a ritka-gyors képzőművészeti gyümölcsérésnek titkát, mert a Marinka Dallos néven hírre kapott magyar—olasz művésznő újabb meglepetéseket is tartogatott. Nógrád-táji témáit csakhamar olasz környezettel, személyekkel kezdte váltogatni, ám az itáliai élményből fakadó, elragadóan és rafináltan naiv képeket az egykori lőrinci leányka szemeszíve érleli műalkotássá. És az ösztönös alkotófolyamat mind tudatosabbá kristályosodik benne. Iskolázás nélkül, baráti mesterektől lesve és tanulva el a festészet műfogásait, technikája három év alatt ugrásszerűen fejlődött. És kifejlődött benne a múlhatatlan szükség érzete, hogy spontán kialakult, sajátos művészetének forrását állandóan elevenen tartsa. Mint a föl-földobott kő, úgy hull vissza gyakori itthoni látogatásai alkalmával a nógrádi vidékre. Lőrincit, az iparosodó kisközséget, ahol gyermekkorát töltötte: a hely varázsával igyekszik feltámasztani a fizikailag már-már tovatűnő, de lelke mélyén félálomban szendergő emlékeket.

A lőrinci temető szélén Marinka Dallos könnyeit öröm és megrendülés fakasztotta fel. Aztán beljebb a községben újabb bácsik és nénik, atyafiak, barátok, gyermekkori pajtások kerülnek elő. „Mari" bejárja a portákat, ahol játszadozott, elbarangol a réten, ahol szünidőben libát legeltetett. Még van ismerős ház, még van ismerős arc, de minden látogatásnál kevesebb. Porlik és újul Lőrinci régi világa is, ám Marinka Dallos szülőföldjére visszahullva, mohón, szomjasan issza magába elmúlt gyermekkorát, hogy bűvölete átjárja minden ízét, hogy sarjasztó erejét megőrizhesse egész életére...

Békés István

Küszöbön. (Hazai ihletésű festmény, 1969)

Vízióra (Fra Embriaco 1872-ben készített viziórája a római Villa Borghese-ben, 1971)

Nyári délutánokon alig győzi a fordulókat az átkelőhajócska

A VADŐR

A szigeti dolgozók közül a legtöbb kérdést Kecskeméti András vizsgázott vadőrhöz intézik.

— Mióta gazdája a szigeti vadaskertnek?

— Már a háború előtt próbálkoztam. Azután a Gödöllői Állami Gazdaságban voltam fácántelepvezető, majd 1960-ban visszahívtak ide. Most kereken hétszáz állatunk van, mintegy 25—30-féle. A fácán és páva többsége, összesen úgy kétszáz darab — szabadon jár, barátkozik a látogatókkal.

— A gorombábbakkal is?

— Nem. A gyors röptű fácán odébbáll, ha rosszindulatot sejt, a páva pedig gyakran szembeszegül. Tavaly az egyik alaposan a fejére koppantott egy pálcával hadonászó sihedernek. Így is előfordul, hogy a sziget látogatói kárt tesznek az állatokban. Gyakoribb azonban, hogy a fácán maga dönt a búcsú nélküli távozás mellett: egyszerűen átrepüli a Duna-ágat. Volt olyan nehéz telünk, amikor 220 darabból talán ha 25 maradt tavaszra.

— Ellenség?

— Elsősorban a héja.

— S a vadőr puskája?

— Van, de azzal a feltétellel kaptam, hogy a szigeten nem használhatom... Legutóbb is az itt garázdálkodó héját rókavassal kaptam el. Ez lett a sorsa a nemrég ide vetődött rókának is. Három éve egy nyuszt öldökölt több hónapig, ezt élve kaptam el, amint menekülni akart a kerítésen át. Utána egy nyest telepedett meg, s pusztított az énekesmadarak között, majd egy nyolctagú hermelincsaláddal kellett megbirkózni.

— A sziget látogatóinak mért nem szabad az állatokat etetniük?

— Mert ez mindenképp egyoldalú és szakszerűtlen táplálás. De legfőként: mert ha nem éhes, nem jön be az állat éjszakára sem a védett helyre s a kinn gallyalónak könnyen lába kél. Bár a befogott, fiatal őzet, pávát, ha megunják, rendszerint visszahozzák azzal, hogy mint kóbor állatot „találták". Mégis előfordul, hogyha nincs őr, egy éjszaka 7—8000 forint kár ér bennünket. Egyébként kapni is szoktunk a közönségtől. Főleg a húsvét utáni hetekben, amikor nyulakat dobálnak be a kerítésen, mivel a gyerek megunta és a lakás tisztasága fontos...

A PARKŐR

Szalai László nagyon is tudatában van, milyen fontos a munkája. Őt a szerelmesek nem nagyon érdeklik, annál inkább az éjszaka óráiban elnéptelenedett szigeten kóborló vandál suhancok. Megfigyelte, hogy sok siheder a pusztítás örömeért okoz kárt. Tavaly óta nyárára kiraknak 120 nyugágyat. Ebből az első év végére talán 5—6 maradt épségben. Negyvenet teljesen szétromboltak, a többinek a vásznát összehasogatták. Tavaly ugyanis még kevesebb volt az őr.

— Hogyan került ide?

— Bányász voltam, de egy gázmérgezés után leszázalékoltak.

Hirtelen odalép egy mellettünk elhaladó csoporthoz.

— Fiúk, kérem a virágot!

— Hátha vettük?

— Az nem lehet. Megismerem én a szigeti virágot letépve is.

A GYALOGMUNKÁS

Holecz István fiatal korától kezdve, 1931 óta dolgozik itt, mostanában érte el a nyugdíjkorhatárt. A negyven év munkájának jutalma: egyhavi fizetésnek megfelelő jubileumi pénz és tíz nap az NDK-ban, az erfurti virágkiállításon.

— Kezdetben napi tizennégy óra volt a munkaidő — meséli — és csak minden második vasárnap szabad. A fizetés: heti 14 pengő. Most heti negyvennégy óra a munka, a fizetés: kétezer fölött. Csak kár, hogy megöregszünk.

A SZAKMUNKÁS

Két fűkaszálógép jár körbe-körbe egy nagyobb térségen, két fiatal nő kaszál. Mészáros Istvánné már itt, a Fővárosi Kertészeti Vállalatnál végezte el a gépkezelő tanfolyamot. Ha teljesítményben kaszál, havi kétezerötszáz forintot keres. Társnője, Miklós Rozália csak segít neki. Egyébként szintén szakmunkás, de ő kertész, ami azt jelenti, hogy önállóan is képes a növényeket ápolni. A tulipánkertben még egy fiatallal, Berner Katival találkoztunk. Ő szintén innen járt szakmunkásképző iskolába. Távolabbi célja, hogy a kertészeti technikumot is elvégzi. Szereti ezt a munkahelyet, ezért is vállalja a napi bejárást Leányfaluról. Őt azonban idegesítik a kirándulók kérdései. Igen csinos lány, s mivel számára ez munkahely, a sok-sok ezer sétálónak pedig a szórakozás parkja, a megjegyzések sokszor sértik, ezekben le nézést vél felfedezni.

A BRIGÁDVEZETŐ

Fiatal kísérőnk, Potondi Miklósné kertészeti technikumot végzett Cegléden.

— Állítom, hogy ez a 182 holdas „parcella" a világ legszebb munkahelye. Mégis állandó munkaerőhiánnyal küzdünk. A szükséges 110 dolgozó helyett alig 55—60 áll munkába reggelenként, meg néhány nyugdíjas és annyi alkalmi napszámos, ahányat éppen kapunk.

— Hogy a füvet, a virágot, a húszezernyi fát és cserjét mégis szépnek találja a látogató, az a kevés dolgozó jó szakmai felkészültségének köszönhető. Meg talán annak is, hogy ide mindenki eleve jó hangulatban jön ki...

Holka Vilmos

Úgy látszik, a természet is hajlamos az absztrakt művészi megoldásokra

Holecz István 40 éve dolgozik a szigeten — innen ment nyugdíjba

Miniszoknya, forró nadrág...
Hej, ha az öreg fa beszélni tudna!

SOMEGI ENDRE:

AZ ATLANTI ÓCEÁNTÓL A CSENDES ÓCEÁNIG

3. JÉGHEGY, SZÖKŐKÚT, BARÁTSÁG

A Kordillerák legmagasabb hegysége, az Aconcagua felett

A Vino del Mar-i festői szökőkút

Santiagóban tél van. De a hangulat azért tavaszias

A sorozat múlt heti számában próbáltam érinteni, hogy Chile új útja nem könnyű út, akadályokkal és buktatókkal terhes. Már induláskor jelentkeztek azok az erők, melyek szemben állnak a fordulattal és gátolni igyekeznek a haladást. Március derekán tűz ütött ki a santiagói stadionban. Allende chilei elnök beszédének időpontjára időzítették a gyújtogatók a merényletet, ám elszámították magukat, mert a lángok akkor csaptak fel, amikor ő már elhagyta a gyűlést. Vergara belügyminiszter-helyettes kijelentette: „Az országban működő reakciós körök kitartanak felforgató terveik mellett, nem kímélték volna sem az elnök, sem az ott megjelent több ezer ember életét".

Két hónappal később meggyilkolták a nyílt utcán Edmundo Perez Zujovic volt belügyminisztert. Elfogták a tettest, a 24 éves Ronald Rivera Calderon nevű fiatalembert. Az is kiderült azonban, hogy a merénylet nem egyetlenegy ember műve volt, szervezett akció zajlott, fel akarták kavarni Chile belpolitikai életét. Mindenekelőtt fel akarták borítani a kormánykoalíciót. Hiszen Zujovic kereszténydemokrata politikus volt, Frei volt elnök személyes jó barátjának számított. Jelenleg pedig a kereszténydemokraták is támogatják Allendét és a merénylet után a szélsőjobboldal kissé talán túl látványosan is kiáltozott, íme megölték Zujovicot, a tetteseket a baloldali körökben kell keresni. Ez merőben logikátlan, hiszen ugyan miért állt volna érdekében a baloldalnak, hogy maga ellen fordítsa a kereszténydemokratákat, amikor Allende részben az ő támogatásukkal jutott az elnöki székbe. Csak azok tehették ezt, akik maguk akarták a koalíciót felborítani. Ugyanez történt, amikor tavaly megölték Schneider tábornokot, a hadsereg főparancsnokát. Annak a merényletnek az volt a célja: megakadályozni, hogy Allende a kereszténydemokraták támogatásával jusson az elnöki székbe. A második merénylet azt irányozta elő, hogy ne maradjon hatalmon a koalíció, ne tudják végrehajtani a szocialista átalakulást szolgáló programot.

Nem véletlen, hogy a chilei jobboldal külföldi szövetségesei még Olaszországban is anarchiát emlegetnek Chilében és ezért Allendét szeretnék felelőssé tenni. Az anarchia azonban nem következett be, sőt egyre inkább érződnek a stabilizáció jelei.

Megállta a helyét a chilei nép a természet nagy csapásai során is, amikor idén nyáron a történelem egyik legtragikusabb, pusztító földrengése sújtotta az országot. Ismeretesek a szomorú statisztikai adatok, a halottak, sebesültek nagy száma, a pusztulás. A kórházakban villany nélkül operáltak, újból és újból hozták a sebesülteket. Santiago környéke és Valparaiso, a nagy kikötő szenvedett a legtöbbet. A külföldi segély is igyekezett enyhíteni a szenvedéseken, de a legtöbbet jelentett Chile lakosságának helytállása, önuralma. A földrengés elmúlt, a városok és falvak, az ország építése folytatódott.

Mindig különös, ha az ember ilyen nagy messzeségben baráti országban jár. Noha spanyolul beszélnek, mégis sok mindenben úgy gondolkoznak, mint mi. Ez kitűnt akkor is, amikor ebben az évben a chilei külügyminiszter vezetésével küldöttség járt nálunk, és leszögezték, Magyarország társadalmi berendezéséhez hasonlóan, Chile népe is szocialista társadalmi rendszert akar felépíteni. Természetes, hogy tekintetbe kell venni a különböző adottságokat. Más történt és más történik Kubában, mint Chilében. Más körülmények között építjük mi a szocializmust, mint a Kordillerák országa, mely földrajzilag távol esik a legjobb barátoktól. Bizonyos azonban, hogy a viszonylag, legalábbis lélekszámra, kis ország a nemzetközi politika egyik centrumába került. Az eredményeket nem utolsósorban jelzi: Washington bizalmatlansággal figyelte a Népi Egység kormányának lépéseit, nyilvánvaló azonban, hogy az Egyesült Államok igen nehezen avatkozhatna be Chile belügyeibe, hiszen Nixon elnök is kénytelen volt elismerni: a chilei nép a Népi Egység kormánya mellett döntött. A Csendes-óceán partjainál valóban valami egészen új jelentkezett, az új jelenségek mindig okozhatnak konfliktusokat, de nyitva áll az út ezeknek a konfliktusoknak az áthidalására.

KÉPES ÚJSÁG
Budapest

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRSZERZŐ
BUDAPEST, IX., Ülői út 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Csak vasárnap... (A művésznő mindig vasárnapra érkezik Lőrincibe, csupán az ünnepi életet látja, 1970)

Susmogás... (Nanni Loy filmrendező villájának parkja, Lago di Vico, 1971)

Dallos Marinka, jestő

Szerepel a Műcsarnokban (1970. aug.-szept.)

„Itáliában is a Süli Andrások, Győri Elekek naiv hangjára szezonál."

Beke László: Külföldi magyar művészet? 1-6.o

KRITIKA, Bp. 1970. október VIII/10.

Dallos Mariska
grafikus

Részt vett a tárlaton.

Losonci Miklós: Külföldi magyarok a Műcsarnokban.
Művészet, 1971.február - 35.lap

Dallos Marinka, festő

-1962 ben kezdett festeni. A naív iskola művelője. A második cosenzai kiállításon első díjat nyert, katalógusához Zavattini írt előszót. Rómában a Palazzo dell'Esposizionéban a Roma viva kiállításon 3 képpel szerepelt.

Baranyi Ferenc: Római házaspár
Magyar Ifjúság, 1969. VIII. 29. 16. l.

MDK

Dallos Marinka, festő

Szerepel a Műcsarnokban.

Harangozó Márta: Képek, szobrok öt világ-
részből 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970 aug. 31.

Dallos Mária

Idegenbe szakadt s ott gyökeret vert magyar festők szobrászok és grafikusok munkáit mutatja be a magyarok Világszövetsége által rendezett kiállítás. Dallos Mária a naiv művészet jegyében fogant, sokfigurás képei kedvesek, eidekesek.

(b.e.) Magyar művészek a nagyvilágból

Ország-Világ 1970/39 23 old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1976 JAN 17 Dallos Mária
Magyar Hírek

1021

Marinka Dallos

Cezare Zavattininak Marinka Dallosról, (Dallos Mária) az egyre ismertebbé váló naiv festőről szóló írását közli a Kortárs 1975. decemberi száma. Marinka Dallos képein csodálatos világ tárul ki: megelevenednek a nógrádi tájak, a nógrádi nép szokásai.

KEDD

MÁRCIUS 2.

12.00 Déli Krónika
17.00 Honismereti műsor ism.
20.00 Szülőföldünk Krónikája
Jogi tanácsadó
22.00 Hírösszefoglaló
Pillantás a magyar filmvilágba

MÁRCIUS 9.

12.00 Déli Krónika
17.00 Honismereti műsor ism.
20.00 Szülőföldünk Krónikája
A magyar diaszpóra lexikona
22.00 Hírösszefoglaló
Gazdasági életünk időszerű kérdéseiről

MÁRCIUS 16.

12.00 Déli Krónika
17.00 Honismereti műsor ism.
20.00 Szülőföldünk Krónikája
Jogi tanácsadó
22.00 Hírösszefoglaló
Országjárás: Gorsiumtól Intercisiáig — római emlékek Fejér megyében

20.00 Szülőföldünk
A szép magy
22.00 Hírösszefogla
Hobby-sarok

P

MÁRCIUS 5.

12.00 Déli Krónik
17.00 Honismereti
NÉPRAJZ:
SZÓPÁRBA.
kedő
BARTÓK-KALAUZ: Az I. és II. rap
szódia, a IV. vonósnégyes
20.00 Szülőföldünk Krónikája
Álláspont
Szepesi György: A pálya széléről
22.00 Hírösszefoglaló
Levelesláda (szerdai ism.)
Nótakedvelőknek

MÁRCIUS 12.

12.00 Déli Krónika
17.00 Honismereti műsor
KIS NÉVMAGYARÁZAT: Gergely, Gergő
NÉPRAJZ: Gergely-járás
Kodály: Gergely-járás
BARTÓK-KALAUZ: Cantata Profana — A csodaszarvas — József Attila kiadatlan verse

22.00 Ifjúsági Magazi

MÁRCIUS 21.

12.00 Hallgatóink kívá
16.00 Alba Regia kös
portműsor
20.00 Hétről hétre, po
22.00 Sportmagazin

MÁRCIUS 28.

12.00 Hallgatóink kíva
16.00 Mocsár Gábor:
— rádiójáték II.
ről
20.00 Hétről hétre, po
22.00 Kulturális mag

Abban az utcában

MARINKA DALLOS: A teremtés

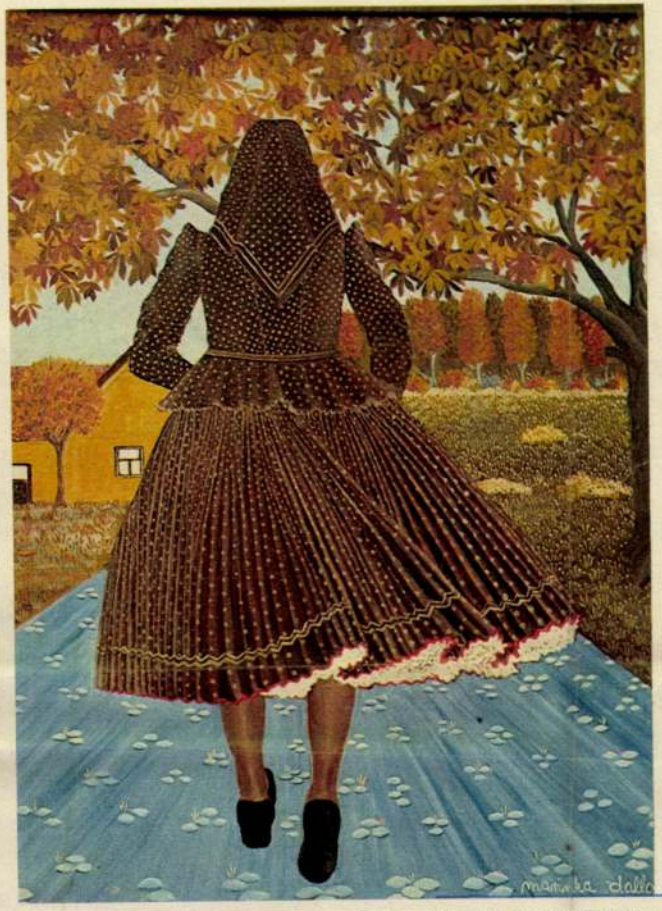

MARINKA DALLOS: Mária

(Fotó: Karff István)

PÁKOLITZ ISTVÁN

Zobák

Hatszázharminc méternyi mélyben
a pokol éjsötét mezőin
fekete kővirág-bimbók milliárdja
duzzad-feszül,
szabadításra vár,
hogy izzó-vörös szirom-lángba boruljon;

mert olvadni akar a rideg vas,
több fényre vár a vaksi világ;
fűteni is kell,
hogy fészek-melegű maradjon a lakás;

és bár az omlás, a sújtólég,
a bezártság sorsos félelme torokszorító,

mégse hagyhat föl a reménnyel,
ki itt alászáll.

Tett Breviárium

Összeállította:
Simon Gy. Ferenc

PIERRE DE COUBERTIN: „Izom s erő reménye egy lehet csak, s azt úgy hívják: merészség!"

PETŐFI SÁNDOR: „Sors, nyiss nekem tért..."

MÁTYÁS KIRÁLY (levele Vitéz Jánoshoz): „...az emberi ügyeket legtöbbször az alkalom kormányozza..."

EÖTVÖS JÓZSEF: „Ki életét magasabb célnak szenteli, ne várja, hogy önmaga fogja éldelni gyümölcseit; sok idő kell, míg a mag, melyet az emberiség mezején elhinténk, gyümölcsöket hozhat..."

VÖRÖSMARTY MIHÁLY: „És mégis — mégis fáradozni kell."

nagyon sokáig nem veszik észre."

GYURKÓ LÁSZLÓ: „Egyike voltam az elsőknek, akik a ‚hétköznapok forradalmárról' beszéltek. Ma már úgy gondolom, nem volt szerencsés ez a megfogalmazás. Forradalmárok a forradalmakban teremnek. Félek attól is, hogy — különösen a fiatalok előtt — lejáratjuk ezt a fogalmat. Forradalmiság a társadalmi munka, a szabad szombatos műszak? Nem hiszem. Talán szerencsésebb lenne, ha nem forradalmárok akarnának lenni, hanem szocialisták."

KOSSUTH LAJOS (levele Herman Ottóhoz): „...olyan dolog az, mint a forradalom. Nem lehet azt csinálni, az csinálódik.

az őszinte, állhatatos törekvés lényegére: az önkifejezés sodró erejű kikívánkozására, feltörésére.

Önkifejezés? Önmegvalósítás?

Hiszen ezek a legemberibb — legelemibb — emberi tulajdonságok. Ezek valósulnak meg a háziasszonynál a lakás tisztaságában, a vasárnapi ebéd finom ízeiben. A munkásnál a munkájában. A tudósnál a kutatásban, a földfedezésben.

A festőművésznél a festményben. A szobrászművésznél a szoborban. Az amatőr művésznél az amatőr művészetben.

A naiv festő azonban nem festőművész, mert mihelyt azzá válik, máris megszűnt naiv festő lenni. De nem is amatőr.

A naiv szobrász hasonlóképp.

Nemrég elbűvölte Budapestet Marinka Dallos — aki tiszta szívvel megmaradt Dallos Marinkának — művészete. A budapesti VIT után Rómába házasodó Marinka 1960 óta fest. Festészetének termő, nedvdús talaja a népművészet — főként a nógrádi, ahonnan való —, és a csodálatra késztető képein a naivitás — hadd idézzem olasz méltatóját, Giancarlo Vigorellit —, „a kegyelem állapota, az ártatlanság titkos állapota, amely nem feltétlenül ütközik össze az intellektussal".

De hadd idézzem Juhász Ferencet is:

„Dallos Marinka festészete mintha Vankóné Dudás Júlia mosolyában virágzana!... És Dallos Marinka mondhatja magáról (ez hite joga!), hogy ő naiv festő, tudom: mégsem az... csak a naiv festők látomásmódszerével fest!"

Ennek — épp ennek — a fordítottja is igaz.

Ha a naiv festő a nemnaiv festő (nevezzük nevén a gyermeket: a festőművész) látomásmódszerével kezd el festeni, máris megszűnt naiv festő lenni.

Tudom, kissé titokzatos ez a dolog.

De a művészet, az maga nem az-e? Vagy: a népművészet. A népdalok. Ha „szándékolják", — már nem az igazi. Hát még, kisipari módszerekkel hogy lenne elérhető? Utolérhető? Megközelíthető?

Mikor az egyénnek — a léleknek — sem mindegyiknek sikerül.

A naiv művészet nem primitívség, nem dilettantizmus. Egyszerűsége nem tudatlanság, nem az „iskolázatlanság" eredménye.

Vagy van valakiben. Vagy nincs.

Utánozni lehet. Blöffölni is szokás (vele). Elérni azonban csak nagyon nagy tehetség képes. Valaki, akiben összpontosul a nép látomásmódszere. Ezzel visszaélni sarlatánság, népgyalázás. De belőle erőt meríteni — mint Dallos Marinka cselekszi —, ragyogás.

Persze, a naiv művészek is ki vannak téve a csábításnak. (Piacról élnek.) Ma divat a naiv művészet. Műveik árfolyama — különösen külföldön, de utánzatként nálunk is — magas, növekvő.

A különben jelentős, fontos „Amerika ma" című USA-kiállítás a Népligetben — a feszített héjszerkezetű kupolában — otthont adott az 1970-es évek amerikai naiv művészetének is. Az úgynevezett „Chicagói Iskola" ... mint naiv művészet?

Hadd válaszoljak erre a kérdésre — jelezvén befejezésül is utcákat, olyanokat, ahová érdemes, s olyanokat, ahová nem érdemes bemenni —, az „America now" című, belül természetesen magyar nyelven olvasható, katalógusából két mondattal:

Egyik: „Minden művészet — ha a művész azzá emeli." (Samuel Adams Green)

Másik: „A naiv művész olyan amatőr, akinek a munkái kelendők."
(Grandma Moses)

Ahogyan jobban nézem ezt a katalógust, találok itt még egy harmadik idéznivalót is.

Tessék: „Döntsék el önök."

S. Gy. F.

A magyarszombatfai Varga Ferenc
úgyanúgy dolgozik, mint
egy-két évszázaddal ezelőtti ősei

Madarak zengik, tücskök muzsikálják
a táj békeszimfóniáját

MH
SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-148, 340-726
1980 JUL 19

DALLOS MÁRIA

Naiv stílusú képei szerepelnek a Műcsarnokban, a magyar származású művészek kiállításán.

(b.e.) Magyar művészek a Nagyvilágból.

Ország-Világ - 1970, szept. 30.

MDK

Marinka Dallos-Toti, festő 1

[Dallos Mária = Marinka. Férje: Gianni Toti olasz költő és műfordító]

Marinka Dallos-Toti előbb magyar költők olasz tolmácsolásával foglalkozott, később kezdett festeni. Első tárlatát 1968-ban rendezte meg a calabriai Cosenzában, Szilvesztarkor pedig elnyerte az olasz Naiv festők Luzzarában rendezett II. kiállításának nagydíját.

Szekrényessy Júlia: Nosztalgia ellen ecset 2.

ESTI HIRLAP, Br. 1969 [illegible] 7

MDK

Marinka Dallos-Toti, festő 2

A művésnő most hazalátogatott. Járt szülőfalujában: Lőrinci-ben, bebarangolta Nógrádot. Szinte azért, hogy mint mondta: „meglicnyosodjak festményeimben kivetítet falusi élményeim, gyermekkori emlékeim legbensőbb hűségéről."

Sebrényessy Julia: Nosztalgia ellen ecset 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. máj. 7.

69° Anno Marinka Dallos N. .....

L'ECO DELLA STAMPA

(L'Argo della Stampa: 1912 - L'Informatore della Stampa: 1947)

UFFICIO DI RITAGLI DA GIORNALI E RIVISTE
FONDATO NEL 1901 - C.C.I.A. MILANO N. 77394

Direttori: Umberto e Ignazio Frugiuele

VIA GIUSEPPE COMPAGNONI, 28
1021
20129 MILANO
Telefono 723.333

Casella Postale 3549 - 20100 Milano
Telegr.: Ecostampa - Milano - C/C/Postale 3/2674

LEGGASI A TERGO

LEGGASI A TERGO

IL MARGUTTA
VIA GERMANICO 203
00192 ROMA

GIU 70

L'ECO DELLA STAMPA - MILANO - L'ECO DELLA STAMPA - MILANO

Una naïve ungherese di Roma

S'è conclusa il 31 maggio al caffè Zavattini di Luzzara (Reggio Emilia) la personale di Marinka Dallos, una ungherese da oltre vent'anni trapiantata a Roma dove ha scoperto la sua vena artistica circa 3 anni fa. La sua pittura « ingenua » alterna scene di vita paesana ungherese a scene di vita romana, rappresentate con una sottile vena di rumore popolaresco.

Baldassarri

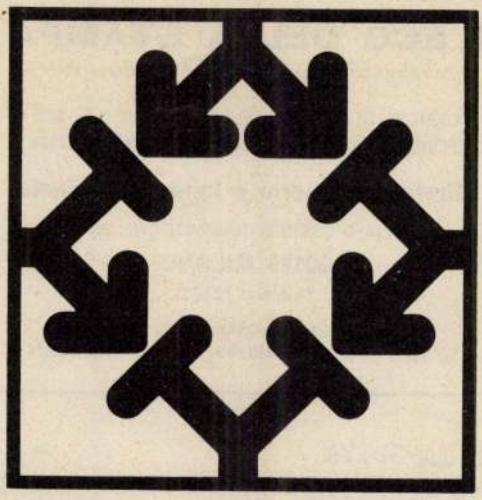

OLIVETTI DATI E SISTEMI

- Macchine contabili numeriche e alfanumeriche
- Fatturatrici elettroniche
- Sistemi a nastro perforato
- Sistemi per raccolta e trasmissione dei dati
- Sistemi per carattere magnetico e ottico
- Sistemi per telecomunicazioni

Bari - LATERZA - Via Sparan
Bologna - FELTRINELLI - P.za
Bologna - PAROLINI - Via U
Brescia - TARANTOLA - C.so
Catanzaro - PAPARAZZO - C
Como - PEVERELLI - C.so M
Cosenza - PERFETTI - Via Ro
Ferrara - LA LINEA - V.le Ca
Firenze - CALDINI - Via Torr
Firenze - FELTRINELLI - Via
Foggia - MINERVA - V.le XX
Genova - FELTRINELLI ATHE
L'Aquila - JAPADRE - C.so F
Macerata - PALMIERI FANTU
Messina - SAITTA - P.za Ca
Milano - BRERA - Via Flori
Milano - COLORIFICIO NOR
Milano - FELTRINELLI - Via
Milano - FELTRINELLI EURO
Milano - INTERNAZIONALE
Milano - IL LIBRAIO - Via S
Milano - MILANO LIBRI - Vi
Milano - RIZZOLI - Galleria
Milano - SAN BABILA - Co
Modena - LA RINASCITA -

Dallos Marinka

1021

Sammy Davis énekel

Shirley McLaine-nel egy filmszerepben

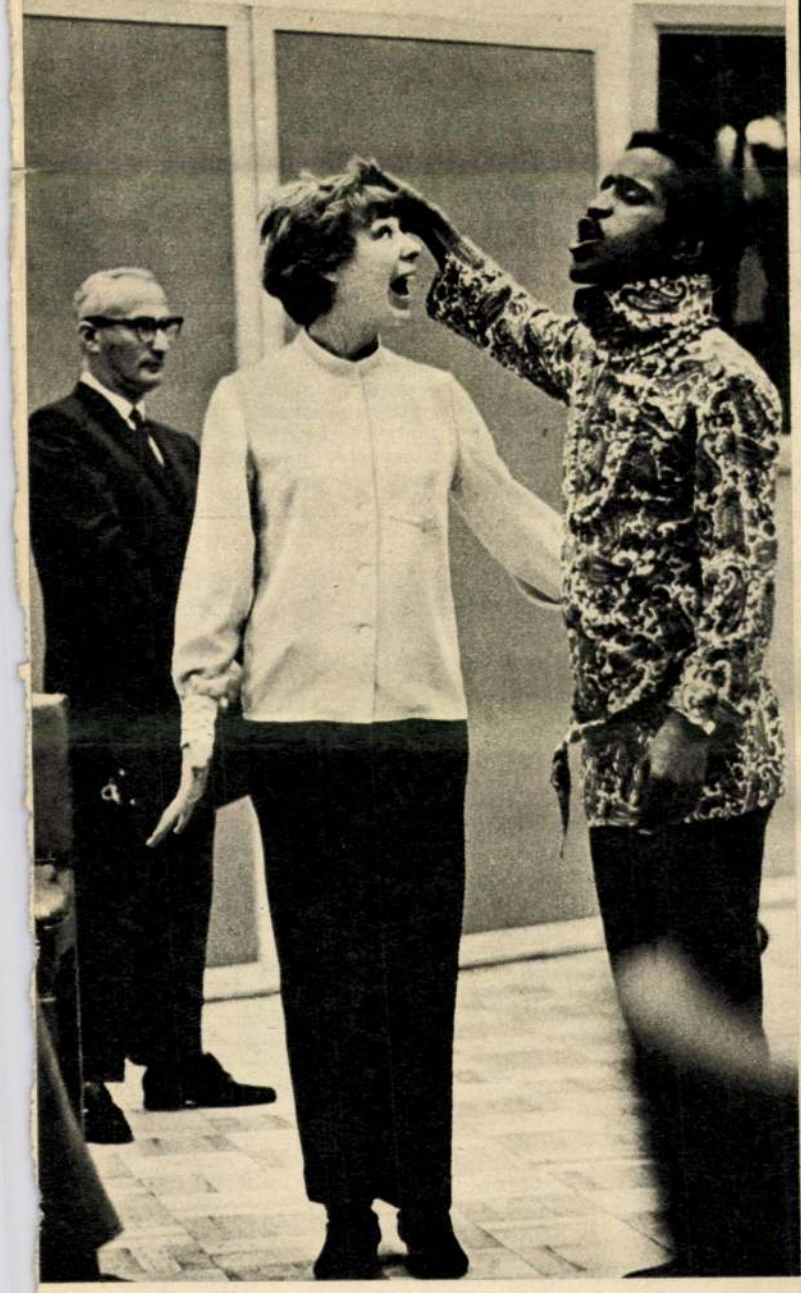

Marinka Dallos
a cosenzai kiállításon

Olyan mint egy mese...

Egy nógrádi magyar kislányból Rómában kivirágzott fiatal asszony — akit író férjével, Gianni *Totival* együtt, mint a klasszikus és mai magyar szépliteratúra jeles tolmácsolóját ismerünk — egy napon ecsetet vesz a kezébe, festeni kezd, majd aztán...

Borítsuk fel kissé az időrendet. Idézzünk mindjárt néhány részletet a világhírű filmíró: Cesare *Zavattini* soraiból, amelyekkel Marinka *Dallos festőművésznőnek* a calabriai *Cosenza*ban rendezett első kiállítását bevezette. *— Egy téli estén — írja Zavattini — Marinka Dallos asszony egy kis ezüstszalaggal átkötött csomaggal érkezett meg a Via dei Giornalisti-n lévő római otthonába — „Neked hoztam" — mondta némi habozással a férjének. A férfi óvatosan kibontotta: ecsetek és festékek voltak benne. Az asszonyka azt remélte, hogy férje belekóstol majd ebbe a számára teljesen újszerű művészetbe, pihentetőnek egy olyan periódusban, amikor éppen fojtogatta a sok munka. Ám elérkezett a tavasz, s a férj még mindig nem szánta el magát a próbára. Tapogatta a tubusokat, az ecsetek borzsörtéjét, végül is (ismert, kitűnő költő) megint csak írni kezdett. Aztán nyár táján egy napfényes reggel felfedezte, hogy a felesége fest. Életében először. A konyhában. Keze, sőt orra is maszatos volt a vörös meg sárga festéktől. Úgy ült a vászonnal szemben, mint a tükör előtt. Tekintete időnként végigpásztázta a szoba tárgyait... egy gomb vagy a szemetes láda éppen úgy felkeltette érdeklődését, mint egy könyv vagy az ezüst cukorszelence. Végül Marinka Dallos kinyújtotta ecsetet tartó kezét a vászon felé, s férje lábujjhegyen kiosont a konyhából.*

A férfi elámult volna, ha megfigyeli, hogy felesége kezdetben behunyja a szemét, majd tágranyitja. Mintha önmagába pillantott volna. Aztán felkent a fehér vászonra egy kis fehéret, egy rövid ecsetvonást, s hosszan nézegette... Ahogy elmondta nekem, egy pocsolyát akart ábrázolni, alig tíz méter hosszút és széleset, ami szülőfalujában az első hideg napon befagy, így marad március végéig, a gyermekek villámgyorsan siklanak rajta korcsolyáikon, s a korcsolyavasak fehérebbnél is fehérebbre csíkozzák a fehérséget. Elméjében hirtelen kiáltások zendültek, felejthetetlen hangok, s a fényben, ragyogásban, lassan-lassan, anélkül, hogy valaha is rajzolt volna, felmerültek a nógrádi utcák, házak, a fák és a nógrádi nép, szokásaival, ruházatával. S íme, máris lírai mesemondóvá alakult, ez az Itáliában élő magyar asszony, ez a kultúrált nő, aki szeplőtelen naivitással fest, aki figyelmünket a folklorra irányítja, s azzal, mint elsődleges valósággal szembesít bennünket...

S most ugorjunk vissza a történet elejére. Marinka *Dallos* — a hajdani kis Marinka, a Nógrád megyei Lőrinciből — — már két szobafalnyi képet festett össze gyermekkori emlékeiből, a maga passziójára, amikor egy éjszaka, egy munkás-értelmiségi gyűlés után, feljött hozzájuk egy idős házaspár, az asszony festőművésznő, és meglátta a képeket. Egy hét mulva megjelent a calábriai *Cosenza*ban levő *Iránytű* nevű művészeti galéria vezetője, a festőművész-barátnő sógorasszonya, s rábeszélte a sokáig habozó Marinka *Dallost*, hogy rendezzen egy úgynevezett *personalet*, egy egyéni kiállítást *Cosenza*ban. Marinka nem érezte magát még „késznek", ellenállni mégsem tudott. Mult év november 30-án megnyílt a cosenzai kiállítás és a magyar népi ihletésű, antikonvencionális, irányzatoknak el nem kötelezett, naív piktúra meglepő sikert aratott. A *Vasárnapi szórakozások*, a *Faluszéle*, a *Menyasszony öltöztetése*, a *Jóska bácsinál*, a *Szülőfalum Lőrin-*

A luzzarai Naiv Festők Múzeuma részére megvásárolt: Egy döntés pillanatai

Vasárnapi szórakozások

A római látomásokból: Morella-zúg

olyan személyiségek foglaltak helyet, mint Renato Marino *Mazzacurati*, a híres szobrász és festő, Gian Carlo *Vigorelli*, egyik legsúlyosabb szavú műbíráló, s a díjkiosztás egybeesett a számottevő művészeti hagyományairól nevezetes *Luzzara* városkában létesített *Olasz és Nemzetközi Naiv Festők Első Múzeumának* megnyitásával. A kiállítás eredményét december 31-én, pontosan éjfélkor hirdették ki a környékbeli *Reggio, Parma, Modena* és a távoli *Róma, Nápoly, Milánó* művészetbarátaiból, érdeklődőiből összesereglett közönség előtt. A luzzarai kiállításon két díjat osztanak ki. Az egyiket a zsüri ítéli oda: ez a „múzeumbamenetel", vagyis a rendezőség a díjazott képet megvásárolja a *Naiv Festők Múzeuma* számára. A másik a Köztársasági Elnök aranyérme, amellyel a városka polgárai jutalmaznak egy művészt. A zsüri negyvennyolc művész másfélszáz képe közül a magyar—olasz festőnő *Egy döntés pillanatai* című munkáját méltatta „múzeumbamenetelre".

Áprilisban Rómában szándékoznak Marinka *Dallos* festményeit kiállítani, augusztusra pedig *Capri Művészeti Központja* invitálta meg. A nagy kérdés: hogy mit mutasson be? A lassan összegyűlt képek legtöbbjét megvásárolták, az első sikerek után az alkotás munkája egyre igényesebb, önkritikusabb. Mi innen, az „óhazából" szeretettel és gonddal figyeljük Itáliába szakadt, de szülőföldjétől el nem szakadt honfitársnőnk piktúrájának kibontakozását.

BÉKÉS ISTVÁN

ci, s a többi, részben a már közel két évtizedes római benyomásokat is felidéző festményről elragadtatással beszéltek neves személyiségek és egyszerű emberek egyaránt — egy calábriai juhosgazda az egyébként már első napon elkelt *Menyasszony öltöztetése* című vászonért három birkát ajánlott fel.

Az események most már gyorsan peregtek. A cosenzai kiállítás híre eljutott Rómába is, a *L'Unità* és a *Paese Sera* kritikusai és kolumnistái méltatták és ismertették a *magyar—olasz festőművésznő* elragadó munkáit. Majd néhány nap mulva megérkezett a *Reggio Emilia*-i *Luzzara* város polgármesterének meghívója, amelyben felkérte Marinka *Dallost*, hogy küldje be néhány munkáját az *Olasz Naiv Festők Nemzeti Díját* évenként odaítélő *II. Kiállításra*.

A luzzarai seregszemle jelentős esemény volt. A zsüriben

Faluszéle

Óévi új lemezek

Bár nem inkognitóban járt Budapesten *Christophe Rousset* francia csembalóművész, ittlétéről nem sokan tudtak. A Francia Intézetben adott koncert közönségének jelentékeny része nyilván a nyelvtanfolyamok hallgatóiból került ki, az érdekes hangverseny nem szerepelt a koncertprogramokban. Pedig a fiatal csembalista több kitűnő lemezzel is öregbítette már nevét. Első DECCA-felvételén Rameau-darabokat játszik: a két CD több, mint húsz év szerzeményeit öleli fel. Tempói nyugodtak, sohasem túl gyorsak vagy túl lassúak, a búvópatakként mindenütt jelen lévő, hangsúlytalanul hangsúlyozó agogika könnyed, természetes ringást ad a zakatoló muzsikának. Ugyanez jellemzi Bach-lemezét, amelyen az Olasz koncert és a Francia nyitány mellett a Négy duettet és a Kromatikus fantázia és fúgát játssza.

Nem kevésbé érdekes az a CD, amelyen Bach három és négy csembalóra írt koncertjeit hallhatjuk *Christopher Hogwood* tolmácsolásában. Rousset hol az első, hol a második szólamot szólaltatja meg, partnere – az Academy of Ancient Music vezetője mellett – *Davitt Moroney* és *Colin Tilney*. Külön érdekessége a lemeznek, hogy a négycsembalós koncert előtt Vivaldi eredetije, a négy hegedűre írt h-moll versenymű is felcsendül, a háromcsembalós concerto előtt pedig a háromhegedűs, vélt eredeti változat Hogwood készítette rekonstrukciója.

Nem mindennapi érdekességgel jelentkezett a Deutsche Grammophon is: a *Claudio Abbado* dirigálta Rossini-opera, az Il Barbiere di Siviglia Rosinája a huncut, pajkos és gyönyörű hangú *Kathleen Battle*. Elbűvölő éneklésére figyelve nevetve dobjuk félre a vitát, szoprán vagy mezzoszoprán énekelje-e a szép mostohalány szerepét. Figarót *Placido Domingo* alakítja, aki az utóbbi időben egyre többet szerepel Wagner-tenorként, s most bariton szerepben is bemutatkozik. A mélységekkel nincsenek problémái, intonációja mindenütt példás. Lénye is tökéletesen érvényre jut a szerepben, nem nehéz elképzelnünk Figaróként a színpadon. Laza játékba bújt precíz kottahűsége nem marad el a DECCA lemezén remeklő *Leo Nucciétól*, ám hangja tenor s nem bariton. Érdekes, hogy Almaviva gróf szerepére *Frank Lopardót* szerződtették, aki győz ugyan minden magasságot, de hangja sötét, mély tónusú, így kontraszt híján még jobban kitűnik Domingo hangjának tenor jellege.

Új lemeztársaság a Nightingale Classics. Bellini operája, a Beatrice di Tenda koncertfelvételével mutatkozott be nemrég, *Edita Gruberovával* a címszerepben. Bár az eredeti változatot idézi fel, kevésbé attraktív, mint *Joan Sutherland* és *Luciano Pavarotti* DECCA-lemeze. Igazi telitalálat viszont a svájci cég második kiadványa: A világ gyermekdalai. Huszonöt nép harminckét éneke elevenedik meg rajta gitár, hegedű, fuvola, szaxofon és billentyűs hangszerek kíséretével, ugyancsak Edita Gruberová nagyon színvonalas előadásában. A kisgyermekek pajtásává lett díva kedves éneklése és az ügyes hangszerelés Oroszország, Finnország, Kína, Japán, Görögország, Izrael és még sokszor táj sajátos atmoszféráját varázsolja nagyon érzékletesen az ifjú hallgatók elé. A magyar gyerekek fülét egyszer csak ismerős szavak ütik meg: „Haragszik az én anyám, de nem tudom, miért..." Bár nem tudom, miért éppen erre esett a választás mint reprezentatív magyar gyermekdalra, el kell ismerni, a szlovák származású énekesnő kitűnő beleérzéssel és tökéletes magyarsággal énekli – akárcsak a többi, jórészt a neves zenetörténész, Kurt Pahlen gyűjteményéből származó dalt.

Zay Balázs

Marinka

„A mai európai naiv festészetben talán nincs senki más, akinek művészete olyannyira az anyaföldben fogantatna, mint a mi Marinkánké" – írta róla már harminc évvel ezelőtt a neorealizmus szellemi atyja, Cesare Zavattini.

A mi drága Dallos Marinkánk – azaz Signora Marinka Toti – a nógrádi anyaföld szülötte és szerelmese a római temető földjében nyugszik. Ott, ahol negyvenkét éven át élt, alkotott, örült és szenvedett, s ahol festészete virágba szökkent.

A műfaj, az indíttatás, a főiskolázatlanság a naivok közé sorolja. Kecskemét és Párizs, Róma és Zürich múzeumai is ott – a híres naivok között – őrzik alkotásait.

Marinka „naivitása" a gyermekkorban elhagyott, de témaként haláláig őrzött és ihletetten művelt paraszti létforma örök realizmusában spontánul és tudatosan együtt fogantatott. Képei úgy járták és járják be a fél világot, ahogy a magvető szórja szét az anyaföld jótéteit.

És most – amikor a közéleti magyarságtudatba megannyi magyarkodó ocsú vegyül – halálában is álljon elő a mi Marinkánk élő példája. Míg a napfénynél az ecset propagálta a nógrádi dombok százszorszépeit, férjével, az író-költő Gianni Totival esték és éjszakák százain át Petőfi, József Attila, Radnóti, Pilinszky felé fordították az olasz olvasó figyelmét.

S ha az egykori római tudósító otthoni ízekre és dallamokra szomjazott, akkor elzarándokolhatott Marinkához a Monte Marióra. Nyitott ablakú, tavaszi, nyári hajnalokig meríthetett népdalaink kimeríthetetlen kincsestárából Marinka csalogányhangján. Ő volt a természetes őserő tiszta forrása, nagyszerű asszony és művész, igaz barát, a magyar és az olasz élet tudós szerelmese.

Siratom, amíg élek.

Róbert László

És minden évben újra

Cary Grant az HBO januári műsorában

Ez az év egy *remake*-kel, vagyis újracsinálással kezdődött. Mondhatnánk is, meg nem is ismétlésnek – mert ismétlés is az ilyen, meg nem is. Nem a politikusok újévi köszöntőire gondolok.

Az új esztendő első napján láthattuk a TV 1-en a *Felső tízezer* című zenés komédiát 1956-ból, s Amerikából, természetesen. Ez a *High Society* – ahogy eredetiben hangzik a címe (hangzik, mondom, mert zenés filmről lévén szó, el is éneklik benne ezt a szókapcsolatot) – nem más, mint az 1940-ben bemutatott nagy filmsiker, *A philadelphiai történet* újracsinálása. Ez pedig nem más, mint egy színdarab, Philip Barry azonos című komédiájának filmre vitele. A Charles Walters rendezte remake – szögezzük le tüstént – mindössze egy valamiben múlja fölül elődjét: zenében. Lévén amaz nem zenés film. Ez viszont a kései Cole Porter pompás számainak lelőhelye, kiragadott kis dzsessztörténeti ízelítő, Louis Armstronggal és zenekarával a newporti fesztiválról, s a két férfifőszerepben két énekessel: Bing Crosbyval és Frank Sinatrával. Nem is rossz színészek ők (amit nem bizonyít, csupán valamelyest megerősít, hogy történetesen nem énekes, hanem drámai szerepeikért kaptak Oscar-díjakat). És mégis: a nyomába sem léphetnek e szellemesen csevegő vígjátékban George Cukor rendezte elődeiknek, Cary Grantnak és James Stewartnak. (Bármily komikus a mi füleinknek, ezt a kétségkívül magyar származású, de már New Yorkban született – hát műsorújságjainkban indokolatlanul lecukorgyörgyözött – rendezőt többnyire „Kukör"-nek mondják és mondták házájában.) A női főszerep teljesítőiről szólva pedig a kétség leghalványabb árnya sem férkőzhet hozzá, hogy Grace

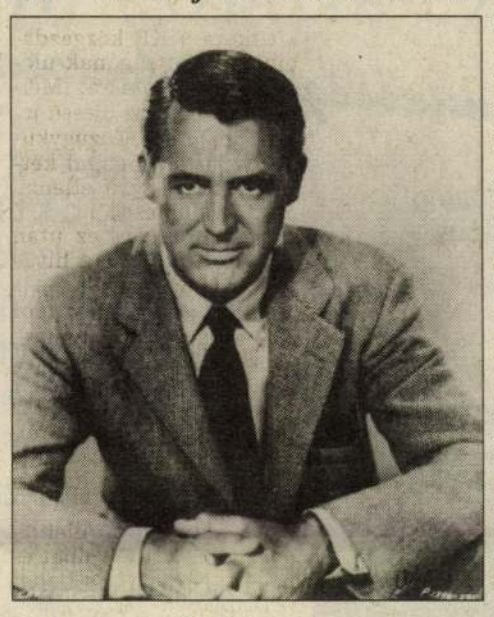

Cary Grant

Kelly – Waltersnél – semmilyen tekintetben sem homályosíthatja el Katharine Hepburn, a Cukor-film főhősnője emlékét. (Akiről viszont sokadszor ugyan, de most is érdemes határozottan közölni, hogy magyar újságírók, szerkesztők, gépírók és korrektorok, valamint az őket félrevezető lexikonok „tudomásával" korántsem egyező módon, nem „Katherine" a keresztneve, hanem a szó közepén „a" betűvel írandó.)

Kis amerikai filmtörténeti szemináriumtárgya van adva a a magyar televíziónézőknek azáltal, hogy az eredetit, vagyis A philadelphiai történetet is megnézhetik sokan az HBO januári műsorában. Mert szerencsére a csodás tehetségű komikus (akit a sors nehéz gyermekkorral vert meg az angliai Bristolban, ám mintegy kárpótlásul vígjátéki tehetsége mellé atlétatermettel, artistaügyességgel és nők bálványának igencsak alkalmas férfiúi küllemmel áldott meg), Cary Grant a hónap Mozimániájának választott tárgya a mozicsatornán. Ha filmtörténetet emlegetünk, tegyünk kedvére az adatgyűjtőknek is: Cary Grant, eredeti nevén Archibald Alexander Leach 1904. január 18-án született, és 1986. november 29-én halt meg.

A filmtörténeti emlékezést kényszerűen meg kell toldanunk. Lehetetlen ez alkalomból nem visszaemlékezni arra a világraszóló kampányra, amelyet az 1980-as évtized legelején elkeseredett filmrendezők nemzetközi csapata indított a televíziók immorálisnak minősített nézőcsábító műfogása, a filmszínesítés ellen. Martin Scorsese fogalmazta, s több száz filmkészítő írta alá a kiáltványt: filmtörténet-hamisításnak, művészet elleni merényletnek, a szerzői jogok fölháborító megsértésének és efféléknek bélyegezték meg azt az eljárást, amellyel az eredetileg fekete-fehér filmeket a televíziók mérnökei elektronikusan – s persze, senki alkotó vagy akár jogutód hozzájárulását nem kérve – színezett filmmé kezdtek „varázsolni".

Hogy ennek a tiltakozásnak mi foganatja volt, azt a magyar filmbarát-tévénéző is megtapasztalhatja. Elég, ha megnézi most A philadelphiai történetet. George Cukor fekete-fehér filmjét most észveszejtő pasztellszínekben láthatja. Ennyit ér, úgy látszik, a világba kiáltott, józan szó. Lehet tovább tiltakozni. És minden évben újra.

Csala Károly

Ránk nem hat az ÁFA!

6% ÁFA

Január 1-től a McDonald's kifizeti Ön helyett a 6%-os ÁFÁ-t, hogy Ön változatlan áron fogyaszthassa kedvenc ételeit nálunk.

A McDonald's ernyő úgy hat, hogy nincs 6!

BUDAPEST V. Régiposta u. 10. ◆ BUDAPEST XIX. Kossuth tér 2.◆ BUDAPEST, Nyugati Pályaudvar ◆ BUDAPEST III. Vörösvári út 52-54. ◆ BUDAPEST VIII. József krt. 8.◆ BUDAPEST VIII. József krt. 52-56. ◆ BUDAPEST VII. Bethlen u. 1. ◆ BUDAPEST IV. Váci út 94-98. ◆ GYŐR, Baross u. 23. ◆ DEBRECEN, Piac u. 53. ◆ SZÉKESFEHÉRVÁR, Piac tér 1.

McDonald's

NAGYSZERŰ ÍZ - 'MINŐSÉG

Amerikai legendárium

Hetedik kiadásban ismét napvilágot látott – a Kossuth Kiadó gondozásában – *Kenneth Roberts: Északnyugati átjáró* (Northwest Passage) című regénye. Úgy látszik, az 1938-ban *Szinnai Tivadar* fordította könyv megunhatatlan csemegéje a könyvkiadóknak és az olvasóknak.

Roberts az Északnyugati átjáróban az Európához képest szinte történelem nélküli Amerika történelmének egy szeletét adja. A függetlenségi háború előtt és után játszódó történetben egyszerre tárul az olvasó elé a (volt) gyarmatok mindennapi élete, a brit birodalmi politika vaksága, az indiánok lemészárlása és az amerikai álom, a lehetőségek végtelenségéről, a polgárok szabadság- és érvényesüléskereséséről. Nem véletlenül választotta filmtémául e regényt 1940-ben a magyar származású amerikai rendező, *King Vidor* sem. A szerző egyszerre mutatja be a legyűrhetetlen *amerikait* – a felfedezőt, az új utakat keresőt, így erősítve az amerikai polgárok *nemzeti érzését* – és az önmagukban bízó, jó ügyért elkötelezett emberek sorsát *szerte a világon*, pontosabban: rendszerváltó (diktatúrából demokráciába) és polgárosodó országokban.

A regény címadó alapproblémája szinte egyidős az amerikai kontinens felfedezésével. Az északnyugati átjáró az az út, amelyen áthaladva nem kell déli irányban megkerülni az amerikai kontinenst, hanem általa gyorsabb, rövidebb úton elérhető a kincses India és Kína. A regénybeli keresés a szárazföldi útra irányul abban a korban, amikor a földrész valóságos nagyságáról csupán homályos elképzelései voltak lakóinak. A valóságos átjáró: tengeri út, s Kanada északi partjainál húzódik végig. Napjainkban is, amikor az olajkitermelés miatt az értéke megnőtt, csupán jégtörőkkel hajózható. Ennek ellenére felfedezők hada kerekedett fel legyűrésére, de zömük elpusztult a jeges északon. Az átjárót fellelni először 1497-ben indult el Angliából *John Cabot*, őt fia, *Sebastian* követte, s nyomukban olyanok, akik nevüket kölcsönözték Észak-Amerika vizeinek, tájainak. Közöttük *Henry Hudson, John Davis, William Baffin, Jacques Cartier, Samuel de Champlain, Thomas Simpson, John Franklin, William Parry* és *Roald Amundsen*, aki utolsó a sorban, de az első, aki *Gjöa* nevű hajójával végighajózta (három év alatt) az északnyugati átjárót.

Miként a valóságban, a regényhősök sem jutnak el a túlsó *Nagy Büdös Tóig*, a Csendes-óceánig. Történetük is torzó marad. Csupán példájuk, legendáriumuk adhat megerősítést a mai olvasóknak.

Dombi Gábor

ezredvég

Ízelítő a januári számból

Békési Gyula, Csepeli Szabó Béla, Györe Imre, Láng Éva és Verbőczy Antal versei – Baráth Lajos, Bistey András, Kelecsényi László és Rédey Pál elbeszélései – Fekete Sándor tanulmánya: A pogány Petőfi – Emlékezés Verbőczy Antalra – Tabák Lajos: A Donnál szolgáltam – Alföldy Jenő, Baranyi Ferenc, Birtalan Ferenc, Gyimesi László, Hegedűs Sándor, Hevesi Gyula, Kővágó Zsuzsa, Rozsnyai Ervin, Szerdahelyi István és Tandori Dezső írásai – Urál-táji népek ősi rajzai.

DALLOS MARINKA

ELEKTHERMAX GÁZTŰZHELY ELEKTROMOS SÜTŐVEL

Ahol a minőség a legfontosabb szempont.

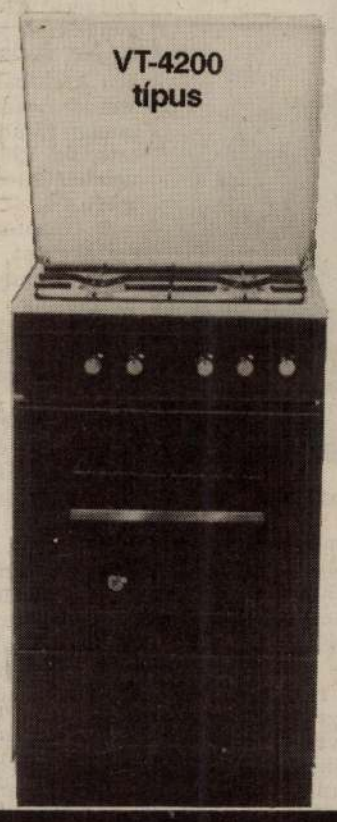

Főzés **gázon**,
sütés **elektromos** sütővel.
Alkalmas vezetékes és palackos gázzal történő üzemeltetésre is.
A német importból származó gázégők és gázszerelvények garantálják:
– maximális biztonságot
– és a kiemelkedő minőséget.
Legkorszerűbb automatikák biztosítják az elektromos sütéssel járó összes előnyöket:
– a sütő minden pontján a legmegfelelőbb hőmérsékletet,
a sütési egyenletességet.
A sütő hálózatra csatlakoztatása egyszerű villásdugóval történik.

ELEKTHERMAX GÁZTŰZHELY ELEKTROMOS SÜTŐVEL

ELEKTHERMAX Mintabolt: Pápán, Fő u. 25. Telefon: 89-24-291
Budapesten, 1143 Ilka u. 2-4. Telefon: 252-6977

elekthermax

Felvilágosítás és előjegyzés, viszonteladóknak megrendelés az
ELEKTHERMAX Rt. Kereskedelmi Osztályán
8500 Pápa, Béke tér 3.
Telefon: 89-13-255 • Telefax: 89-13-456

PRP

A RICHTER NÉV FOGALOM!

Magyarország legrégibb és ma is legnagyobb gyógyszergyára,
a

RICHTER GEDEON VEGYÉSZETI GYÁR RT.

több munkakör betöltésére pályakezdő és gyakorlott

gyógyszerész

munkatársakat keres:

• gyógyszertechnológiai kutató-fejlesztő • minőségellenőrzési (GMP) • törzskönyvezési • farmakológiai (toxikológia, biokémia, gyógyszerkinetika-analitikai) kutató • termelésirányítói (injekció, tabletta, kiszerelés) • technológiai területekre.

A munkakörök betöltésénél a nyelvtudás előnyt jelent.
Változatos, érdekes munkát, szakmai karriert kínálunk Önnek.
Jövedelmét gyakorlatával, a betöltött munkakör jelentőségével arányosan, a munkaerőpiachoz igazodva, közösen alakítjuk ki.

A RICHTERREL ÉRDEMES!

Jelentkezését a következő címre várjuk:
Sélley Károly főosztályvezető,
1103 Budapest, Gyömrői út 19-21.

További információt a 127-3047-es telefonszámon
Tóth Károlyné osztályvezető ad.

PRP

M M

International company
specialized in medico-pharmaceutical field
seeks

MANAGER

for its office in Budapest. Ideal candidate:

35 YEARS OLD, DEGREE IN MEDICINE OR PHARMACY

proved experience in the field, excellent spoken – written English. Experience gained abroad preferred.
Please send CV and photo under code-name:
CAREER to Hírlapkiadó.

30856 LJ

M M

A magyar gyógyszeripar reprezentánsa,
a

RICHTER GEDEON VEGYÉSZETI GYÁR RT.

újonnan alakuló
REGULATORY AFFAIRS FŐOSZTÁLYA élére keres:

főosztályvezetőt,

akinek feladata:
a korszerű törzskönyvezési-dokumentációs-szabályozási rendszer felépítése, irányítása és sikeres működtetése.

Feltételek:
• felsőfokú természettudományi végzettség • angol és -vagy egyéb idegennyelv-ismeret tárgyalóképes szinten
• kreativitás, jó kommunikációs készség • menedzserszemlélet.

Minezekért a cég:
• kiemelt fizetést, biztos jövőt és szakmai karriert • hazai és külföldi kongresszusokon való részvételt • szabad mozgásteret biztosít Önnek.

Kérjük, hogy jelentkezését és önéletrajzát
az alábbi címre szíveskedjen küldeni:
1475 Budapest 10, Pf. 27.
Sélley Károly.

További részletekről tájékoztatást tud adni dr. Thaler Görgy,
tel.: 127-6459.

PRP

Budapesti székhelyű részvénytársaság
pályázatot hirdet

SZÁMÍTÁSTECHNIKAI ÜZLETÁG-IGAZGATÓ

munkakör betöltésére.

Felvételi követelmény:

- ▲ egyetemi végzettség
- ▲ angol és/vagy németnyelv-tudás
- ▲ számítástechnikai szervezési ismeret
- ▲ minimum három év vezetői gyakorlat.

Feladata: számítástechnikai rendszerek komplex kialakításával foglalkozó terület szakmai irányítása, menedzselése, gazdaságos működtetése.

Felvétel esetén jövedelme megegyezés szerint – eredménytől függő.

Szakmai önéletrajzát „Számítástechnika 93” jeligére a Kiadóhivatalba kérjük.

30849 JP

DALLOS Marinka

Népszabadság,

1992. december 14., hétfő

HÍREK

● ELHUNYT DALLOS MARINKA, az Olaszországban élő festő és műfordító. Festményei a világ több múzeumában megtalálhatók, műfordításaival pedig a magyar irodalom olaszországi megismerését segítette. A huszadik századi magyar líra nagy alkotásait ültette át olaszra.

NEI

Ká

Fes
hét a
borsi
vian
rancs
felelő
hossz
többr

Podľa dokumentov uložených v župnom archíve počet židovských rodín v obci činil roku 1820 už 23 a roku 1827 už 26. Ich hlavným zamestnaním bol podomový obchod, obchodovanie, pálenie liehu. V 18. storočí sa museli úporne brániť pred útokmi košickej korporácie obchodníkov a viesť tuhý konkurenčný boj s cudzími kupcami a podomovými obchodníkmi. Podľa ustanovení bodu 7. štatútu mesta Košice z roku 1769 cudzí a podomoví obchodníci mali právo vykladať a predávať svoj tovar len na jarmoku. Košickí obchodníci chceli silou mocou presadiť, aby mesto a jeho okolie bolo očistené od židov, podobne ako to stanovil tzv. banský zákon vydaný cisárom Maximiliánom, podľa ktorého židia sa smeli usadzovať len vo vzdialenosti 7 míľ od banských miest. Odvolávali sa na to, že aj tu sa nachádzajú bane v Rozhanovciach, Smolníku, Zlatej Ide atď.

Židia z Rozhanoviec žili v zhode so slovenským ľudom a je pravdepodobné, že už pred rokom 1800 založili si svoju náboženskú obec. Ich Chevra kadiša je staršieho pôvodu. Náboženský život obce bol na vysokej úrovni. V synagóge, ktorá roku 1930 bola následkom požiaru rumoviskom, sa našli

1021

Dallos Marinka festőművész

1980. május 28. Televizió 19,30 Vgné

TV-Híradó

- A Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítótermében Dallos Marinka, Olaszországban élő festőművésznőnk mutatkozik be most a budapesti közönségnek. 1960. óta fest, itt a kiállításon pedig csak az utóbbi évek termésből láthatunk.

- Azért, mert nem tudom, szerencsémre, vagy szerencsétlenségemre, nincs több képem. Részben a Világ minden táján el vannak szóródva, részben Olaszországban, Dél-Olaszországban, és nem tudtam beszerezni őket. Az utóbbi három év anyagából hoztam ide. Habár szerettem volna az összetermésből, legalább minden évből egy képet!

- Műfordító, sőt önálló irodalmi munkásságra is van. Mégis, miért kezdett el festeni?

- Egész véletlenül kezdtem el festeni. Azt szerettem volna, ha a férjem fest. A férjem el is kezdett festeni, most rajzol, de aztán Őt elvitte az irodalom, engem pedig magával ragadott a festészet.

- A kiállítás katalógus anyagában Juhász Ferenc a következőt irta: Az Ön festészete a legszebb, okos tudatosság. A mult pontos mosolya, és a pontos jövő vágya.

- Nem is tudok mit hozzáfüzni, ha csak nem azt, hogyaz én optimizmusom, emberszeretetem, a jövőbe vetett hitem, mindenképpen annak tudhatom be, ami vétett engem, a magyar falu, a magyar élet, ahogy én éltem, és ahogy én nevelődtem.

- Mit jelent Önnek Pesten kiállitani?

- Nagyon-nagyon jó érzéssel tölt el, és most, hogybeléptem ma reggel a kiállitóterem ajtaján, ittláttam egy földimet, akiott született és ott élt, ahol én. Es,aki emlékszem, az én Emlékkönyvembe, egy piros rózsát rajzolt be, nagyszerüen! Kiváncsi vagyok például megtudni, hogy mit csinál Ö, vajon festett-e Ö ezek után? Köszönöm mindenkinek, aki lehetővé tette , hogy én itt kiállithassak!

1021

Marinka Dallos – naiv oder nicht naiv?

Eine Bäuerin in schwingendem, plissiertem Rock mit schmalem, rotem Säumchen, unter dem die weißen Unterröcke mit Spitzenkante hervorblitzen, geht rasch auf einem himmelblauen Weg (eine Blaudruckstoffbahn?) durch die herbstlich getönte Dorflandschaft. Ein anderes Bild von Marinka Dallos: „Tante Makó" — Frauen in bunten Trachten kaufen in einem Landen ein, in dessen Regalen ostereierbunte Stoffballen liegen. Zwei Bilder haben ein Passepartout aus echtem Blaudruckstoff. Es ist augenfällig, daß es Marinka Dallos großen Spaß macht, die schönen bäuerlichen Trachten ihrer ungarischen Heimat zu malen. Sorgfältiger sind die kleinen Blümchenmuster auf Samt oder Baumwollkattun ausgeführt, zarte Spitzenkragen und die Plisseeröcke erscheinen nahezu plastisch. Die Gesichter sind etwas glatt und rosig. Und dann Bilder aus Italien, ihrer Wahlheimat: „Campo de' Fiori" — vor dem Blumenmarkt pflügt ein Bauernbursche mit weißen Öchslein die saftig-braune Erde, ein zweiter streut den Samen aus. „Villa Borghese" — im Park voller Blumen idyllisch spielende Kinder. „Bei der Olivenernte" — Frauen in schlichter, ja armer Bauernkleidung sammeln die vom Baum geschüttelten Früchte ein. Schön ist das silbergraue Olivgrün der Bäume und des Bodens.

„Le Botticelle" (Einspänner), Öl auf Leinwand, 1979.

FOTO MTI — E. MOLNÁR

Marinka Dallos und der Dichter Ferenc Juhász bei der Eröffnung der Ausstellung.

Wie gelangte Marinka Dallos nach Italien und zur Malerei? „Ich habe dorthin geheiratet. 1949 lernte ich meinen späteren Mann beim Weltjugendtreffen in Budapest kennen, ein Jahr später heirateten wir. Zu malen begann ich etwa zehn oder zwölf Jahre später. Bis dahin habe ich ungarische Gedichte, Novellen und Romane, aber auch Werke von György Lukács und Béla Balázs ins Italienische übersetzt. Gegenwärtig übersetze ich Filmessays. Einmal geriet mein Mann in eine schwere Krise, ich kaufte ihm eine Staffelei und zwang ihn zu malen. Er begann auch damit, hörte aber bald wieder auf. Dann malte ich weiter. Das war 1962, aber meine erste Ausstellung fand erst 1968 statt." (In der Galerie „La Bussola" in Cosenza, Kalabrien.) „Die Ausstellung war ein unglaublicher Publikumserfolg, aber ich verkaufte kein einziges Bild. Die Menschen der süditalienischen Kleinstadt hatten kein Geld dafür. Ein armer Schafzüchter bot mir für mein ‚Brautbild' drei Schafe zum Tausch. Seitdem wurde allerdings die Hälfte meiner Bilder gerade in dieser Gegend gekauft." Inzwischen wurden die Bilder von Marinka Dallos in zahlreichen Städten von Rom über Paris und London bis Beverly Hills ausgestellt, die Künstlerin erhielt Preise, und Museen kauften ihre Werke an.

Wenn man nur die Malerei von Marinka Dallos kennt, stellt man sich eine ältere Bäuerin als Schöpferin vor. Marinka Dallos ist aber eine moderne, elegante, charmante Frau mit zentimeterkurzem Haar und hoher Bildung (siehe Übersetzungen!). Und sie lebt in Rom! Wie kommt sie dazu, „naive" Szenen in ungarischen Dörfern zu malen? „Ich bin in einer bäuerlichen Familie aufgewachsen, meine Mutter war Bäuerin, mein Vater Fabrikarbeiter. Ich bin in Lőrinci (früher Komitat Nógrád) geboren, einem Dorf mit 5000 Seelen. Ich sah hauptsächlich Frauen um mich, die Männer waren ja meist auf den Feldern. Ich bin ein Bauer geblieben, unabhängig davon, daß ich Schulen besucht habe. Ich könnte auch gar nicht anders malen. Es ist ja nicht wichtig, in was für Kleider ich die Gestalten stekke, sondern was für einen Geist sie ausstrahlen. Auch auf meinen Rom-Bildern gibt es fast immer Bauern, ich male sie instinktiv dahin."

Wie bei Henri Rousseau und anderen „naiven" Malern sind alle Blätter und Blumen genau im Detail gemalt, nichts ist nur angedeutet. Der Dichter Ferenc Juhász sagte bei der Eröffnung der Ausstellung (Institut für Kulturelle Auslandsbeziehungen, Budapest, V., Dorottya u. 8.): „Und Marinka Dallos kann von sich sagen (das ist das Recht ihres Glaubens!), daß sie ein naiver Maler ist, ich weiß: sie ist es doch nicht. Denn sie besitzt ein Bewußtsein des Seins und der Ideen für ein ganzes Jahrhundert. Sie, Marinka Dallos, malt lediglich mit der Visions-Methode der naiven Maler!" Und der Dichter nennt die Malerin einen Künder der Sanftheit.

Karin Rösicke

Neueste

der Ungarischen Presseagentur MTI
BUDAPEST

DAILY NEWS

MAGYAR POSTA
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-148, 340-726

1988 MÁJ. 21

ERSTER UNGARISCHER K
IM WELTRAUM

Sowjetisch-ungarisches Unternehmen mit So

Moskau, 26. Mai (TASS/MTI) — Am 26. Mai 1980 wurde um 21.20 Uhr (20.20 Uhr MEZ) in der Sowjetunion das Raumschiff Sojus-36 gestartet.

Kommandant der an Bord des Raumschiffes befindlichen internationalen Besatzung ist Waleri Kubassow, Raumfahrer-Pilot der Sowjetunion, Raumfahrer-Forscher Bertalan Farkas, Staatsbürger der Ungarischen Volksrepublik.

Das Raumschiff Sojus-36 wird den Plänen zufolge mit dem Weltraumkomplex Salut-6/Sojus-35 gekoppelt, daran anschließend werden gemeinsame Forschungs- und Versuchsarbeiten mit den Raumfahrern Leonid Popow und Waleri Rjumin, die seit dem 9. April 1980 auf einer Erdumlaufbahn arbeiten, beginnen.

Die Teilnehmer des neuen internationalen Raumfluges setzen im Rahmen des Interkosmos-Programms der Zusammenarbeit die Verwirklichung der gemeinsamen Zielsetzungen der sozialistischen Länder im Weltraum fort. Im Verlaufe dieser Arbeit weilten früher je ein Kosmonaut aus der CSSR, Polen, der DDR und Bulgarien mit einem sowjetischen Kosmonauten im All.

Das mit einem sowjetischem Raumschiff begonnene Unternehmen eines Staatsbürgers der Sowjetunion und der Ungarischen Volksrepublik im Kosmos ist ein neuer glänzender Beweis der Erweiterung der sozialistischen Integration.

Das Befinden der Kosmonauten Waleri Kubassow und Bertalan Farkas ist gut, die Bordapparaturen des Raumschiffes Sojus-36 arbeiten normal. Die Besatzung des Raumschiffes arbeitet gemäß dem vorbestimmten Programm.

Bertalan Farkas wurde 1949 in Gyulaháza, Komitat Szabolcs-Szatmár, geboren. Sein Vater war vor dem Eintritt in den Rentenstand Facharbeiter der Schuhmachergenossenschaft Kisvárda. Nach Abschluß der allgemeinbildenden Grundschule wurde Bertalan Farkas in die Fachschule „György Bessenyei" in Kisvárda aufgenommen. Bald bat er um Aufnahme in den Klub des Ungarischen Wehrverbandes von Nyíregyháza, wo er Freundschaft mit Segelflugzeugen schloß.

Nach dem Abitur nahm er 1967 seine Studien an der Flugtechnischen Hochschule auf. 1972 wurde er Leutnant und einer Jagdfliegereinheit der ungarischen Luftabwehr zugeteilt. Gegenwärtig trägt er den Dienstgrad eines Hauptmanns.

Bertalan Farkas hat sich bei der Durchführung komplizierter Kunstflug- und Kampfmanöver ausgezeichnet.

Bertalan Farkas ist verheiratet. Er hat zwei Kinder, sein Sohn Gábor ist neun Jahre, seine Tochter Aida drei Jahre alt.

1976 wurde er in die Reihen der Partei aufgenommen. Seit er Offizier wurde, hat er für seine Arbeit fünf Auszeichnun-

UNGARISCHE DELE

Eine ungarische Partei- und von Mihály Korom, Mitglied des ZK, ist in Baikonur eingetroffe unternehmen zu verfolgen. Ihr Armeegeneral Lajos Czinege an. nen Begegnung übermittelte Mi besten Wünsche János Kádárs, für das Gelingen des Unternehme

SI-Politiker führten G
in Teheran

„Neutralitätsstatut" vorgesc

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Dallos Marinka,
naiv festőművész

SOMOGYI NÉPLAP

1980 JUN 29

1021

Teremtés. Dallos Marinka naiv művész festménye

Győrben öt napig tartott a kisegítő iskolák hatodik országos sporttalálkozója. Megyénket a lányoknál a kaposváriak, a fiúknál a somogyváriak képviselték. A somogyiak az ötödik helyen végeztek. Egyéniben a legszebb eredmény Orsós Rozália nevéhez fűződik, aki 60 méteren ezüstérmet nyert.

PÉSZEKET,

oldatot

renként

rolja

laton déli részé

Szolgáltató Válla
úti telepe.

(547351

Földv

Csütörtök
nyódon lejá
II. osztály
ban a helyo
bajnokságbar
számot elé
Balatonföld
lálkozó kil
nélkül vég
szabbítás

Járási labdarúgó-eredmények

Siófoki járás: Ságvár—Andocs 1-5, Kötcse—Balatonendréd 1-1, Balatonszemes—Látrány 4-1, Balatonszabadi—Balatoni Vasas 3-0, Zamárdi—Nagyberény 1-2.

Az élen a Nagyberény áll (42 pont) a Balatonszemes (38) és a Zamárdi (35) előtt.

Kaposvári járás: Somogygeszti—Magyaratád 1-4, Igal—Juta 3-1, Nagyberki—Kaposfő 4-3, Osztopán—Mike 3-3, Kiskorpád—Kaposmérő 0-7, Gálosfa—Taszár 1-2.

Első a Kaposmérő (40), második a Heles (40), harmadik a Taszár (29).

Barcs és környéke: Istvándi—Rinyaújlak 0-9, Bélavár—Darány 6-6, Vízvár—Szulok 7-1, Kastélyosdombó—Heresznye 2-0.

A Vízvár vezeti a ranglistát (23), második a Szulok (16), harmadik a Heresznye (15).

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Dallos Marinka
naiv festőművész

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1980 JUN 22

1021

Dallos Marinka képei

Az Olaszországban élő, magyar származású naiv művész, Dallos Marinka képeiből a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítási termében nyílt kiállítás

Teremtés

Minden estére

Öltöztetés

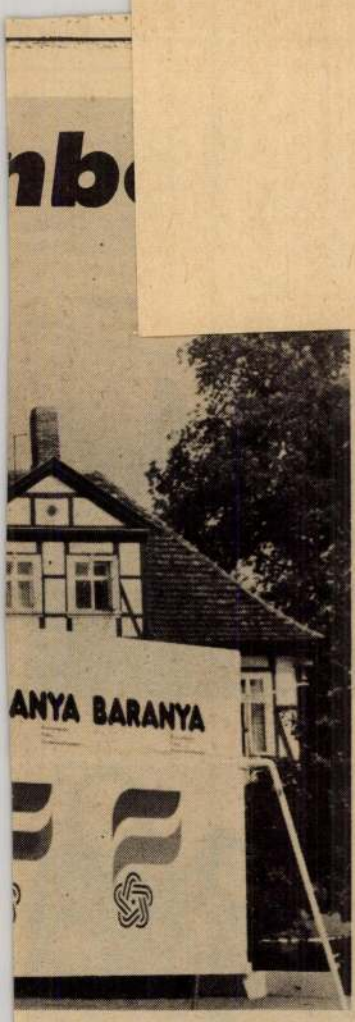

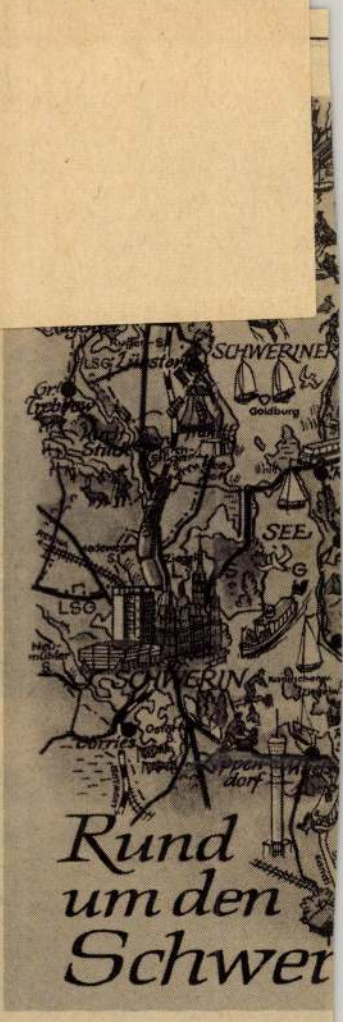

ten-en, a *Kastély-kertben* és a *Burgarten*-ben felállított színpadok műsorait tekintették meg, ahol kiváló hazai és külföldi együttesek, szólisták léptek fel. Nagy sikere volt az NDK-beli *Frank Schöbelnek*, a lengyel női akrobata-csoportnak, a pozsonyi balett-táncosnőknek és a hazánkat képviselő *Szücs Judit* táncdalénekesnőnknek.

●

A Pressefest vendégei két nap alatt nagy számban keresték fel az akkor már nyolc napja nyitva tartó *„Baranya bemutatkozik"* kiállítást, mely nagyszerű áttekintést adott megyénk iparáról, mezőgazdaságáról, városaink képéről, műemlékeinkről. Ezzel egyidőben gyermekrajz- és fotókiállításra, a hazánkban élő német nemzetiség életét bemutató rendezvényre került sor. *Termékbemutatónkat több mint húszezren tekintették meg.* Az érdeklődésre jellemző, hogy a megyei lap minden nap adott tudósítást a bemutató eseményeiről. A szakemberek elismerően nyilatkoztak termékeinkről, a látogatók azt fogalmazták meg: szívesen vásárolnának belőlük a schwerini üzletekben!

●

Schwerint nagyszerű utak kötik össze az NDK tengerparti városaival. A hétvégeken az autók százai indulnak a tengerparti kempingekbe, fürdőhelyekre. Legközelebb, mintegy 40 kilométerre, *Wismar*

Sok látogatót vonzottak a Bar

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Dallos Marinka,
naiv festőművész
NÓGRÁD

1980 JUN 18
1021

Dallos Marinka kiállítása

Az Olaszországban élő, magyar származású naiv művész, Dallos Marinka képeiből a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítási termében látható kiállítás.

Teremtés

Minden estére

Öltöztetés

des rek

szigorát képes-e a
egy szintre emelni...

A belföldi reklamációk közt hosszú évek óta a fehér üvegbalon a listavezető. Az egyenetlen falvastagság már szállítás közben megbosszulta magát: balon helyett cserepet szedtek ki a vagonból. A falvastagság vizsgálatához adottak a kellő műszerek, ezek azonban nem pótolják az emberi gondosságot. A balongyártás a napokban kezdődött, egy hónapon át szinte az egész gyár szeme rajta lesz. Kiterjedt selejtanalízist végeznek — befúvóként elemzik a selejtképződés okait.

A munkások azt mondták: ilyen mennyiség mellett nem tudnak jobbat nyújtani. A gyár azonban határozottan tette voksát: inkább legyen kevesebb, de ami elkészül, az jó legyen! Fizetni csak kifogástalan termék után lehet!

SOK ÉS NEHÉZ FŐFÁJÁST okozott az üvegesekhek a belföldi poharak adusztálása, csomagolása. Ország-világ nyilvánossága elé kerültek emiatt — noha bolilogan lemondtak volna róla. Tény, hogy a Kövár vizespohár díszdoboza nem vált be. Bár mutatós volt, csorbultak benne a poharak, nem csoda hát, ha minden egyes vevő reklamált. Az új dobozt már megrendelték, állítólag tetszetősebb is lesz a réginél, s ami ettől sokkal fontosabb, megfelelő méretű, tehát épen érkeznek meg benne a tényes poharak a vevőhöz.

— Kifogástalan minőségről, igényességről, szigorról beszélünk. Mennyire tartja magáénak e szempontokat a gyári belső ellenőrzés?

— A háztartási üvegszabványoknál lényegesen szigorúbb szempontok alapján történik a házi elbírálás — válaszol Győri Sándor. — A tárgyi feltételek sem hiányoznak hozzá. A meós nemcsak azt nézi, hogy rendeltetésszerű használatra alkalmas-e a termék — ez magában még kevés. Az üvegterméknek gusztusosnak is kell lenni, megjelenésével esztétikai élményt nyújtani. Az ellenőr tehát minden egyes darabot a vevő szemével nézzen: én magam megvásárolnám-e az üzletben? S ha mindennek ellenére átcsúszik a gyengébb [illegible] akit átengedi.

A külcsínre a hazai vevők is egyre kényesebbek. Legutóbb például az ÜVÉRT rendelt egy többféle áruból álló pohárszériát. Kikötötte, hogy kompletten kéri a szállítmányt, s a kristálysziínen belül árnyalatnyi eltérés sem lehet. Ilyen feltételekkel persze nehezebb a kérést teljesíteni, de alkunak helye nincs: a piac diktál, a gyár alkalmazkodik.

Azt azonban feltétlenül tudnia kell, mihez igazodjék, s ebben a közvetlen vevőkapcsolatok nem utolsórendű szerepet játszanak. A gyártó és a vevő személyes találkozása módot ad a minőségi elvárások pontos tisztázására is.

— És ebben most már egyre jobb a helyzetünk — teszi hozzá a minőségellenőrzési osztály vezetőhelyettese. — Mind több az alkalom a személyes tárgyalásra, így hát a vevő számunkra nem pusztán akta többé.

A gyárak népszerűségi hierarchiájában a meósok megközelítően azt a helyet foglalják el, melyet a normások. Nem érdemes szépíteni: hibát felfedni és azok felelősét megkeresni nem tartozott soha a kitörő lelkesedéssel fogadott intézkedések közé. Az öblösüveggyárban is nem egyszer megvádolták a meósokat:

— Inkább a jót is eldobják, csak ne kapjunk reklamációt!

A statisztikák azonban nem ezt mutatják, márpedig a számok érzéketlenek mindenféle hangulati beállítottságra. Az öblösüveggyárban az 1978 és 79 közötti egy esztendőben harmadára csökkent a kifogásolt termékek értéke — mégpedig úgy, hogy ezzel párhuzamosan nem növekedett a selejt.

ÉS EZ NEM CSUPÁN a meósok érdeke. Gyarapodik vele a gyár, hízik a közös kassza. Veretesebbé válik a gyár neve, tisztesebbé rangja. S ha mindez csupán a gondosságon, figyelmen, a munka becsülésén múlik, ugyan ki ne akarná, hogy így legyen?...

Szendi Márta

ú l é l n i ?

[illegible]

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

1980 JUN 15

Dallos Marinka, naiv festő

1021

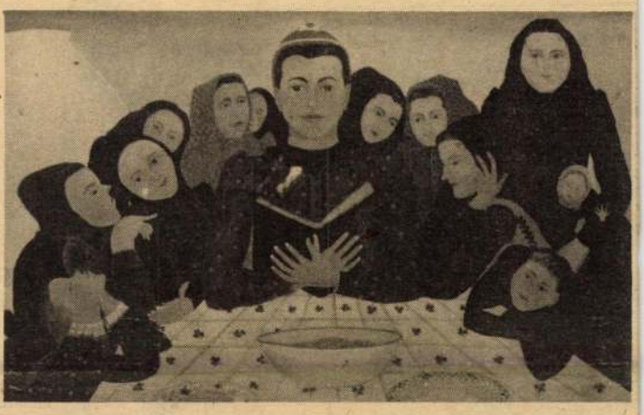

Minden estére

Az Olaszországban élő, magyar származású naiv művész, Dallos Marinka képeiből a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítási termében nyílt kiállítás

Teremtés

Öltöztetés

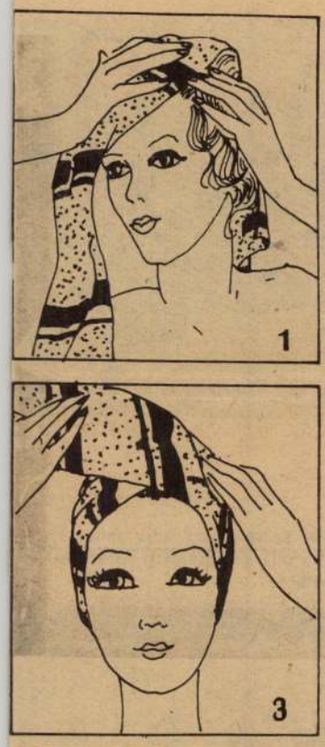

Turbán strandoláshoz

Nemcsak divatos viselet a strandturbán, hanem több hasznos funkciója is van. Védi a hajat a tűző naptól; így elfedve hajunkat, nem kenjük össze napolajjal, krémmel; végül pedig, ha netán szél kerekedik, vagy hirtelen beborul, és nedves a hajunk, nem fázik meg a fejünk.

Szükséges hozzá egy 35 cm széles, 2,30 m hosszú, nem túl vastag szövésű frottír sál.

A megkötés módja a rajzon jól érzékelhető. A lényege az, hogy elől-hátul mindig keresztbe és fentről lefelé, lentről felfelé vezessük a sál hosszabbik végét. Mikor elkészülünk a körbetekerésével, a végét alul a nyaknál visszagyűrjük, de egy szép tűvel meg is tűzhetjük, hogy szét ne bomoljék.

B. K.

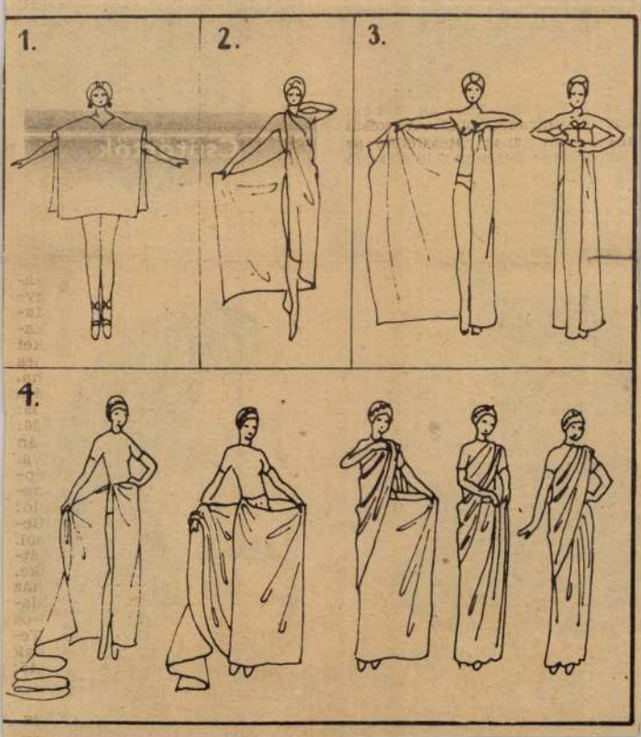

1021

Dallos Marinka festőművész

1980.V.23.Kossuth17.35/KJné/
Láttuk, hallottuk

- A Kulturális Kapcsolatok Intézetében járt Bojár Iván, ahol Dallos Marinka festőművész kiállitását látta.
A Kulturális Kapcsolatok Intézete annál is inkább indokolt, mivel Dallos Marinka Olaszországban él. Ő ugye naiv festő ?

- Mondják. Tőle is megkérdeztem mi az hogy naiv ? Azt mondta, hogy azért naiv, mert ezt igy szokták nevezni. Közelebbi meghatározást nem tudott adni és én sem.

- Miért szokták igy nevezni ?

- Nem tudom, nem tudom, mert naiv. Mert naiv, a szónak ha keresem ártatlanság, együgyüség, meg hasonlók jutnak eszembe, de itt semmi sem Dallos Marinkánál sem a naivok legtöbbjénél szó sincs semmiféle ártatanságról, vagy tudatlanságból.
Egy kétségtelen, valami összekapcsolja őket, ez a megrajzolásnak bizonyos gyermeki módja, és ami lényegesen fontosabb számomra az az, hogy a szineket mind tisztán használják keveretlenül, tónusátmenetek nélkül, s ezáltal rendkivül derüs, tiszta dekorativ hatásu felületeket hoznak létre.
De ugyankkor a képek tartalma mégsem mindig ennyire derüs, mert az öregség, a halál, a temetés az életnek a szomoru periódusai ugyanigy megjelennek a képeiken.

Azt hiszem, hogy jelentőségüket és igy Dallos Marinka jelentőségét is abban lehetne meghatározni, hogy mint Juhász Ferenc a bevezetőben mondta, hogy korunkban, amikor a vér a kétségbeesés, a feszültség jelenhik meg jóformán kizárólagosan a müvészetben, akkor üditő olyan müvészeknek az alkotásaival találkozni, akiknél a derü az uralkodó. Dallos Marinka ilyen.

Na most kiderül azért, hogy Dallos Marinka mégsem annyira naiv. Hiszen az amit itthon fest az hangulatában, szinharmóniájában és formavilágában is lényegileg más mint amit Olaszországban csinál, ugyhogy a két atmoszférát a maga ugynevezett naiv módján nagyon jól meg tudja egymástól különböztetni és müvészileg ábrázolni tudja.

1021

Dallos Marinka kiállítása

1980.V.22.Kossuth, 18.3o/KJné/
Esti Magazin

- Jó estét kivánok, itt Papp Endre.
Müsorunk tartalmából :

- Az irányitó munka fejlesztése a gazdaság és a demokrácia.
- Hangképekben számolunk be Lázár György Miskolcon, Németh Károly Ujpesten tartott választásinaggyüléséről.
- Uj hid, növényolaj gyár és baromfifeldolgozó. Beruházási szemlét tartottak Szolnok megyében.
- Magánszemélyek is előjegyezhetnek kis teherautót a BNV-n.
- Az emberséges környezet és a házgyári épitkezés. Vitát rendeztek az Épitőművész Szövetségben.
- A római magyar festőasszony Budapesten. Megnyilt Dallos Marinka tárlata.

Az időjárásról egyelőre csak annyit, hogy holnap változóan felhős idő várható. A hőmérséklet hajnalban 6, kora délután 2o fok körül lesz.

1021 1980.V.22.Kossuth, 18.30/KJné/
Esti Magazin

Dallos Marinka festőművész

- Marinka az értelem és az ártatlanság határán, - olvasom a katalógusban Jean Carló Vicorelli jellemzésének cimét. De halljuk magát a müvásznőt Szatmári Ilona mikrofonja előtt.

- Lőrincin születtem, parasztemberek voltak a szüleim és az egész ifjuságom parasztemberek között töltöttem el, paraszt asszonyok neveltek engem, ők tanitottak meg sirni nevetni, irányitottak engem.
Lőrinci a Mátra lábánál van, azelőtt Nógrád megye vplt. De most Heves megye, palócok lakják. Mátravidéki Erőmü telep épült ott, aztán Petőfi bánya, ugyhogy bizony mostmár nagyon kevés asszony öltözik ezekbe a ruhákba, amiket én festek.

- ~~Borus~~ Dallos Marinka festőmüvésznő 30 éve él Olaszországban. A hires olasz költő, iró, főrendező és lapszerkesztő Jeanni Tosti felesége . 1949-ben a Budapesti VIT-en ismerkedtek meg és szerettek egymásba. Egy évvel később Budapesten házasodtak össze. Nos hát nézzónk körül itt a Kulturális Kapcsolatok

Intézetének kiállitó termében, ahol 24 Dallos Marinka kép látható.

- Az anyámmal kezdeném, akitől pl. nemcsak olvasni tanultam, hanem a könyv szeretetét is tőle tanultam. Ő esténként összegyüjtötte a barátait, ismerőseit és nekik olvasott föl. Nagyon szeretem ezt a képet, amit talán ugy is mondhatok, hogy elbeszélés minden estére.
Van pl. ami az esküvőhöz kötődik, az öltöztetés, a búcsuzás, ezek döntő pillanatok az asszonyok életében.
Akkor az idős asszonyok élete ezekben a kis falukba, ahol bizony sokáig semmi nem történt.

- A fehér gyászt is látjuk

- Lent voltam dél-Magyarországon és megismertem az egyik siratő asszonyt, aki még ma is él gondolom, mert két évvel ezelőtt voltam nála és ő nekem akkor mindent megmutatott.

- Festészete a paraszti naiv festészethez hasonlit, de nem naiv festészet.

- De én naxiv festészetnek tartom és azt hiszem mások is

- Ismeri Dudás Julit Galgamácsáról ?

- Hogyne és szeretem nagyon a dolgait. Ismerem mindazt amit a Juli csinál, mert abban éltem én is. Galgamácsa Lőrinci nincs messze egymástól.

- Budapesti önálló kiállitásán látható 24 kép közül azonban a többség Olaszországot mutatja nekünk elsősorban Rómát . De nagyon sajátos módon.

- Nagyon szeretem Rómát, főleg a szineit. Mostmár nem is tudom másképpen nézni csak a szinei szerint.

- Mikor kezdett el festeni ?

- 1962-ben, de kb. 6-8 évig magamnak festettem csak.

- Azóta már rengeteg kiállitása volt New Yorktól Párizsig Londontól Kölnig.

- Az 1969-ben megrendezett országos naiv szemlén ezt az országos seregszemlét a Vucara-i községi tanács rendezi észak Olaszországban van Bolognához közel. A képemet a zsüri tagok beválasztották a muzeumba. Azután a muzeumi beválasztás után kezdődött el jóformán az én festői pályafutásom. Dwcember 31-én éjjel 12-kor van az eredmény kihirdetés, ez egy nagyon kedves kis falu, én már javasoltam, hogy a Kecskemét-i és a Vucara-i naiv muzeum pl. cseréljen.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Dallos Marinka,
festőművész

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

1980 JÚN 15

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG 7

1021

Öltöztetés

Dallos Marinka naiv művész festménye

FEJTORŐ

Különböző hatások

VIZSZINTES: 1. Képes Géza egyik epigrammáját idézzük. (Zárt betük: M, A, G, O, O, G.) 14. Egy bizonyos altatóval átitatott. 15. Díszes épület, névelővel. 16. mulat! 14. *Az idézet befejező része.* (Zárt betük: O, U, K, D.) 17. Egyesületben van, névelővel. 20. Állj! 23. Lisztdíjas balettművész (Levente) 24. Élet. 25. Apró termetű

Dallos Marinka, festőművész

„A Teremtés" c. kép /repr./

Losonci Miklós: a népi környezet gazdag világa.

Pest Megyei Hírlap, 1980. jún. 11.

Dallos Marinka

A Kulturális Kapcsolatok Intézetének Dorottya utcai kiállítótermében június 15-ig látható bemutatkozásán érdekes egyéniség műveit láthatjuk. A naiv formát nagyon tudatosan vállaló festőt, aki Vankóné Dudás Juli fogalmazásával rokon alakzatokkal fejez ki más alkattal egy más világot. Dudás Juli esetében életforma és a kép azonos, *Dallos Marinka* városi életmódja nem a római valóságra, hanem egykori nógrádi élményeire épül. A galgamácsai festőasszony és a Rómában élő Dallos Marinka rokonságát „az értelem és az ártatlanság határán" *Giancarlo Vigorelli* és *Juhász Ferenc* is hangsúlyozza, jelezve azt a tényt, hogy a több változatra osztódó szépség ősforrása lehet azonos is: az ifjúság és a népi környezet.

Losonci Miklós

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Dallos Marinka
PESTI MŰSOR
művészetéről
1980 JUN 11

hozott újat, figurális kompozícióiban humanizmusa kap kifejezést lényegre törő formában. Jelentős *Hendrik Goltzius* munkássága, aki új metszetstílusával iskolát teremtett.

Az itáliai grafika kialakulásában nagy része volt *Antonio Pollaiulónak* és *Andrea Mantegnának. Különösen a Schongauertól* kiinduló rézmetszésben törtek az élre. Virtuóz technikai tudással *Raffaello, Giorgione* és *Tiziano* festményeit is át tudták ültetni a grafika nyelvére. Marcantonio *Raimondi* nevéhez kapcsolódva szét is vált a *reproduktív grafika* a művészitől.

Franciaországban Itáliából jött festők, szobrászok hatására fejlődött ki e sokszorosítható műfaj, elsősorban könyvillusztrációkban játszott szerepet. Első jelentős mestere *Jean Duvet* volt, a korszakot lezáró nagy egyéniség pedig *Jacques Bellange.*

A 200 grafikai lap bemutatása mellett a 20 metszetet és ismertetőt tartalmazó katalógus is maradandó élményt nyújt.

Aba Judit

Az intellektualitás és a naívság harmóniája

Dallos Marinka ellentmondásos egyéniségnek tűnik — naív festő és műfordító. Művelt intellektuális alkat, aki számos magyar író, költő, esztéta, filozófus műveit fordította olaszra. Látásmódjában, kifejezési formájában naív festő. Bár naívnak vallja magát, festészete eltér a síkban ábrázoló egyszerű népi festészettől. Művein térben ábrázol, a kontraszthatásokat és árnyalatokat egyaránt alkalmazza.

Élete eltér a szokványostól. Harminc éve él Olaszországban, az ismert lapszerkesztő, filmrendező, költő és író *Gianni Toti* felesége. Lőrinciben született a Mátraalján. Népes parasztcsalád gyermeke, akit szülei taníttattak. 1949-ben, Budapesten a Világifjúsági Találkozón ismerkedett meg — a fiatal újságíróval —, Gianni Totival, majd 1950-ben összeházasodtak. Közösen számos magyar költő versét fordították le olasz nyelvre. Marinka 1960-ban festőállványt vásárolt férjének, hogy átsegítse egy válságos, nehéz időszakán. A közös festegetések hatására felelevenedtek a hazai hímzések, a virágoskertek színei, a gyermekkor emlékképei. Először csak saját gyönyörűségére festett, majd baráti biztatásra kiállításon is bemutatta képeit.

A küszöbön

A kezdeti próbálkozást számtalan egyéni és gyűjteményes tárlat követte. Művei olasz, francia közgyűjteményekben kaptak helyet, festészetét több nagydíjjal értékelték. Magyarországon először 1970-ben ismerkedhettünk Dallos Marinka képeivel, a külföldön élő magyar művészek kiállításán. Budapesti önálló tárlatán 26 festményét tárja elénk a Dorottya utcai teremben. A képek témaköre a gyermekkori emlékképekből és az itáliai jelenből áll össze. Sokszoknyás népviseletbe öltöztetett alakjai, életképei, falusi enteriőrjei egy kihalófélben levő életformát idéznek fel. A kékfestő szín- és mintavariációit rendkívül hatásosan használja. A parasztasszonyok legolcsóbb, legtartósabb vászna, a kékfestő szimbolikus jelentőséget kap a festményeken. Menyecskékkel, pörgekalapos mellényes legényekkel népesíti be Róma utcáit, tereit, hol harangvirág alakú kandeláberek állnak és a mátraalji kiskertek virágai nyílnak.

A szívhez szóló kiállítás a Kulturális Kapcsolatok Kiállítótermében tekinthető meg június 15-ig.

Kőhidi Erika

Tárlat a Halászbá

Június 15 — augusztus 17.

Megállapíthatatlan, hány látogatója volt az elmúlt nyáron a *Bástya Galériának;* a két szervező — *Juhász Gyula* ötvösművész és *Schrantz Lajos* kiállításrendező — felváltva inspekcióztak ugyan, de „népszámlálást" nem állt módjukban tartani; azt mindenesetre megállapították, hogy kevés ember haladt át a Halászbástya előtti téren anélkül, hogy végig ne nézte volna a kiállított képeket, szobrokat.

Kísérletnek szánták — bevált: június 15-én ismét megnyílik a Bástya Galéria.

— *Tavaly a modern irányvonal állított ki...*

— Az idén is — mondja Juhász Gyula —, annyi változtatással csupán, hogy kerestünk néhány olyan kuriózumot, amely hagyományos módszerrel fejez ki aktuális eszméket. *Oláh Mátyás* például a középkori perzsa miniatúrák technikájával festi képeit — gondolatvilága szürrealista, a figurák, a tárgyak azonban naturálisak. *Fekete László* porcelánból készíti műveit, ám senki se gondoljon figurára vagy netán teáscsészére — olyan mindennapos tárgyakat mintáz meg, amelyekkel bármikor találkozhatunk, de sohasem porcelánból. Ilyen munkája például az eredeti méretű összegyűrt újság. *Lisziák Elek* grafikus, rajzfilmrendező animációs produkciót hoz létre. Erről én sem tudok többet, meglepetésnek szánja... Kiállít még *Csáji Attila*, a Szürenon csoport egyik vezéregyénisége. *Csutoros Sándor*, légies, felfüggesztett szobraival, *Gosztola Gábor*, élő szerv részleteiből komponált képeivel, *Erdélyi Eta*, aki elsősorban murális művek alkotója, ezúttal nem ezek vázlatait, tanulmányait mutatja be, hanem finom tavaszi színekkel megfestett, önálló képeit. *Kovács Péter Balázs* elhozza nagy gesztusokat megjelenítő festményeit, amelyeken a fény- és árnyékhatás tudatos felhasználása fokozza a térhatást. A sorozat június 15-én *Beretvás András* geometrikus absztrakt képeinek bemutatásával kezdődik, a tizedik vasárnapon, augusztus 17-én zárul. Hangsúlyozva, hogy az idei kiállítás a múlt évinek szerves folytatása, július 20-án megrendezzük a tavalyi résztvevők kollektív tárlatát.

— *A 79-es Bástya Galérián esetenként még érződött, hogy nincs nálunk hagyománya a szabadtéri kiállításnak... Hétről hétre fokozatosan lett egyre jobb — természetesen, nem a művekre gondolok. Amíg az elhelyezés ideális pozícióját eltalálták, a térnek* értelmezhető mereven, hiszen például *Joláthy Attila* hatalmas absztrakt képei csak tág térben érvényesülnek... De tévedtünk,

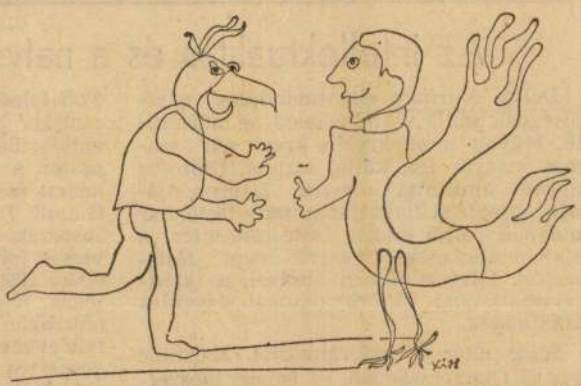

Egy Lisziák-grafika

amikor szétszórtuk a szobrokat — egyszerűen nem lehetett észrevenni őket. Ez a felfogás csak akkor lett volna eredményes, ha lényegesen több szobrot állítottunk volna ki, vagy a kiállítottak lettek volna monumentálisak. Azt a tapasztalatunkat sem kellett volna figyelmen kívül hagyni, hogy a magyar kiállításlátogató szereti a műhöz hozzákapcsolni a művész személyét. Azokon a tárlatokon volt a legnagyobb az érdeklődés, ahol a művész plakáton tette közzé életrajzi adatait, ismertette ars poeticáját. Most egyöntetű, arcképes plakátokat nyomattunk. Az idei látogató tehát nemcsak a műalkotásokban rejlő szépséget ismerheti fel, hanem a művei közt többnyire szerényen tébláboló alkotót is...

Bódis Sylvia

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1980 JUN 28

NAPLÓ (VESZPRÉM)

Dallos Marinka,
naiv festőművésznő
1021

Az Olaszországban élő, magyar származású naiv művész, Dallos Marinka képeiből a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítási termében nyílt kiállítás.

Teremtés

Öltöztetés

Mária

Balatoni szél

Díjkiosztás a gálaesten

VESZPRÉMI TÉVÉ

Tegnap este befejeződött a X. Veszprémi Tévétalálkozó versenyprogramja. Ma a Balatoni szél című gálaesttel és ünnepélyes díjkiosztással zárul az egyhetes eseménysorozat. A műsort — amelyet 21 órától egyenes adásban közvetít a televízió a Dimitrov Művelődési Központból — Vitray Tamás szerkeszti és vezeti. A zsüri ennek keretében hozza nyilvánosságra, melyik drámai és szórakoztató műnek ítélte oda a fődíjat, Borsos Miklós: szobrának kicsinyített bronzmását. Több alkotói teljesítményt is jutalmaz.

Veszprém város fődíja — Horváth László iparművész herendi porcelán vázája — mai magyar író forgatókönyvéért jár. Tíz társadalmi zsüri összesített szavazata alapján dől el, melyik két mű érdemesül a közönség díjára: Szekeres Károly városlődi iparművész kerámiaserlegére.

Boldogtalan gyümölcsoltó

Elszenvedhet-e manapság nálunk szinte középkori tragédiát egy huszonéves nő? A Gyümölcsoltó boldogasszony nemesvámosi bemutatóján sajdult ki a kérdés, s a tévéfilm első nézőinek és alkotóinak párbeszéde.

A történet szenvedő hősnője Szabolcsból házasodott egy elnéptelenedő dunántúli faluba. Itt még egyházi pompával emlékeznek gyümölcsoltó boldogasszony, Jézus fogantatásának napjára. S mint más ünnep, ez is férfiak ivászatába és verekedésébe fajul. Az asszony korhelykedő és már büntetett férje gyilkossági kísérletét — ősi szokás szerint — a felmentés reményében magára vállalja. Erre kényszeríti családja és a falu konok közössége. A helybéli fiút megmentendő, nem gondolják, hogy feláldozzák beszármazott feleségét. Ám kitaszítják magukból, amint a bíróság — hamis vallomások alapján — elítéli. S ez készteti a boldogtalan fiatalasszonyt lázadásra az embertelen erkölcsi normák ellen. A boroshordókat veri szét, de jelképesen az átkos hagyományt, előítéleteket, bigottságot, képmutatást, konzervativizmust tördeli ...

Kevésbé kiérlelt konfliktusa az izgalmas drámának, hogy a nem saját vérükből való jöttmentet közösítik ki. Ennek ábrázolása erősíthette volna a szörnyű játék hitelességét. Így is túlmutat önmagán a film. Különös esete — tisztázódott az értelmes vitában — nem jellemző a mai magyar falura. Más élethelyzetben játszódhatna városban is. Hiszen a lényege: az ódon szokások béklyójában vergődő emberi kapcsolatok tragédiába fulladhatnak. Ekként biztat töprengésre a szellemi, erkölcsi elmaradottság, megkövült normák miatt.

Megtörtént bűnügy szolgált alapélményül *Radványi Ervin* írónak. *Sipos Tamás* dramaturggal, *Felvidéki Judit* rendezővel, a főszerepekben remeklő *Vörös Eszterrel, Sörös Sándorral* — és az ősbemutatón részt nem vett alkotótársaikkal — meggondolkodtató filmet készítettek. A vámosi beszélgetés arra enged következtetni, hogy nem lesz hatástalan a mű a képernyőn.

R. I.

Közélet és gyermeknevelés

(Bódi Jánosné középmagas, alakja asszonyosan telt, frizurája keretezi az arcát, öltözéke egyszerű, ízléses. A férfiak bizonyára utánafordulnak az utcán. Egyike a legfiatalabb tanácstagoknak. Huszonöt éves és már nemcsak a Veszprém városi, hanem a megyei tanács tagja is.)

— Örülök annak, hogy megválasztottak, bár kissé [illegible] amikor a jelölőgyűlésen felkértek, hogy vállaljam a tanácstagságot, nem tudtam, hogy mit is jelent ez pontosan. Azt hittem, hogy csak a lakóhelyemen kell majd tennivalókat találnom, de ennél sokkal többről van szó. Ma már tudom, hogy a tanácstagnak a városban, a megyében történő dolgokról is tájékozottnak kell lennie, hogy a választóinak felvilágosítást adhasson. Ezért aztán nagyobb gondossággal kell figyelnem a napi eseményeket, mint azelőtt.

— Hogyan tudja összeegyeztetni a közéleti munkát a családi teendőkkel?

— Nem könnyű, de megoldható. Szerencsére a férjem megértő, segít a házimunkában, a gyerekekkel is sokat foglalkozik. Ha valamelyik este tanácsülés vagy aktíva van, akkor ő vigyáz a gyerekekre. Ha pedig a férjem dolgozik, akkor a nagymama segít. Ő is tanácstag, tehát ő is megértő.

— Mit tart a legfontosabb feladatának tanácstagként?

— Mindenekelőtt a választókkal való kapcsolattartást. Ezért is örülök annak, hogy a lakóhelyemen, a Jutasi úton kaptam a legtöbb szavazatot. Ismerem az ottani gondokat, hiszen magam is ott lakom. Tudom, hogy a lakók mit szeretnének, mit kellene ott tenni. Ezért is szeretném, ha minél többen felkeresnének, hogy elmondják a véleményüket, javaslataikat. Ezeket aztán továbbítom a tanácsülésen.

— Mivel foglalkozik a munkahelyén?

— Az Ipari Szövetkezetben dolgozom, mint könyvelő. Ez a munkám is sok időt igényel, hiszen a szövetkezet nagy, közel ötszáz tagja van. Ezért is kell gondosabban kelljen rászólni. Amikor hazamegyünk, ő lerajzolja és elmeséli aznapi óvodai élményeit. Mi is elmondjuk, mi történt a munkahelyünkön. Mesélni is szoktunk, meg verseket mondani. Most éppen a Cinicini muzsika című könyv a kedvence. Szívesen végez olyan munkákat, amelyeket tőlem lát. A szobájában ő gondozza a virágokat. Két és *jó időre, az esős napokra pedig hosszas beszélgetéseket.)*

— Egy éve költöztünk a Haszkovó utcába. Öt évig albérletben laktunk. Bár szerettük a házinéninket, jó okunk van arra, hogy nagyon megbecsüljük mostani körülményeinket. A házunk körül már elkészült a járda. Biztos vagyok abban, hogy a parkosításba be tudjuk vonni a ház lakóinak többségét.

Veszpré

Nem szépirodalmi könyv, nem rövid lélegzetű fantasztikus regény, nagyon is konkrét, a mindennapok változását, fejlődését mutatja a „Két választás között" című a megyeszékhelyet bemutató kiadvány. Útbaigazító, mint azt Maróti Rezső, a városi tanács elnöke a könyv olvasóihoz címzett mondataiban megfogalmazza. Olyan útbaigazító, amit örömmel forgat

MAHIR
SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Dallos Marinka

KELET-MAGYARORSZÁG
Kelet-Magyarország
1983 DEC 24

1021

Dallos Marinka: Teremtés

csókolták ajkamra ezt a
megbékélt ritka ölelését
szalmazsákok szalmái ha
lelkem citerahúrjait.

Nyugalmas táj!

Szülőföldem! Nyirség homokja!
Peregtél omló halmokon.
Ha felvert is a szél, szétszórva
szitált le fáradt alkonyon.

De jó parasztok magot szórtak,
s oltottak lágy vesszőt is ott,
s összekulcsolt ujjakként fognak
dűlőutak s hűs pázsitok.

Így szétszóródni vágytam én is.
Felemelt már sóhajnyi szél is.
Szárny nem emelt, súly nem kötött.

De kis ágak, gyökerek, magvak,
lassan bennem is megfogannak,
s nyugalmas tájként zsendülök.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 387-748, 340-726

Dallos Marinka, mint-
festő

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

1983 OKT 1.

s magára mér, ki másra vél, halált?!

1021

Dallos Marinka: Minden estére egy mese

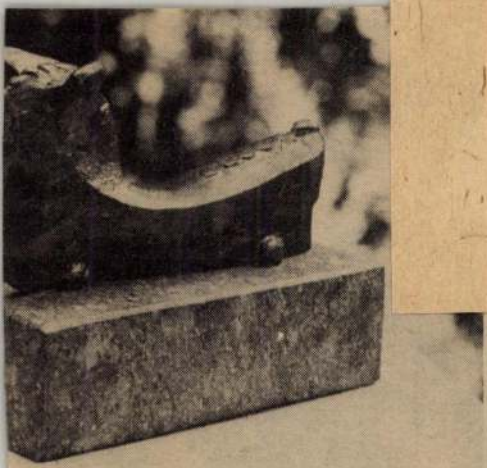

készítettem a rendelkezésemre álló egy hónap alatt. A meghívás egyébként két hónapra szólt, de én csak harmincegynéhány napig tudtam ott maradni. Ez is nagy élmény volt, főleg tanulságos!

— ti —

api Lajos lindabrunni munkái közül

őldrajzi név

i ügy, tudományos vállalkozás

volt még szegyűjtése. Veszprém me- népdalgyűjtéséhez hasonlít-

Dallos Marinka festményei

DALLOS MARINKA festményeiből nyílt meg kiállítás vasárnap Kecskeméten a Naiv Művészek Múzeumában. Az Olaszországban élő, magyar származású művésznő tárlata a derűt, a szépséget árasztja. Festményein egyéni módon, pazar színekkel mutatja be az embert és környezetét, az itáliai tájakat.

Népszabadság, 1985. VII. 15

Dallos Marinka

házában.

— **Dallos Marinkának,** a Rómában élő nagynevű festőművésznőnek 24 alkotását mutatja be jelenleg a perbáli Falusi Galéria. E képeknek mintegy a fele már elkelt, a maradékot a Magyar Média aukción bocsátja a budapesti közönség elé december 15-én, vasárnap délelőtt fél 11-kor, a Béke Szálló Zsolnay-termében. Az eladásra szánt képek az aukciót megelőző három napon a szálló aulájában lesznek láthatók. A Magyar Média Műgyűjtők Galériája egyébként minden hónap harmadik vasárnapján aukciót fog rendezni a Béke Szálló említett termében.

Magyar Nemzet 1985. XI. 16.

Dallos Marinka

— A Magyar Naiv Művészek Múzeumában, Kecskeméten, Dallos Marinka festőművész munkáiból nyílik kiállítás július 14-én, vasárnap délelőtt 11 órakor. A tárlatot Nemeskürty István nyitja meg.

Magyar Nemzet 1985. VII. 13

Dallos Marinka

Dallos Marinka festményeiből nyílt meg kiállítás vasárnap Kecskeméten, a Naiv Művészek Múzeumában. Az Olaszországban élő, Magyarországról elszármazott művésznő 24 képből álló tárlata szeptember 22-ig tart nyitva.

Magyar Nemzet 1985. VII. 15.

Dallos Marinka

Dallos Marinkának, Olaszországban élő festőnek, harminc olajképét állítják ki október 5-től Perbálon, a Falusi Galériában.

Magyar Nemzet 1985. X. 2.

Dallos Marinka

— **Dallos Marinka** festményeiből nyílt kiállítás vasárnap Kecskeméten, a Naiv Művészek Múzeumában. Az olaszországban élő, magyar származású művész 24 képből álló tárlata a derűt, a szépséget árasztja. Festményein egyéni módon, pazar színekkel mutatja be az embert és környezetét, az itáliai tájakat. A kiállítást, amely szeptember 22-ig tart nyitva, Nemeskürty István, író nyitotta meg.

Népszava 1985. VII. 15.

Falusi Galéria
Perbál

Dallos Mária 74
festőművész

Meghívó

A Perbáli FALUSI GALÉRIA
szeretettel meghívja az
Olaszországban élő világhírű
festőművésznő

DALLOS MARINKA

kiállításának megnyitójára

A kiállítást: **Dr. Bánszky Pál**
művészettörténész nyitja meg
1985. október 5-én szombaton
délután 3 órakor

A kiállítás megtekinthető:
október 5-től november 25-ig
naponta 10—18 óráig

DALLOS MARINKA

DALLOS MARINKA KIÁLLÍTÁSÁN

Dallos Marinka festőművész alkotásaiból nyílt bemutató a Kulturális Kapcsolatok Intézete kiállítótermében. Az Olaszországban élő, magyar származású naiv festő első ízben jelentkezik önálló tárlattal Magyarországon, de műveit láthatta már a hazai közönség 1970-ben a Műcsarnok csoportos bemutatóján. Képünkön a Le Botticelli című festmény.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Dallos Marinka,
naiv festőművész

HAJDU-BIHARI NAPLÓ

1980 SEP 10

1021

MAGYAR FESTŐ OLASZ-ORSZÁGBÓL

Az Olaszországban élő, magyar származású naiv művész, Dallos Marinka képeiből a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítási termében nyílt kiállítás

Mária

Teremtés

Minden estére (Hauer Lajos felvételei — KS)

talára koszorút, lyeztek és mélys tunkban részvétte A gyászoló család

Köszönetet mond azoknak, akik

TÓTH GY temetésén megjele talára koszorút, lyeztek és mélys tunkban részvétte A gyászoló család.

Köszönetet mond azoknak, akik

RESZEGEY RUDOLFNÉ Tereh Margit

temetésén megjelentek és bánatunkban részvéttel osztoztak. A gyászoló család.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik

ID. MISKOLCZI GYÖRGYNÉ Nagy Margit

temetésén megjelentek, ravatalára koszorút, virágot helyeztek és mélységes bánatunkban részvéttel osztoztak. A gyászoló család.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik

TULIPÁN JÁNOS

temetésén megjelentek, ravatalára koszorút, virágot helyeztek és mélységes bánatunkban részvéttel osztoztak. A gyászoló család.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik szeretett halottunk,

KRASSÓI MIKLÓSNÉ Kádas Ilona

temetésén megjelentek, ravatalára koszorút, virágot helyeztek és mélységes bánatunkban részvéttel osztoztak. A gyászoló család.

Értesítjük mindazokat, akik ismerték és tisztelték, hogy Özv. TÁNDOR ZSIGMONDNÉ Dömény Ilona

82 éves korában elhunyt. Kívánsága szerint szülőfalujában, Told községben csendben örök nyugalomra helyeztük. A gyászoló család.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik felejthetetlen halottunk,

CSÖRGŐ GÁBOR

temetésén megjelentek, sírjára koszorút, virágot helyeztek és mélységes bánatunkban részvéttel osztoztak. A gyászoló család.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik

KOVÁCS ISTVÁNNÉ

temetésén megjelentek, ravatalára koszorút, virágot helyeztek és mélységes bánatunkban velünk éreztek. A gyászoló család.

Köszönetet nyilvánítunk mindazoknak, akik férjem, apánk,

DEÁK IMRE

temetésén megjelentek és részvétükkel fájdalmunkban osztoztak. A gyászoló család.

Fájó szívvel tudatjuk, hogy szeretett jó férjem, édesapánk, apósunk, nagyapánk, dédnagyapám, testvérünk, sógorunk, nászunk és jó rokonunk,

MENYHÁRT SÁNDOR

nyugdíjas, 69 éves korában, váratlan hirtelenséggel elhunyt. Felejthetetlen halottunkat szeptember 17-én, szerdán délelőtt 10 órakor fogjuk örök nyugalomra helyezni a Köztemető I. o. ravatalozójából a ref. egyház szertartása szerint. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Hargita u. 15.

tsz-nyugdíjas, 85 éves korában elhunyt. Temetése szeptember 17-én, délelőtt 11 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozó terméből a református egyház szertartása szerint. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Áchim András u. 63. Előző lakás: Hajdúsámson, Árpád u. 93.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy felejthetetlen édesapánk, apósunk, nagyapánk, dédnagyapánk és sógorunk

SIMÓ DÁNIEL

nyugdíjas főmozdonyvezető, 79 éves korában hosszú szenvedés után 1980. szeptember 10-én, váratlanul elhunyt. Szeretett halottunkat 1980. szeptember 17-én, szerdán déli 12 órakor a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint fogjuk örök nyugalomra helyezni. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Péterfia utca 50.

Hálásan mondunk köszönetet mindazoknak, akik felejthetetlen halottunk,

ÖZV. KÉKY JÓZSEFNÉ

temetésén megjelentek és mély gyászunkban szeretetükkel mellettünk álltak. A gyászoló család.

Fájó szívvel tudatjuk, hogy felejthetetlen jó férjem, édesapánk, apósunk, nagyapánk, sógorunk, nászunk és jó rokonunk,

DÉZSÁN GÁBOR

nyugd. MÁV főellenőr, türelemmel viselt hosszú, súlyos betegség után 70 éves korában, házasságának 42. évében csendesen elhunyt. Szeretett halottunk temetése 1980. szeptember 17-én, szerdán délután 2 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. Bánatos özvegye és a gyászoló család. Lakás: Debrecen, Epreskert u. 26.

Fájó szívvel tudatjuk, hogy szeretett jó férjem, édesapám, nagyapánk, testvérem, sógorunk és jó rokonunk,

GEBEI FERENC

klinikai nyugdíjas, 71 éves korában hosszú szenvedés után elhunyt. Temetése szeptember 16-án, kedden de. 9 órakor lesz a Köztemető I. o. ravatalozójából polgári szertartás szerint. A gyászoló család. Lakás: Debrecen, Erzsébet u. 12.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik

SIPOS FERENC

temetésén megjelentek, ravatalára koszorút, virágot helyeztek és mélységes bánatunkban részvéttel osztoztak. A gyászoló család.

Köszönetet mondunk rokonainknak, jó barátoknak, szomszédoknak és mindazoknak, akik szeretett halottunk,

NAGY MIHÁLY

temetésén megjelentek, ravatalára koszorút, virágot helyeztek és mély fájdalmunkban részvéttel osztoztak. A gyászoló család.

/1021

Dallos Marinka képeiből

Az Olaszországban élő, magyar származású naiv művész, Dallos Marinka képeiből a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítási termében nyílt kiállítás.

Teremtés.

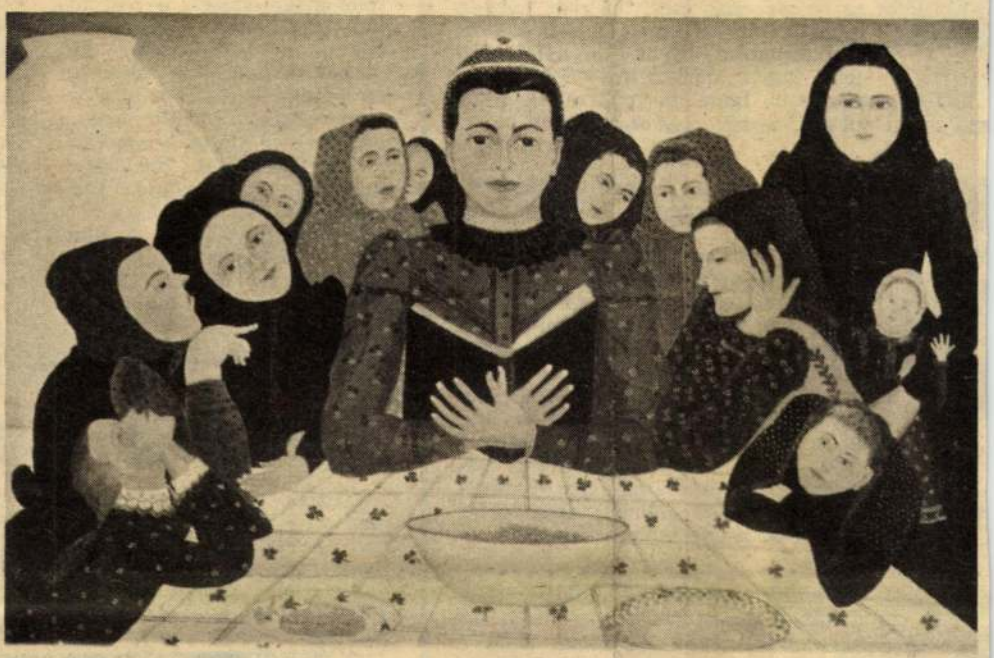

Minden estére.

Mária.
Hauer Lajos felvételei.

1980 JUN 22
Szombathely
VAS NÉPE
MAGYAR HÍRLAPKIADÓ BUDAPEST, IX., Üllői út 81. Telefon: 136-068, 337-748, 340-736
SAJTÓFIGYELŐ

li véleménye?

Kérdez: Lakatos Ferenc

A fagyiról

perfagyi, eperfagyi hű de finom"... — hallottuk tfélen ezt a vidám nyári slágert vagy másfél e majd mindennap. Azóta csak nagyritkán l fel a rádióban, lejárta magát a lemez, félre- Csak az, amiről a dal szól, az marad örök „slá- égtől, nagyon régtől fogva, és aligha kell attól , hogy valaha is lekerül a cukrászdák nyári áról". Eper, csoki, kókusz, meggy, citrom, mál- nília, ananász... tyú, lehetne hosszan-hosszan a választékát a kitűnő nyalánkságnak.

ropó, álljunk csak meg itt egy szóra! Választék? n ekkora lenne? Vagy kisebb valamivel? Netán fele, vagy még annyi sem, néhány csupán, Hűha! Meleg kérdés, hideg fagyi ügyben. Na a jelzőt illeti: hogy kitűnő... Aláírjuk? Vagy — „volt jobb"?

sik, nagyok, idősek, fiatalok mit mondanak

Fotó: Horváth Pál

Szekérné Márczi Zsuzsanna, gépírónő: Nagyon nem tetszik nekem a mostani porfagyi. Az íze, ez valami izé... Szóval nem az igazi, nem olyan, mint korábban volt a csoki meg a vanília. Ezt a kettőt szeretem a legjobban, ezért a kiemelés. Igyekszem krémfagyiban kifogni „őket", az mégis csak más. Ha már kérdez, hadd dicsérjem meg a Forgó-közi új cukrászdát. Itt az átlagnál sokkal jobb fagyit mérnek és — végre! — különlegességek is. Igen, ez kell, van is minszú sor a pultnál, tessék csak megnézni!

Pöszt Alajos, technikus: Szigorúan csak a jégkrémet vesszük. Feleségem meg a két gyerek és jómagam is ezt kedveljük. Miért? Hát mert ezeknél megvan mindig a súly, meg aztán nem olyan vizes, tartósabb és a zamata is jobb, mint tölcséres társaié. A legjobb az, amit Körmenden gyártanak. Véleményemhez hadd tegyem hozzá, nem tartozunk a gyakori fagylaltozók közé, a kicsiket se kényeztetjük vele Ezért is, meg az elmondottak miatt is vámindig a drágábbat. Végül még egy észrevét már, hogy a csokoládé feliratú csomagolás takart. Kerüljük az efféle vegyes fagyit!

Gombos Gyula, nyugdíjas: Hajdanában, az én gyerekkoromban, akkor kérem olyan fagylaltot árult a cukrász, hogy a mostaniak elbújhatnak mellette. Nagyobb adag is volt, meg hát ugye az íze! Akkor a vanília olyan sárga volt, mint az arany és olyan, mint a legkeményebb krém. Az eper, málna, meggy, barack is színtolyan volt, mint maga az igazi gyümölcs. Akkoriban ismeretlen volt olyan is, hogy fagygezés. A mai akat állítólag porból csinálják. an veszek mostanában, de ha kedvem támad a legszívesebben kigyalogolok a maszekhoz.

Gabriella Kuhn, titkárnő Weimarból: Majdnem minden nyáron itt töltök egy rövid időt a magyarországi rokonoknál. Ilyenkor aztán amerre csak megfordulok, kihasználom az alkalmat, veszem-eszem a jó magyar fagyit. Sokszor már a hangom látja kárát. Irigylem magukat, ilyen kitűnőt, mint amilyet itt kapni, mifelénk bizony nem készítenek. Nálunk, tudja, sokkal édesebb a masszsza és ezért nagyon sok vizet kell nni. A választékkal is meg vagyok itt elégedve. k tudnék magammal vinni, egy kicsit tartalétthonra!

Horváth Jánosné, háziasszony: Mindig is nagyon szerettem, ez az egyetlen egy nyalánkság ami bevisz a cukrászdába. Valamikor bizony csak ritkár járt felénk a csengettyűs, fagylaltos kocsi. Ma Gencsapátiban is van mindig friss és jó fagylalt. Igen, van olyan jó, mint a régi. Igaz, én nem is igen emlékszem már arra. Amit most mérnek, elégedett vagyok vele. Főként a csokoládéssal vanilliással. Ezeket veszem a legszívesebben...

Leveleinkb

Nagyon jólesett! Kovács Andorné Szombathely: Június 8-án délután a 2-es busszal mentem az állomásig, majd ott átszálltam a 15/A járatra. Mozgássérült vagyok, így nagyon nehéz nekem a közlekedési eszközökre le- és felszállni, s még nehezebb a csatlakozást elérnem. A 2-es busz vezetője készségesen segített a leszállásnál, aztán elszaladt szólni a másik busz vezetőjének, hogy várjon meg engem. Ebben a rohanó életben az embert annyi sérelem éri, hogy nem tud szó nélkül elmenni az ilyen emberséges cselekedet mellett.

Veszélyes a kerékpárosoknak. Nagy Jánosné Szombathely: Naponta eljárok a vasúti híd alatt kerékpárral, így naponta látom, milyen balesetveszélyt rejt a külső sávon levő gödör. Csak azon csodálkozom, hogy az utak állapotáért felelős személyek még eddig nem vették észre, pedig igazán forgalmas ez az útszakasz. Esőzéskor tele megy vízzel, a gyanútlan kerékpáros nem látja, így az a szerencsés, aki megússza szárazon. De volt rá példa — nem is egy — hogy útszéli fürdőt vett a biciklis, és külön köszönhette szerencséjének, hogy nem került az arra haladó gépkocsi alá. Jó lenne, ha mielőbb megjavítanák az utat.

Gyertyafénynél írok. Variné Trifusz Mária Szentgotthárd, Arany János u. 20.: F im b írnom got, f pedig megy. proble áraml házak kások gyern ret s nak lyek lanyb a fün nám. hány nosa rende holna ha ez mint térő kos á

Fáb cseny gyakr Szajk kodon szélén gépko szerin rakozi vül, s men nem sítják virágs 100—2 nek, ahol nának sek fi szabál az ors

Cikkeinkhez szóln

Gyermekcipőt – csak

Lapjuk június 4-i számában nagy figyelemmel olvastam **a Sabaria Cipőgyárról** szóló írásukat.

Az én — és még nagyon sok szülő — gondjára azonban nem találtam benne utalást. Sajnos egyre több manapság a lúdtalpas gyerek, a cipőgyáriak mégis kevéssé számolnak velük. Nagyon elenyésző a az olyan orvos által fér. Arról gyerekeink nak, hogy hatnak. Me

tenek betét ség. Í rek r orvosi betét retteg úgy s megfe pontb nulhat

Nem n

Olvastam **sok peréről** kat s a fő jelentése „n a fegyvere képzettársít fel bennem

Néhány pisztoly r szálltam fe járatú autó körüli fiúcs kitő tiltako kinek se k szor kapual ba a gyere járókelőket. arra a kér ne legjobba rengeteg pé meg bombá mennyien á runkban a szakot, de volt, nem gyermekéne krimik ha

Dallos Marinka, festő

DALLOS MARINKA festőművész alkotásaiból nyílt meg kiállítás tegnap a Kulturális Kapcsolatok Intézetének Dorottya utcai termében. Az Olaszországban élő magyar naiv festő első önálló hazai tárlata június 15-ig látogatható.

-. kl

8

Népszabadság, Bp. 1980 máj. 23.

D. P. Express Newspaper Hungarian Edition → Hungaria

Dabas Rezsõ * *Tan.*: 1942: PPT, jogi- és államtudományi dr.; Graz, jog. * *Lh.*: 1945: Ausztria, majd Kanada. * *Publ.*: Szittyakürt, Kanadai Magyar Újság, Északi Vártán, Magyar Élet (Toronto), Egységes Magyarság. * *Álnév*: Söjtösi Gábor. * *Tag*: 1984-: ÁA.

M: *„Burgenland" álarc nélkül.* Tan. (Montreal, 1984).

I: MTK 24. – ÚLát 1986/2. (Juhász L.). – AMÉr 1987/5.

Dabasi-Schweng Lóránd; *Schweng, Lorand D.* (Besztercebánya, Zólyom vm., 1905. aug. 18. -): közgazdász, statisztikus. * *Tan.*: 1928: József-Műegyetem, gépészmérnöki diploma; 1929: London, társadalomtudományi és közigazgatási oklevél. * *Lh.*: USA. * *Karr.*: 1947: Univ. of London tanára, 1950: az USA-beli Közép-európai Tanulmányi Központ kutatója, 1951-53: a FAO h. technikai szakértője, 1953-55: a Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank földfelosztási tanácsadója El Salvadorban, Guetamalában, Haitiban, Mexikóban és Panamában, 1955-56: a Nemzetközi Munkaszervezet bolíviai fejlesztési tervalapjának vezetője, 1956-57: Guetamalában, 1958-60: Koreában, 1961-63: Venezuelában, 1964: Kolumbiában és Peruban, majd Pakisztánban amerikai közgazdasági, pénzügyi és statisztikai kutató társaságok tanácsadója.

M: 1. *Political, Social and Economic Developments in Postwar Hungary.* (Washington, 1949). – 2. *Economic Planning in Hungary Since 1938.* (New York, 1951, 1952). – 3. *La producción del maíz en Guetamala.* (Guetamala, 1958?).

I: Bölöny. – Hung.A.2.

Dabasi-Schweng Marcelle; szül. *Elischer* (Bp., Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm., 1909. nov. 19. – Svájc, 1989. máj. ?): zenetanár, zenetörténész. * *Tan.*: 1931: Országos Zeneművészeti Főiskola, tanári oklevél. * *Lh.*: 194?: USA. * *Karr.*: Washingtonban zenepedagógusként tevékenykedett.

I: Hung.A.2.

Dadányi György (Temesvár, Temes vm., 1893. febr. 28. – ?): katonatiszt, író. * *Tan.*: 1910-13: Wienerneustadti Katonai Akadémia. * *Lh.*: 191?: Paraguay, majd visszatért Mo.-ra, 194?: Argentína. * *Karr.*: 1950-56: a Buenos Aires-i rendőrségen dolgozott. * *Publ.*: Hadak Útján.

M: *Csordás voltam Paraguayban.* R. (Bp. 1939).

I: Gulyás. – Hung.A.2.

Dallos Ferenc (Magyaróvár, Moson vm., 1909. szept. 1. – USA, 1989. okt. 3.): kat. pap. * *Felsz.*: 1932. * *Lh.*: USA. * *Publ.*: Katolikus Szemle.

M: *Imádkozzatok testvérek.* Imák. (Róma, 1955, 1957).

I: Gulyás.

Dallos Marinka (Lőrinci, Nógrád vm., 1929. febr. 4. -): műfordító, festőművész. * *Lh.*: 1950-: Olaszo. * *Karr.*: A Feltrinelli, a Garzanti az Einaddi és a Riuniti könyvkiadók lektora. * *Ford.*: Déry T., Juhász F., Lukács

Gy., Petőfi S., Ady E., József A., Balázs B., Radnóti M. * *Publ.*: Contemporaneo, Galleria, Europa Letteraria, Quartiere, Carte Segrete.

M: *Ungheria antiromantica.* Ant. Szerk. J. Tognellivel. (Caltanissetta-Roma, 1971).

Dálnoki Veress Lajos (Sepsiszentgyörgy, Háromszék vm., 1889. okt. 4. – London, 1976. márc. 29.): katonatiszt, hadtörténész. * *Lh.*: 1956: Ausztria, majd Anglia. * *Karr.*: 1962-: a Magyar Szabadságharcos Világszövetség, 1970-: az Európai Szabad Magyar Kongresszus elnöke. * *Tag*: ÁA.

M: *Magyarország honvédelme a második világháború előtt és alatt. 1920-1945.* I-III. k. (München, 1972-1974).

I: MÉL. – MTK 11. – Nemz 1974/293. (Pogány A.). – Kró 1976/4. (Kovács E.). – Nemz 1976/314. (Polgány A., Ispánki B.). – uo. 1977/331. (Tollas T.).

Dálnoki Veress Lajosné (1892. – Calgary, USA, 1984.): közíró. * *Lh.*: NSZK, majd Kanada. * *Publ.*: Politikai Fogoly.

M: *„Szabadság nélkül."* Eml. (München, 1978).

I: Él 1979/4. (Magyaryné B.-H. Cs.). – Nemz 1979/347. (Vadnay Zs.).

Dám Ince (Bosnabrod, Bosznia, 1909. júl. 30. – Roebling, USA, 1967. jún. 20.): ferences pap, történész. * *Tan.*: Jászberény; Gyöngyös; PPT, bölcseleti és egyházjogi dr. * *Felsz.*: 1933. * *Lh.*: 1950-: Olaszo., 1956-: USA. * *Karr.*: A Saint Bonaventure Univ.-n tanított és folytatott kódex-kutatásokat, 1965-: a dewitti lelkigyakorlatos ház főnöke, 1956-: a Civitas Dei. A Magyar Katolikus Tudományos és Művészeti Akadémia Káldi György Társasága Tudományos Évkönyve (Wisconsin) és 1966-: a Bibliotheca Academiae Catholicae Hungaricae (Róma) szerk.-je. * *Publ.*: Katolikus Szemle.

M: 1. *A szeplőtlen fogantatás védelme Magyarországon a Hunyadiak és a Jagellók korában.* (Róma, 1955). – 2. *Repertorium ex operibus Pelbarti de Temesvár.* (uo. 1958).

I: Gulyás.

Dánér Lajos: újságíró, író. * *Tan.*: Kolozsvár, Bp., Párizs. * *Lh.*: 193?: Francio., majd visszatért Mo.-ra, 1956-: Svájc. * *Karr.*: 1937: a Párisi Hírlap szerk.-je. * *Tag*: 1959-: Svájci Drámaírók Egyesülete. * *Publ.*: Üzenet.

M: 1. *Budapest 1956.* Dr. (Chur, 1957). – 2. *Rot-weiss-grün.* Dr. (uo. 1557; ol. Tista Murkt, 1957; m. Thusis, 1960; bem. Basel, 1960. Bern, 1961). – 3. *Névtelen lovak.* Dr. (bem. 1960). – 4. *Grundzüge einer neuen Ideologie.* Tan. (?).

I: MaHír 1959/26.

Dániai Magyar Szó: sokszorosított magyar újság. * *Megj.*: 1945. ápr. * *Kiadó*: Magyarország Barátai Klub, amely a dán ellenállási mozgalom vezetőségének támogatásával alakult 1944. dec. 20-án. *Szerk.*: a dániai magyar kolónia antifasiszta tagjai, valamint az ellenállókkal és partizánokkal együttműködő, a németek által Dániába küldött magyar katonák.

I: MAEP.

Dániel Arnold (Tata, Komárom vm., 1878. – Leatherhead, Anglia, 1968. febr. ?): közgazdász, szociológus. * *Tan.*: PPT. * *Lh.*: 1919: Svájc, majd Ausztria, 1934-: Anglia. * *Karr.*: A brit kormány mezőgazdasági szakértője.

M: 1. *Das Vordringen der Agrardemokratie in Europa und die Lage de Grossgrundbesitzes in Ungarn.* (1929). – 2. *Mezőgazdasági válság és a magyar nép sorsa.* (Bp. 1931).

I: Gulyás. – MÉL.

Dániel Béla (1889. júl. 14. – ?): újságíró. * *Lh.*: 1908-: Franciao., 1914: visszatér Mo.-ra, 1923-: Franciao. * *Karr.*: Az Omnium Társaskör vezetője. * *Publ.*: Párisi Magyar Figyelő, Párisi Kurír, Párisi Hírlap.

I: Párisi Portrék.

Dániel Ernő (Bp., Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm., 1918. máj. 6. – USA, 1977.): zongoraművész, egyetemi tanár. * *Tan.*: 1938: Országos Zeneművészeti Főiskola, tanári; 1941: uo., zongoraművészi oklevél; 1944: PPT, államtudományi dr. * *Lh.*: 1949-: USA. * *Karr.*: 1949-59: a Midwestern Univ. (Wichita Falls) zongoratan szakának és szépművészeti karának dékánja, 1959-: az Univ. of California (Santa Barbara) professzora. * *Tag*: Pi Kappa Lambda; ÁA.

I: MÉL. – Hung.A.3. – DAS.

Dániel Géza (? – Pfarrkirchen, NSZK, 1978. máj. 2.): kat. pap, író. * *Lh.*: NSZK. * *Karr.*: 1973-74: a Magyar Családok Naptára szerk.-je. * *Publ.*: Katolikus Szemle.

M: 1. *Maria*
2. *Szent Gellért*
rövid története. (
Gerhard von Csa
Tausendjahrfeier.
4. *Hírdessétek nap*
1975).

Dániel Katinka; s
Pilis-Solt-Kiskun
goraművész, zene
Notre Dame Tan
Zeneművészeti Fő
zongoratanári dipl
szettörténet és ped
* *Karr.*: 1964-: a
ja a Santa Barbar
Az International
Musicians munkat
netanárok Országo

M: 1. *Piano Boo*
Approach. (1960).
in Clavier. (1968).

I: Bölöny. – Árp

Dankó György: t
Karr.: Az Indiana
M: *The Russian*
tan 1896-1916. (Bl

I: Bölöny.

Dános Miklós (Ma
vm., 1923. jan. 16.
közgazdaság. * *Lh.*

I: KMIK.

Danzig Imre; *Dan*
get, Máramaros vm
író. * *Lh.*: 1945-:
az Omer, majd a D
69: A Hét szerk.-j
Kelet, Hápoél Hác

M: 1. *Im Schatt*
Juden an der Ostfr
– 2. *Tnu'atenu.* (T
leges Poyale Erets
4. *B'cél szuszim i*
Hun'gárijá. (Tel A

I: Gulyás. – ÚK

Danzig, Eliseva; s
kesztő. * *Lh.*: Izrae
szerk.-je.

I: ÚKel 1989/12

HETI AJÁNLAT

komponálása, gyöngéden vezetett vonalai méltán biztosítottak számára tekintélyt. Az újjá varázsolt Béke jól választott, mikor vele indítja aukcióinak sorozatát. *(Képünkön a Siratók című festmény)*

Székely András

FOLYÓIRAT

OLVASÓ NÉP

Egyik legigényesebb, legszínvonalasabb időszaki kiadványunk az *Olvasó Nép* negyedévenként jelenik meg — a kolofon tanúsága szerint — 6000 példányban. Eddig kiadott hét évfolyamának szemléje, értékelése tanulmányt érdemelne. Ezúttal csupán a legfrissebb, s kiváltképp érdekes számra hívnám fel olvasóink figyelmét. A szociográfiától a riporton át az írói publicisztikáig a legkülönfélébb műfajok szolgálják itt az irodalom és az olvasás népszerűsítését.

A Tóbiás Áron szerkesztette folyóirat Haza és nagyvilág rovatában a belgrádi Književne Novine interjúját közli újra, amely 1975-ben Pilinszky Jánossal készült. Nem kevésbé izgalmas Demény Pál visszaemlékezése Kassák Lajossal való találkozásaira a forradalmak bukása után, majd a bécsi emigrációban, ahol Kassák ad címet itthon kiadandó illegális lapjuknak, az Örök forradalomnak. Emlékezéseit Demény Pál e szavakkal fejezi be: „Arra sohasem gondoltam, hogy Kassák írásait japánra, arabra, s tudj'isten, mennyi nyelvre fordítják, hogy képeit a világ nagyvárosaiban kiállítják. Sok esztendős ismeretségünk konklúziója: hazánk egyik legzseniálisabb individualista forradalmárja volt Kassák Lajos."

Megmentett hangszalagok cím alatt Tóbiás Áron 15 év előtt készített magnetofon-beszélgetéseit publikálja Radnóti Miklósról. Egyebek között egykori kiadója, Müller Lajos, költőtársa Hajnal Anna és a szegedi egyetemi évekből jó barátja, Karig Sára emlékezik rá. Igen érdekes Zay László cikke az 50 éves Vigiliáról.

Az Olvasó Népet ez alkalommal a Cegléden élő Tóth István, az „Évszázad kiváló fotóművésze" (New York, 1980) portréi illusztrálják.

Major Ottó

IPARI FORMA

Csak helyeselhető, hogy ezúttal a bútort helyezte vizsgálódásainak középpontjába a lap. Egyik informátora e témában dr. Sipos Árpád, a BUBIV vezérigazgatója. Bossányi Katalin elszánt következetességgel kérdezi őt, és Sipos Árpád érzékelhető őszinteséggel válaszol. Maga jelenti ki, hogy a szakma az *ocsúdás* időszakát éli, hozzátehetnénk: elég kései ébredezés ez.

A vezérigazgató következtetéseivel túlnyomórészt egyet lehet érteni. Egy-két megállapítása mégis vitatható. Konyhabútorból túlkínálat van — jelenti ki például, holott ez csupán a hosszú várakozáshoz mérve „túlzott" kínálat. A vevő mindössze annyit tapasztal: végre van miből választania. Ez pedig, szeretnénk remélni, nem hiba.

Továbbá, igaza van abban, hogy figyelemmel a jövedelmek és az igények differenciálódására, a luxusigényűeket is és a szerényebb életvitelre kényszerülteket is ki kell elégíteni. Ám véleményünk szerint *az utóbbi* lényegesen nagyobb figyelmet érdemelne. És nemcsak azért, mert az igen drága, s nem ritkán hivalkodó bútorok gyártására már eddig is tettek erőteljes lépéseket, a másik feladat megoldására pedig édeskeveset. Azért is több figyelmet kívánna a szerényebb igények kielégítése, mert azok *tömegesek*. És nem csupán az anyagi kényszer folytán. Olyanok is vágynak a — mondjuk így — *tartózkodó* hangvételű, ám színvonalas berendezkedésre, akik a pénzükhöz már némi jóízlést is szereztek. Ezt a nem lebecsülendő réteget pedig — Sipos dr. véleményével ellentétben — még úgynevezett „kiegészítő" bútorokkal sem képesek ellátni a magánbutikok. Hát még a berendezkedés teljes változatosságával!

Balog János

A kamionosok viszontagságos élettörténetei akkor is érdekesek és szívesen hallgatják őket az emberek, ha a pilóták mesélik el. Autós terminológiával élve, nagy mértékben nő viszont a hatásfok, ha avatott író válogatja ki a közlésre méltó sztorikat, és feldolgozza — a rövidség érdekében hadd jellemezzem így — *Moldova-módra*. A nagyüzemek elismert krónikása most az országutak végtelen szalagján, a vállalattól távol futó autóban végzi megfigyeléseit. És ha, mint írja, a szűk kabinban nem lelt is otthonra, írnivalóra annál inkább. És nekünk, olvasóknak ez a lényeg. Azt mondják: aki író akar lenni, pokolra kell annak menni. Moldova most „pokoli" helyekről és helyzetekről tudósítja olvasói népes táborát. Lényeges különbség, hogy az író eddig látogatóként figyelte a nagyüzemeket, most viszont teljes sorsközösséget vállalva utazik a kamionnal. Az viszont közös Moldova György minden könyvében, hogy az emberről és az emberek, valamint a termelő eszközök kapcsolatáról is hű képet kapunk az író sajátos megjegyzéseivel, aktualizált vicceivel fűszerezve.

Örülhetünk hát, hogy az Autó-Motor most folytatásokban közli a majd jövőre könyvalakban is megjelenő, kriminek is beillő útleírást.

Surányi Endre

KAJÁN

SZÁRNYALÁS

ÚJ TUKOR / Képes kulturális hetilap

Szerkesztőség: Budapest VII., Lenin körút 9–11. 1073
Telefon: 221-285, 429-350, 222-408
Főszerkesztő: **BENJÁMIN LÁSZLÓ**
Főszerkesztő-helyettes: **FEKETE SÁNDOR**

Kiadja: **LAPKIADÓ VÁLLALAT**
Budapest VII., Lenin krt. 9–11.
Felelős kiadó: **SIKLÓSI NORBERT**, a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója
HU ISSN 0133–1361

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest V., József nádor tér 1. – 1900 –, közvetlenül, vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj: negyedévre 120,– Ft, ½ évre 240,– Ft, 1 évre 480,– Ft.

85.2459 Athenaeum Nyomda, Budapest, rotációs mélynyomás. Felelős vezető: Szlávik András vezérigazgató. Meg nem rendelt fényképekért és kéziratokért a szerkesztőség nem vállal felelősséget.

rúsított változata lenne. Mese lévén persze gyermeki, idealistán filozofikus, de éppúgy mély, katartikus látomás, mint Madách műve. S a Tragédiához hasonlóan ezt a gyönyörű álmot sem könnyű feladat színre vinni. Örömünkre sikerült. A vendégstáb: Balogh Gábor rendező, Pilinyi Márta jelmeztervező, Menczel Róbert díszlettervező és Weöres Boldizsár koreográfus fáradságot és anyagi erőket nem kímélve megjelenítette a szépséget. Illúziókeltően impozáns térben, szemet gyönyörködtető és álmainkat tárgyiasító jelmezekben, hatásosan megkomponált látványban összegezte fantáziánkat. Tyltyl és Mytyl karácsonyi történetét úgy hozták a földre, hogy nem veszett el ködös szépségű álomszerűsége. Ahogyan A Víz lelke (Bárdos Margit) *hullámzik*, abban benne van minden tenger, s ahogyan a Kenyér lelkei birkóznak a teknő mellett, az szellemesen plasztikus képe a *kelés*nek. Fráter Kata Tyltylje hitelesebben, belülről gyermekibb, mint Egerszegi Judit Mytylje, s emlékezetesen súlyos jelenés az Éjszakaként Zsolnai Júlia. A boldogság kék madarát tovább kell keresni, de a gyermekekhez szóló, méltó színi játék ritka madarát már megtalálták.

(Képünkön: Somló István és Karancz Katalin.)

Stuber Andrea

FILM

APA BIRTOKA
Színes izlandi film

Izlandi film a hazai mozikban! Ez a talán most először megtörténő esemény már önmagában is olyan kulturális szenzáció, ami joggal kelt érdeklődést. Az előítéleteiket és ódzkodásukat legyőző, e filmnek látatlanban is bizalmat szavazó filmbarátoknak nem is kell csalódniuk. Hrafn Gunnlangsson rendező kiváló alkotása egy más világba, de számunkra is ismerős gondok közé kalauzol bennünket. Életformák és eszmények ütközéséről szól a film, egy tanyán gazdálkodó, az apát éppen most temető, felbomlóban lévő mai család történetébe ágyazva. A családfőtől hátramaradt egyetlen örökség az eddig is tisztes, de mégis nagyon szerény megélhetést nyújtó birtok. A zord természeti adottságok között küszködő familia tagjai közül a két fiú nem akar többé a gúzsba kötő életmódot jelentő tanyán élni. Az öccsét is távozásra csábítgató nagyobbik fiú már a városban lakik, egyetemen tanul, és szűknek érzi a földműves lét kínálta jövőt. A szellemileg visszamaradott harmadik testvérrel élő anya viszont rettegve menekül a városba költözésnek még a gondolatától is. A látszólagos patthelyzetből indított cselekmény során a rendező finom és realistán részletező megfigyelésekkel árnyalja figuráit, teszi átélhetővé a látszólagos eseménytelenség mögött zajló emberi drámákat. A fiúk számára a város, csábító sokszínűségével és megújuló rejtelmeivel a másságot, az eddigi, behatárolt lehetőségek közüli kitörést jelenti. Az idősebb testvér tragikus balesete miatt azonban mindannyiuk élete váratlan fordulatot vesz. A városi légkör igéző szabadságától még csak megérintett fiatalabb fiú többé nem menekülhet az apai örökségtől, a birtoktól. Hrafn Gunnlangsson hitelesen ábrázolja azt a folyamatot, ahogy a család iránti felelősség iszonyú terhét vállalni nem akaró Stefan mégis visszatér anyja és beteg húga mellé, hogy felnőtté érve mellettük éljen. A külső szemlélő számára változatlan, vadromantikus táj pedig magába olvasztja és lecsendesíti az elsöprő indulatokat, a vágyakat és az örömöket, nemzedékek egész életét.

Gáti Péter

A TŰZ HÁBORÚJA
Színes kanadai–francia film

Az emberiséget a múltjánál általában sokkal jobban izgatja a jövője. Az ősember és kora valahogy megmaradt bolygatóan érdekes és különös történelmi epizódnak, amelynek ködbe vesző részleteit barlangrajzok és természettudományi múzeumok rekonstruált őslénycsontvázai, kiállítási tárlók egyhangú régészeti leletei időnként emlékezetünkbe idézik ugyan, de mély benyomást mégsem tesznek ránk.

Jean-Jacques Annaud nagyszabású filmes vállalkozása ezt a múltat kívánta közelebb hozni a ma emberéhez, az általános műveltséghez tartozó ismeretanyagból személyes

— közös emberi — élménnyé varázsolni. Kísérlete komolyságát bizonyítja, hogy szakítani próbált a Tarzan-típusú ősember mesékkel és az önmaga nagyszerűségére oly büszke emberről egy merőben szokatlan, sok részletében sokkoló önarcképet igyekezett rajzolni. *A tűz háborúja* című film végeredményben egy olyan tudományos-fantasztikus kalandtörténet, mely — a műfaj szokásaitól eltérően — visszafelé halad az időben és nyolcvanezer évvel ezelőtti állapotokat rekonstruál. Külön nyelv- és gesztusrendszer, mozgáskoreográfia készült a film kedvéért és az amatőr közreműködők — maszkmesterek és technikai szakemberek tucatjainak segítségével — külső megjelenésükben, mimikájukban és testtartásukban is a tudományosan hitelesített vagy kikövetkeztetett akkori földlakókat jelenítik meg, jórészt illúziókeltően. Sajnos Annaud-nak nem sikerült bebizonyítania, hogy a közös emberi múltról birtokunkban levő tudományos ismeretek valóban megeleveníthetők. Kivételesen izgalmas ugyan a filmnek az a rétege, mely a környezet, az ősember viselkedésmódjának és fizikai megjelenésének felidézéséhez ad vizuális támpontokat, de ami ezen túl van, az hol érzelgősen csöpögős, hol pedig túlromantizált mai ízléssel formált, boldog végbe torkolló szerelmi történet csupán.

G. P.

VADÁSZKUNYHÓ
Színes csehszlovák film

Karel Kachyna, aki egyik előfutára volt a csehszlovák új hullámnak, jó ismerőse a hazai nézőknek. Nem szerencsés a rendezőtől számon kérni régebbi alkotásait, most azonban magától adódik az összehasonlítás. A *Vadászkunyhó* ugyanis sok tekintetben emlékeztet Kachyna 1965-ben forgatott kitűnő filmjére, az *Éljen a köztársaság!*-ra. Itt is egy gyerek lélekrajzán át bontakozik ki az őt körülvevő, nem túl szívderítő világ képe, itt is sok szó esik a kikö-

zösítésből eredő egyedüllétről és üldöztetésről, amely sors- és jellemformáló közegként nehezedik a főhős kisfiú életére. A *Vadászkunyhó* mégsem gyerekfilm. Kachyna meghatóan szép, lírai elemekkel átszőtt alkotásában a csehszlovák történelem egy olyan, eddig ritkán ábrázolt korszakát idézi fel őszinte nyíltsággal, amelynek középpontjában a szudétanémetek kitelepítése áll.

Két, egymással olykor összefonódó történet bontakozik ki előttünk: egy apa nélkül maradt cseh családé és egy antifasiszta, koncentrációs tábort is megjárt öreg szudétanémeté, aki kétségbeesetten keresi hegyekben bújkáló náci fiát. Kachyna sokoldalúan és bensőségesen ábrázolja hőseit, megrázóan mutatja be a mindenki által kitaszított, ártatlanul meghurcolt ember megaláztatásait. Állandó munkatársával, Jan Čurik operatőrrel hatásosan adja vissza egy ellentmondásos kor hangulatát úgy, hogy a tragikus jelenetek fájdalmát minduntalan líraibb, vidámabb részekkel oldja fel. Filmjének befejezése mégsem megnyugtató, kétségeket ébreszt a nézőben. Karácsony van, békésen füstölgő kémények mindenütt. Míg lent, a faluban önfeledt boldogsággal játszik anya és két fia, fent, a komor hegyen az öreg német csöndesen fekhelyet készít magának a hóban. Halálos fekhelyet.

Hollós László

KIÁLLÍTÁS

V. ORSZÁGOS PORTRÉBIENNÁLÉ
Hatvani Galéria

Természetesen a rendszeressé váló biennálé nélkül is volt magyar portréművészet. Maga a seregszemle, a közös bemutatkozás azonban egyre inkább feltárja egy régi műfaj új lehetőségeit. A tárlatsorozat kezdetén még csak felvillantak a rejtett tartalékok — ma már egyre nagyobb a tudatosság ereje. Így az arcok valóban a társadalmi lét keresztmetszetét tárják fel a megfaragott emberi sorsokban. Tágabb a témaválasztás, mélyebb az ábrázolás és értelmezés. Visszapillantanak a művészek történelmünkre Károlyi Mihály, Mikes Kelemen, Derkovits, Erkel, Bajza József, Liszt Ferenc alakjában, de megidézik a névtelenségbe süllyedt kezdeteinket, a dédöreganyákat, kucsmás parasztokat. E portrésorozat emlékezik Timár Józsefre, a színészre, Gerevich Aladárra, a vívóbajnokra és megörökíti a mát: tolnai halászt, falusi doktort, kohászt, munkást. Kitekintenek az öreg baszk, Picasso, Hemingway alakjában a nagyvilágra is. Festészetünk-szobrászatunk sok iránya és minősége összegeződik e tárlaton és csöndesen húzódik meg közöttük Moldvay Győző portréja is. Ő volt a Hatvani Galéria alapítója, a táj- és portrébiennálék kezdeményezője, s most lett hatvanesztendős. *(Képünkön Fejér Csaba portréja Moldvay Győzőről.)*

Losonci Miklós

DALLOS MARINKA KÉPEI
Béke Szálló, Zsolnay Terem

Szokásunk, hogy ebben a rovatban hírt adunk az új kiállítótermekről, galériákról és a művészek bemutatkozási lehetőségeiről. A mostani különleges a maga nemében, és külföldi tapasztalataim szerint járható út: kiállítás a hotelben. Van ilyen nálunk is, az Átriumban, a szigeti Thermálban — akinek szállodára telik, annak képre is futja, legalább elvileg. Másfelől meg az is elképzelhető, hogy valaki épp azért gazdag, mert nem dobálja ki a pénzét képekre és hasonló léhaságokra... Míg az sem képtelenség, hogy valaki itt vásárol egy szép képet a mi viszonylag szerény árainkon, kiviszi és eladja vagy elajándékozza, megtakarítva valami drágább ajándékot.

A nagyon is megfontoltan naiv Dallos Marinka képeivel nem jár rosszul a vevő, még akor sem, ha — lévén belőlük aukciós eladás 15-én délelőtt fél 11-kor — a kiírtnál magasabb árat kénytelen fizetni. Igaz.

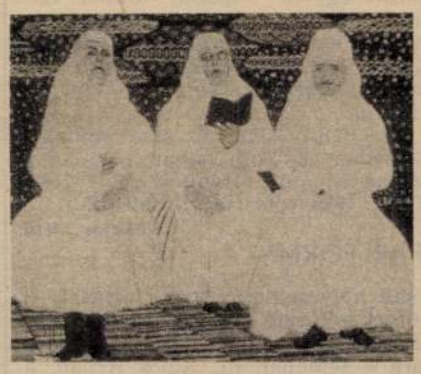

Dallos Marinkának legutóbb Kecskeméten és Perbálon, tehát nem épp világvárosokban volt tárlata, azért ez az Itáliában élő festőnő, irodalmunk híres tolmácsolója, Gianni Toti író férje a nemzetközileg ismert-elismert naivok közé tartozik. Színessége szimmetriára hajlamos

DALLOS MARINKA

Ezért van az, hogy mostani, budapesti kiállításán, a kizárólag magyar paraszti tartalmú és naiv stílusú képek mellett — amelyek a kamaratárlat anyagának mintegy felét képezik, és amelyekben olasz honfitársainak mesél rólunk — a kis méretű olajfestmények másik fele *a mai olasz valóságot* hozza a hazai közönség közelébe. Sajnos, nincs terünk e két szélső pólus részletes elemzésére.

Magyar Hirlap 1980/6/6/6

Wagner:Naiv és racionális festő

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1980 JUL 8

PETŐFI NÉPE

Dallos Marinka
naiv művész
1021

Dallos Marinka képei

(Fotó: Hauer Lajos — KS)

Az Olaszországban élő, magyar származású naiv művész, Dallos Marinka képeiből, a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítási termében nyílt kiállítás.

● Teremtés.

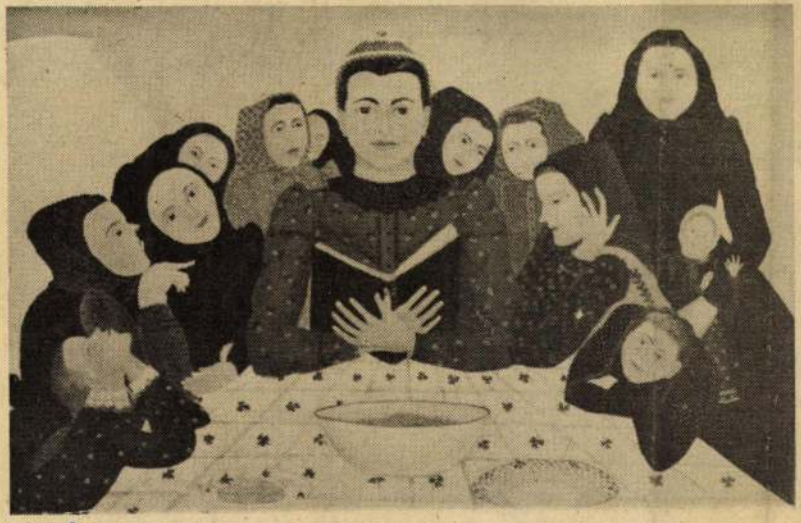

● Minden estére.

● Öltöztetés.

APRÓHIRDETÉ

Ingatlan

KERTES, kétszobás családi ház eladó. Kecskemét, Jázmin u. 19. 10348

MÁSFÉL szobás, fürdőszobás, utcai házrész eladó. Kiskunfélegyháza, Vörös Hadsereg u. 14. 1724

ELADÓ beköltözhető 3 szoba, összkomfortos, kertes házrész készpénzért. Kecskemét, Katona J. u. 1. 11712

BALLÓSZÖG, Korhánközi dűlőn jószágtartásra, zöldségesnek alkalmas, 2000 négyszögöl terület, félig lebontott épülettel és jó állapotban levő bútorokkal eladó. Villany van, autóbusz 10 percre. Érdeklődni: mindennap Kecskemét, Széchenyiváros, Aradi vértanúk tere 5. IV. em. 19. Varga. 2327

KECSKEMÉT központjában Sárkány u. 6. sz. alatti 4 szobás családi ház, sok melléképülettel, beköltözhetően eladó. 2331

IZSÁKON, Dózsa tér 18. sz. alatt fél házrész eladó. Érdeklődni: Kecskemét, Vak Bottyán u. 26. Özv. Szabó Istvánné. 2392

ELADÓ két család részére is alkalmas családi ház. Kecskemét, Alsószéktó, Kőszeg u. 11. Érdeklődni: Alsószéktó, Nomád u. 28. Illések. 12711

ELADÓ Kecskemét, Zsinór u. 59. sz. alatt beköltözhető ház. Érdeklődni a helyszínen kedden, pénteken 17—19 óráig. 2442

AZONNAL beköltözhető 2 szoba, fürdőszoba, spájz, víz és gázvezetékes, belsőportás házrész eladó. Kecskemét, Sétatér u. 8. 12731

ELADÓ 400 négyszögöl beépítetlen gyümölcsös a Szolnokihegybe. Víz, villany van. Kecskemét, Jázmin u. 9. 12719

ELADÓ 800 négyszögöl új beépítésű szőlő, lakó- és gazdasági épülettel. Állattartásra alkalmas. Miklóstelepi elágazásnál balra. (Szénási köz) Kecskemét, Úrihegy 40. Érdeklődni a helyszínen. 2414

KÉTSZOBÁS családi ház melléképületekkel, 800 négyszögöl telekkel eladó. Kecskemét, Alsócsalános 27. 2415

KERTES családi házat kere-

KECSKEMÉT, Úrrét 11. számú tanya, 800 négyszögöl földdel eladó. Érdeklődni: Kecskemét, Váczi János u. 1., hétköznapokon 6 órától — 12 óráig. 12718

ELADÓ Kecskemét, Széchenyi krt. 11/a számú ház. Érdeklődni: 16—18 óráig. 12754

KECSKEMÉTEN központhoz közel, 2 szoba, összkomfortos utcai házrész eladó. Érdeklődni lehet mindennap 17 óra után, Kecskemét, Losonczy u. 3. 12755

ELADÓ Ballószögön egy szoba, konyha, nagy kamrás ház. Víz, villany van. Jószágtartásra is alkalmas. Irányár: 100 000 Ft. Érdeklődni: Kecskemét, Matkói u. 29. 12554

Lakás

BUDAPESTI Duna-parti egy szoba, hallos, összkomfortos tanácsi lakásom elcserélném kecskeméti hasonlóra. 1055 Budapest, V., Balassi B. u. 27. Suska János. 2318

AZONNALI beköltözéssel eladó kétszobás lakás Kecskemét, Széchenyivárosban. Érdeklődni: Néphadsereg út 12. IV/13. Minden nap 20 órától. Részletfizetés is lehetséges. 12724

KÉTSZOBÁS, összkomfortos, OTP-s lakás, sürgősen eladó. Kecskemét, Akadémia krt. 6. IV/97. Érdeklődni egész nap. 2328

SZÉCHENYIVÁROSI 1 plusz 2 félszobás II. emeleti összkomfortos öröklakás készpénz plusz OTP-hitelátvállalással eladó. Beköltözhető 1980 negyedik negyedév. Érdeklődni: Kecskemét, Akadémia krt. 43. II. em. 21. 12730

LAKÁST vagy kisebb házat, házrészt vennék Kecskeméten. 200—250 ezer forint készpénz plusz OTP-hitelátvállalással, esetleg részletfizetéssel. Ajánlatokat „2 szobás lakás" jeligére a kiadóba kérek. 12729

VÁROSKÖZPONTI 3 szobás öröklakás eladó Érdeklődni Kecskemét, Petőfi S. u. 3. VII. 241. 11720

KECSKEMÉT, széchenyivárosi, tanácsi, földszintes, egyszobás, összkomfortos lakásomat elcserélném belvárosi hasonlóra. Érdeklődni: Pákozdi csata u. 16-os épület, földszint 17. 12725

KE
tár
öss
kás
tela
del
tól,
11.

Gépek és alkatrészek

ELADÓ K—25-ös traktor vagy R—09-esre cserélném. Fekete László, Városföld, Arany János u. 21. 2353

1983-IG érvényes műszakival jó állapotban levő Trabant Combi eladó. Szidorov Károly, Tiszakécske, Hunyadi út 28. 2361

408-AS Moszkvics friss műszakival jó állapotban eladó, Kecskemét, Kertváros, Tölgyfa utca 11. 12708

ELADÓ 1300-as Lada személygépkocsi, 3 éves friss műszakival megkímélt állapotban igényesnek. Iványi György Csengőd, Rákóczi u. 25. Újfalu. 12703

IX-ES Trabant Hycomat, IK-s Lada friss műszakival, Trabant 600-as és egy 601-es karosszéria eladó. Érdeklődni: Agárdi, Kecskemét, Dankó u. 37. 12714

KIFOGÁSTALAN állapotban levő 408-as típusú Moszkvics eladó. Kecskemét, Szarvas u. 5. sz. 2431

S—100-AS Skoda felújított motorral 1982 decemberig érvényes műszakival eladó. Kovács László. Kecskemét, Daróczi köz 12. Érdeklődni: 5 óra után. 2424

UM-ES Trabant 3 éves műszakival eladó. Bócsa IV. kerület 143. Farkas István. 2422

601-ES Trabant karosszériát vennék. Ajánlatot: „Szolnokihegy" jeligére a kiadóba kérek. 10347

601-ES Trabant eladó. Kecskemét, Pozsonyi u. 16. 2354

UTÁNFUTÓ új állapotban eladó. Gémes Imre, Csólyospálos, Tanya 632. 841

3011-ES kis Super traktor, fűrészgéppel együtt eladó. Gémes Imre, Csólyospálos, Tanya 632. 842

TZ 4 K 14 B kerti traktor felszereléssel eladó. Érdeklődni: Érsekcsanád, Dózsa Gy. u. 42. 18 óra után. 844

ÜZEMKÉPES 408-as Moszk-

sz. 848

IZ 10—14-es Trabant személygépkocsi eladó. Érdeklődni: Rém, Petőfi S. u. 23. Dr. Joó. 849

UAZ nyitott platós kis tehergépkocsi eladó. Kossuth Vadásztársaság, Császártöltés. 853

S 100-as Skoda, karambolozott eladó. Megtekinthető 17 óra után, Kecskemét, Kisdobos u. 14. 12735

407-ES Moszkvics rendszám nélkül, üzemképes állapotban alkatrészenként is eladó. Érdeklődni: Kecskemét, Árpád krt. 21. IV. em. 53. Nagyék. 2407

ELADÓ UN rendszámú 1200-as Zsiguli, jó állapotban. Érdeklődni egész nap, Hetényegyháza, Kossuth u. 135. 2411

LADA, Wartburg, Trabant típusú gépkocsik lökésgátlóinak szakszerű javítása garanciával. Csabai Károly, Kiskunfélegyháza, Móra F. tér 5. sz. Munkavállalás 16—20 óráig. 2413

ELADÓ jó állapotban levő, PR rendszámú Wartburg de Luxe, Kecskemét, Mártírok u. 58. 2417

850-ES Fiat friss műszakival eladó. Kecskemét, Búzakalász u. 21. (Magyar—Szovjet lakótelep) 2420

UM-ES Trabant Combi eladó. Lajosmizse, Ceglédi u. 50. 2425

ID-S 850-es Fiat, 2 éves műszakival eladó. Érdeklődni: Jászkarajenő, Malom u. 26. 2429

Egyéb adásvétel

EMELETES gyermekheverő eladó. Kecskemét, Huszár u. 9. (Talfái köz) 2335

ANTIK faragott ebédlőszekrény, valamint Trabant alkatrészek, 600-as karosszéria elemek, szélvédők eladók. Fülöpszállás, Bajcsy-Zs. u. 5/b. 2387

5 ÉVES, könnyű, sodrott, almásderes lő eladó. Soltvadkert, Petőfi u. 74. sz. 1283

BONTÁSBÓL eladó: cserép, tégla, ajtó, ablak, szarufa, gerenda, léc. Megtekinthető,

Dallos Marinka, festő

Nagyvárosi naiv festő

Versekért az újságok nem fizetnek

Olaszországban, Rómában él *Dallos Marinka:* fordít és fest. A Kulturális Kapcsolatok Intézete kiállítótermében most nyílt tárlaton 24 képét mutatja be.

— Ez az első önálló kiállításom itthon — mondja. — Olaszország egyik legelmaradottabb vidékén, egy calabriai kisvárosban már többször volt kiállításom, és ezt azért említem, mert az ott élő emberek érdeklődése, figyelme az egyik legnagyobb élményem. Amikor 1968-ban először mutattam be ott a képeimet, egy idős parasztember három birkát ajánlott fel az egyikért, mivel pénze nem volt. Olaszországban a naiv festészettel egy időben rengeteg spekuláció folyt; a galériatulajdonosok igyekeztek kisajtolni minden lehetségest a hatalmas érdeklődésből. Az én calabriai tárlatlátogatóim, azt hiszem, hírét is alig hallották a divatnak, ezért fontos számomra különösképpen az ő figyelmük és elismerésük. Egyébként valamennyi gazdára talált képem magyar tárgyú volt.

Munka a toronyban

— Nem különös-e Rómában az évtizedekkel korábbi magyar paraszti életről festeni?

— Abban nőttem fel és éltem magam is, mindaddig, míg 1950-ben férjhez mentem Rómába. Anyám még sokszoknyában járt, otthon a rokonságom körében, a falumban vésődtek belém a jelenetek, amelyeket később megfestettem. A festés nekem a gyerekkorom, a családomhoz fűződő múltam emlékeinek előbányászása, kibeszélése. Rómában néhányan naiv festők összeálltunk, egy kilencszázban épült tornyot rendbehoztattunk és ott dolgozunk. Gyakran rendezünk kulturális esteket fiatal művészeknek. A galéria vagy előadóterem horribilis bérleti díját a fiatal művészek nehezen tudják megfizetni — nálunk zenészek, szobrászok, fotóművészek, költők kapnak teret és helyet a bemutatkozásra, de természetesen egy fillért sem kell ezért fizetniük. A közönség is ingyen jöhet, s ezek az estek rendszerint nagyon jól sikerülnek.

— A magyar irodalom tolmácsolásával foglalkozott korábban.

— Ma is, ha csak engedi az időm, folytatom a fordítást. Rendszeresen figyelem a folyóiratokat, az itthoni irodalmi élet eseményeit. Természetesen én is a klasszikusokkal kezdtem: Petőfit, Adyt, József Attilát fordítottam olaszra először. Nem vagyok költő, a nyers fordításaimat eleinte férjemnek, *Gianni Tottinak* adtam, ő ültette át azután végleges költői formába. Később egy költőnő barátunkkal dolgoztam együtt. Az első kötet, a három klasszikus magyar költő verseivel, az Avanti sorozatban jelent meg és nagy sikere volt. Két éve adták ki a modern magyar költészetből összeállított válogatásomat, abban Adytól Bari Károlyig vezetett a költői sor. Sok nő szerepel a kötetben, köztük például Szécsi Margit és Nemes Nagy Ágnes. Nem vagyok feminista, de igazságtalanságnak érzem, hogy a nőköltőkkel szemben a fordítók figyelme egyoldalúan a férfiak felé fordul.

Következik: Svájc

— Volt érdeklődés, kereslet a magyar irodalom iránt?

— Amikor fordítani kezdtem, ez a szempont eszembe sem jutott. Férjem, aki már akkor is folyóiratoknál dolgozott, segítette elhelyezni a verseket az újságokban. Olaszországban nem fizetnek a versek hírlapi közléséért. Örüljön a költő, ha ily módon nyilvánosságot kap. Ahogy baráti körünkben tapasztalhatom, nem jut eszébe senkinek, hogy a költészettel a pénzkeresetet ily módon hozza kapcsolatba. Elkészültem egy kötetnyi *Nemes Nagy Ágnes* verssel, költő barátnőm időnként megkínálja vele a kiadókat, reméljük előbb-utóbb sikerül is kiadatni. A verseken kívül fordítottam prózát is, azt már természetesen önállóan. Lukács Györgyöt, Balázs Bélát, Déry Tibort és nagyon sok mesét. Legutóbbi nagy vállalkozásom Juhász Ferenc József Attila sírjánál

Szófia, május 26.

Az iraki Baath-párt és Szaddam Husszein iraki állam- és kormányfő meghívására a közeli napokban hivatalos látogatásra az Iraki Köztársaságba utazik *Todor Zsivkov*, a Bolgár Kommunista Párt KB első titkára, az államtanács elnöke — jelentette be tegnap a BTA bolgár hírügynökség.

BELES ÜZLETKÖTÉS

ztatók, ndezvények

Ma folytatódott a tájékoztatók sorozata is.

Elsőként a Magyar Vas- és Acélipari Egyesülés fogadta az újságírókat. Ezt követően a Metalexport, majd a Prol Serviz lengyel vállalatok adtak tájékoztatást legújabb termékeikről, gyártmányaikról, illetve szolgáltatásaikról.

A vásári élet e heti nyitányának jelentős üzletkötésére került sor ma délelőtt a tavaszi BNV B-

tanácskozás

Ma délelőtt az ÉDOSZ székházában nyílt meg az Oktatási Minisztérium és a Fővárosi Tanács által szervezett háromnapos pedagógiai tanácskozás. *Farkasinszky Lajosnak*, a Fővárosi Tanács elnökhelyettesének megnyitója után *dr. Kornidesz Mihály*, az MSZMP Központi Bizottsága tagjának, a KB osztályvezetőjének előadása hangzott el *Az MSZMP XII. kongresszusának határozata a szocialista építés időszerű feladatairól* címmel. Ezután *dr. Polinszky Károly* oktatási miniszter tartott előadást, amelyben a múlt tanév munkáját értékelte és az 1980—81-es tanév fő feladatait ismertette.

Holnap hét szekcióban folytatódik a munka, majd szerdán 9 órakor a szekcióülések vitájának összefoglalója után, ismét plenáris ülésen, *dr. Mezei Gyula* főosztályvezető tart előadást *A fővárosi iskolák vezetése, korszerűsítésének tapasztalatai és feladatai az új tanévben* címmel.

Dallos Marinka, festő

TÁRLATOK

A Műcsarnokban: Belsőépítészet 1970—1930; Olav Strömme norvég festőművész kiállítása. — **A Kulturális Kapcsolatok Intézetének Kiállítótermében:** Dallos Marinka (Olaszország) festőművész kiállítása. — **A Fényes Adolf Teremben:** Szekeres Károly és Vásárhelyi Emese kerámiakusműmvészek kiállítása. — **A Helikon Galériában:** Jávor Piroska festőművész kiállítása (vasárnap zárul!).

– A hétvégi kult-prog

9.

Népszabadság, 1980 jún. 6

Dallos Marinka, festő

● DALLOS MARINKA festőművész tárlata ma délután 4 órakor nyílik a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítótermében (V., Dorottya u. 8.).

-: o Dallos Marinka

12

Esti Hírlap, Bp. 1980 máj. 22

DALLOS Marinka festő

kiáll. Bp. Műgyűjtők Galériája

ism. VADAS József : Pacin = Élet és Irodalom,
1989. január 6. 12.

XX. sz. 45 u / Mesterek

Dalos Marinka

testőmüvén

„Tintelet a Szülőföldnek" kiállítás
a Műcsarnokban

Láttuk, hallottuk
1982 XII. 22.
Petőfi 1045

Dallos Mariska, naiv festő

Megemlítve.

Gyapay Dénes: Palota a Via Giulián 2

Esti Hírlap, Bp. 1980 júl. 15

61.

Dallos Marinka, festő

L. Boromisza T.

–: A hétvégi kult. prog. 9

Nincsabadság, Bn. 1980 jún. 27.

Dallos Mariska

Perbali vásár

Magyar Nemzet 1986. XII. 6.

DALLOS Marinka

RÓBERT László: Marinka. = Népszabadság, 1993. január 7. 9.

M. Hulop
3,4,5,

Dallos Marinka

szül.: 1929, Lőrinci. Festő. 1950 óta él Olaszország-ban, ahol elsősorban műfordító. Autodidakta, 1968 óta állít ki Olasz.-ban. Magyar népi és olasz városi témákat egyaránt feldolgoz.

Kiállított művei:

Téli esemény	1967	olaj, vászon	50 x 70 cm
Il. Fontanone,	1968	" "	80 x 100 "
A kiszöbön	1969	" "	40 x 50 " (repr.)
Csütörtök	1969	" "	50 x 70

külföldön.

XX. századi magyar származású művések ~~kiállítása~~. Bp. Műcsarnok, 1970. Kiáll. kat. Ben.: Dr. Bognár József 19. l.

DALLOS MARINKA

MŰVEI SZEREPELNEK A MŰCSARNOKBAN.

BEKE LÁSZLÓ: KÜLFÖLDI MAGYAR MŰVÉSZET?

KRITIKA, 1970. OKT.

Dallos Marinka

Dallos Marinka festőművész kiállítása
Kecskemét, M. Nagy Művészeti Múzeum, 1985.
július 14- szept. 22. Bev. Mezényi
Ferenc Kecskemét: ~~M. Nagy~~ Bács-Kiskun M.
Múz. Ig. 1985 [16] p. ill

Dallos Miklós
nohán

Rónt vett a tárlaton

Losonci Miklós: Külföldi magyarok a Mücsarnokban.
Müvészet, 1971.február - 35.lap

M.D.K.

Dallos Lichlós
szobrász

A Washingtoni Potter's Harbau
és a párizsi galerie Lambertben
állitotta ki müvit.

—: Hirek
Művészet, 1963. julius – 44 lap

Dallos Miklós.

Szobrász.

Párizsban él.

Vigília, 1965. 8. sz. 500. old.

Dallos Miklós

szül.: 1922, Bátor. Szobrász. Borsos Miklóstól, Párizsban 1949-től M. Gimondtól tanult.

Kiállított művei:

Ádám oldalbordája	vörös márvány	72 x 22 cm
Profilok	dombornyomat	285 x 175 mm

Külföldön.

XX. századi magyar származású művészek kiállítása. Bp. 1970, Műcsarnok. Kiáll. kat. Bev.: Dr. Bognár József 18. l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR HÍREK
1967 NOV 23

Dallos Sándor
1021

KARÁCSONYI KÖNYVVÁSÁR

Dallos Sándor Munkácsy Mihályról írt regényes életrajzát két kötetben jelentette meg a Magvető Könyvkiadó. Az első kötet, A nap szerelmese, a nagy magyar festőművész fiatalságának eseményeit, pályakezdő éveit, viszontagságait összegezi, bemutatva a századvégi magyar alföld világát, a polgárosodó főváros forgatagát, a bécsi festőiskolát. Munkácsy Mihály mint a népmesék hőse indul el életútján, hogy ecsetjével meghódítsa a világot, a sikert, a szerelmet, a művészetet.

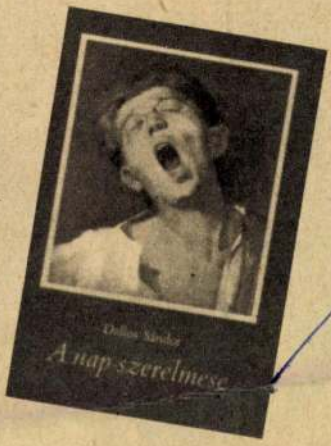

Az Aranyecset második kötete Munkácsy Mihály regényes életrajzának, amelyben az író a főhős párizsi éveit mutatja be: a sikert, a beérkezés éveit, örömeit és gyötrelmét, a betegség okozta művészi és emberi hanyatlást. Megható színekkel ábrázolja az író Munkácsynak a másik magyar festőhöz, a tragikus sorsú Paál Lászlóhoz fűződő mély, érzelmekkel teli barátságát, melyben izgalmasan elegyedett a kétféle egyéniség és kétféle festőiség anyaga. Munkácsy körül drámaian sok a halál, szinte mindenkit elveszít, akihez igazi, mély érzések fűzik, mégis meg tudja őrizni a művészetbe vetett hitét, amely erőt kölcsönöz neki életének utolsó, embertelenül nehéz hónapjaiban is.

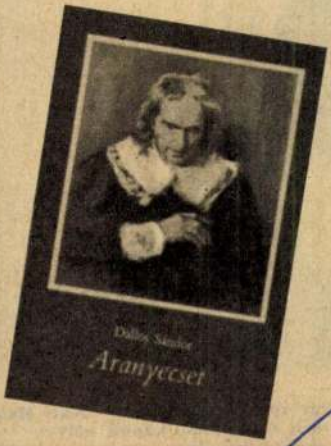

körül festett alkotása — Jean Haim, Sao Paulóban élő honfitársunk Nemzeti Galériában kapott helyet

(Ifj. Novotta Ferenc reprodukciója)

Dallos Sándor
grafikus

M.D.Y

Karikatura

—: férfiak-nők
Nők Lapja, 1966. dec. 31 - 22 kep

Dalmácia
Dalmata

GAZDASÁGI SZEMLE

OLASZORSZÁG ÉRCBÁNYÁSZATA

Az olasz hadiipari termelés szempontjából döntő fontosságú, hogy kellő mennyiségű fémtartalmú érc álljon a gyáripar rendelkezésére. Téves az a felfogás, amely azt hirdeti, hogy Olaszország ásványi kincsekben s főleg fémtartalmú ércekben szegény ország. A Korporációs Minisztérium a Nemzeti Bányászati Testülettel karöltve mindent elkövet az olasz ásványi kincsek lehető legnagyobb mértékű feltárása érdekében. A modern technika eszközei, az új kutatási és feltárási módszerek, amelyek a földtani tudomány és a geofizika tapasztalatait figyelembe veszik, jelentős módon hozzájárulnak az olasz föld méhének megismeréséhez és feltárásához.

Az alábbiakban rövid áttekintést kívánunk nyujtani az olasz fémtartalmú ércek bányászatáról. Ismertetésünk bizonyítja, hogy *alig van Olaszországnak olyan vidéke, ahol ne leltek volna fémtartalmú érceket.* Az olasz ércbányászat fejlődése azonban korántsem jelenti azt, mintha Olaszország az ércbányászat terén a teljes autarkiát valósitotta volna meg és külföldi behozatalra nem szorulna. Az olasz ércbányászat nagyarányú fejlődése csak arra mutat, hogy Olaszországnak a bányászati és kohászati korporáció és a Legfőbb Önellátási Tanács által kidolgozott autarkia-tervek (piani di autarchia) megvalósítása során *egyes ércek tekintetében jelentős mértékben sikerült a külföldi behozatalt leszorítania.* Az alábbiakban ismertetendő statisztikai adatok legvilágosabb bizonyítékai, hogy 1935. óta (vagyis mióta Itália az önellátásra áttért) milyen erőfeszítések történtek ebben a vonatkozásban.

Önércek. Az olasz önkitermelés nem mondható jelentősnek, de a néhány év előtti helyzethez képest nagy a haladás, ami elsősorban az *Azienda Minarelli Metallici* (A. M. M. I.) közreműködésének köszönhető. Az egyedüli önlelőhelyek néhány évvel ezelőtt csak *Monte Valerio* (Campiglia Marittima) környékén voltak. Ezek a kassziterit erek is bele voltak ágyazva különböző vas- és mésztartalmú rétegek közé s ezekből kb. 0.5—6% ónt vontak ki. Mikor azután az utóbbi évek során az A. M. M. I. a racionális hasznosítást megkezdte, az általa alkalmazott rendszer segítségével sikerült a kassziteritből 80% tiszta ónércet kivonni. Az A. M. M. I. ezenkívül újabb kassziterit-telepeket is fedezett fel *Cagliari* közelében (Monte Mannu). Ezen a területen már jelentősnek tekinthető az önkitermelés (átlag 900 q havonként). Az előbb említett két önlelőhely évi össztermelése 1000 tonna ónérc. Ez lehetővé teszi a külföldi behozatal csökkentését. Ehhez különben az is hozzájárult, hogy az ónt más, Olaszországban nagyobb mértékben előforduló ércekkel helyettesítik. Az önkitermelés iramát két szám világítja meg legjobban. *Olaszország 1935-ben még 5423 tonna ónt hozott be külföldről. 1938-ban behozatala már 2700 tonnára csökkent.*

1941
AZ OLASZ
DALMÁCIA
LUBIANA
TRIESTE
ZÁGRÁB
Cabar
KARLOVAC
Castua
FIUME
Susak
ISTRIA
Ogulin
HORVÁTORSZÁG
CHERSO
LUSSINO
ARBE
PAGO
Gospić
ZARA
I. LUNGA
Zaravecchia
Knin
ADRIAI TENGER
SEBENICO
TRAU
SPALATO
SOLTA
BRAZZA
POMO
LISSA
LESINA
MOSTAR
S. ANDREA
BUSI
CURZOLA
CAZZA
LAGOSTA
MELEDA
RAGUZA
Gruda
Vitaljina
CATTARO
0 15 75 km.

DALMÁCIA TERÜLETI VÁLTOZÁSAI A VILÁGHÁBORÚTÓL NAPJAINKIG

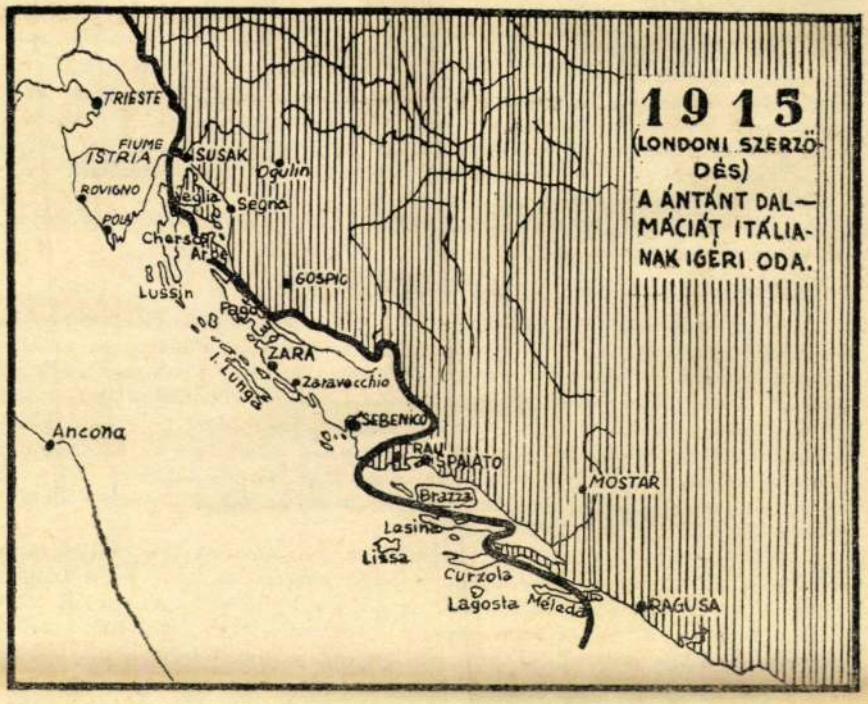

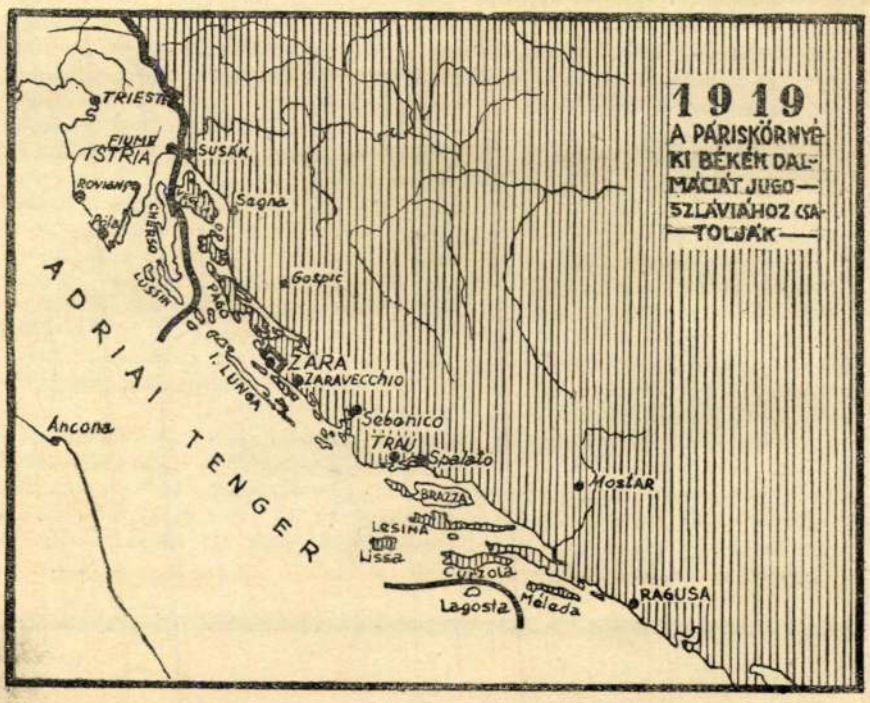

távat még több évszázadon át küzdött. Eközben a dalmát városállamok — melyek kereskedelemből éltek — ügyesen megőrizték szabadságukat, mint például Ragusa. A török félhold hanyatlása után 1718-ban Dalmácia ismét Velencét uralja. Ezt az uralmat Napoleon döntötte meg. A campoformiói békében (1797-ben) Ausztriához, majd a tiszavirág-életű Illyr királyság idejében (1809—14), ehhez csatolták. A Bécsi kongresszuson Dalmáciát Ausztria örökös tartományává teszik. Ez az osztrák koronatartomány (légvonalban kb. 380 km hosszú és 2—65 km széles) 12.832 km² területet foglalt el és 1910-ben 625.471 lelket számlált. Népsűrűsége km²-kint 50 lélek volt.

Dalmácia ma, az olasz imperium területén belül történelmének új, fényes szakaszát kezdi meg. *y.*

DALMÁCIA GAZDASÁGI ÉRTÉKEI.

Dalmácia olasz csapatok által történt megszállása Olaszországban gazdasági szempontból is nagy figyelmet keltett. Az olasz sajtó vizsgálódásai szerint a stratégiai értékeken kívül jelentős gazdasági erők és kincsek is rejlenek a hegyes-sziklás partvidéken. Dalmácia hegyeiben gazdag ásványi előfordulások vannak, amelyeket ez ideig még nem használtak ki és a feltevések szerint új iparvidék alakulhat ki az újonnan szerzett keletadriai tengerparton. Az olasz tőke sürgős feladata, hogy az itt rejlő nyersanyagokat mielőbb kiaknázza és az olasz termelés szolgálatába állítsa.

A belgrádi kormány a jugoszláv állam huszonkétéves fennállása folyamán a francia tőkének nyujtott nagy engedményeket. Ez a magatartás kimondottan olaszellenes volt. A háború kitörése idején, tehát 1939 szeptemberében a jugoszláviai francia beruházások összege 1056 millió dinárra (kereken 100 millió pengőre) rúgott, ennek fele dalmáciai üzemekre esett.

Dalmácia tulajdonképpeni gazdagságát a mészkőhegyekben rejlő *vasérc, krómérc, mangánérc és bauxitelőfordulások* jelentik. A *vízierőket* is kitűnően ki lehet használni tervszerű vízgazdálkodással. A Spalato-környéki márgából és homokkőből évente többszázezer tonna cementet lehet gyártani. A legjelentősebb a bauxitelőfordulás, amely a volt Jugoszláviának nemcsak, hogy teljesen fedezte szükségleteit, hanem kivitelre is nagyobb mennyiség került. Az 1938. évi termelés 379.000 tonna, az 1939. évi termelés pedig 256.000 tonna volt. Az országban csupán egy alumíniumgyár működött, 54 kohóval és évi 3000 tonna kapacitással, az ezen felül termelt bauxitot a legnagyobb részben Franciaország vette át. Franciaország legnagyobb jugoszláviai bauxitérdekeltsége a S. A. du Lictoral Bauxit volt. Ehhez kapcsolódott a Société Electrique Dalmatienne és a «Dalmatia» cementipari vállalat. A Dalmatienne élvezte a dalmáciai vízierők kihasználásának jogát, de évente csak 20 millió kWh áramot termelt. Szakértők szerint az elektromos áram termelését az ötszörösére lehet fokozni. A *lozováci* alumíniumgyár termelése pedig kisebb beruházással 10.000 tonnára emelhető.

Az Adria keleti partján az olasz gazdasági élet *Spalato*ban építi fel az ipari központot. A felépítés munkaprogrammja igen széleskörű: autóutat, hidakat, kikötői berendezéseket, ipartelepeket, köz- és magánépületeket kell építeni. Az olasz mérnökök és az olasz ipar Dalmáciával gyümölcsöző feladatot kapott és nem kétséges, hogy ezt rövid időn belül teljesíteni is fogja. *h. l.*

BÁRÓ WESSELÉNYI MIKLÓS IFJÚSÁGÁBÓL.

A főváros hatósága április 9-én leplezi le az 1838-iki árviz emlékére készült domborművű emléktáblát, mely báró Wesselényi Miklósnak ez árvizkor tanusított önfeláldozó és hősies szereplését örökíti meg a Ferenczieк templomának Kossuth Lajos-utczai falán. Ez alkalomból újra felidéződik Wesselényi emléke, nemcsak az ünnep révén, hanem mert — mint már említettük — most jelent meg a nagy hazafinak eddigelé legterjedelmesebb s legrészletesebb életrajza. A két kötetes nagy munkát dr. *Kardos* Samu debreczeni ügyvéd irta «Báró Wesselényi Miklós élete és munkái» czím alatt. A mi az adatok bőségét illeti, e könyv mondhatni a teljesség igényével léphet fel, mert szerzője összegyűjtött minden hozzáférhető okiratot, levelet, emlékiratot, áttanúlmányozta magának Wesselényinek nagy terjedelmű levelezését, naplóját, a reá vonatkozó irodalmat, úgy hogy az olvasó megtalálhat benne mindent, a mi Wesselényi egyéniségének s szereplésének megértéséhez szükséges. A szerző igen gyakran beszél-

a tornyot a Boldogságos szűz Máriának (tiszteletére) saját költségén építtetni és emeltetni rendelte Kálmán Magyar-, Dalmát- és Horváország királya.)

Érdekes e toronyban az a négy bizanczi hatás alatt készült román stilü oszlop, melyeket Kálmán király neve ékesít, s melyeknek rajzát itt bemutatjuk.

Ugyancsak Kálmán király emeltette a S. Maria-templom antik főoltárát, melyet azonban 1742-ben lebontottak. Baldachinjának tetején a következő felirat volt bevésve: «REX COLOMANUS M † CV.»

Hogy mily ragaszkodással és hódolattal voltak a záraiak Kálmán iránt, mutatja az a dicsének, a melyet templomaikban husvétkor és karácsonykor az evangelium után mondottak; íme így hangzik:

Exaudi Christe. Christus vincit. Christus regnat. Christus imperat. Paschali summo Pontifici, et universali Papae salus et vita perpetua. Colomanno Ungariae Dalmatiae et Chroatiae almifico Regi vita et victoria.

Magyarul: Hallgass meg Krisztus. Krisztus győz. Krisztus kormányoz. Krisztus uralkodik. Paschál főpapnak és egyetemes pápának üdv és örök élet. Kálmánnak, Magyar-, Dalmát- és Horvátország dicsőséges királyának élet és győzelem.

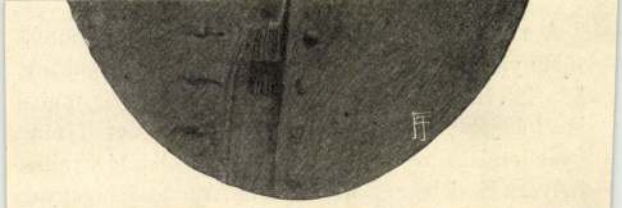

BÁRÓ WESSELÉNYI MIKLÓS 1838. ÉVI ARCZKÉPE.

feleletjeiből azt lehetne hinni, hogy mitsem tanult, pedig sokat tud s épen ezért nem értem az ilyes tréfát. Csakhogy most az egyszer értetek szép öcséim megbocsátok» ... Ezzel lekiáltott az udvarra és Miklós fegyveres hajdúk között felkisértetvén, a vasból kivétetett és szigorú megdorgálás után szabadon bocsáttaték. Ez 1807 őszén történt».

1805-ben történt ez a szintén Ujfalvytól följegyzett eset: Zsibó és Csiglen őserdőiben szokott idősb báró *Wesselényi* Miklós vadászni. Eme vadászataira már kilencz éves korától kezdve magával vitte a *kis Wesselényit.* Folyt a hajtás, minden vadász s a kis Wesselényi is elfoglalta a maga helyét. Egyszerre csak alig 40—50 lépésnyire a kis Wesselényitől csörtet ki nagy robajjal az erdő sűrűjéből egy hatalmas vadkan. A kilencz éves fiú minden tétovázás nélkül rászegzi fegyverét, a fegyver dördül, a vadkan megáll, horkan, de el nem esik, sőt a kapott sebtől bőszülten rohan egyenesen a gyermekifjúnak. Az apja látja a halálos veszedelmet, mely egyetlen fiát fenyegeti, de szíve érczkeble alatt nyugodtan dobog, biztos kézzel szegzi fegyverét a feldühödt vadra és a holtra talált fenevad élettelenül terül el alig 2—3 lépésnyire a kis Wesselényi lábai előtt.

Pár héttel ezután megyegyűlés volt Zilahon. *Wesselényi* oda is magával vitte kis fiát, kardosan, mentésen. Ezen a gyűlésen történt az, hogy Wesselényi összezördült gróf Tholdalagival, az akkori közép-szolnokmegyei főispánnal. Wesselényi még a szokottnál is keményebb, kiméletlenebb volt a gyengelelkű főispánnal szemben. A közgyűlés tagjainak nagy része a megbántott főispán mellé sorakozott s hangos szóval követelte, hogy Wesselényi kérjen a meg-

jól ismerték, de nagyon kedvelték. Nagy-Károlyban több ezer főnyi felkelő sereg volt egybegyűjtve; az egyes vidékek nemességét mindeniknek a maga kirendelt kapitánya vezérelte az ott időző József nádor főherczeg elé. Mikor Közép-Szolnok, Kraszna vármegye s a Kővárvidék nemességére került a sor, azok élén egy fiatal dalia vágtatott elő és 600 lovasból álló dandárát oly bravúrral vezérlé a főherczeg s az annak környezetében levő főrangú tisztek elé, hogy azok mindnyáját és közöttük különösen magát a főherczeget az igaz csodálat és bámulat tölté el. Ez eseménynek szemtanúja és megörökítője maga Kisfaludy Sándor volt, a ki 1809-ben a nemesi fölkelés szervezésében tevékeny részt vett. A fiatal Wesselényinek maga a főherczeg a legszebb előmenetelt és jövendőt jósolta a katonai élet terén.

MAGYAR EMLÉKEK DALMÁCZIÁBAN.

Dr. Havass Rezső sajtó alatt levő könyvéből.

Alig van nálunk Dalmácziának alaposabb ismerője s lelkesebb barátja, mint dr. *Havass* Rezső. Számos czikket irt s felolvasásokat tartott, melyekben szélesebb körök figyelmét igyekezett fölhivni az Adria-parti sziklás tartomány iránt. Czélul tűzte ki, hogy megnyerje a közvéleményt a jog szerint a magyar szent koronához tartozó Dalmáczia visszacsatolása eszméjének. Értekezésein kívül a mult évben darabot is irt Dalmácziáról az Uránia-szinház számára, a melyet a közönség érdeklődéssel fogadott. Darabjának sikere arra buzdította, hogy nagyobb illusztrált munkát adjon ki Dalmácziáról.

A munka illusztrált díszmű lesz s nagyszámú, többnyire eredeti fölvételek után készült képet fog közölni. Szövege tájékozást nyújt Dalmáczia multjáról és jelenéről, a fősulyt pedig a dalmácziai magyar emlékekre és magyar vonatkozású tárgyakra helyezi. Ezek legnagyobb része az Árpád-házi magyar királyok idejére esik s e történeti időszakot Dalmácziára való vonatkozásaiban a könyv bevezetése fogja tárgyalni, azután ismerteti a magyar emlékeket, Dalmáczia történetét, irodalmát, művészetét, gazdasági s nép-életét. Az érdekesnek igérkező könyv ára 16 korona lesz s megrendeléseket már most is elfogad a kiadó: Divald Károly (Budapest, VIII., Kisfaludy-utcza 9.)

A készülő könyvből közlünk egy dalmácziai magyar emlékről most fölvett képet s a szövegből is egy részletet a következőkben.

Kálmán király emléke Zárában.

Zárának egyik legkiválóbb s ránk magyarokra fölötte érdekes műemléke a S. Maria-templom és a Benedek-rendi apáczáknak hozzá csatolt konventje.

A templomot, melynek homlokzata a XV. században velenczei minta után újjáépült, Cicca zárai úrnő, — később apátnő, — III. Krešimir Péter dalmát király nőtestvére építtette 1066-ban. Magas és igen szép román stilű tornyát 1105-ben Kálmán királyunk, mint Dalmácziának is királya, emeltette, hogy emlékezetessé tegye Zárába való ünnepélyes bevonulását. Ez eseményről tanuskodik a toronynak a konvent felőli oldalába helyezett következő lapidáris felirat:

ANNO INCAR. DNI NRI IHV XPI MIL. CV
POST VICTORIAM ET PACIS PRAEMIA
IADERAE INTROITVS A DEO CONCESSA
PROPRIO SVMPTV HANC TVRRIM
SCAE MARIAE VNGARIAE DALMATIAE
CHROATIAE CONSTRUERE ET ERIGI
IVSSIT REX COLOMANVS.

(A mi Urunk Jézus Krisztus megtestesülésének ezerszázötödik esztendejében az Istentől engedett győzelem és a béke áldásai után Zárába bevonulván, ezt

ipart és irányítja a mezőgazdaságot. Invesztíciós irányításával biztosítani tudja a tőkének az állam szempontjából — a most folyó háború alatt pedig a fegyverkezési ipar — a lehető legjobb kihasználását. Közmunkapolitikájával a kihasználatlan munkaerőket állította be a termelésbe. Agrárpolitikájával pedig a kedvezőtlen természeti adottságok ellenére is biztosította az ország lakosságának ellátását.

A termelési tervek tervszerű lefolyása a jelenlegi háború kitörésével vagy megakadt, vagy megváltozott és új termelési irányban folytatódott, vagy pedig a termelés és a nagyobb időközre előirányzott termelési ütem gyorsult. A gazdasági erőforrások a háborús gazdálkodás, főként a fegyverkezés eszközei lettek. Minden állam bevezette az észszerű készletgazdálkodást, így Olaszország is. Mozgósítja minden gazdasági erejét a termelés fokozására és a fogyasztás szükségszerű csökkentésére. Olaszország államháztartásának egyensúlya ma fokozottabb nehézségek előtt áll, mint az abesszin hadjárat idején, ezért most erősebben veszi igénybe a birodalom tőke- és munkaerejét, nyersanyagforrásait. A nyersanyagok egy részét behozatallal kell fedeznie, és ezért áruval kell fizetnie. Az olasz termelés tehát ma hármas célt szolgál ki: egyrészt a hadsereg, másrészt a belföldi fogyasztás és a kivitel igényeit kell kielégítenie. Nehéz feladatok, amelyeket meg kell oldaniok, de az olasz háborús termelési politika eddig minden nehézséggel megküzdött.

Olaszországnak az új európai gazdasági rendben lényegesen meg kell változtatnia eddigi termelési politikáját. Az önellátó gazdasági politikát csökkentenie kell és teljes erejével az iparosodás további fejlesztését kell megvalósítania, hogy fölös népességének munkaalkalmáról gondoskodjék. Az európai nagytérgazdaságban Olaszország helye az ipari államok között van, elsősorban Németország iparával, továbbá Magyarország erősen fejlődő nehéziparával fogja megosztani a feladatokat és a piacokat. A békegazdálkodásra való áttérés tervei erősen foglalkoztatják a tengelyállamok vezető gazdasági szakembereit és bizonyosra vehetjük, hogy ez az áttérés sokkal símább lesz, mint a világháború után az akkori győztes államokban. A zökkenésmentes átváltás óriási szociális és termelési feladatokat ró az államok gazdasági politikájára: munkába kell újra állítani a hazatérő és leszerelt katonaságot, át kell állítani — legalább is részben — a fegyverkezési iparokat a polgári szükségletek fedezésére. A háborús fogyasztáskorlátozások minden bizonnyal nagy keresletet idéznek majd elő a béke megkötése után és ennek kielégítését csak tervszerű előkészítés és gyors átállítás valósíthatja meg. Az olasz és német gazdasági politika bizonyára jól oldja majd meg a háború után ráháruló feladatokat és az új gazdasági rendben a Német Birodalommal és Magyarországgal együtt építik ki az új békegazdaságot.

H.

AKTUALITÁSOK

AZ OLASZ DALMÁCIA

A *Duce* és Ante *Pavelics* horvát államfő 1941. évi május 18-án a Palazzo Veneziában megállapodást írtak alá, melynek értelmében az úgynevezett *klasszikus Dalmácia* az olasz királyság alkotórészévé vált. Olaszországhoz került továbbá valamennyi dalmát sziget — Pago, Brazza és Lesina kivételével.

Az új határ Fiume fölött indul keleti irányban, lekanyarul délnyugati ívben, Susakot olasz földön hagyva és kilép a tengerre. Vegliával szemben kezdődik a felső horvát part. Zára fölött az olasz határ ismét a szárazföldre fut föl és Spalato magasságáig a hegység gerincvonalát követi. Innen, a Raguzától délre fekvő tájig az alsó horvát part vonul. Cattaro ismét olasz.

Egy május 22-ről keltezett rendelettel az új fiumei területeket, Veglia és Arbe szigetét Fiume tartományához csatolták. A többi szárazföldi terület, a dalmát szigetvilág és a jelenlegi zárai tartomány az új *Dalmát kormányzóságot* alkotja. Ez *Zara*, Spalato és Cattaro tartományát foglalja magában.

A dalmát kormányzó a Ducénak, mint kormányfőnek van közvetlenül alávetve.

Ezzel az intézkedéssel a *mare nostrum*-ért folytatott harcnak legújabb fejezete véget ért.

Ismeretes, hogy Olaszország 1915. évi április 26-án az úgynevezett *londoni szerződésben*, melyet az antant-hatalmakkal kötött meg, Dalmáciát is biztosította magának. A Jugoszláv komité szereplése, az Egyesült Államok beavatkozása, no meg az angolok szószegése által a biztosnak hitt adriai keleti partvidékért tovább kellett harcolnia, a világháború befejezése után is. A *rapallói egyezmény* (1921 november 20.) szabályozta végül is az Olaszország és az SHS.-királyság között fennálló területi kérdéseket.

Olaszország azonban sohasem mondott le a *mare clausum* geopolitikai jelentőségű elvéről, csupán taktikai okokból halasztotta el ezirányú törekvéseit.

A történelem különben bizonyítékokkal szolgál arra vonatkozóan, hogy a szűkebb Dalmácia úgyszólván megszakítás nélkül azzal a hatalommal állott kapcsolatban, amely a szembenfekvő parton érvényesült. Dalmácia, bár történelmét bonyolult fordulatok elhomályosítják, kétezer éves múltjából kereken *1450 évet* töltött olasz politikai, gazdasági és társadalmi életközösségben.

Az illir *dalmaták* földje Kr. e. 34-ben római tartomány lett és Kr. u. 476-ig az is maradt. *A klasszikus Dalmácia magját a Zárától Cattaróig elterülő, római-latin kultúrájú partvidék alkotja — városállamaival egyetemben.* A népvándorlás hullámai itt torlódtak. A néptörzsek utolsó hullámaként a horvátok szállták meg észak felől a hegyvidéket. Nagy Károly Friaulból nyúlt a Bizánc fennhatósága alatt álló dalmát világba. A középkori magyar nagyhatalom délirányú természetes törekvései is ide irányultak. Velence 1115-ben elfoglalta ugyan Zárát és Dalmácia nagyobb részét, e partvidék birtokáért azonban a török Por-

Forum. 1941. június

74 **Hammer-Purgstall,** Porträtgallerie des Steiermärkischen Adels aus der Hälfte des XVIII. Jahrhunderts. 12 Liefg. zu je 4 Blättern, also 48 Porträts, in Lithographien. Wien 1855—56. Gr.-Fol. Br. (M. 80.—) M. 30.—
Die 48 interessanten blattgroßen Porträts, meist mit den Wappen, lithographiert von Bauer, Haalla, gedruckt bei Reiffenstein & Rösch, J. Rauh. Alle 12 Lieferungen noch in den Original-Umschlägen. Im Buchhandel vergriffen.

75 **Hartmann,** Ludov. M. (et Marg. **Merores**), Ecclesiae S. Mariae in Via Lata Tabularium. Tom. II—III. Vindobon. 1901—1913. Cum 22 tabb. phototyp. 4. Br. (M. 22.—) M. 16.—
Schöne Publikation aus der Offizin Adolf Holzhausen in Wien.

76 **Hartung,** George, Die Azoren in ihrer äußeren Erscheinung und nach ihrer geognostischen Natur geschildert. Mit Beschreibung der fossilen Reste von H. G. Bronn. Nebst einem Atlas (in Folio), enth. 19 Tafeln und 1 Karte. Leipzig 1860. Lex.-8. Br. (M. 24.—) M. 9 80

77 — Geologische Beschreibung der Inseln Madeira und Porto Santo. Mit dem systematischen Verzeichnisse der fossilen Reste dieser Inseln und der Azoren von Carl Mayer. Leipzig 1864. Lex.-8. Br. (M. 18.—) M. 7.—
Mit einer Karte der Insel Madeira und 16 lithograph. Tafeln.

78 **Haynald,** Ludwig, Card. (u. berühmter Botaniker). Die Grabungen des Erzbischofs von Kalocsa Dr. Ludwig Haynald. Geleitet, gezeichnet und erklärt von Emr. Henszlmann. Leipzig 1873. Mit vielen Illustrationen. Fol. Br. (M. 25.—) M. 8.—

79 **Hecht,** Arth. Rud., Moderne kirchliche Kunst in Österreich-Ungarn: Figurale Malerei, Altäre, Tischlerarbeiten, figurale Plastik, Metallgeräte etc. Lieferung I—VIII (soweit bis jetzt erschienen), jede mit 15 Tafeln. Wien 1910—14. Folio. (M. 110.—) M. 48. -

80 **Heckel,** Jakob, und Rudolf **Kner,** Die Süßwasserfische der Österreich. Monarchie mit Rücksicht auf die angrenzenden Länder bearbeitet. Leipzig 1858. Mit 204 Holzschitten. Lex.-8. Br. (M. 24.—) M. 9.—

81 **Heer,** Oswald, Die Insektenfauna der Tertiärgebilde von Oeningen und von Radoboj in Croatien. 3 Teile. Leipz. 1847-53. Gr.-4. Br. (M. 30.-) M. 18.—
Mit 42 lithograph. Tafeln. Im Handel vergriffen.

82 — — Dasselbe Werk. II. Teil: Heuschrecken, Florfliegen, Aderflügler, Schmetterlinge und Fliegen. Leipzig 1849. Gr.-4. Br. (M. 12.—) M. 5.—
Mit 17 lithogr. Tafeln. Im Buchhandel vergriffen.

83 **Heider,** Moritz, Louis XVI. und Empire. Eine Sammlung von Fassadendetails, Plafonds, Interieurs, Gittern, Möbeln, Vasen, Öfen, Ornamenten etc. in kaiserlichen Schlössern, Kirchen, Stiften, Schlössern des Adels u. and. Monumentalbauten Österreichs aus der Zeit Josef II. bis Franz II. Mit 60 Bildern in Lichtdruck. Wien 1912. Fol. In Original-Mappe. (M. 60.—) M. 45.—

84 **Heller,** Carl Barthol., Reisen in Mexiko in den Jahren 1845—48. Leipz. 1853. Gr.-8. Br. (M. 9.—) M. 4.—
Mit 6 Holzschn., 2 Karten und 1 Lithographie. Im Buchhandel vergriffen.

85 **Hirn,** Josef, Erzherzog Ferdinand II. von Tirol. Geschichte seiner Regierung u. seiner Länder. 2 Bde. Innsbr. 1885—87. Gr.-8. Br. (M. 25.—) M. 10.—
Wichtiges Quellenwerk. Noch selten im Antiquariate. Mit den Porträts Ferdinands und der Philippine Welser. An Besitzer des I. Bandes wird der II. für nur M. 4.— abgegeben.

86 **Hochenburger,** Franz von, Über Geschiebsbewegung und Eintiefung fließender Gewässer nebst Darstellung der Mur-Regulierung und anderer größ. Flußcorrectionen in Steiermark. Leipz. 1886. Lex.-8. Br. (M. 12.—) M. 5.40
Mit 8 Tabellen und 9 lithographischen Tafeln.

87 **Hohenegger,** Agapit, u. Peter B. **Zierler,** Geschichte der Tirolischen Kapuzinerordensprovinz (1593—1893). 2 Bde. Innsbruck 1913—15. Gr.-8. Br. (M. 25.—) M. 17.—
Ein sehr interessantes, stattliches, inhaltsreiches Werk mit vielen eingedr. Holzschn.

88 **Hübl,** Albert, Die Münzensammlung des Stiftes Schotten in Wien. I. Band: Römische Münzen. Wien 1910. 4. Br. (M. 17.—) M. 13.—

89 **Jagdbuch,** Das, Kaiser Maximilians I. In Verbindung mit Wm. A. Baillie-Grohman herausgegeb. von Dr. Michael Mayr. Innsbr. 1901. XXXII u. 191 S. mit 3 farbigen Reproduktionen gleichzeitiger Bilder und 3 Tafeln in Lichtdruck. Folio. In stilvollem Orig.-Pergbd. (M. 40.—) M. 28.—
Im Antiquariate sehr selten ausgebotenes prächtiges bibliophiles Werk.

90 **Jäger,** Albert. Geschichte der landständischen Verfassung Tirols. 2 Bde. in 3 Teilen. Innsbruck 1881—85. Gr.-8. In 3 eleg., neuen Halbfranzbänden. (Ungebdn. M. 30.—) M. 12.—
I: Die Entstehung u. Ausbildung der socialen Stände und ihrer Rechtsverhältnisse in Tirol von der Völkerwanderung bis zum XV. Jahrhundert. II. 1: Die Genesis der Landstände Tirols von dem Ende des XIII. Jahrhundts. bis zum Tode des Herzogs Friedrich mit der leeren Tasche 1439. II. 2: Die Blütezeit der Landstände Tirols bis zum Tode des Kaisers Maximilian I. Auch einzelne Bände (aber nur broschiert) werden abgegeben.

91 — Aug., Der Deutsche in London. Ein Beitrag zur Geschichte der politischen Flüchtlinge unserer Zeit. 2 Bde. Leipz. 1839. 8. Br. (M. 9.—) M. 6.—
Von actuellem Interesse. Im Buchhandel vergriffen.

92 **Jagic,** V., Usih prorokov stumacenje hrvatsko. Veteris Testamenti Prophetarum interpretatio Istro-Croatica saeculi XVI. Vindobon. et Berol. 1897. 4. Br. (M. 10.—) M. 7.—

93 — Supplementum psalterii Bononiensis. Incerti auctoris explanatio psalmorum graeca. Ad fidem codicum ed. Caes. Academ. Vindobon. liberalitate adiuvante. Vindob., Ad. Holzhausen, 1917. 4. Br. (M. 12.—) M. 9.70

94 **Janauschek,** Leop., Originum Cisterciensium Tomus I (et unicus). In qua praemissis congregationum domiciliis adjectisque tabulis chronologico-genealogicis veterum abbatiarum a monachis habitatarum fundationes ad fidem antiquiss'mor. fontium primus descripsit. Opus C. R. Acad. Vindobonensis subsid. ferente ed. Vindob. 1877. Gr.-4. M. 32.—
Vergriffen und sehr gesucht.

95 **Japanisches Wappenbuch,** „Nihon Moncho". Ein Handbuch für Kunstgewerbetreibende und Sammler, von Hugo Gerard Ströhl. Wien 1906. Kl.-4. Eleg. Leinwandband. (M. 20.—) M. 7.—
Mit 692 Text-Illustrationen und XIII Tafeln in Schwarz- und Farbendruck.

96 **Ivekovics,** Cirillo M., Dalmatiens Architektur und Plastik. Gesamt-Ansichten und Details mit einem reich illustrierten Text. Band I—V. Wien 1913—16. Gr.-Fol. Original-Cartonmappen. (M. 180.—) M. 128.—
Ein im Erscheinen begriffenes, auf 10 Bände berechnetes, prächtiges Werk, von dem bis jetzt diese 5 Bände erschienen sind. Jeder Band bringt 40 Tafeln in Lichtdruck. Fortsetzung kann prompt nachgeliefert werden.

97 **Kalchberg,** Johann Ritter von, Gesammelte Schriften. Ausgewählt nach den Handschriften und den besten Quellen revidiert, mit literar.-histor. Einleitungen, Anmerkungen und der Biographie Kalchberg's, herausgeg. von Ant. Schlossar. 4 Bde. Wien 1878—80. 12. Br. (M. 16.—) M. 6.—
Hauptsächlich Abhandlungen zur österreichischen, namentlich steiermärk. Geschichte.

98 **Kallay,** Benjamin von, Die Geschichte des Serbischen Aufstandes 1807 bis 1810. Aus d. handschriftl. Nachlaß herausgeg. von Ludw. von Thallóczy. Übers. von Steph. Beigel. Wien 1910. Gr.-8. Br. (M. 15.—) M. 10.—

99 **Kaufmann,** Carl Maria, Die sepulcralen Jenseitsdenkmäler der Antike und des Urchristentums. Beiträge zur Vita-Beata-Vorstellung der röm. Kaiserzeit mit besond. Berücksichtigung der christl. Jenseitshoffnungen. Mit 10 Tafeln und 30 Text-Illustr. 1899. Fol. Br. (M. 15.—) M. 8.—

100 **Kehr,** K. A., Die Urkunden der normanisch-sizilischen Könige. Eine diplomatische Untersuchung. Mit Urkundenanhang und einer Kartenskizze. Innsbruck 1902. Gr.-8. Br. (M. 20.—) M. 13.—

101 **Kenner,** Friedr., Die Münzsammlung des Stiftes St. Florian in Oberösterreich. Wien 1871. Mit 7 Tafeln. Gr.-4. Br. (M. 30.—) M. 9.80

102 **Khevenhüller-Schlitter,** Aus der Zeit Maria Theresias. Tagebuch des Fürsten Johann Josef Khevenhüller-Metsch, Kaiserl. Obersthofmeisters 1742—1776. Herausgegeben i. A. der Gesellschaft für neuere Geschichte Österreichs von Rudolf Graf Khevenhüller-Metsch u. Dr. Hans Schlitter. (Band II—VI.) Wien 1908—1917. Gr.-8. Br. (M. 62.—) M. 48.—
Band I (1907) ist schon vergriffen, kann aber beschafft werden. II—VI sind auch einzelabgebbar.

AZ OLASZ DALMÁCIA

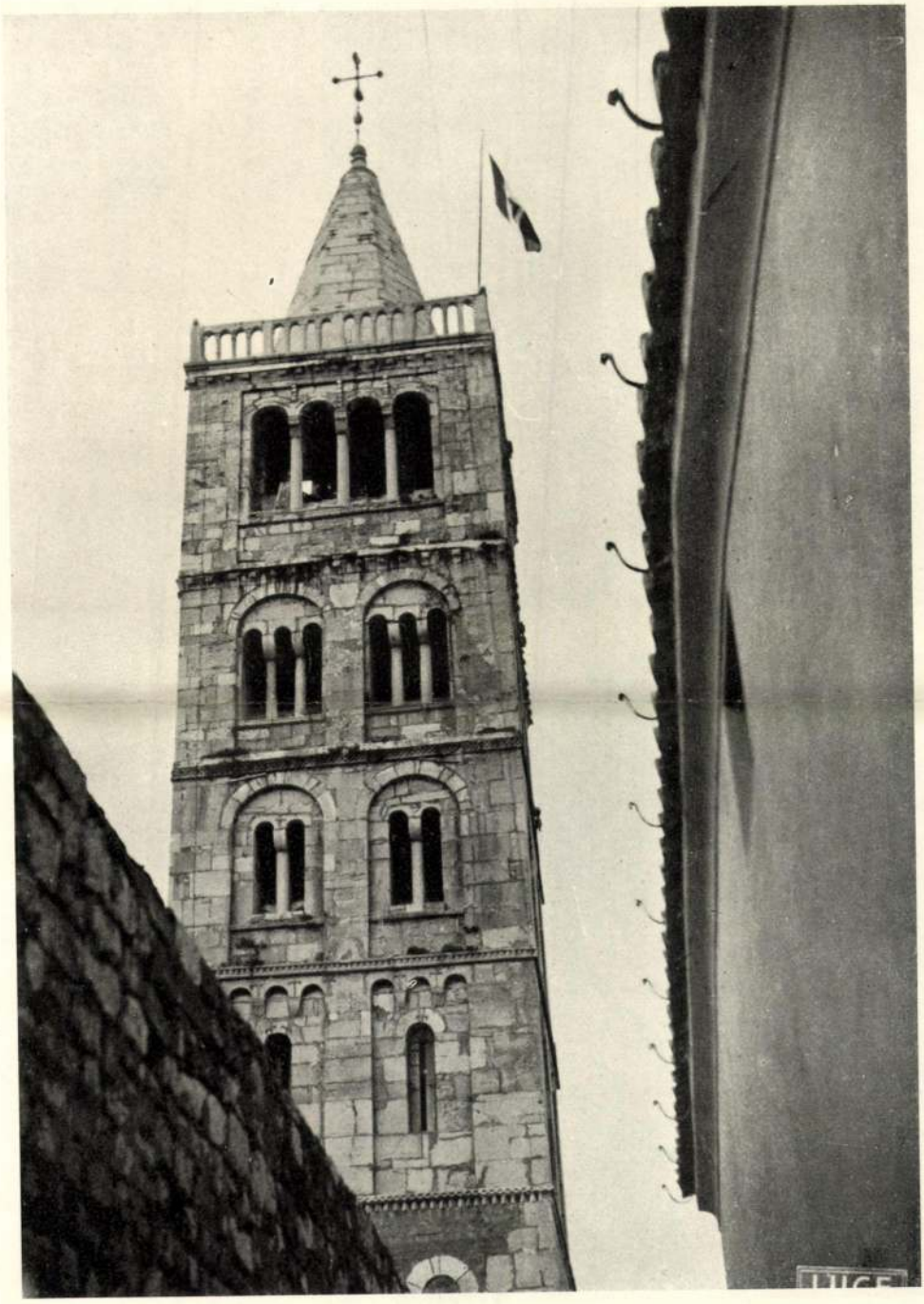

ARBE. A régi dóm

ARBE. A dóm

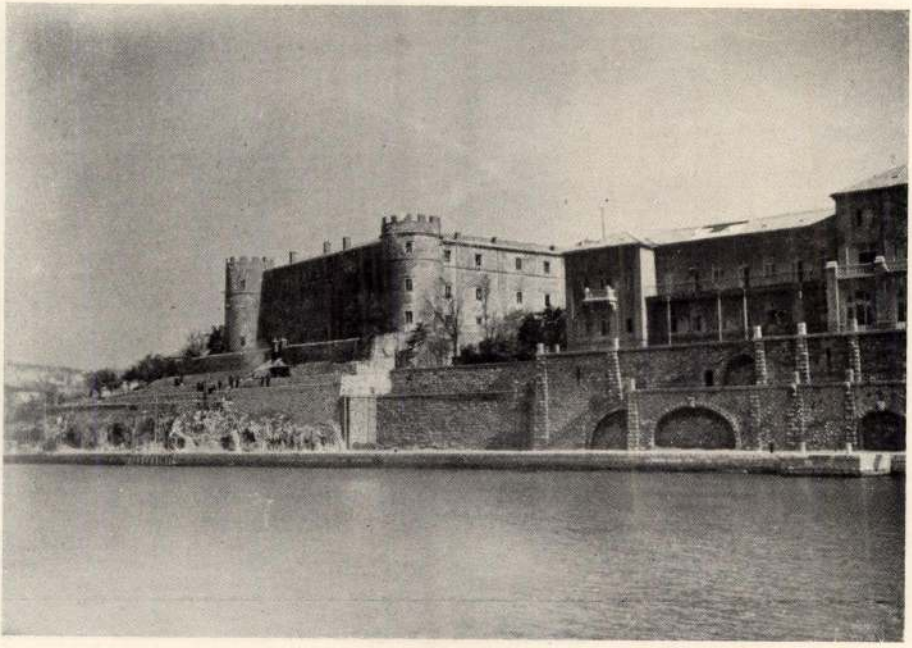

Tengerparti város

Dalmáciában dolgozó magyar mesterek

lásd

Gelcich könyvét a dalmát céhekről, melyekben számos magyar mester is szerepel.

Gelcich: Le confraternità laiche in Dalmatia. Ragusa 1885. mintsze szerint magyarországi mesterek sürün dolgoztak Dalmáciában, sőt Barátosi Mircse János szerint Eszak Italiában is. (Barátosi kézi vataaz Akadémiában)

Lentm Korona 170.55

Endrényi Imre, Szeged.

DALMACIO, Bartolagi di, dalmata. Ugy látszik ő kezdte meg Komárom /Comorra/ ~~védműveit~~ első erődműveit a XVI. század elején /Pataki/

Maggiorotti 430.

Ø Dalmady

magyar várépítő

l.

Takrajzok

II k. 12. l.

		Vevénykiállítás, bélyeg
10		Mérlegdíj
		Helyi fuvarozás
		Vaskapu-illeték
1 40		Összesen

Utvám
Kirakás
Értesítés

A feladási állomás bélyegzője:

Mérlegbél

A fuvarlevélnek vastagon bekerített részei a társa

MDK

Dalmady Zoltánné iparmüvész

Bálint L: Az Iparmüvészeti Társ. kettős kiáll.
Magyar Iparmüvészet, 1913. 17 l.

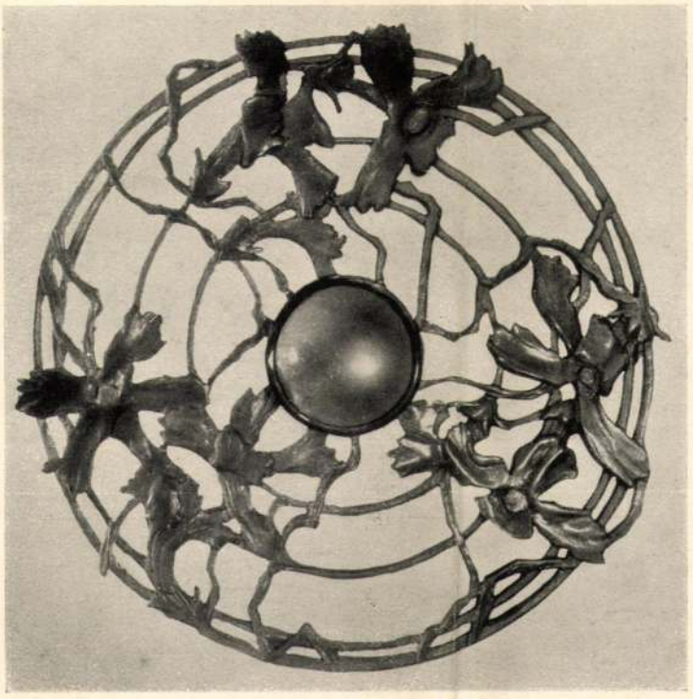

46.

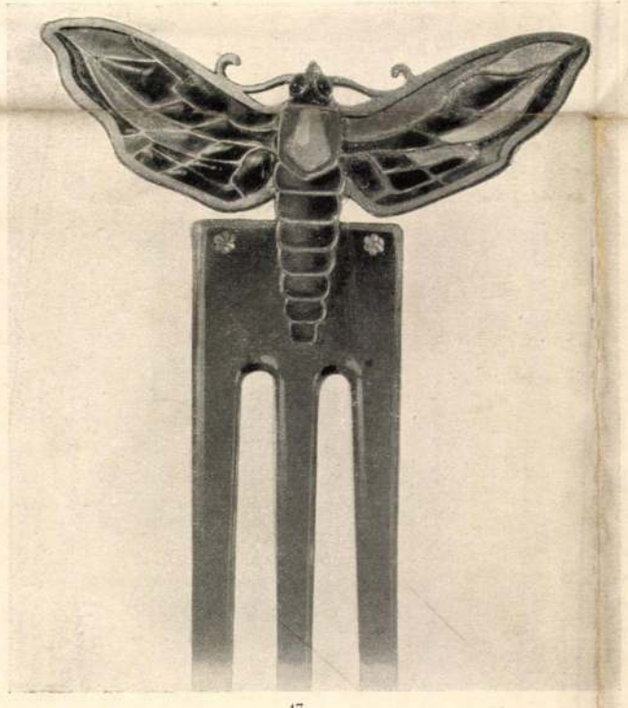

47.

48.

46. Áttört zománcos művű hajék. Készítette József főherceg, az O. M. Iparművészeti Iskola növendéke. — 47—48. Dalmady Zoltánné: Faragott szaruhajtű és papirvágókés.

46. Épingle en émail. Exécutée par S. A. l'Archiduc Joseph, élève de l'école des arts décoratifs. — 47—48. Épingle et couteau à papier sculptés. Corne.

49.

50.

49. Jakó Géza: Mázas cserepek. — 50. Szabó Lajos, Abt Sándor, Csajka István: Serlegek és cukortartó doboz. Készítette Mózer József.

49. Faïences. — 50. Calices et bonbonnière en argent. Exécutés par J. Mózer.

fordítás

Magyar Iparművészet

1913.

MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1983 JUL

SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT

1021
DALMAY ÁRPÁD

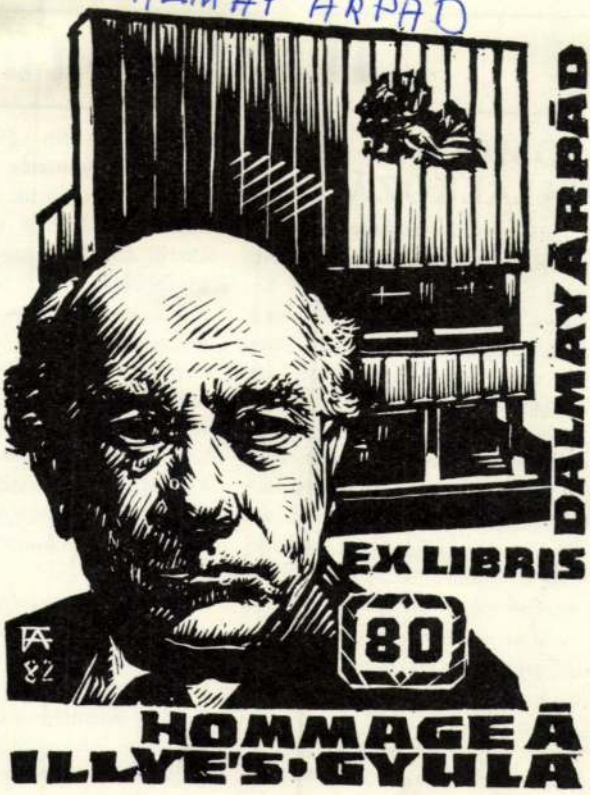

Fery Antal fametszete

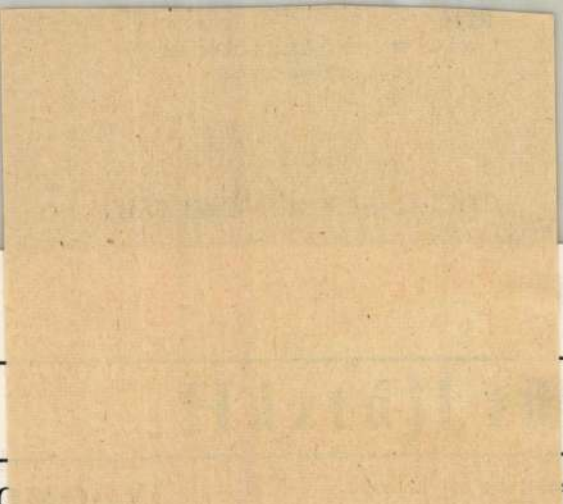

SC
TA

A
újbć

meg ülését: a *Szakszervezetek Somogy megyei Tanácsa* titkárságának meghívására május 24-én együttes ülést tartottak Kaposvárt. Semminemű különleges vagy sürgető oka nem volt e helyszíni eszmecserének. Hacsak az nem, hogy Somogyban rangos művészeti műhelyek, vállalatok működnek, s a mozgalmi munkáról sok érdemleges hírt hallottunk. Meg kell adni, még az ismert tények és eredmények is *másként* szólnak a tetthelyen. Kiderült ez hétfőn délután, a megyében működő négy alapszervezet vezető tisztségviselőivel folytatott bensőséges párbeszéd során.

Mindkét találkozón „forrás-

továbbelemezte *Varga J.* titkár, aki azt is elmon szervezeti vezetés és a t kapcsolatról nem lehe lehetséges, hogy az sz feszültségeket (lakásgo szakiak elvándorlása, költségek), de ezekről, színházról elhangzott *nyíltan nem váltottak* sággal.

A négy alapszervez tevékenységét eszme megközelítésben érték *vics Imre*, a megyei p titkára. Kiemelte a Cs Színház nemzetközil művészi munkásságán gét, a kollektíva meg

Dalmay Adrienne

Zene, paszt.

Felhők alatt, paszt.

Tudat mélyén, paszt.

Égő csipkebokor, paszt.

Spirituális müvészek kiáll.Nemz.Szal. 1939. márc. 8 l.

MDK

Dalmai Adrienne

Földmüves, of.

Mosónő, of.

Alkotás Müvészház 39. kiáll. 1949. febr.

MDK

Dalmai Adrienne

Virágok, olaj

M. Képzőművv. Szab. Szerv tav. tárlat, 1947. máj. 4 l.

Dalmai Adrienne

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 5.sz. 216.o. Kiállítási Naptár.

Dalmai Adrienne

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 6. sz. 262.o. Kiállítások.

M.D.K.

DALMAY

László Dalmay

MDK

Dalmay Adrienne

Zene, paszt.

Felhők alatt, paszt.

Tudat mélyén, paszt.

Égő csipkebokor, paszt.

Spirituális Művészek kiáll.Nemz.Szal.1939 márc.
8.1.

Dalnai Adrienne

graphium

l.

Szabad Művészet

1949. 26 2. l.

Dalmai Adrienne

festő

tovább

nis te

ampé ... ek

statvá

mi

V. H

a tá ... n

temp ... itási

zer

y ez ... Róbert-

ága min. biztosának hivatalos nyugtára,

ett fizesse ki s tárcám fentmegjelölt

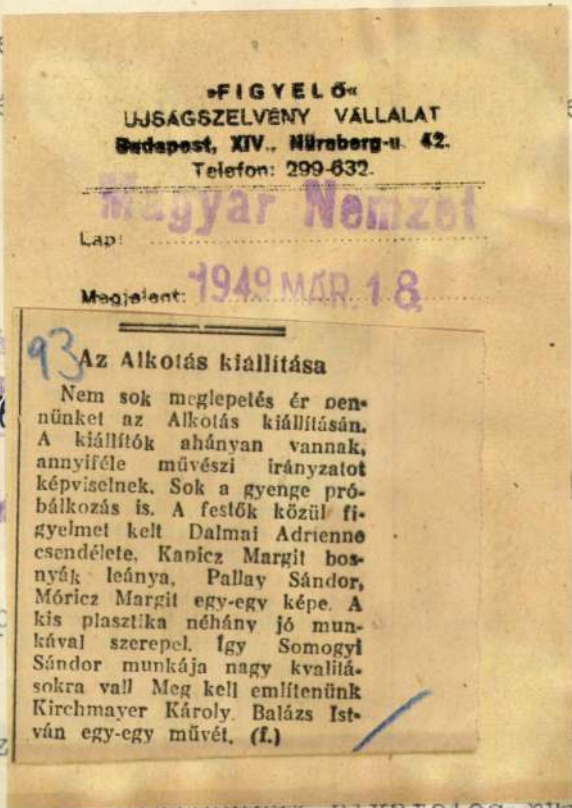

»FIGYELŐ«
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299-632.

Lap: Magyar Nemzet

Megjelent: 1949 MÁR. 18

93

Az Alkotás kiállítása

Nem sok meglepetés ér bennünket az Alkotás kiállításán. A kiállítók ahányan vannak, annyiféle művészi irányzatot képviselnek. Sok a gyenge próbálkozás is. A festők közül figyelmet kelt Dalmai Adrienne csendélete, Kapicz Margit bosnyák leánya, Pallay Sándor, Móricz Margit egy-egy képe. A kis plasztika néhány jó munkával szerepel. Így Somogyi Sándor munkája nagy kvalitásokra vall. Meg kell említenünk Kirchmayer Károly, Balázs István egy-egy művét. (f.)

A vallás- és közoktatásüg

89.841-1920. szám.

III.

A Műemlékek Orsz. Bizottságának,

Budapest.

F. évi augusztus hó 27-én 88.
a. kelt felterjesztésére tudomása
- a javasolt munkák sürgős foganat
sitása iránt való intézkedés végel
kiadom.

Budapest, 1920. szeptember hó 1

A miniszter helyett:

Dalmai Adrienne

Tovább

Egy újabb csoportkiállítás

nyílt meg a *Képzőművészek Szabadszervezetében* (Andrássy-út 69.). Hat tag mutatkozik be, akik közül azonban csak *Karsai* Lili rajzai, továbbá *Somogyi* Árpád festményei állják ki tőretlenül a próbát: a helyiségben megszokott értékbeli és mértékbeli kívánalmakat. *Szeredás* Jenő akvarellképei (folyóparti látomások) még ugyan szemérmes másodelmények. De például *Siklósi* László már nyíltan az álmükereskedelem szecessziós igényeit szolgálja ki s enyhén szólva az ilyfajta képek utcán is tömegével kaphatók. *Dalmai* Adrientől a szokványos naturalista portrékon kívül még igényesebb megoldású két kompozíciót is láthatunk. *Beck Schwartz* Elza festményei azonban már „egyértelmű állásfoglalást" jelentenek a színesfényképeszettel való konkurrencia mellett. Hiányoljuk, hogy a kiállítási meghívón szerepeltetett *T. Rédner* René kitűnő grafikusművészünk visszalépett e kiállításról. Vajjon m'ért?...

Kis Ujság
1949. jún. 5

Turista (szerő) a Dobogókő ormán.

DALMAY ADRIENNE

41.	Zene, paszt.	250.—
42.	Felhők alatt, paszt.	250.—
44.	Tudat mélyén, paszt.	250.—
45.	Égő csipkebokor, paszt.	250.—

Nemzeti Szalon 1939. márc.
Spirituális művészek
jub. kiáll.

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

1941. ÁPRILIS 26. — MÁJUS 11.

Dalmainé Károlyi

Adrienne

XII. Alsóvölgy u. 6.

MKSz 1947

Dalnai Adrienne

festő

Alkotás helye

M. Képzőművészeti Szabadszervezete. 1947 máj.

Virágok, of.

U.O. 1949-febr.-marc

Földműves, of.

Mosónő, of.

4815/eln. szám.

Mult hó 3-án 1024 s
tem a t. Bizottságot, hogy eg
ügyi miniszter urat, a Bizott
hozott urak részére a folyó é
kiállittatása iránt.

Budapest, 1911. jan

A miniszter he

Dalmay Adrienne .

1939. Spirituális Müv.szövets.kiáll.
Zene, paszt.
Felhők alatt. paszt.
Tudat mélyén, paszt.
Égő csipkebokor, paszt.

Nemzeti Szalon

Dalmai Elemérné

szül. Pozsonyban 1886 jún.
H. Rk. felsőbb leányk.
1920/21 I–II. másodéves
művésznő. Deák Ebner L.

Halomszer, méhii III. 142 – 144

Dalmai Elemérné

szul. Porsonyban 1886 jun. 4

Rk. 6 felsőbb leányisk.

1919/20 II. elsőeves művesznő

Deák Ebner L

Hrtkovczei népkdt. III. 240

Dalmai Elemérné

1919/20 II – 1929/23 I
(Valószínűleg 1922/23 I.)

Ferképrzőnyfőiskék

Th. l.

MMÉEKözl

Ceylon építészeti emlékeihez tartoznának még a hinduk által emelt templomok is, Colombóban és a többi nagyobb kikötővárosban, de ezek már a bevándorolt délindiai tamilok és nem az őslakó singalézek alkotásai, és így más lapra tartozván, ezek ismertetésétől ez alkalommal elállok.

Az elmondottakban megkisérlettem a singalézek több mint kétezer évre visszamenő időszakban alkotott műveit bemutatni. Láttuk ez életerős nemzet hatalmas fellendülését az ókorban. A megváltó vallási eszme dicsőségteljes bevonulásával emelkedtek azok a hatalmas, méreteikben óriási, koncepciójukban művészi épületek, melyek még most két ezredév után, romjaikban is ékesen beszélnek az elmult idők dicsőségéről. És láttuk a hanyatlás korszakát, melyben vallási szakadás, belviszály, külellenség a művészetek fejlődésének gátat vetett s csak itt-ott tudott az ősi tehetség érvényesülni. Végül az európaiak uralma a fel-fel csillámló művészi életnek is véget vetett.

Noha tőlünk nagyon távol van, is, Ceylon építészetének fejlődését, épen reánk nézve fontosnak tartom. Fontosnak tartom, mert az ősi indiai buddhista művészetből fakadt, épp úgy mint a japáni művészet a kínaiból. Abból a bnddhista művészetből, mely a hinduval, tehát az őt megelőző és túlélő művészettel az idők folyamán összeforrt.

Ebből a termékeny talajból sarjadzottak az izlam művészet azon virágai, melyeket India északi részein csodálhatunk meg. Ezen indiai műemlékek formanyelvükben, ornamentikájukban, polychromiájukban, egyszóval egész belső lényükben rokonok a mi nemzeti építészeti törekvéseinkkel, illetőleg azokkal, melyekkel a magyar nemzeti építészeti irányt megalkotni megkisérlették.

Fontosnak tartom térben és időben legmesszebb visszanyúló elemeit megismerni annak, amit utánzásra, követésre méltónak tartunk.

Röviden, iparkodjunk megismerni az őseredetet, a fejlődés minden stádiumát, a vele járó külső körülményekkel együtt, mert így és csak így, beható művészettörténeti tanulmányok útján biztosíthatjuk magunknak azt a *tudást*, mely kell hogy párosuljon a nemzeti művészi inspirációval, invencióval, ha valóban el akarjuk érni a kitűzött fennkölt célt vagy legalább annak megközelítését, a magyar nemzeti építészeti stilus kialakulását.

Végül még felemlítem, hogy a jelen cikkelyemben bemutatott építészeti rajzokat, a helyszínen végzett felméréseim és műszaki felvételeim alapján készítettem.

A magyar tengerészet és a fiumei kikötő.

Gonda Béla-tól.[1])

Magyarországnak a tengerrel való összeköttetése sok százados multra tekinthet vissza s a magyar tengermellék birtoklása nemzeti létünk legdicsőbb korszakával van egybeforrva.

A világhatalomra való törekvés már Árpádházbeli nemzeti királyainkban megérlelte a meggyőződést, hogy a magyar birodalmat ki kell terjeszteni a tengerig s a magyar nemzeti hegemoniát ki kell vinni a tengerre, mert csak az az ország lehet igazán hatalmas és gazdaságilag független, melynek tengere van. Ez vezette már *Szent László* királyunkat a dalmát tengerpartra, a ki megszerezvén Chrobatiát, a horvát királyok egykori székhelyén Biogradban (a mai Zara-Vecchiában, melyet a magyarok annak idején Tenger-Fejérvárnak is neveztek) felállítá a magyar tengermelléki kormányzóságot.

Kálmán király — miután Horvátország megszerzését befejezte — közvetetlen a keresztes hadak átvonulása után hozzáfogott a dalmát tengerpart és a szigetek megszállásához; 1102-ben elfoglalta Zárát, majd Spalatót, Traut; Veglia és Osero 1105-ben szintén magyar uralom alá jutott, csakhamar Arbe is meghódolt s Kálmán Biogradban az „urbs regia"-ban Horvátország és Dalmácia királyává koronáztatta magát.

A dalmát városok és várak, köztük Tersact is — melynek oltalma alatt keletkezett túl a Fiumára vizén — Szent-Vid városa, a mai Fiume — szivesen hódoltak meg a magyar királynak, mert tapasztalásból tudták, hogy a velencei köztársaság uralma, az egész kereskedelmet, de különösen a tengeri forgalmat centralizálni sőt monopolizálni törekvő erőszakos politikája gazdasági tekintetben támadja meg a hajózásra utalt nép lételének alapját s a kivívott kereskedelmi kiváltságokat mind maga aknázza ki.

A velencei uralomból tehát a dalmatáknak vajmi kevés hasznuk volt, míg a magyarok uralma alatt kereskedelmüket kiterjeszthették Magyarország belsejébe is. Kálmán király ugyanis nemcsak szabadságlevelekkel biztosította a dalmát városok autonomiáját, de megengedte, hogy az egész magyar birodalomban szabadon kereskedjenek tengeren és szárazon egyaránt; adót nem fizettek s csupán a kikötő forgalmából befolyó jövedelmen osztoztak a magyar királyi kincstárral, közös érdekük volt tehát, hogy a tengeri forgalom emelésére egyesült erővel törekedjenek.

Róbert Károly és *I. Lajos* korában hazánk politikailag szoros kapcsolatba jutott Olaszországgal, aminek természetes következménye volt az élénkebb kereskedelmi forgalom. A magyar-velencei összeköttetésre nézve *Károly* már 1318-ban intézkedik rendelvén, hogy száz márkát érő árútól $1^1/_2$ márkát ($1{\cdot}5\%$) vámot kell fizetni. Az összeköttetés Levante-árúk tekintetében folyvást igen élénk volt hazánk s Velence közt s azok a harcok, melyek Dalmácia birtokáért vívattak, a magyar királynak, mint a tenger egyik birtokosának harcai voltak az azon való szabad kereskedés jogáért. S éppen ennek tulajdonítható az a szinte fanatikus szívósság, melynél fogva Velence nem nyugodott bele a dalmát tengerpart s a szigetek elvesztésébe s a következő két század alatt váltakozó szerencsével harcolt a magyarokkal Dalmácia birtokáért, mígnem többszöri háboruskodás után *Nagy Lajos* királyunk 1358 február 18-án Zárában békét kötött Velencével. Ebben a békeokmányban Velence a magyar király javára lemond egész Dalmáciáról, azaz a Quarnero-öböl közepétől Durazzo határáig minden általa bírt erősségről, szigetről, területről, kikötőről, valamint minden jogáról, melyekkel ezekre bírt vagy bírni vélt, nevezet szerint: Nona, Zara, Scardona, Sebenico, Trau, Spalato, Ragusa városokról, valamint Osero, Cherso, Veglia, Arbe, Pago, Brazza, Lesina és Curzola szigetekről, minden

[1]) (Kivonatosan felolvasta a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet f. é. január hó 13-án tartott egyetemes szakülésén.)

hozzávalókkal együtt, lemond továbbá Dalmát- és Horvátországok cimeiről, melyeket addig a dogék használtak s lemond minden jogorvoslatról, hogy e tartományokat valaha visszaszerezze.

Velence azonban nem azért kötötte a békét, hogy azt meg is tartsa, a megpecsételt békeokmány mellett nem tudott belenyugodni Dalmácia teljes elvesztésébe, melylyel természetesen együttjárt a velencei öbölben (a mai Adrián) gyakorolt tengeri egyeduralmának megtörése. Többször megpróbálkozott ezért részint kerülő útakon, részint nyilt támadással, hogy uralmát Dalmáciára vagy annak legalább egyes részeire újból kiterjeszsze. Mindeme törekvései azonban megtörtek egyrészt a dalmát városoknak a magyar koronához tanusított ragaszkodásán, másrészt a magyar hadak győzedelmes ellentállásán s Velence újabb háboruk után kénytelen volt 1381 augusztus 24-én Turinban ismét békét kötni Magyarországgal. Ez a békekötés a *mare liberum* elvének győzelmét jelenti a *mare clausum* fölött, s ebben az elvben kell keresnünk a magyar Anjou-ház kereskedelmi politikájának a kulcsát. Ebben a békeokmányban mindenekelőtt megerősítették a zárai béke határozatait, kimondták továbbá, hogy a dalmatáknak szabad 35,000 arany erejéig magyar árukat Velence területére bevinni, ott akárkinek eladni és 20-szor annyit kivinni; a dalmaták Velencének sem vámot, sem másnemű illetéket nem tartoznak fizetni, Zenggben Velence konzult és zászlót tarthat, a meddig ez a magyar királynak és a zenggi grófnak tetszik.

Nagy Lajos halála után azonban Velence újból megindítá aknamunkáját a dalmát tengermellék visszaszerzésére s a belvillongások és mind nagyobb erővel fellépő török támadások által meggyöngített Magyarország nem volt képes megvédeni dalmát birtokait s 1420 közepén Dalmácia legnagyobb része, 1432-ben pedig csaknem az egész dalmát tengerpart Raguza kivételével Velence uralma alá került, ez azonban önállóságát továbbra is megtartotta, s egész a XV. század végéig szívósan ragaszkodott Magyarországhoz, Mátyás király halálára 1490 április 13-án gyászünnepélyt is rendezett.

Raguzán kívül csupán a Quarnero felső részén elnyuló tengermellék s néhány sziget maradt még egyideig a magyar korona alatt abból az országból, melynek birtokáért századokon át annyi magyar ontotta vérét s amely maga is szeretettel ragaszkodott az autonomiáját és érdekeit minden irányban respektáló magyar uralomhoz.

Mátyás király a tengermellék birtoklásának nagy jelentőségét belátva 1478-ban tervbe vette ugyan, hogy Dalmáciának azt a részét, melyet Velence a magyar koronától elszakított, vissza szerezze, de tervét nem valósíthatta meg. Majd Bécs megvívása után azzal a gondolattal foglalkozott, hogy a császár uralma alatt álló Trieszt és Fiume városokat hatalmába ejti, mihez Velence támogatását kérte, de tagadó választ kapván, kénytelen volt ettől a tervétől is elállani s Magyarország, mely némi megszakításokkal 1105-től 1432-ig, 327 éven át bírta Dalmáciát a hozzátartozó szigetekkel, hosszú időre meg lőn fosztva a magyar szent koronának e kiváló, de sajnosan még ma is csak közjogi és nem tényleges tartozékától.

A tengermelléknek azok a részei azonban, melyek már a XIII. század óta Frangepán-féle birtokok voltak, u. m. Tersact, Buccari stb. Zenggel és némely adriai szigetekkel együtt később is magyar uralom alatt állottak. Tanuskodnak erről régi törvénykönyveink, melyekben nem egy gravament találunk, mely e tárgyu sérelmek orvoslását kéri. Igy az 1596. évi VII. decretum 32-dik cikkében az ország rendei kérik Ő Felségét, hogy azt meg ne engedje, hogy gróf Zrinyi György urat dalmáciai birtokaiban (Grobnik, Bakar és Arelin) és azoknak kikötőiben a kereskedésben megháborítsák, sőt annak a lerakóhelyét kegyelmesen oltalmazza.

Utalhatunk továbbá az 1635:36; az 1647:50; az 1659:85. t.-c.-ekre, melyek a „partes mantimae“ elnevezés alatt különböztetik meg a tengermelléki részeket Horvátországtól. Hivatkozhatunk különösen az 1681: 71. gravamenre, mely a fiskus kezére került Frangepánféle uradalmaknak, „a *tengermellékieknek* úgy mint a horvátoknak“, a magyar koronától való elszakítása ellen tiltakozik. Ugyancsak felemlíthetjük az 1741. évi I. decretum 56-dik cikkelyét, mely szerint a Zengg sz. kir. város követeinek a magyar országgyűlésre s a Dalmát-Horvát-Slavon országok gyűléseire küldésük akadályoztatása ügyében határozzák, hogy az említett város Magyarország hajdan dicsőült királyaitól neki engedett és itt megerősített összes jogaival, szabadságával és kiváltságaival mindenkor szabadon és minden akadály nélkül éljen és azokban Magyaroszág többi szab. kir. városainak módjára megtartassék.

Ezek a szórványos jelenségek azonban csak szerény maradványait jelzik annak a dicső uralomnak, mely Tersactól Durazzóig birtokolta egykor a magyarrá lett dalmát tengermelléket,.

Közel 350 esztendőnek kellett elmulnia, míg a magyar uralom ismét erősebben megvethette lábát az Adrián.

Mária Terézia királynőnk nagyszellemű fiát *Józsefet*, ugyanis a birodalomban tett utazásai és tapasztalatai s az ország gazdasági fejlődésének előmozdítására irányuló gondoskodása reá vezette arra a gondolatra, hogy a magyar termékeknek minden idegen befolyástól független útat kell nyitni a tengerhez, amivel közvetetlen a magyar gazdasági és ipari termelés számára lehet új piacokat szerezni s közvetve a királyi jövedelmeket is szaporitani. Az ő javaslatai indították a nagy királynőt arra a reánk nézve oly messzeható jelentőségü elhatározásra, melylyel Fiumét 1776-ban Magyarországhoz csatolta, kimondván, hogy Trieszt és Fiume közt kereskedési kedvezmények tekintetében semmiféle különbség ne legyen. Fiume ezzel teljesen önálló kereskedelmi kikötő-várossá lett s amidőn a város első kormányzójául kinevezett *Majláth* József kir. biztos 1776 október 21-én báró Riccitől, a trieszti intendenza képviselőjétől, Magyarország nevében a várost átvette, ennek lakosai nagy elragadtatással üdvözölték a királynő kiküldöttjét, aki nekik a magyar polgárság jogával a szabadságot is hozta.

Majláth Fiume közjogi helyzetének megállapításánál — tekintettel a horvátok részéről ez irányban támadható érzékenységre, mint nagy történetírónk Szalay László mondja — a kiméletnek, de egyszersmind az összeforrasztásnak elvét Horvátország irányában is akarván alkalmazni, a kerület szervezésekor nem vonakodott Fiumét Horvátországgal is némi kapcsolatba hozni s a végből, hogy a Fiume és Károlyváros közötti főúton a magyar kereskedés rövidségére más közigazgatási testületek ne tehessenek akadályokat, ezen útnak mind Zágráb megyéhez, mind a károlyvárosi határőrvidéki parancsnoksághoz tartozott részeiből s az ezeket környező területekből külön vármegye alakítását javasolta Szörény megye elnevezéssel, melynek főispánja mindig a fiumei kormányzó legyen. Mária Terézia helyben hagyván Majláthnak mind erre, mind a fiumei kormányzó hatáskörére s a tengermellék igazgatására vonatkozó javas-

latait, őt fiumei kormányzóvá s Szörény megye főispánjává kinevezte s ebbeli legfelsőbb elhatározását a horvát kir. helytartó tanácscsal tudató 1776 okt. 2-án kelt leiratában Buccari, Buccarica és Portoré kikötővárosok a katonai határőrvidékhez tartozóknak jelentetnek ki s a károlyvárosi katonai parancsnokság alá helyeztetnek. Azonban Majláth előterjesztésére az 1777 szeptember 5-én kelt udvari rendelettel Novival együtt kivétettek a katonai hatóság alól s mind ezek, mind a Karolina-útat környező egész terület az úgynevezett Districtus Commericialis a fiumei kormányzó s a m. kir. udvari kamara hatásköre alá helyeztettek. Ez a hivatkozva régi önállására s utalva arra, hogy egyedül csak a magyar nemzet keltheti új életre kereskedelmi jólétét, kérte, hogy mint külön autonom terület Horvátországtól teljesen elkülönítve csatoltassék Magyarországhoz és sok százados önkormányzata állíttassék vissza.

Mária Terézia királynő azon eredeti intenciójától vezettetve, hogy Fiumét közvetlenül Magyarország tengeri kereskedelmének gócpontjává tegye s kegyesen méltatva Fiume városának kifejezett óhajtását: 1779 április 23-án kelt oklevelével Fiumét a Szörénymegyéhez s átalában Horvátországhoz való, különben is csak megkisérelt, de tényleg nem foganatosított viszonyból

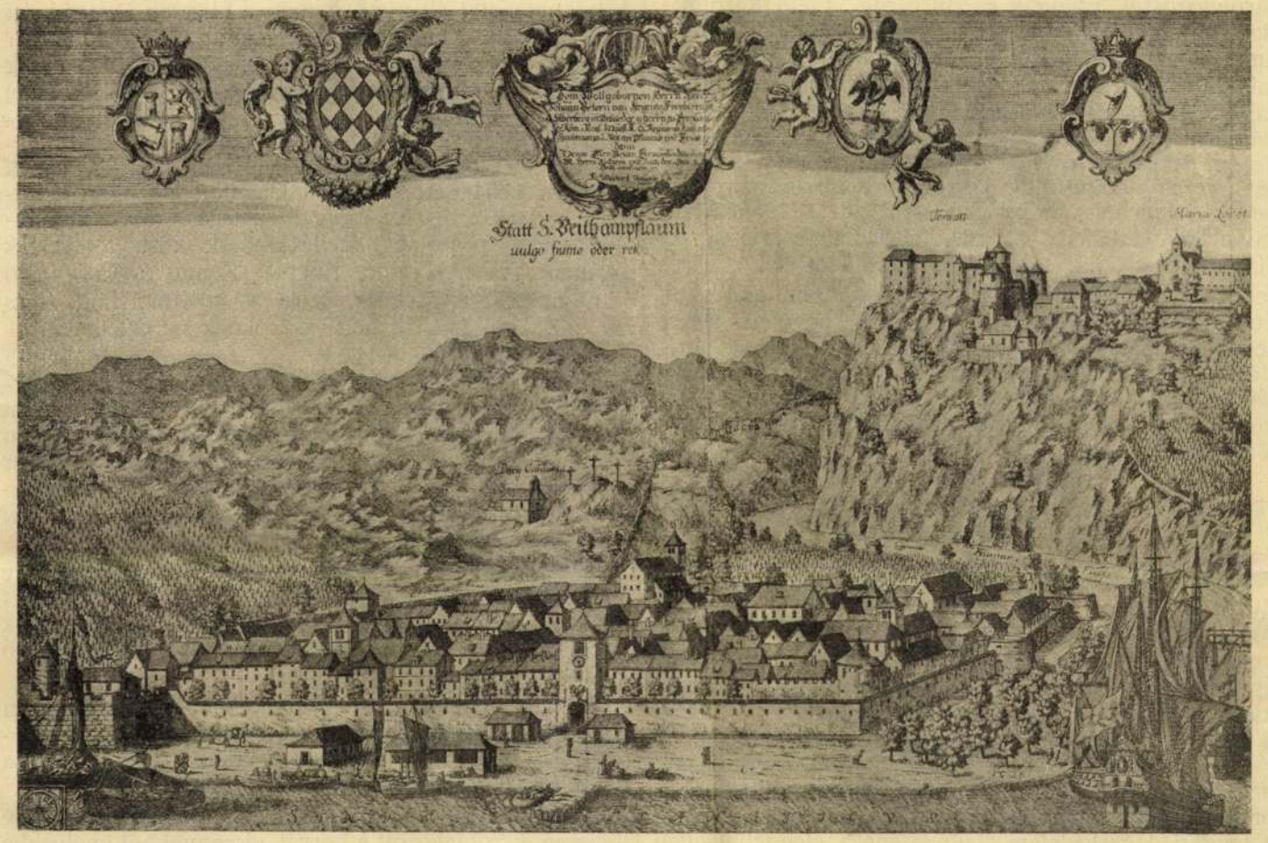

1. ábra. Fiume 1650-ben.

kerület kapcsolatban az úgynevezett Districtus Comitatensissel, mely a tengeri, a kulpai és a brodi járásból állott, alkotta az ujonnan alkotott Szörény vármegyét, melynek székhelyévé az 1777 szeptember 5-én kelt leirattal sz. kir. várossá emelt Károlyvárost tették.

A magyar tengeri kereskedelem érdekében ekként szervezett fiumei kerület és Szörény vármegye együttesen, majd később csupán a fiumei, a buccarii (úgynevezett Districtus Commercialis) és a vinodali (u. n. Districtus Cameralis) kerületek, Fiume, az 1778 március 5-én szabad tengerparti várossá nyilvánított Buccari, Portoré és Novi kikötőkkel képezték az úgynevezett magyar tengermelléket (Littorale Hungaricum) míg Zengg és Carlopago a horvát katonai határőrvidékhez voltak csatolva.

A királynőnek ezzel az intézkedésével sem a horvátok, sem a fiumeiek nem voltak megelégedve.

A horvát tartománygyülés ismételten tiltakozott az új szervezés ellen s ezenfelül Szörénymegye a fiumei kerület jogkörébe akarván avatkozni, Fiume városa kivonta s ezen bizonytalan helyzetéből kiemelvén, világos szavakkal elismeri a magyar koronának ősi jogát Fiuméra és szabatosan kimondja, hogy Fiume város és kerülete nem a horvát földhöz, hanem mint a magyar szent koronához csatolt külön test (separatum sacrae regni Hungariae coronae adnexum corpus) Magyarországhoz tartozik.

Hogy Mária Terézia királynőnek a magyar kiviteli kereskedelem szempontjából már az akkori viszonyok közt is oly nagy horderejű ezen intézkedését kellőleg méltathassuk, rövid vonásokban utalni kívánunk azon nagyszabású, céltudatos intézkedésekre, melyekkel Mária Terézia atyja VI. Károly császár (mint magyar király e néven a III-dik) a tengeri kereskedelmet megalapítani igyekezett.

Károly a tengeri hajózás nagy jelentőségét a Spanyolországban általa vezetett háború alatt ismerte fel. Hosszabb ideig és több ízben tartózkodván Barcelonában, az ott látottak meggyőzték őt a tengeri kereskedelem nagy hasznáról s megérlelték benne az eszmét,

hogy a tengeri hajózást a német örökös tartományokban is megfelelő alapvető intézkedésekkel szervezni és fejleszteni fogja. Már 1716-ban felszólította a tengerparti hatóságokat és érdekelteket, hogy a tengeri hajózás érdekében kiadandó szabályokra javaslatokat tegyenek. 1717 junius 2-án kibocsátotta azon nagyjelentőségű pátensét, melylyel biztosította az Adrián a hajózás szabadságát, minek rendelkezéseit Velence is ellenmondás nélkül tűrte. De Károly ezzel nem elégedett meg, hanem igyekezett a tengeri kereskedelemnek és hajózásnak széleskörű intézkedésekkel lendületet adni. Rendezte a kereskedelmi törvénykezést, előmozdította külföldi ügyes kereskedők betelepülését, megépíttette a Károlyvárostól Fiuméig és Buccariig vezető Karolina-útat stb. Az 1718 julius 27-én III. Achmed török szultánnal kötött passarowici békeokmányban Törökországgal külön kereskedelmi szerződést kötött, melyben a hajózás szabadsága is biztosíttatott. Ennek kapcsán 1719 március 15-én kibocsátott pátensében biztosította a tengeri kereskedelem szabadságát, intézkedett a kikötőkhöz vezető szárazföldi közlekedés biztosságairól, a kereskedelmi- és váltóbiráskodásról. Az 1719 március 18-án kiadott pátens szabad kikötővé tette Triesztet és Fiumét s ezzel nagy lendületet adott e két kikötőváros kereskedelmi forgalmának. — Ugyanebben az évben létesítette az Orientalische Compagnie nevezetű kereskedelmi társaságot a Kelettel való tengeri kereskedés előmozdítására, egy millió tallér alaptőkével, a főrészvényes maga a császár volt és a bécsi Lotteria; a társaságnak Bécsben volt a székhelye s Triesztben a főügynöksége.

A társaság Triesztben hajógyárat is állított fel, de azt csakhamar az állam vette át haditengerészeti célokra s a kereskedelmi hajókat Fiumében és Buccariban építették.

Amíg Trieszt tengeri kereskedelmének fejlesztésére ily nagyszabású intézkedéseket tettek, Fiumében mindössze annyi történt, hogy 1724-ben elrendelték egy vesztegzár létesítését s ennek kapcsán 1730-ban megépítették a vesztegzár előtti Mandracchionak nevezett kis kikötőt, 1725 november 19-én pedig utasítást adtak a fiumei szabadkikötő berendezésére és kezelésére.

A tengeri hajózásra vonatkozó intézkedések mellett nem kerülte el Károly figyelmét a tengerpart és az ország belseje közt való közlekedés javítása sem, mely a tengeri kereskedelem fejlődésének elengedhetetlen föltétele volt. Az ő uralkodása alatt épült a róla elnevezett Karolina-út, mely Károlyvárostól Fiuméba és Buccariba vezet s Portoréval is össze van kötve a Plasseig vezető, s Susani kereskedő építette Susani-úttal.

A tengeri kikötők és a hajóépítés fejlesztése s egy hadi flotta létesítése szintén erősen foglalkoztatta Károly császárt és királyt. S amidőn e végből személyesen bejárta a tengermelléket s 1729-ben Portoréba is ellátogatott, meggyőződvén az ottani kikötő igen alkalmas fekvéséről, intézkedett annak megfelelő partfalakkal való ellátásáról s ugyanott a császári haditengerészet részére az akkori viszonyokhoz mérten, nagyszabású arzenált létesített, a ma is meglévő, kitünően épített hajósiklókkal és hajóépítő műhelyekkel, sőt a hajók javítása céljaira szolgáló száraz dokk építését is megkezdték, ami azonban abban maradt.

Károly halála után Mária Terézia gondosan ápolta tovább a tengerészetet s igen sokat tett annak fejleszlesztésére. 1745-ben egyesítette az összes kikötők igazgatását Triesztben az *Oberste Commerz Intendanz*-ba, melynek élén egy intendáns állott. Ez alá helyezték a fiumei és buccarii vice-intendásokat. Ez a szervezet 1776-ig állott fenn, amikor Mária Terézia Fiumét Magyarországhoz csatolván, ennek élére külön kormányzót állított.

A tengeri hajózás intézményes szervezése Mária Terézia alatt széles alapon folyt tovább. 1750-ben történt intézkedés a Flaggen Patent-ről melylyel a hajókat el kellett látni. Ekkor különböztették meg a hosszújáratú hajókat, (melyek kapitányainak Flaggen-Patent-tel kell bírniok) a parthajózású hajóktól, melyeknek Flaggen-Patentre nincs szükségük. Ekkor tűzték fel először az osztrák hajók a császári lobogót. 1753-ban szervezték a trieszti jezsuita kollegiumban a hajózási iskolát. 1758-ban kelt rendelettel állapították meg a Flaggen-Patent igazi jogviszonyait. Ennek kiegészítéséül az 1759 szeptember 22-én kelt leirattal hozták be a pátenssel bíró hajók részére a kötelező személyzeti jegyzéket (Musterrolle) s ekkor állapították meg, hogy osztrák hajón a legénységnek osztrák alattvalókból kell állani. 1755-ben megjelent egy külön egészségügyi szabályzat s ennek kapcsán 1764 október 17-én kiadatott a tengeri egészségi hivatalok részére szolgáló utasítás, mely különbséget tesz a fő- és mellékkikötők közt. Főkikötők gyanánt Trieszt, Fiume, Buccari, Zengg és Carlopago van megállapítva, míg azok a kikötők, hol nincs egészségügyi hivatal, holt kikötőknek neveztetnek.

Korszakalkotó intézkedés volt tengerészetünkben a *Politicum Edictum*-nak nevezett tengerészeti rendtartásnak Mária Terézia által 1774 április 25-én történt kiadása, mely főbb intézkedéseiben ma is érvényben van. Ezt a rendeletet 1804-ben hivatalosan magyar nyelven is kiadták a következő címen: *Politicum Edictum, azaz közjóra czélozó rendelések az ausztriai kereskedő hajókázás iránt.*

A Politicum Edictum teljes tengerész-rendtartás, mely az akkori viszonyokhoz mérten igen részletesen és szabatosan megállapítja az egész hajós személyzetnek szolgálati viszonyait s a hajózási szolgálatból folyó összes kötelességeit.

A nemzeti tengerészet s a tengerentúli kereskedelem nagyszabású céltudatos fejlesztésére irányuló intézkedéseknek ebben a stádiumában csatolta Mária Terézia királynőnk Fiumét Magyarországhoz.

Az 1779 április 23-án kelt oklevél kiadatásával Fiume teljesen kibontakozott a horvát viszonyokból, melyekbe az 1776. évi diploma különben is csak kisérletképpen állította be, s Magyarországnak közvetetlen kapcsolt részévé vált. Harmonikusan kiegészítette ezen nagy horderejű intézkedést II. Józsefnek 1786. március 20-án a kapcsolt részek akkori bánjához, gróf *Balassa* Ferenchez intézett azon rendelete, melylyel Szörény megye feloszlatásával az úgynevezett kereskedelmi kerületet, Fiume, Buccari és Portoré kikötőket — Mária Teréziának fentebb már hivatkozott rendeletéhez híven — *magyar tengermellék* néven a fiumei kormányzó alá helyezte, s Szörény megye másik részének, az ú. n. Districtus Comitatensisnek 3 járásából két nagyobb; *„tengeri"* és *„kulpántúli"*-nak nevezett járásokat alkotván, ezeket Zágráb megyéhez csatolta s majdnem az egész Karolina-útra való felügyelést is erre bízta.

József a tengeri kereskedelemnek Zengg felé is utat nyitni óhajtván, megépíttette *Struppi* tábornok által a Károlyvárostól Zengig vezető József-útat, mely azonban erős emelkedései miatt nagyobb terhek szállítására nem igen volt alkalmas. Ebben az időben tehát már két külön műút vezetett a magyar tengeri kikötőkhöz, melyeket kiegészített a Goszpicson át Zára felé vezető dalmát

posta-út, melyet Károlyvárossal a József-út és Fiuméval a tengerpart mentén vezető út köt össze.

A tengeri kikötőknek az ország belsejével való ilyetén szárazföldi összeköttetése azonban a tömegesebb forgalom közvetítésére nem volt megfelelő. Ez vezetett reá a vízi útnak lehetőleg a tengerpartig való kiterjesztése eszméjére. Már 1753-ban javasolta *Serbelloni* tábornok a Duna és Száva folyók összeköttetését a Vukovár és Samac közt építendő hajózható csatornával, majd II. József uralkodása alatt *J. E. Maire* francia mérnök Károlyvárostól kiindulva a Kulpa és Dobra folyók felhasználásával a Karszton át tervezett egy hajózó csatornát Fiuméig. Ezek a tervezetek azonban megvalósításra nem kerültek.

Fiume város mint *Magyarország rendszeréhez alkalmazott* statutumokkal s teljes autonomiával bíró magyar törvényhatóság már 11 éve volt Magyarországhoz csatolva, midőn 1790-ben Budán megnyilt az országgyűlés. A fiumeiek siettek kérni az országgyűlést bekebeleztetésük foganatosítására és törvényes beczikkelyeztetésére, a Karok és Rendek 1790 december 6 án Fiume bekebelezését a magyarországi kívánalmak közt Lipót királynak elő is terjesztették, de az ügy elintézése egyelőre elhalasztatott. Fiumében ezalatt nem történt egyéb, minthogy a város keleti végén a tengerbe ömlő Fiumára folyót a hídtól lefelé 160 öl hosszúságban kő-partfalakkal látták el, hogy azt a kisebb vitorláshajók kikötésére alkalmassá tegyék; a tengerészek kiképzése végett az előbb a jezsuita kollegiumban volt igen hiányos tengerészeti iskola a jezsuita szerzetnek 1773-ban bekövetkezett megszüntével szintén feloszolván, Mária Terézia külön hajózási iskolát állíttatott fel.

II. József uralkodásának (1780 - 1790) utolsó éveiben a török háboruk hátrányosan befolyásolták a tengeri hajózást; ezzel szemben azonban a campoforniai béke (1797. X/17.) és annak következményei a tengeri hajózás jelentékeny kiterjesztését vonták maguk után. Ez alkalommal ugyanis nemcsak az *istriai part*, de *Velence* és az egész velencei *Dalmácia* Cattaróval együtt osztrák uralom alá került. A dalmát hajózás ekkor igen élénk volt, 1797-ben csupán a cattarói öbölnek 264 hosszújáratú vitorlás hajója volt.

A magyar tengermelléknek nevezett Fiume, Buccari és Portoré már ekkor szintén számottevő tényezők voltak az Adrián; hajóépítőtelepeiken évenkint számos kisebb-nagyobb vitorlás épült, kereskedelmi összeköttetésük pedig az akkori viszonyokhoz mérten máris elég széleskörű volt. Egyes hajótulajdonosok mint pl. *Kovachich* buccarii hajóskapitány — a ki az odavaló hajósiskolát alapította ügyes másodrangú hajósok kiképzésére — hajóikkal nemcsak a Levantébe közlekedtek, de fölkeresték mindkét Indiát s a Középtenger határain messze túl a nagy Oceánokon is jártak. Zenggből is igen sok magyar árút szállítottak Olaszországba és a Levantéba.

A magyar tengermelléki három kikötő együttes forgalma az 1789, 1790. években a következő volt;

1789-ben	kivitel	1.251,139 frt
	behozatal	2.623,648 „
	együtt	3.874,787 frt
1790-ben	kivitel	1.785,721 „
	behozatal	2.906,500 „
	együtt	4.692,221 frt

1791-ben 8 millió forint értékű gabonát vittek ki az olasz hadsereg részére.

A tengerrel való forgalmunknak mind a természeti nehézségek, mind a kiviteli kereskedelem szervezetlensége jelentékeny akadályai voltak. Az az érdeklődés azonban, mely Fiumének Magyarországhoz való csatolása folytán a tengeri hajózás iránt országszerte feltámadt, nemcsak a hivatalos köröket serkentette a kiviteli kereskedelem előmozdítására irányuló tevékenységre, de a társadalom is megmozdult ebben az irányban s megindult e téren is a mozgalom a tengerre irányuló kereskedelem föllendítésére.

Már 1790 előtt magyar hazafiak társaságot alapítottak a magyar kereskedelem fejlesztésére, mely társaságban a legelső magyar családok vettek részt. Ez a társaság (*Kiss* József és Gábor testvérekkel az élén), mely 1793. március 27-én 25 évi szabadalmat kapott a Ferenc-csatorna építésére, a tenger felé is szándékozott megfelelő vízi- és szárazföldi útat létesíteni. E célból Vukovár és Samác között hajózható csatorna építését, a Kulpa folyónak Károlyvárostól Bródig leendő hajózhatóvá tételét s onnan Fiuméig jól járható országút építését tervezték.

A Dunát a Szávával összekötő vukovár-samáci csatorna terveit a társaság el is készíttette s el is nevezte azt *Terézia-csatornának*. 1795-ben a m. kir. udvari kancellária előterjesztésére Ő Felsége ezen terv végrehajtását engedélyezte, de új lejtmérést rendeltek el. Az előmunkálatok azonban abban maradtak, először a szerémségi pestis, azután meg a francia háború miatt. Később 1802., 1808., 1816., 1817-ben erre nézve újból javaslalokat tettek, majd 1821-ben Ő Felsége parancsára újból tárgyalás alá vették azt, de ismét eredménytelenül. A Kulpa hajózhatóvá tételét s a Bródtól Fiuméig vezető út kiépítését eleinte Kiss testvérek, később *Charpentier* őrnagy vezetése alatt tényleg nagy erővel megindították, az út Delnicéig részben el is készült, de miután több mint egy fél millió forintot elköltöttek s a Kulpa tervbe vett hajózhatóvá tétele miatt támadt aggályok folytán kiküldött bizottság a véleményadásra felkért báró *Vukassovich* altábornagy (volt zenggi határőrvidéki építési igazgató) szakvéleményéből meggyőződött arról, hogy a Kulpa folyó Károlyváron felüli részének hajózhatóvá tétele ha nem is teljesen lehetetlen, legalább is aránytalanul nagy áldozatokat kíván, ezen terv végrehajtásával felhagytak s a társaság arra határozta magát, hogy Károlyvártól a magyar tengerpartig egyenesebb és rövidebb vonalban új, 26 láb széles s egy ölnyi hosszúságban legfeljebb négy hüvelyknyi emelkedéssel bíró oly útat építtessen, melyen 4 lóval 40—50 mázsányi terhet lehessen szállítani. Az út építését Vukassovichra bizták, aki 1803-ban fogott a nagy munkához s 1809-ig — a midőn Wagramnál a csatában megsebeztetvén hősi halált halt — csaknem teljesen befejezte. A társaság az általa ekként Károlyvártól a magyar kikötőkig, jelesül Fiuméig, Buccariig és Portoréig építendő útvonalra, mely később az akkori királynéról Lujza-útnak neveztetett s amely összesen 70,741 öl vagyis 17½ mérföld hosszú, 1897 február 27-én királyi szabadalmat nyert, mely szerint nevezett útat minden mellékágaival együtt 50 évig tulajdonjoggal bírhatja a kir. szabadalomlevélben körülírt feltételek alatt. Ezen szabadalomleveleken felül a Lujza-úti társaság 1810-ben az akkori francia, 1820 február 14-én az osztrák kormánytól újabb szabadalomlevelet kapott, mely szerint a kérdéses útat 1820. február 14-től számítandó 50 évig birandja mint tulajdonát.[1])

[1]) A Lujza-útat 1877 november 26-án váltotta meg az állam 325,000 forintért (1879. XVII. t.-c.).

Az osztrákok a Lujza-út építése által a magyarországi forgalomnak Fiume felé irányításában veszélyeztetve látván Trieszt érdekeit, sürgették, hogy a Lujza-útból kiágazólag Laibachon át Triesztbe építsenek hasonló útat, de ez a nagy költségek miatt abban maradt.

A Lujza-út ugyan jelentékenyen megkönnyítette a Fiuméval való közlekedést, a forgalom lebonyolítása mégis oly körülményes és költséges volt, hogy nagyobb lendületet nem igen vehetett. A Fiuméba rendelt árúnak ugyanis a következő procedurán kellett keresztül mennie:

1. Szállítás a Dunán és a Száván Sziszekig;
2. Sziszeken átrakodás kisebb Kulpa-hajókba (mázsánként 15 kr.).
3. Sziszekről Károlyvárosba a Kulpán (kis víznél Szrediskó és Dogojnál külön vontatási költség).
4. Károlyvárosban kirakodás, raktárba szállítás, onnan kocsikra rakodás (városi illeték fize ése).
5. Károlyvárostól Fiuméba kocsin (fuvardíj és útvám, ami mérőnként 30—40 krt, sőt 1830—35-ben 1 frtot (60 krt) tett).
6. Fiuméban raktárba rakás, onnan kis hajóra szállítás, azzal a nagy hajóba (mert a sekély víz miatt a nagy hajó nem állhatott a parthoz, sem a Fiumárába).

Amíg az országnak Fiuméval leendő összeköttetése és kereskedelmi forgalma érdekében mind a közkormányzat, mind a társadalom, illetőleg a kereskedői körök részéről több irányú üdvös intézkedés indult meg: az országos Rendek sem szüntek meg sürgetni Fiume bekebelezésének törvény útján leendő szentesítését s az 1802. évi diétán legcélszerűbbnek találták a rendek Fiume ügyét a magyar kereskedés felsegítésére irányzott terjedelmes javaslatukkal juttatni a korona elébe, de a bekebel zés most is e'maradt. Sőt nem sikerült 1805-ben sem, de ekkor mégis megigérte I. Ferenc, hogy Mária Terézia adományozását respektálni fogja. 1807-ben az országos Rendek, hivatkozással 1802. évi felterjesztésükre, megujították kivánalmukat, hogy az 1779. évi diploma, mely Fiume városát és kikötőjét Magyarországhoz kapcsolja, becikkelyeztessék.

A Rendek kivánsága végre oly sok évi huza-vona után teljesült s az 1807. évi IV. törvénycikkely kimondotta: *Hogy az ország Karainak és Rendeinek lángoló vágya további halasztást ne szenvedjen, Ő Szent Felségének jóváhagyásával Fiume város és kikötője, melyet Mária Terézia felséges császárné és királynő külön oklevelével már az országba bekebelezett, a jelen törvénycikkely által az országhoz tartozónak nyilvánittatik. Egyszersmind pedig a fiumei kormányzónak az országgyűlés főrendi tábláján, Fiume város követeinek a Karok és Rendek tábláján megilletö ülés- és szavazatjog adatik.*

Ugyanez évi 27. t.-c.-el Buccari város követeinek is megadatott az országgyűlésen az ülés- és szavazatjog.

Amíg Fiuménak Magyarországhoz történt kapcsolására vonatkozó törvényhozási tárgyalások folyamatban voltak, a város ismételten ki volt téve a franciák támadásának, akik 1797-ben, majd 1807-ben — éppen amikor a bekebelezés törvényileg szentesíttetett — megszállták a várost s nemsokára reá a pozsonyi békekötés folytán 1809-ben Fiume s az egész magyar tengermellék, valamint Zengg és Carlopago is francia uralom alá jutván, az illyr királyságba kebeleztetett s a laibachi kormányzóság alá került és így is maradt egész 1813-ig. Napoleon azonnal felismerte Fiume kedvező fekvését és kereskedelmi jelentőségét s az volt a terve, hogy ha az általa alapított illyr királyság tartósan megszilárdul, nem Triesztet, hanem Fiumét fogja nagy kereskedelmi emporiummá fejleszteni. A francia uralom nagyon megbénította Fiume forgalmát, mert hátvidékének, t. i. Magyarországnak már nem képezhette oly kiviteli piacát, mint előbb s bár a napoleoni kormány mind a tengeri hajózás, mind a kereskedelem intézményes szervezését a francia Code de Commerce alapján azonnal megindította, a háború okozta veszteségek és bizonytalan helyzet, valamint az ország belsejétől való elszakadás teljesen megbénították a fiumei kereskedelmet és hajózást. De sőt a négy éves francia uralom csak újabb borzalmakat hozott a városra. 1813-ban ugyanis az osztrák hadsereggel egyesült angolok szállták meg a franciák birtokában levő várost, a kikötőben levő hajókat felégették s *Nugent* osztrák tábornok 1813. aug. 26-án a franciáktól visszafoglalta Fiumét. Ezzel azonban Fiume sorsa csak újabb bizonytalanságba jutott, mert nem respektálva Magyarországhoz törvényileg történt csatolását, 1815-ben, amidőn az adriai tartományok s az egész velencei tengermellék visszakerült az osztrák uralom alá, Fiumét is az osztrák birodalomhoz kapcsolták.

A tengerészeti igazgatást az egész birodalomban egységesen újra szervezték s a tengerészeti ügyeket legfelsőbb fokban az udvari kamarához osztották be, míg az egyes tengermelléki tartományokban az a tartományi kormányzóság alá került. A kormányzósági székhelyek Trieszt, Velence, Fiume és Zára voltak, míg a horvát katonai határőrvidéki tengerpartot a zágrábi General-Commando igazgatása alá helyezték. A francia okkupáció előtti törvényeket és rendeleteket újból életbe léptették, de az 1808. évi francia Code de Commerce kisegítő érvényét megtartotta.

A központi tengeri egészségügyi hatóságot Trieszt-ben állították fel s ez alá rendeltettek a velencei, fiumei és zárai egészségi hivatalok. Mindjárt a visszacsatolás első évében az 1814 okt. 24-én kelt rendelettel életbe léptették a hajólajstromot s a tartományi kormányzóságok lajstromozási igazgatóságánál, tehát Fiuméban is, megnyitották a hajólevéllel (Flaggen-Patent) bíró hajók lajstromát.

Fiuménak az osztrák birodalomba való ezen törvénytelen bekebelezése azonban Magyarországon jogos felháborodást keltvén, Ferenc császár 1822 junius 1-én Fiumét visszahelyezte régi jogaiba, mely visszakebelezést sok huza-vona után az 1827. évi 13. törvénycikkelylyel szentesítettek.

Miután az országnak — így szól az idézett t.-c. — *Száván túli, úgyszintén tengerparti, másként magyar tengermelléknek (Littoralis Hungarici) nevezett részeit, melyek az 1809-ben végződött háború által elszakasztattak, majdan szerencsés visszaszereztetésük után Ő Szent Felsége az ország szent koronájához visszacsatolta és azon állapotba, melyben az 1809. évi elszakadás előtt valának, visszahelyezte: a Karok és Rendek ezen visszacsatolást a késő utókor emlékezetére törvénybe iktatni határozták.*

A törvény ezen rendelkezése következtében tehát nemcsak Fiumét, hanem az egész ú. n. *magyar tengermelléket*, mely a fiumei, buccarii és vinodali kerületekből állt s Fiume, Buccari, Portoré és Novi kikötőket foglalta magában, visszacsatolták Magyarországhoz.

Amint Fiume 1822 végén újból magyar uralom alá került, a gróf *Majláth* György rövid idei kormányzása után 1823-ban kormányzóvá lett *Ürményi* József nagy erélylyel felkarolta a kikötőváros ügyeit s

addig is, míg a hajózási érdekeltek által kivánt kellően védett, elegendő mélységű s megfelelő rakodópartokkal és molóval ellátandó kikötő létesítése iránt a kezdeményező lépések illetékes helyen megtehetők lettek volna, a Fiumárának eliszapolódott torkolati szakaszát 1825-ben 55 öl hosszúságban átvágták s a még 1782 előtt épített rakodópart folytatásában a jobbparton 84 öl hosszú cölöpfalat, a balparton kőszekrényalakú gátat építettek 1825-ben 55 öl, 1826/7-ben további 40 öl hosszúságban, a jobbparton a csatorna kitorkolását 24 öl hosszúságban faragott kőfallal látták el, majd a későbbi években a baloldalon 100 öl hosszú hullámgátat építettek, hogy egyrészt a Fiumára kikötőt s annak különösen a bejáratát a hajók részére biztosabbá tegyék, másrészt a hullámoknak a csatornába való behatolását s ezzel a hordalék visszatorlódását megakadályozzák. Ezen építkezések által a Fiumara-kikötő a 6 lábnál nem mélyebb merülésű hajók részére kellő rakodóhelyet nyujtott; a mélyebben merülő hajók ellenben a Fiumára és Fiume előtti nyilt réven voltak kénytelenek horgonyozni illetőleg magukat bójához kötni s az árúk ki- és berakodását kisebb hajók, ú. n. Baranza-k segélyével végezni, melyeket a nagyobb hajók többnyire magukkal vittek a fedélzeten. Ugyanez időben megtették a kezdő intézkedéseket a Martinchizzai öbölben — melyet szükségbeli vesztegzárnak már évekkel előbb használtak — rendszeres állandó vesztegzári kikötő létesítésére.

József nádor a magyar tengermellékre s különösen a fiumei kikötőre is kiterjeszté érdeklődését, minek következtében az akkori országos építési főigazgató *Rauchmüller von Ehrenstein* 1829-ben megbízta a tengeri kereskedelem céljaira szolgáló vízi és szárazföldi utak és tengeri kikötők, azok műszaki berendezésének és közgazdasági helyzetének beható helyszíni tanulmányozásával.

Az orsz. építési főigazgató a nádornak ajánlott igen részletes és alapos jelentésében érdekes és ma is sok tekintetben jelentőségteljes képét adja a magyar tengermellék és különösen Fiume helyzetének, tengerészetünk és tengeri árúforgalmunk akkori állapotának.

Mindeneklőtt egész határozottsággal megállapíthatjuk ebből a jelentésből s a hozzá csatolt hiteles térképekből, hogy

1. *A magyar tengermellék* magában foglalta akkor a fiumei, buccarii és vinodali kerületeket s az ezen kerületekben fekvő Fiume, Buccari, Portoré és Novi kikötőket;

2, *Fiume* városa területe kiterjedt a Fiumárán illetőleg annak forrásán túl a Porta Hungaricáig s innen a Lujza-út baloldalán haladva, majd abból a hegy oldalán elágazva csaknem azon egész területre, melyen ma, az idők folyamán külön községgé fejlődött Susak fekszik.

A fiumei kikötő akkor két részből állt (2. ábra), ú. m. az I. osztályú hajók részére a Fiumára előtti védetlen nyilt révből s a kisebb, különösen 3-ad osztályú hajók részére szolgáló Fiumára-csatornából. Tulajdonképpeni kikötő tehát akkor még nem volt Fiuméban s e tekintetben Buccari és Portoré sokkal előnyösebb helyzetben volt, mert azoknak védett kikötőjük volt megfelelően kiépített rakodópartokkal. Ezzel szemben Fiuméban a III. Károly által 1730-ban épített Mandracchio nevü kis kikötőn kívül, mely az idők folyamán pusztulásnak indult s amelyet csekély vízmélysége miatt csak kisebb hajók kerestek fel szükségből leginkább Siroccoban, csupán egyes kisebb köz- és magánjellegű molók, illetőleg a tengerbe benyúló töltések voltak, melyek mellett kisebb hajók kiköthettek. Ilyen volt a Fiumá-

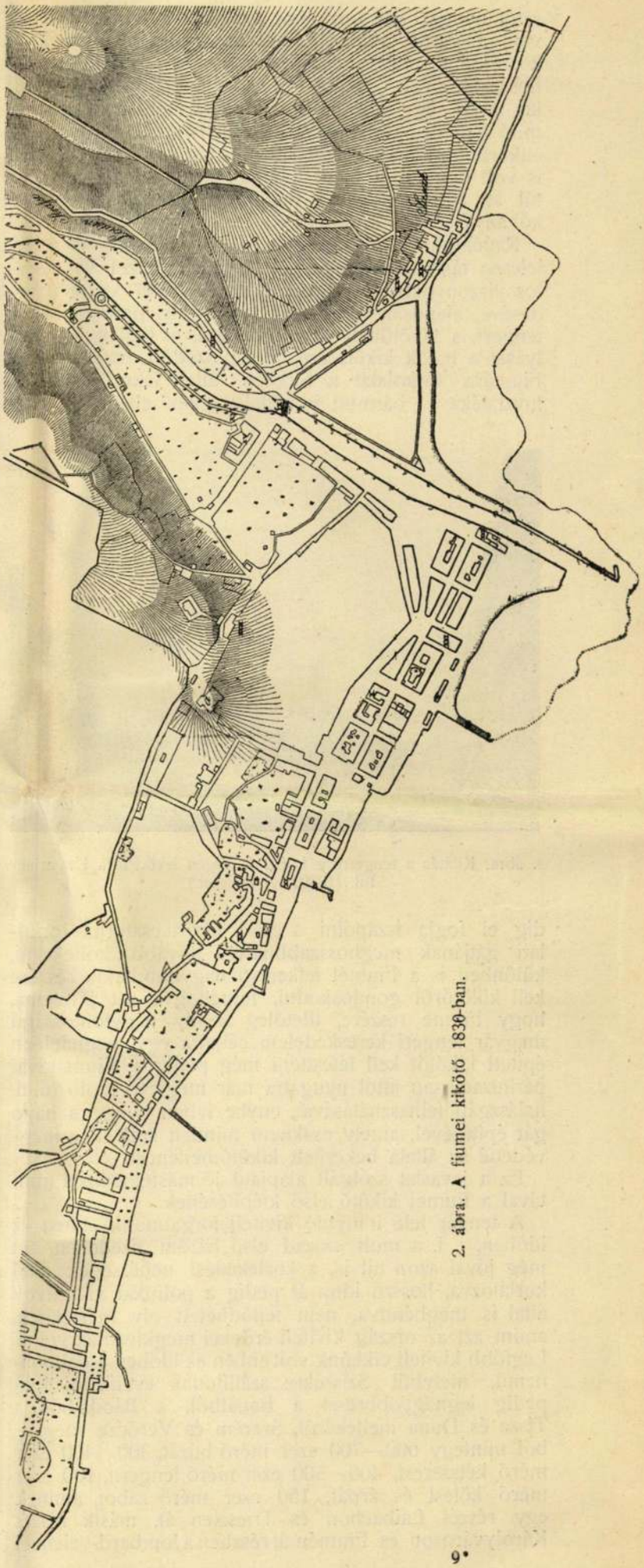

2. ábra. A fiumei kikötő 1830-ban.

rától nyugat felé (ott ahol a mai ú. n. keleti rakpart van) a városi alapból 1848-ban molo alakban épült kőszekrény, melyet 1826-ban a só-alap költségén meghosszabbítottak, továbbá a kormányzói palota előtti kis molo, egy hosszabb cölöpgát, majd a cukorfinomító (jelenleg dohánygyár) előtti faragott kő-molo, (a cukorfinomítónak a mostani pályaudvari terület végén is volt egy kőből épült molója), végül a Mandracchion túl az Adamich-család tulajdonát képező molószerű kőhányás (3. és 4. ábra).

Rauchmüllert a kormányzó igen behatóan és részletesen tájékoztatta a fiumei hajózási s ezzel kapcsolatos viszonyokról s miután több szakértő közreműködésével alaposan megvizsgálta a fiumei part mentén a tengert, a kikötőhelyeket, a széljárás és hullámzás befolyását a hajók kikötésére, meggyőződött arról, hogy a Fiumára torkolatát a Sirocco által feltorlaszolt víz hordaléka — bármint is védekezzenek ellene — min-

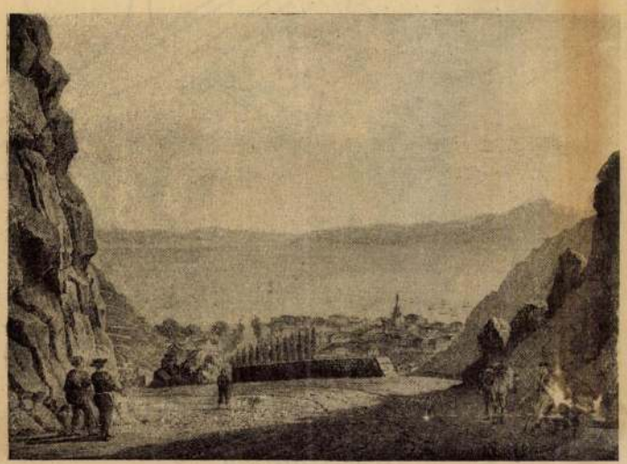

3. ábra. Kilátás a tengerre a Lujza út végén levő Porta Ungaricától. (1830. évi metszet.)

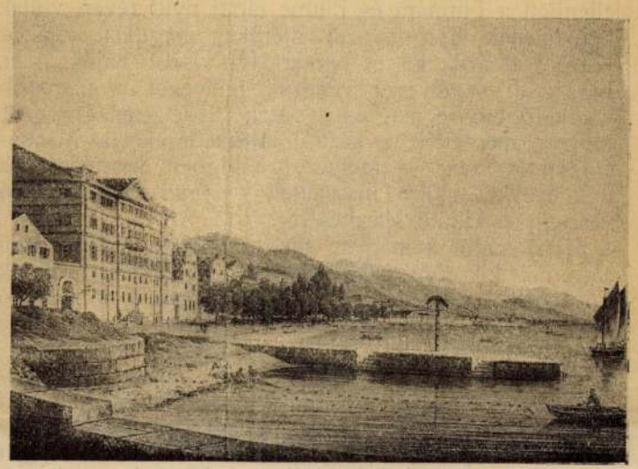

4. ábra. Fiumei partrészlet a cukorgyár előtti mólóval. (1830. évi metszet után.)

dig el fogja iszapolni s ezért kár a csatorna torkolati gátjának meghosszabbítására tovább költekezni, különben is a Fiumét felkereső nagyobb hajók részére kell kikötőről gondoskodni, minélfogva azt javasolta, hogy Fiume részére, illetőleg az oly nagyfontosságú magyar tengeri kereskedelem céljaira egy megfelelően épített kikötőt kell létesíteni még pedig a Fiumárával párhuzamosan attól nyugatra már meglevő molo (ú. n. halászgát) felhasználásával, enyhe ívben nyugatra hajló gát építésével, amely csaknem minden szél ellen megvédené az általa bekerített kikötőmedencét.

Ez a javaslat szolgált alapjául jó másfél évtized multával a fiumei kikötő első kiépítésének.

A tenger felé irányuló kiviteli forgalmunk ebben az időben, t. i. a mult század első három tizedében, sőt még jóval azon túl is, a közlekedési nehézségek által korlátozva, hosszú időn át pedig a politikai viszonyok által is megbénítva, nem fejlődhetett oly mértékben, amint azt az ország kiviteli érdekei megkívánták volna. Legfőbb kiviteli cikkünk volt ebben az időben a gabonanemű, melyből Sziszekre szállítottak évenként, még pedig legnagyobbrészt a Bánátból, a Bácskából, a Tisza és Duna mellékéről, Szerém és Verőcze megyéből mintegy 600—700 ezer mérő búzát, 300—400 ezer mérő kétszerest, 400—500 ezer mérő tengerit, 100 ezer mérő kölest és árpát, 150 ezer mérő zabot, aminek egy részét Laibachon és Trieszten át, másik részét Károlyvároson és Fiumén át részben a lombard-velencei királyságba, Dalmáciába és az ahhoz tartozó szigetekre, Triesztbe, Krajnába és Istriába, részben pedig Livornóba, Genuába, Marseillesbe, Barcelonába, Malagába, Algirba, Cadixba szállították.

Jelentékeny kiviteli cikk volt képezett a dohány is, még pedig Debrecen és Szeged vidékéről, Tolna megyéből s az alább fekvő dunai vidékekről s egész 1809-ig a dohánykivitel — Sziszeken, Fiumén és Trieszten át — igen tetemes volt, különösen Olaszországba, s kitett évenként 400 ezer mázsát is; de az 1809-ben mázsánként 12 frt 30 kr.-ra emelt vám miatt a tizedrészére szállt le, s míg előbb Nápoly vidékét és Dél-Franciaországot magyar dohánynyal látták el, a nagy vám s a kedvezőtlen termelési viszonyok lassanként kiszorították a magyar dohányt s annak helyét a spanyol és amerikai dohány foglalta el; emellett Nápoly vidékén nagyban terjesztették a dohánytermelést, úgy hogy habár 1818-ban ismét leszállították a vámot a régi 2 frt 30 kr.-ra s habár a magyar dohányra a külföldihez való keverés végett is szükség volt, a kivitel régi magaslatára még sem emelkedhetett.

A búza és egyéb gabonaneműek kivitelének is minderősebb versenyt támasztott Odessza, úgy hogy a 30-as években az Odesszából jött búza Triesztben mérőnként 40 kr. ral volt olcsóbb a bánáti búzánál.

A búzán és dohányon kívül leginkább 1825 óta fontosabb kiviteli cikkek voltak: a bácskai *kender*, amit főképpen Angliába szállítottak, a szerémi és horvát-szlavonországi *hamuzsír* és *faszén*, a Duna és Tisza vidékéről származó *gyapjú*, a szerb és bosnyák *viasz*, a bánáti és szlavoniai *disznózsír*, kevés magyar bor, továbbá a rongy, amiből 15—20 ezer mázsát vittek ki, még Amerikába is. Legelől kellett volna említenünk a Horvát-Szlavonországokból, a katonai határőrvidékről és Boszniából származó nagy mennyiségű tölgyfa, hajófa és donga kivitelét, melyek kiviteli forgalmunknak már akkor is legfőbb tényezői voltak.

A behozatali forgalom ez időben alig volt számba vehető s leginkább a helyi és közvetetlen környékbeli fogyasztásra szolgáló só, bor és ecet, gyarmatárúk, olaj és zsiradékok s hüvelyes veteményekből állott. A behozatal jelentéktelenségének jellemzésére csupán fölemlíteni kívánjuk, hogy pl. az 1828 okt. 1-étől 1829 szept. 30-ig terjedő évben a 600 ezer mázsát meghaladó kivitellel szemben a behozatal mindössze 20 ezer mázsa volt.

O Dalmát Piroska

Mázas cserép, refor-

Magyar Iparművészet

1916. 339. l.

zenekar tagok, javára. - 1847.

ater in Pest nach dem Poaude. Z

ter Mitgliedér. - Nyomt. Walzel

1495.-

Lövész-bál Kéler

lövöldének képével 1862. Lorber

176.l.

Zrinyi kávéház-r

vel. Langer Ede könyomdájától.

Szemle. I. 3-4. 177. l. —

A Sándor utcai k

címlapján, Langer Ede könyomdáj

Magy. Bibl. Szemle I. 3-4. 17

Vendégfogadó a k

Főv.Muz.Lt.sz. 36[illegible]

Dalmát Piroska

*

Dalmát Piroska érdekes eredményekhez fog jutni, ha végigmegy azon az úton, amelyen elindult.

Magyar Iparművészet

1931. 133. l.

Dolmuş Durağı

Dalmát Piroska

Selyemmel hímzett mell-
coat, 8 gyr.

Magyar Iparművészet
1913. 423 l.

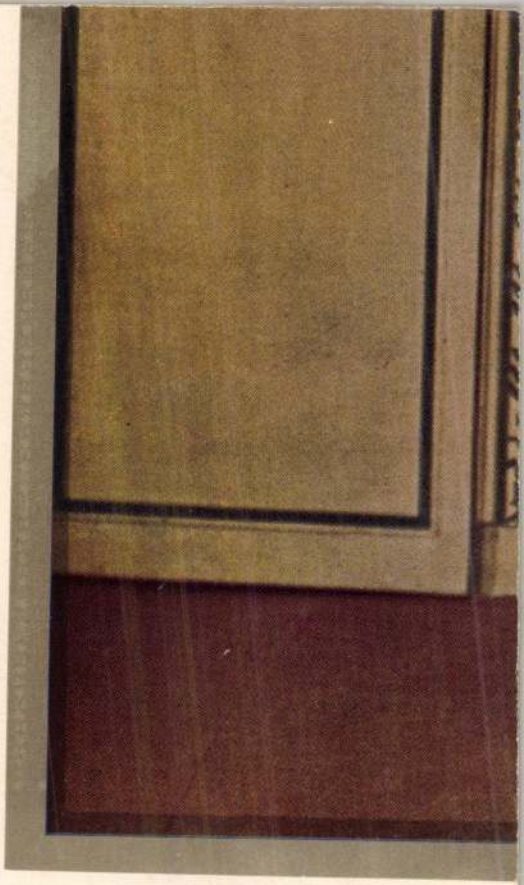

PAUL POIRET: ESTÉLYI RUHA.

Dalmát Margit Piroska

1909/10 - 1913/14

Ferenczi Sándor iskolája

75. l.

MDK

Dalmát Piroska, ip.müv.

palmát korsó. Repr.

385.kép.

Iparművészeti Karácsonyi vásár.
Magyar Iparművészet. 1916. 339-340.l.

Dalmát Piroska [grafikus!]

L.: Somogyi József

— : Tanévnyitó .... 9.

Népszabadság, Bp. 1976. okt. 2.

Dalmát Prioska
gyémántdiplomát kapott Oktober 1 én
a Képzőművészeti Főiskolán.

Paál Ákos: Tanévnyitó a Képzőművészeti
Főiskolán.

Rajztanítás 1974/1 32 old.

Dalmál Tibor

„Műcsulék" (repr.)
borító belső.

Életünk, 1975. 6.

Ø Dalmata, Félix

lásd. Raguse

wód

2

Hevesy Matthias

33-l.

lásd Ragurai

Félix alatt

M. D. K.

Giovanni Dalmata

Visegrád, díszudvar szökőkútja

Hátsó leírás: Visegrád 35., l.

MDK

Dalmata, Giovanni olasz szobrász-művész

faragta a visegrádi Mátyás-palota udvarán előkerült domborműves vörösmárvány kutat.

Mátyás kútja.

Érdekes Ujság, Bp. 1958. február 22. 8. l.

Giovanni Dalmata /1485-1490/

lombardiai mester. A neki tulajdonított Mátyás és Beatrix domborművek a budai palota Corvin Mátyás-termében helyezték el 1905 után.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

111. l.

MDK

Dalmata, Giovanni ravennai szobrász

vörösmárvány borkutat és oroszlánkutat faragott Mátyás Király Visegrádi palotája számára. (más adat nincs.)

Baróti Géza: Visegrád - világváros.
Érdekes Ujság, Bp. 1952. október 26. 12. l.

Giovanni, Dalmata

Fiskovič, Cvito: Ivan Duknovič Dalmata. ~~xxxxxxxxxxx~~
Acta Historiae Artium, 1967. tomus XIII. fasciculi
2-3. 265-270.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Ért. 1970. 1. sz. 68-107. 1./

105. 1.

Dalmata, Giovanni

Fiskovič, Cvito: Ivan Duknovič Dalmata. Acta Historiae Artium, 1967. tomus XIII. fasciculi 2-3. 265-270.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért.197o.1.sz.68-1o7. l./

1o5. l.

Dalmata Giovanni

állítólag épitette a Nógrád-i várat.

H. Takács Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970

2231

Dalmata, Johannes (Ivan Dukovics)

munkásságát érintő kérdésekről tartotta kongresszusi előadását C. Fiškovics

Prokopp Mária: A XXII. nemzetközi művészettörténeti kongresszus /Bp, 1969.IX.15-20./ - Művtört.Ért. 1971.1.sz. 38-46. l.

44.l.

Giovanni Dalmata

A medencelapok, a tál, és az ezt tartó balusztrok díszítményei ~~[illegible]~~ Dalmatára és műhelyére vallanak.

Héjj Miklós: A visegrádi Királyi palota
Bp. Corvina 1970. 19. old

nzetünk, abban majd annyi része

os író, csak dilettáns, aki inkább
ényeknek, drámáknak nagy részét
k egy alkotása élte túl, de ez aztán
lelmeinek örökre fenséges tüköre.
s amikor könyvalakban megjelent,
lelkesedjenek érte; az egyszerű

lalokat arat. Ez a magyar vígjáték
ias tárgyú drámákat írt, amelyek
ıbért társadalmi vígjátékai fontak
sti, derűlt humorral mutatva be
ıinkig szerepelt, írójuk tekintélye
ıek.
ıerést a klasszikus ízlésü költészet
nehézségeivel előzői nem birtak
ményeibe.
or egy ismeretlen, alig huszonöt
ifjú dalnok ajkán olyan erővel s
ággal új volt, s mégsem hangzott
t új fogalmakkal, csak a régit, a

készség és a képesség oly szere

Arany János is a népbő
benne Petőfivel; minden másban
merész önérzete; már meglett fé
lírához fordúl először, a költés
remekét, a Toldi trilógiát; majd
nagyrészt öreg korából valók. É
nála az érzelmek másként nyilatk

Nem szenved kétséget,
Szerkezetre, nyelvre, eredetiségre
époszaival lehet egy sorba állítar

Aranynak, művein kívül
Madách Imre senkitől sem sejtv
nossá tételére. Kéziratát Aranyna
a közönség elé. Hivatottabb s ig
bemutatta a Kisfaludi-Társaságb
legsajátosabb, de a legbecsesebb

A költészet mellett a ha

A modern regény első
tehetséges író nem indúlt helyes
munkája, a Hazai Rejtelmek nem
sokkal nemesebb mintákat, Bulw

Dalmata, Giovanni

Báthory diklós váci püspök Nógrád várát fentivel építtette ujjá. Ez az alkotás is rombadult.

Bal XV–XVI. műv.

II. 564. l.

Balogh J. A késő-gótikus és a renaissance kor művészete. M. Művelődéstört. II k. 561, 562, 564, 566, 567.

Dalmata Giovanni

(Johannes Duknovich de Traguris)

cred.
2

Bal XV – XVI. mun

II. 561. l.
562. l.
564. 566. 567.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Dalmata, Giovanni

MAGYAR MŰVÉSZET

~~1925. 167~~

1933. 17, 263

Balogh J. A renaissance építészet Magyarországon. MM. 1933. 17. l.

3672.

3672—3678 **Thorwaldsen.**

(Sz. Izland és Koppenhága közt a tengeren 1770. november 19-én. † Koppenhágában 1844. márczius 24-én.)

Körülbelül a balra

3672. *Amor és Psyche.*

~~jobbra~~ fordulva ábrázolt Psyche sziklán ül. Bal kezével ~~ül~~ kőtömbre támaszkodik és ~~térdén~~ könyökölő jobbjával az előtte álló Erosnak jobb kezét tartja, a melyben rózsák vannak. Psyche felső teste meztelen és térdeit lepel takarja; Eros pedig ágaskodik és bal lábával a sziklára térdel. Föl~~ött~~ egy galamb röpül és a szikla tövében kettő csókolózik. Jelzése fölül balra: »*No. I. B.*«

Gypsz-dombormű, méretei 70 : 61 cm. — Reményi Ede ajándéka. — Ltsza régi 31. és új 23. — A lépcsőházban.

XVIII. Jh.

1083. MÁRIA DOMBORMŰ, ereklyetart
mandorlában ül Mária imára kulcs
Marienrelief mit Reliquiar, Kupfer
Strahlenkranz, die sitzende Madon
lienisch, (Perugia), 1482.

1084. DISZVÁZA FEDŐVEL, aranyozott
testén frizalakban táncoló görög nő
kal. Francia, 1790 k. — Prunkvase
urnenförmigen Leibung tanzende
Französisch, um 1790.

1085. NÉGY PALACKTÁLCA, plated. A
um 1850.

1086. NÉGYSZÖGÜ TÁLCA, plated. Ang

1087. KAROS GYERTYATARTÓ, aran
rokokó. — Armleuchter, Bronze v

1088. FÜGGŐ ÖRÖKMÉCS, ezüstözött
sz. k. — Ewige Lampe, Kupfer v
XIX. Jh.

1089. MELEGITŐ TÁL, plated. Angol,

garéz, közepén a bünbeesés jelenete. Német, XVI. sz. —
en, im Mittel der Sündenfall. Deutsch, XVI. Jh.

zepén dudor, trébelt, csavarosan gerezdes rozettával. Német,
g, das Mittel gebuckelt, mit gewundener, gerippter Rosette.

özepén trébelve a bünbeesés jelenete. Német, XVI. sz. —
der Sündenfall. Deutsch, XVI. Jh.

a bünbeesés jelenete. Olasz, XVII—XVIII. sz. — Runde
r Sündenfall. Italienisch, XVII—XVIII. Jh.

va, Mária koronázásának jelenetével. Olasz, XVI. sz. —
önung der Maria darstellend. Italienisch, XVI. Jh.
Illusztr. XXXVIII. tábla.

, aranyozott réz, domboru barokk kagylós disszel, két villa,
n. Osztrák, XVIII. sz. — Besteck für eine Person, Kupfer
lekor. Zwei Gabeln, Messer, zwei Löffel, ein Salzfass. Öster-

aku, renaissance diszitéssel, aranyozott bronz. Baluszteres
tején Szent Péter alakja áll (Ezüst). Jelezve: JEAN
. — Kleine Stutzuhr, in Form einer Monstranz, mit Renais-
Gehäuse der heilige Petrus aus Silber. Französisch, um 1600.
Illusztr. XXXVI. tábla.

Dalmata Giovanni

Banfi, Florio: Giovanni da Trau detto il Dalmata. Archivio Storico per la Dalmazia - (Roma) 1933.

Répétitif

Gent (150)

Dalmata Giovanni

vid

Bar Ébtak

150. l.

Barát – Éber – Takács:

A mindszenti tér. II. k.

Rp. ér. 150 l.

FELSŐMAGYARORSZÁGI RÁKÓCZI-MÚZEUM

KASSA
TELEFON 24-37.

Nagyságos
Dr Szentiványi
Gyula
főtitkár úrnak

IX
Budapest ~~II~~
Hőgyes Ende u. 10

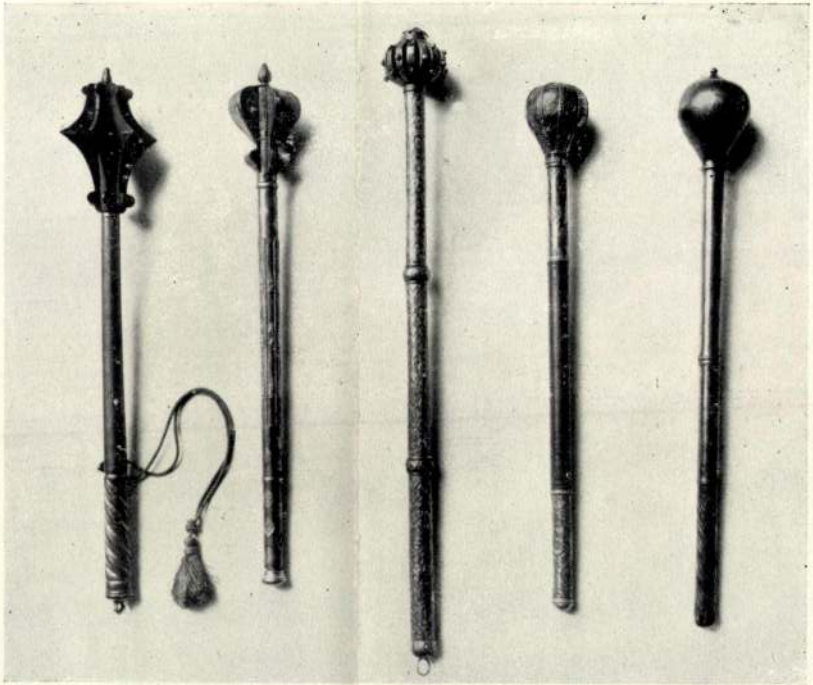

23. Buzogányok a XVI—XVII. századból. (Kat. sz. 82—86.)

24. Beatrix királyné képmása. (Kat. sz. 104.)

26. H. Memling, Oltárszárny. (Kat. sz. 148.)

25. Mátyás király képmása. (Kat. sz. 104.)

96. *Hegyestőr*, kerek gombban végződő, közepén kiszélesedő markolattal, szabályos köralakú háritólemezzel és ez alatt sárkányfejben végződő, a penge felé hajló keresztvassal. Markolat és hüvely egyaránt aranyozott ezüstből készült s keleties, palmettával kombinált, reneszánsz díszítéssel van borítva. Magyar, XVI. század közepe.

Korábban Tiroli Ferdinánd török fegyverzetéhez számították; azonban alig lehet kétséges, hogy magyar ötvös kezéből került ki.

97. *Kard*, pengéjén és hüvelyén ismételten alkalmazott Della Rovere címerrel s a következő felírással: Julius Pont. Max. Anno VII. (1509). Formában tipikus, kivitelben legelsőrendű példánya az u. n. szentelt kardoknak, melyeket a Szentszék a hitetlenek elleni küzdelemben érdemeket szerzett uralkodóknak szokott volt ajándékozni. Hüvelye és veretei aranyozott ezüstből készültek s művészies zománcdísszel ékesítettek, éppen úgy mint a hozzátartozó arannyal gazdagon átszőtt felerősítő szíjazat.

II. Gyula pápa ajándéka II. Ulászló számára. 1509. Készítette a pápa akkori ötvöse, Domenico di Michele de Sutri. V. ö. Heinrich Modern, Das Schwert Julius II. vom Jahre 1509. Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses. XXII. 144—151. l.

98. *Hegyestőr*, rendkívül erőteljes gerincű, szinte négyélű, pengével; körtealakú sodrott gombbal; keresztvasa S. alakú, aranyozott ezüst hüvelye foglalt nephrit lemezekkel és kék kövekkel gazdagon kirakott. Magyar, XVI. század.

99. *Kengyel*, gótikus típus, rézzel borított vasból. Szíjtartópántja, külső szára és talpvasának csúcsbafuló kihajlása átütött szív- és levélidomokkal díszített. Magyar, XV. század.

100. *Gótikus kengyelpár*, vasból réz borítással eredeti kapcsolószíjjal és csattal. Talplemeze csúcs-

bafutó kihajlásán hármas levélidomú átütés. Magyar XV. század.

101. *Kengyel* rézzel borított vasból; gótikus típusú, szíjfoglaló pántja és a talpvas kihajlása mélyített vonalakkal, külső szára átütött levélidommal díszített. Magyar, XV. század.

102. *Tornapáncél* lándzsatöréshez, felül kiszélesedő, a mell- és háthoz csavarral erősített csöbörsisakkal. Rajta s a darab valamennyi eresztékén sárgaréz szegezés. Kar- és lábvértje csúcsíves sínekből áll, a könyöknél karéjos kagylókkal. A balkézen ujjatlan vaskeztyű, a jobbat az utánzott lándzsára szerelt ellenző védte. A balmellen zsinórral felerősített, bőrrel bevont fapajzs, a jobb hónalj előtt lebegően felerősített kerek védőlemez. Hozzá tartozik még egy szemnyilás nélküli lófejvért s a szokásos háromágú tornalándzsa. XV—XVI. század fordulója.

103. *Verhaghen, Pierre Joseph.* (Szül. 1782 márc. 19. Aerschot, megh. 1811 ápr. 3. Aerschot.)
Szent István király fogadja a pápa követeit Székesfehérvárott, 1003-ban. Jelezve: P. J. Verhaghen AerSchotonus F. 1770. — Vászon. — 280×340 cm.

104. *Mátyás király és Beatrix királyné.* Fehér márvány domborművek, sötétzöld jáspis alapon. 54·3× 38·2cm és 53·5×38 cm.
1571-ben Bélay Imrének, a pataki, újhelyi és laádi monostorok vicarius generalisának, 1572-ben Bornemisza Gergely csanádi püspök és szegedi prépostnak birtokában voltak. Az utóbbi ugyanez évben Miksa király felszólítására Bécsbe küldte. A domborművek mesterének azelőtt általában Giovanni Dalmata traui művészt tartották, ki 1481 óta Mátyás udvarában élt. Újabban Balogh Jolán lombardiai eredetük mellett foglalt állást és az 1480-as évek második felébe teszi keletkezésüket.

105. *Tornapáncél* lándzsavíadalhoz. Sisakja u. n. salade, amelyet a mellre erősített állvért egészít

Giovanni Dalmata

családi neven

Duknovich

(1445 – 1506.)

vrő

Berkes László: Dalmát-magyar kultúrkapcsolatok. Délvidéki Szemle. 1944. 5. sz.

225. l. 226. l.

Ipolyi Arnold gyüjteményéből.
Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi 66. szám. (A
szárny.)

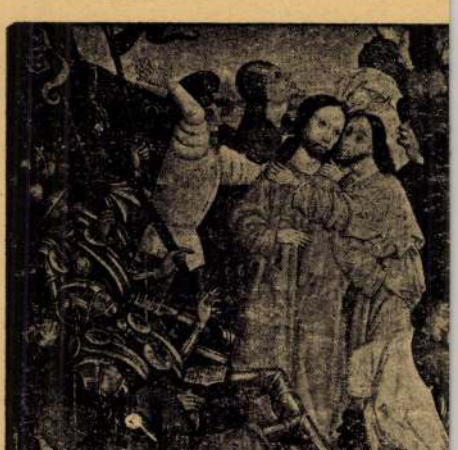

154. kép. *Osztrák festő 1470 körül: Judás csókja.*

Dalmata, Giovanni

(Giovanni Dalmatanak irva)

|| laid
= okv
Berzeviczy Albert

Fabriczy Kornél tiszt.
tag emlékezete
Bp. 1914. 10-l. 34-l.

neve helyesen:
Duknovich Joannes
de Trau

p. I. Tárnok-u. 16.

1934.

zágos Bizottsága

dvány { száma: 19
kelte: 19
beérkezése: 19

letek száma:

al elintézett szám:

száma:

száma:

a:

lvasta:

(

Dalmata Giovanni

irod

—

Berzeviczy Albert

Út. rajzok és tanulmányok. III. kiadás

II. k. Bp. 1924. 201 l.

Csekkszámla neve és száma:
Közszolgálati alkalmazottak
segélyezése, Budapest, 114.000

....
.....postahivatalnak
.....

-	A bevaltott	A felvett összeg
-	szelvények	
-1-	egyenkinti	
.b-	értéke	

Dalmata Giovanni

[illegible]

Bierbéptört

115. l.

(Bierbauer V.: A m.
épitészet tört. Bp. 1937.
115. l.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

NOVEMBER

30 nap — 48. hét

22 Vasárnap	Batta Dénes
23 Hétfő	
24 Kedd	
25 Szerda	
26 Csütörtök	
27 Péntek	
28 Szombat	

Giovanni, Dalmata

épitéz és szobrász

XV. sz.

Vrod XXI. l. 47, 50.

Budinis. 156. l.

XXXV, XXXVI. tábla

azonos Duknovich

de Tragurio, Johannes

szel.

váci Báthory-emlék

(székesegyház)

Diósgyőri oltártöredék

Repr.

u. a. XXXVIII. tábla

Budinis C.: Gli artisti italiani in Ungheria. L'opera del genio italiano all'estero. I. Roma 1936.

Dalmata, Giovanni

ród

Csányi Károly:

Az olasz művészet hatása a magyar művészetre.

MMÉE Közl.

1913. 305. l.

3061

mindkét nembeli és bármely nem
iskolába jártak;
olyan növendékeket is, akiknek
külön felvételi vizsga alapján nye
olyan növendékeket is, akik nem
amelynek látogatása azonban az
nyelvek közül a magy
németet, választás szerint;
ívüli foglalkozta

Dalmata, Giovanni

Deresényi D.:
A váci székesegyház.
Bp. 1944. 3. 4. l.
(Képekkel.)

A váci székesegyház délről

F.: Petrás István

Bp. 1944.

A VÁCI SZÉKESEGYHÁZ

DR. DERCSÉNYI DEZSŐ.

Vác mai városképének kialakításában a barok kor nagy püspökeinek oroszlánrész jutott, bár a püspökséget s minden bizonnyal az első székesegyházat is Szent István alapította. A török hódoltság után azonban romjaiból kellett újjáépíteni a várost, s így Vác a két Althannak, Esterházy-nak és Migazzi-nak köszönheti legtöbb ma is álló műemlékét, köztük a székesegyházat is. A középkori Vác székesegyháza megközelítően a mai ferenc-rendi templom, illetve kolostor helyén, a várban emelkedett és egy XVII. századi térkép szerint háromhajós, szentélykörüljárós csarnoktemplom volt. Báthori Miklós, a nagy reneszánsz főpap idejében az olasz quatrocento épületplasztikájának nívóját elérő belső díszítést kapott, alighanem Giovanni Dalmata és műhelytársai kezétől, kiknek magyarországi foglalkoztatását egyedül Báthor i Miklóssal kapcsolatban említik írott adataink. Ez időből

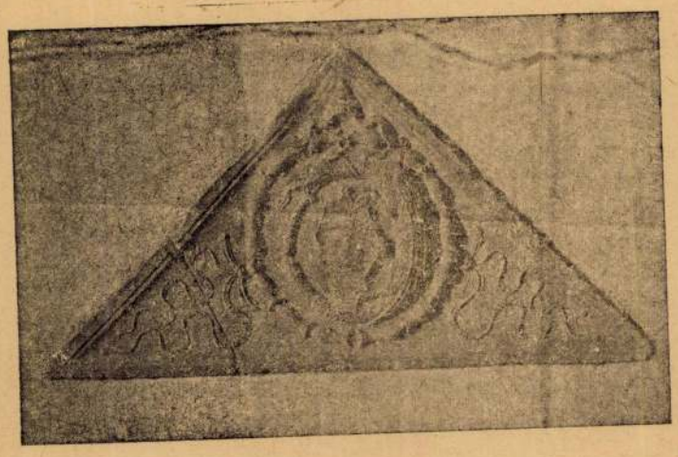

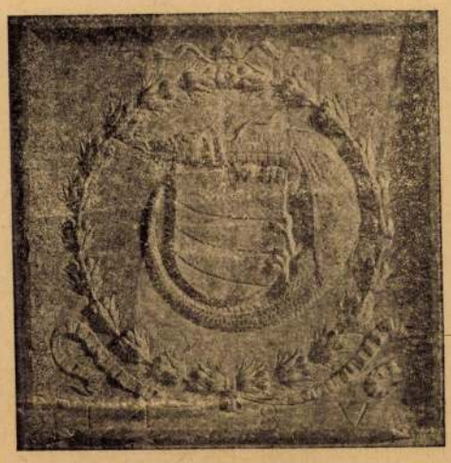

Báthori Miklós címerével díszített vörösmárvány lapok. 1485

származik a mai székesegyház szentélykorlátjának baluszterei és a kriptában befalazott néhány reneszánsz ízlésű töredék. A sárgás mészkőből készült szentélykorlát díszítő motívumai, de stílusa is a budai vár XV. századvégi faragványaival rokon. (V. ö.: Halászbástya-kőemléktár 347. sz. faragványát). Eredetileg húsz törpepillért találtak, de csak tizenhatot használtak fel, mert minden negyedik, — mely egyben a korlát támasztására is szolgál, — vastagabb és újabbkori pótlás. A többi négyet a székesegyház kriptájába falazták be. Ugyanitt van elhelyezve két vörösmárvány tábla is Báthori Miklós farkasfogas, sárkányrendes címerével, amit püspöksüveggel díszített levélkoszorú övez. Mindkét darab finom faragásával a legjobb hazai reneszánsz faragványok sorába tartozik s rendkívül közel áll az újabban előkerült visegrádi darabokhoz. Végül még két Ulászló címerével, illetve névbetűjével díszített mészkőtáblát is rejteget a kripta, bizonyítva, hogy a XV—XVI. század fordulóján sem szünetelt a székesegyház díszítése. Ez utóbbi darabok, az ú. n. nyéki vadászkastélyban és az esztergomi királyi, illetve akkor már érseki palotából előkerült darabokhoz állanak közel.

Ennyit sikerült megmenteni Báthori székesegyházából a XVIII. század első felében, amikor a ferencrendi templomot és kolostort építették.

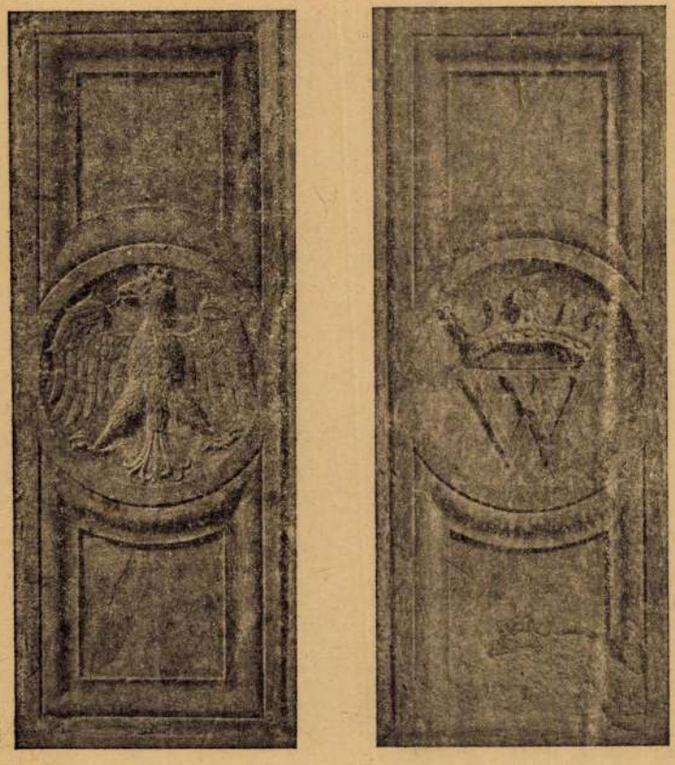

II. Ulászló címerével és névbetűjével díszített posztamenskövek

Giovanni Dalmata

Trani János

Divnüvszemz

411. l.

Divald K.: Müvészeink nemzetisége és társadalmi helyzete a Középkorban. Társadalomtudomány.

1923. 411. l.

Dalmata, Giovanni

l. ásd

Dívald Magy műveml.

180. l.

Dívald K.: M. ország
műnészeti emlékei.
Bp. 1927. 178 – 180.
l. (Kejektrek)

BUDAPEST
11 XII 20 17
62

BÉKÉSCSABA
17 XII 18 15

Dalmata, Giovanni

Beatrix királyné
márvány mellkepe
XV. n.

Repr.
Divald Magyarmuvenil
178. l.

Mátyás király már-
vány mellkepe
Repr. u. o.
179. l. – 180. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Dalmata Giovanni

Läsd okv

Divald 1927

116, 117. l.

eletrajza

Läsd Fabriczy Kornél cikkét

fentiről

Divald K.: M. művészettört. Bp. 1927

116, 117. l. –

letei, dorián bőrétkező delegatai, készültek el: Röntgentechnikai

következő címeken: „Zur Feinstruktur der Myofibrillen“ (1934., Bd. 5., H. 2.), — „Über die Einwirkung hypertonischer Lösungen auf die Feinstruktur“ (u. o.), — „Über die metahistologische Struktur fibrillärer Gebilde tierischer Gewebe“ (1935., Bd., 51., H. 1.), — „Angaben zur Metahistologie des Fibrins“ (sajtó alatt), — „Die Verkalkung der Aortawand im Röntgenspektralbilde“ (1934., Bd., 50., H. 3.), — „Feinstrukturangaben zur Uratbildung“ (u. o.).

A műszaki és gazdaságtudományi egyetem mezőgazdasági és állatorvosi karáról:

Dr. Makfalvi Jolán (1909, Kassa, róm. kat.), az egyetemi mezőgazdasági chemiai intézetben (prof. Doby) talajtani kutatásokat végzett annak felderítésére, hogy a talaj különböző nitrogén-vegyületei közül a nitrát, valamint a felvehető nitrogénre jellemző nitrogénszám, változik-e a talajban a talaj eltartása közben. Kísérleteit különböző típusú talajokon (savanyú homok, mezőségi vályog, humuszos mezőségi anyag, kilugozott erdei talaj, savanyú láp, javított szik) végezte, azok nitrogénvegyületeit vizsgálva. Októbertől májusig állandóan figyelte a talajmintákat és először tíznaponkint, majd három, végül öt hetenkint megismételte a beérkezéskor eszközölt szárazanyag — illetve nitrát- és nitrogénszám — meghatározásokat. Kutatásait,

Éber L.: A váci
székesegyházi szentély-
korlátja. Forster
Gy: Magyar művé-
szet. III. k. Bp. 1913.
181–184. l. (Képekkel)

92.136/1926.szám.-

III.a.

dr. Szőnyi Ottó
korona, dr. Schneller Vilmo
/:1,600.000:/ korona, Nagra
hatszázezer /1,600.000/ kor
re Hétszázezer /:700.000:/
részére pedig Ötszázkilencv
jutalmat engedélyezek és ut
ezen összegeket a képeslap
fizesse ki és számolja el.

Dalmata Giovanni

lásd okv.

Arch. Ert. 1915

289. l.

Ébor László:

Egerváry Bereck

siremléke. AÉ.

1915. 289. l.

ÁRVERÉSI FELTÉTELEK.

1. Az árverésen a vételár, valamint a 10% fényűzési forgalmi adó és 10% árverési jutalék azonnal készpénzben kifizetendő. Az árverésen az árajánlatok 500 koronáig 5 koronánkint, 500 koronán felül 20 koronánkint, 1000 koronán felül 50 koronánkint, 2000 koronán felül 100 koronánkint emelendők.

2. A tárgyak abban az állapotban adatnak el, amelyben az árverés idején vannak és azokra vonatkozólag a katalógusban található adatokért felelősséget nem vállalunk.

3. Az összes tárgyak darabonkint külön-külön árvereztetnek. Összetartozó tárgyak csakis a katalógusban feltüntetett csoportosításban kerülhetnek árverés alá.

4. A tárgyak a becsértéken alul nem adatnak el, a kikiáltási ár azonban a becsértéknél alacsonyabb lehet.

Dalmata Giovanni

(Dukanovich).

(Éber L.: Tört. Szem. Le. 1918. 131. l.

Grenzpost szerkesztősége VIII. 105.

DALMATA, *Giovanni* (Traui János), olasz szobrász, családi neve Duknovich, * Traú 1445, † 1509. A korai renaissance márványfaragó szobrászainak egyike volt. 1470. Rómában Andrea Bregno, majd Mino da Fiesoleval dolgozott. 1476. Roverella bíboros síremlékét faragja (S. Clemente-templom). 1481. Budára jött s Mátyás király foglalkoztatta, akitől 1488. a szlavón Majkovec várát nyeri adományul. Ezt 1490. Mátyás halála után elveszti s szülővárosába költözik, ahol a dómnak két szobrot farag. 1498. Velencében merül fel. 1509. Anconában a Gianelli-síremléket faragja. Magyarországon készült műveiből eddig semmit sem sikerült biztosan identifikálni, teljesen önkényes dolog a Bécsből 1934. hazahozott műkincsek közt levő Mátyás és Beatrix-reliefeket neki tulajdonítani. A váci székesegyház balusztrádja viszont igen közel áll D. motivumaihoz. *Divald.*

E. G. I. 278 l

JEGYZÉKE.

Giovanni Dalmata

Magyar Művészet

1934. 163. l.

Elek Artur

A képm. Muzeum

uj szerzeményei

MM. 1934. 163. l.

(136)

Oláh Miklós esztergomi érsek, Magyarország primásának, az ellenreformáció egyik nagy alakjának vörösmárvány síremléke 1568-ból a nagyszombati székesegyházban.

(137)

A bethlenfalvi Thurzó-kastély, a felsőmagyarországi reneszánsz építészetnek, melyet az oromfal páfrányos kiképzése jellemez, legszebb példája 1564-67 között épült.

Dalmata, Giovanni

lásd okvetlenül

Fabriczy Kornél

kisebb dolgozatai

Bp. 1915. 142 –

196. l. Kérekhel

~~[illegible]~~

Ford. Rózsaffy D.

Sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti
Múzeum részére siculicák
beszerzése általános.

VIII. 231.

Dalmata Giovanni

Fiorillo, Y. D.:
Über einige italienische Gelehrte und Künstler, welche Mathias Corvinus König von Ungarn beschäftigte. 32 l. Göttingen, 1812

Gent (683)

Fentirol ugg emlekhem ho van ebben a furetben

Esztergom szab. kir. megyei város polgármestere.

8199/1936 pm.szám

A Müemlékek O

E

A T.Elnökség nagylelkü
hogy a mult esztendőben a B
bevétele az ünnepi hét alat
ségek rendezése hozzájárulá

A Várhegy nyugati oldal
lágitott kettőskereszt azon
kijavitásáról dr.Lepold Ant
kivánt. Igy a város a hozzá

Ugy érzem, hogy a Bazil
szempontból is nagyjelentős

Dalmata, Johannes

lásd

Fógel József dr: II. Ulászló udvartartása. Bpest, 1913.
96. l.

Dalmata, Giovanni

l.

Arch. Est.

1918 - 1919.

51. l.

Forbát Alfréd: A pécsi székesegyház Szathmáry-oltára. AE. 1918-19. 51. l.

Óbuda látképei VII. 27.

Dalmata Giovanni

Gentmüemt

324. l.

Genthon I.:

M. ország müem-
lékei. Bp.
1957. 324.
369. l.

Nem fogadta el.
Refusé.

MUEMLEKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

ÖSZEG
9-MÁR.-3-N 3
A

Dalmata Giovanni

l

Arch. Ert. 1915

379. l.

Gerevich T. = Fabriczy

K. Miscab dolgozatai.

Könyvism. AÉ. 1915

378-384. l.

Giovanni Dalmata

l.

Gereuropai helyz

23. l.

Gerevich T.: A régi m. univerzet eu-ropai helyzete.

Bp. 1924. 23. l.

Dalmata Giovanni

a Matyás és Beatrix vele
rod fek mestere
a Gerevich
vermt

Gerling Kunst

162.l

Gerevich T.: Von der
älteren ung. Kunst.
Ungarische Jahr-
bücher. V. Heft 2
Berlin, 1925.

~~Gyárfás István levelei VIII. 138.~~

ország királyává is megkoronáztatta, Pauler Gyula megdöntötte. Királyaink századokon keresztül sok és véres harcot vívtak Dalmácia birtokáért, egészben véve csekély eredménnyel. Végül is Zsigmond a ferrarai fegyverszünetben, 1433 ápr. 7-én, kénytelen volt Velence javára egész Dalmáciáról lemondani. Kaunitz 1786-ban megbízta Pray György történettudóst, hogy II. Józsefnek, «mint magyar királynak» Dalmáciához való történeti jogait kimutassa. Ferenc király a *campoformiói békében* (1797) Dalmáciát Isztriával együtt megszerezte Ausztriának. Az 1805. évi pozsonyi s az 1809-iki bécsi békekötés Dalmáciát francia kézre juttatta, de a bécsi kongresszus (1815) azt ismét Ferenc császárnak adatta vissza. Attól fogva *tényleg* az ausztriai császárság tartományai között adminisztrálták Dalmáciát, de Magyarország a tartományhoz való *jogát* az 1868 : 30. t.-c. 65. §-ában biztosította. Dalmáciát 1918-ban Jugoszlávia kebelezte be, Zára és környéke kivételével, melyet a békekötések Olaszországnak ítéltek oda.

Irodalom. *Palugyay Imre:* Történeti vázlatok Dalmáciának hazánkhozi viszonyáról (1852); *Thallóczy:* Pray György és a magyar korona mellék-tartományai (Századok, 1888); *Pauler Gyula:* Horvát- és Dalmátország elfoglalásáról (Századok, 1888); *Marczali:* Az Árpádok és Dalmácia. (Ért. a tört. tud. kör, 1898.) TAKÁTS GY.

Dalmady *Győző (Bori és Dalmadi)*, költő, szül. 1836 febr. 11-én Koltán (Komárom vm.), megh. 1916-ban Budapesten. Tanulmányait Budapesten végezte. Jogot végzett, kevés megszakítással (amikor bankhivatalnok volt) a vármegyénél szolgált 1861-től mint aljegyző, főjegyző s 1872 óta mint árvaszéki elnök, 1908-ig, midőn nyugalomba vonult. Mint eredeti költő az eszményi irány híve, szívhez szóló, nemzeti alapon álló, tősgyökeresen magyar. 1867 óta tagja volt a Kisfaludy Társaságnak. Művei: *Költemények* 1862; *Összes költemények* 1857—1865, 1876-ban. *Hazafias költemények* (1856—94). Összes költeményeinek végleges kiadása Sajó Sándor rendezésében és életrajzával a Kisfaludy Társaság égisze alatt (1922) jelent meg. Műfordításai kiválóak (Heine, Goethe, Béranger, Musset, Burns stb.). Irt jeles jogi és árvaügyi tanulmányokat is. Bronzba öntött képmása 1921 óta Pest vm. székházát díszíti, arcképe (Munkácsy Mihálytól) a Szépművészeti Múzeumban van. RUBINYI M.

Dalmady *Ödön (Bori és Dalmadi)*, mérnök min. tan., szül. 1874-ben Budapesten. 1926 óta a m. kir. vasúti és hajózási főfelügyelőség főnöke. A Magyar Mérnökök Nemzeti Szövetségének elnöke. Műszaki munkája: *A vasúti biztosító berendezések fejlődése Magyarországon* 1904—1919. Irodalomtörténeti dolgozatain kívül megjelent *A dömsödi Hajós-család* családtörténeti műve (1900). PÁLL A.

Dalmady *Zoltán*, orvos, Dalmady Győző költő unokaöccse, szül. 1880-ban Budapesten. Orvosi tanulmányait a budapesti egyetemen végezte, ahol 1902-ben nyerte el oklevelét. Főként balneológiával foglalkozik, a Szent Margitszigeti Gyógyfürdő főorvosa, egyetemi nyilv. rendk. tanár. Kiváló irodalmi munkásságot fejt ki hazai és külföldi szaklapokban. Több összefoglaló népszerű természettudományi munkát is írt. ANTAL J.

Dalman *Gustaf*, német ev. teológus, szül. 1855 jún. 9-én Nieskyben; egy ideig a jeruzsálemi német ev. régészeti intézet igazgatója volt, 1917 óta Greifswaldban professzor. A Jézus korabeli arám-héber nyelv elismert kutatója. Főbb művei: *Orte und Wege Jesu* (1919, 3. kiad. 1924); *Arbeit und Sitte in Palästina* (1928). WICZIÁN D.

Dalmata *Giovanni (Trau i János*, családi nevén *Duknovich)*, olasz szobrász, szül. 1445-ben Trauban, megh. 1509-ben. Valószínűleg Rómában tanult, majd Bregnó Andreával és Mino da Fiesoleval együtt síremlékeket és egyéb építész-szobrászi műveket készített Rómában. 1481-ben Mátyás király Magyarországba hívta és utóbb Majkovec várát adományozta neki. Állítólag Báthori Miklós váci püspök szolgálatában Nógrád várában is dolgozott. Magyarországi művei közül vajmi kevés maradt fenn: az ú. n. esztergomi Madonna (esztergomi múzeum) és rongált állapotban fennmaradt márványoltár (Nemzeti Múzeum). Neki tulajdonították Mátyás király és Beatrix a bécsi művészettört. múzeumban levő márvány mellképeit is. Mátyás halála után visszatért Olaszországba. ÉBER L.

Dalmaták, etnográfiai jelentés nélküli földrajzi megjelölése Dalmácia lakóinak. Bátor, erős nép, de nagyon műveletlen, sok közöttük az analfabéta. Ősi szokásaikhoz mereven ragaszkodnak és nemzeti viseletben járnak. Őstermelők, de a hajózás, hajóácsolás és tengeri halászat többet jövedelmez. Főképpen róm. katolikusok. Dalmaták voltak Dalmácia őslakói, egyik ága azoknak az illireknek, akiknek gyűjtőnevével jelölték a görögök már Herodotosz óta az Epirusztól északra lakó népeket. Ez az ős-szilaj törzs a Narenta és a Kerka között élt, főhelye Delminium volt. A VII. században a délszlávokkal (szerb-horvát), később az olaszokkal erősen keveredtek. HAÁSZ I.

Dalmát borok, az Adria mentén Fiumétől a Bojana folyó torkolatáig húzódó keskeny partvidéken s a dalmát szigeteken kedvező éghajlat alatt s jó fekvésekben termett borok,

Gutenberg Lex. VM. K.

Lugánszkij néven írta. Főműve: *Az élő nagyorosz nyelv magyarázó szótára* (1860—67), mai napig a legjobb orosz szótár, mely azóta több kiadást ért el. Igen értékes *Az orosz nép közmondásai* (1862) gyüjteménye. BONKÁLÓ S.

Dálja, horvátul *Dalj*, nagyközség a régi Verőce vm.-ben, a Duna jobbpartján, (1924) 5495 lak. Fontos gőzhajóállomás és vasúti csomópont.

Dallam, egymást követő zenei hangok sora. Még a kezdetleges műveltségű nép is bizonyos törvényszerűséggel alkotja meg dallamait. A zeneszerzéstan a meglevő s legtökéletesebbnek érzett dallamokat elemezve, levonta belőlük s megállapította a dallamalkotás törvényeit; ezeket a legnagyobb tehetségnek is meg kell tanulnia, hogy maradandót teremtsen. Közhasználatú a dallam görög neve: *melódia.* KERESZTY I.

Dallas (ejtsd: *dëləsz)*, város az északamerikai Texas államban, a Trinity river mellett, (1920) 158.976 lak. Vasúti csomópont; két egyeteme, ipara és jelentékeny terménykereskedelme van. P. ORMÓS J.

Dalla Vedova *Giuseppe*, olasz geográfus, szül. 1834-ben Padovában, megh. 1919-ben Rómában. 1877-től a római egyetem tanára, 1900-tól a földrajzi társaság elnöke, a földrajztudomány vezető egyénisége volt. Főműve: *La Società Geografica Italiana e l'opera sua nel secolo XIX.* P. ORMÓS J.

Dall'Ongaro *Francesco*, olasz költő, szül. 1808-ban Mansuéban (Treviso), megh. 1873 jan. 10-én Nápolyban. Tevékeny részt vett az olasz forradalmi mozgalmakban, emiatt el kellett hagynia hazáját. 1859-ben az olasz irodalomtörténet tanára lett Firenzében, 1869-ben Nápolyban. Nevezetesebb művei: *Il Fornaretto* (dráma, 1861), *Novelle vecchie e nuove* (1861), *Racconti* (1869), *Stornelli italiani* (1863), *Scritti d'arte* (1873). ZAMBRA A.

Dallos *Miklós*, pécsi, váci, majd győri püspök, szül. Győrött, megh. u. o. 1630 márc. 24-én. Mint II. Ferdinánd hű embere, több ízben vezette a békealkudozásokat Bethlen Gáborral. 1629-ben 25.000 forinttal megalapította a győri papnevelőintézetet. TAKÁTS GY.

Dalmácia, 1918-ig Ausztria egyik koronatartománya, azóta (Zára és környéke kivételével) Jugoszlávia tartozéka, két kerületre osztva (Split és Dubrovnik) az Adria K-i partján, DK-nek fokozatosan elkeskenyedve, 370 km hosszúságban, 270 km szélességben 12.732 km²-nyi területet foglal el. Partvonalát számtalan sziget és szirt kíséri. *Felszínét* az Alpok meghosszabbítását képező *Dinaridák* borítják. A Dinaridák kevéssé tagolt, a tengerpart felé lépcsősen és meredeken leszakadó fensíkdarabokból állanak, a meredek peremek és a tenger közé keskeny partszegély telepedik. Az északdalmát tábla és a hozzátartozó szigetek is alacsonyak (250 m). A szárazföld belseje felé, ÉK-en a Velebit dolinákkal, poljékkal tarkázott felszíne már 1758 m-re emelkedik. A Kerka forrásvidékétől É-D-i irányban, Boszniával szemben határt alkotva a *Dinári Alpok* húzódnak (Troglav 1913 m). A partihegység vidéke Trau környékén termékeny, a *Bikovo Planinán* (Sveti Juro) 1762 m-t ér el, a Cetina folyik rajta át. Raguzánál 400—500 m magas fallal szakad közvetlenül a tengerpartra és a Bocche di Cattaro mellett már közel jár a 2000 m-hez (Orjen 1895, Lovcsen 1759 m). A fensíkon néhány folyó szűk szakadékvölgyben tör át (Zrmanja, Kerka, Cetina, Narenta). Nagyobb szigetei: *Brazza* (Brac), *Lesina* (Hvar), *Kurzola* (Korcula), valamint az 1918 óta Olaszországhoz tartozó *Lagosta* és *Meleda*. *Éghajlata* a tengerparton mediterrán, őszi és tavaszi esőkkel; a belső részeken kontinentális, a tél hideg, a nyár forró. A szigeteken és alacsonyabb partokon az évi csapadék 800—1000 mm, a meredek peremlejtőkön 1600—4000 mm. *Lakossága* 1921-ben 621.429, ennek 95%-a szláv, 3% olasz. a többi német stb. Vallás szerint 83·5% róm. kath., 16·5% gör.-kel. *Gazdasági* forrásai meglehetősen szerények. *Mezőgazdasága* csak a partvidéken jövedelmezőbb (kukorica, szőlő, olaj, füge, szentjánoskenyér), a fensíkok gyér legelője a nagyobbmértékű állattenyésztésnek is gátat vet. Juhállománya jelentékeny. A partvidéken fontos kereseti forrás a halászat és a hajózás. *Bányászata* barnaszenet, aszfaltot, bauxitot, építőköveket szolgáltat. *Iparát* a hajógyártás, konzervkészítés, olaj-, szeszfőzés jellemzi. Székhelye *Spalato* (Split). KÉZ A.

T ö r t é n e t e. Dalmácia őslakói illir-dalmaták voltak, akiket Augusztus római császár hadvezérei hódítottak meg. A császár szervezte provinciává. Nagy Konstantin idejében Illyricum praefecturához tartozott. A sóban és erdőségekben gazdag tartomány a népvándorlás korában örökös versengés tárgya volt Velence, a horvátok, a normannok és a görögök között. A XII. sz. elején Kálmán király hódította meg Zára, Sebenico, Trau és Spalato városokat, s Veglia, Cherso és Arbe szigeteket. A lakosok régi jogait meghagyta, csupán a vámjövedelem kétharmad részét tartoztak a királynak beszolgáltatni. (A harmadik harmadrész a bánt illette.) Azt a felfogást, hogy Kálmán ekkor magát *külön* Horvát- és Dalmát-

Dalmata Giovanni

Hekler Matyásci
Beatrix márvány
reliefjeit nem tartja
fenti művének –

Hekler M.M. Tört.

110 – 112. l.
kepekkel

Hekler A.: A m.
művészet Tört. Bp.
1934. 110–112. l.

107.

Gratianus bonapeinze VIII. 124

Dalmata, Giovanni

irod

Hekler Ung

86.l.

Hekler A.: Ung.
Kunstgeschichte.
Berlin. 1937. 86.l

zad balra. Jobb kezével az asztalon lévő
az oldalán lógó diszkard markolatát fog-
aját előre fésüli s bajuszt és leberetvált
gének gallérja lehajtott, nyakkendője roj-
ak és vállra vetett hasított újú mentéje pré-

lak nagysága 38 c/m.

0. (irás előtt, chin. pap.).

4/94 № 144.

Dalmata Giovanni

(megállapítottam, hogy
nem helyesebb-e
Giovanni Dalmata
alatt felvenni.

Lásd
=
Heltai válogatott
366, 367. l.

Heltai A. válogatott
kisebb dolgozatai.
Bp. 1942. 366. 367. l.

Görög műemléki törvény VIII. 224.

Dalmata (Duknovich)

Giovanni

wód

Hevesy Matthias

4, 8. l.

Hevesy A.: La bibliothèque du roi Matthias Corvin. Paris. 1923. 4, 8 l.

1.–22. ll.

Budapest
Fráter és társa
1917

Dalmata, Giovanni

wód
w
Hoff Belvedere
148. l

Hoffmann E.: Der künstlerische Schmuck der Corvin-Codices. Belvedere. 1925.
148. l.

5896

40.214. — K. M. E. Ny.

Giovanni Dalmata

MAGYAR MUVESZET
1932. 377

László
=
Dalmata

Horváth H.: A Közép-kori Pest-Budának helyzetének maradt emlékei. MM. 1932. 377 l.

Dalmata, Giovanni

l.

Hor Bp.
28. l.

Horváth H.:
Brest nevezeti
emlékei. Bp.
1938. 28. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Vigyázó ... utca 24

Dalmata, Giovanni

Horváth Mátyáskori

134, 148, 150, 170. l.
172. l. 174. l. 206. l

Horváth H. Mátyáskori
m. művészet. Kny. a
Mátyás király-emlék-
könyv. II. k. Bp. 1940.
134, 148, 150, 170,
172, 174, 206. l. —

Dalmata Giovanni

(Trani János)

irod

Horvirodmův II

110. l

Horváth János:

Az irodalmi mü-
veltség megoszlása.
M. humanizmus.
II. Bp. 1944. 110. l.

Giovanni Dalmata

eddig D-ben volt!

vrod
2.

Koltay Olasz-magyar

39. l.

Koltay-Kastner J.-

Olasz-m. művelődési kapcsolatok

Bp. 1941. 39. l.

M. KIR. HADI[redacted]

BUDAPEST, I., NÉ[redacted]

813/1929. 1933
szám.

M. kir. honvéd Rokkan[redacted]
PARANC[redacted]

A műemléke[redacted]

Hivatalból.
Díj átalányozva.

Pulszky Ferenc:

Adatok a m. művé-
szettörténelemhez.
Bypressi kemle

1874. 229 l.

Folyó évi junius
felterjesztésére fe
hogy a vasvármeg
hivatalnak 1902
1204 sz. a. kelt jele
évi decemberhó
tem meg a bizott
martassa vissza.

Riedl Frigyes: A m.
irodalom főbb irá-
nyai. Bp. 1896.
62, 71. l.

40556 szám

Lechner J.:

Bpest müemlékei -

Bp. 1924. 93, 96. l.

Dalmata Giovanni

lásd okv

Arch. Ert. 1915

275. l.

Leffler Béla: A nyír-bátori ref. templom. AÉ 1915. 275. l. 59. t.

A

FRANCIA AVANT-GARDE MŰVÉSZEK KIÁLLITÁSÁNAK KATALOGUSA

Lux Kálmán

A budai vár palota
Mátyás király Korá-
ban. Bp. 1922.

36. l.
39. l.

173460-1912 szám.

Folyó évi no
alatt kelt felterjesztése
hogy a vajdahunyadi
fásának munkálate
50 fillér összegről szóló
és t. Bizottságot felhí
vajdahunyadi vár he
kapcsolatosan fogan

Budapest, 1912.

A minisz

Dalmata, Giovanni

lásd okv.

Meller Péter = Gótikus és renaissance kutak Magyarországon.

Magyar Univerzet

1948. 3. sz. 138 —

143. l. képekkel.

T. Müemléke

Szállitva:ápr.3.

2oooo db lo.5x17 cm bankposta
rendkivüli

Negyven

ptp.utján

1 számlamásolat

Dalmata Giovanni

(Traguri Jakab)
néven

irod

Ormós Zsigmond:
Művelődési adatok
Mátyás király Korsza-
kából. II. Közl.
Tört. és Rég. Értesítő
(Temesvár) 1888. 68. l.
70. l.

Kath. B. Mór
Prot. Blanka

CSÜTÖRT.

26

Kath. Dömötör
Prot. Dömötör

PÉNTEK

27

Kath. Szabina
Prot. Szabina

SZOMBAT

28

Kath. Simon Jud.
Prot. Simon Jud.

30 × 4 = 1·20

Izr. S. Lekh-Lekha

43. hét. 1933 Október hó. 31 nap.

adásaiban. (Athénée, At
Théâtre de la Madelei
Colombier, Mathurins,
ration des Professeurs
bizonyítványt szerzett.
iskola tanfolyamát vég
latain rendszeresen dol
lapban a chartresi kat
A francia élet és műem
mandiában és Közép-F

Pachhofer Éva (19
korló tanárjelölt, Buda
díjas. „Les Allemands
káját bővítette ki s e
St. Geneviève olvasóte
minisztérium levéltárá
látták el Chamard és M
Catholique). Beiratkoz
Sorbonneon rendszere
Lefranc, Guyot, Haza
Louvre több előadásán
egyesületben előadást

Dalmata, Giovanni

Kaid
=
Péter I. 178. l.
Szerinte Venturi és Divald
tulajdonítottak fentiek
Mátyás és Beatrix relief-
jeit. Fabriczy Kornék
nem is említi.

(Péter A. A m. művészet
tört (Bp. 1930. 178 l.

Eötvös József Kollégium tagja, a tanévet az École Normale Supérieureben töltötte. „Le style de Corneille" című munkájának anyagát bővítette ki s ezzel kapcsolatban tanulmányozta Corneille korának jezsuita iskoladrámáit s a Corneillet megelőző korok szónoki gyüjteményeit és retorikai elveit is. Kutatásai kiegészítésére Rouenba is elutazott a kor levéltári anyagát keresve. Munkájában D. Mornet, C. Bouglé, Ch. Bruneau professzorok útmutatásait követte. A Corneille problémával kapcsolatban összegyüjtött anyagból elkészítette „La doctrine stylistique des rhétoriques du XVIIe siècle" című tanulmányát. A XVII. század körébe vágó újabb művekről szemlét írt az Egyetemes Phil. Közlönyben. A Napkeletben ismertetései jelentek meg. François du Térumondnak a magyar ifjúságról szóló rádióelőadásához anyagot szolgáltatott. A Magyarországon meginduló szociográfiai munka szempontjából tanulmányozta az École Normale Supérieure keretében szervezett Centre de Documentation Sociale munkaközösség módszereit.

Steixner István (1912, Szentjakabfa, Zala m., róm. kat.), magyar-francia szakos piaristarendi tanárjelölt, Budapestről (Eckhardt prof.), első félévben ösztöndíjas. Ösztöndíját a Rend főnöke kiegészítette és így az egész tanévet Párisban töltötte. A Sorbonneon és az Institut Catholiqueon hallgatott előadásokat főleg Chamard, De Labriolle, Calvet, Morçai és Marechal professzoroknál. Előadást tartott az Institut Catholiqueon Erasmusról. Szakdolgozatával kapcsolatban a Bib-

Petrovics Elek

A Becsből haza
került műkincsek
kiállítása a Nemzeti
Muzeumban.
MM. 1933
259, 263. l.

Beatrix és Matyas
nem Dalmata
műve.

Petrovics E = Опз.
Бієрн. Мич. Ar ij
печенеіјеркіáll.
(1931-34.) Вр. 1934. 7 л.

72328. szám.

Hivatkozással folyatt kelt előterjesztésére értesállampénztárt egyidejüleg utasitemplomon teljesitendő helyreálvaló fedezésére a müemlékek orlos nyugtájára, számadás kötelezszázötvennégy /:4954:/ korona 9

Egyben jóváhagyólaforgó munkák házi kezelésben fo

Dalmata, Giovanni

Praga, Giuseppe:
Giovanni da Trau.
Archivio Storico per
la Dalmazia, 1933

KÖNYVKERESKEDÉS

. BUCHHANDLUNG * LlibrairIE * BOOKSHOP

SÁGI INTÉZET KÖNYVKIADÓHIVATALÁNAK MAGYARORSZÁGI MEGBÍZOTTJA

BUDAPEST, 19 40. junius 7.
V, DOROTTYA UTCA 2

gos Bizottsága,

Budapest.

Hőgyes Endre u.10.

	FIZETENDŐ BUDAPESTEN
kről	8.--
r der Ostmark	6.82
	8.93
iquité	9.90
	13.20
	2.80
	2.80
	2.80

Dalmata, Giovanni

úvod
z

Pogány Kázmér:
A visegrádi ásatások
eredményei. Magyar
Nemzet. 1943. márc. 3.

Dalmata, Giovanni

vrod

Kukuljević - Sakcinski, Ivan: Kroatisch-dalmatische Künstler am Hofe des ung. Königs Mathias Corvinus. Agram, 1860.

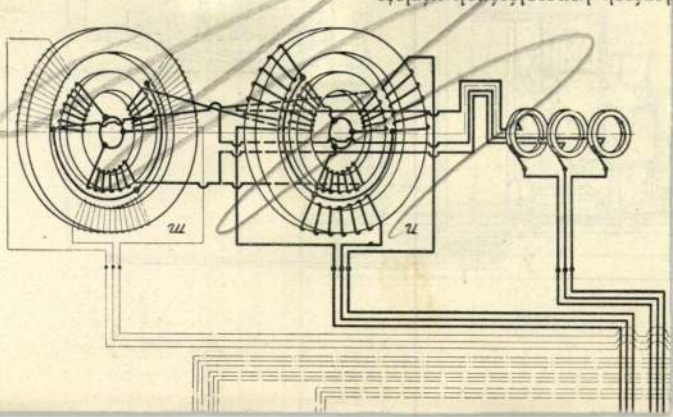

lezések kapcsolásának vázlata.

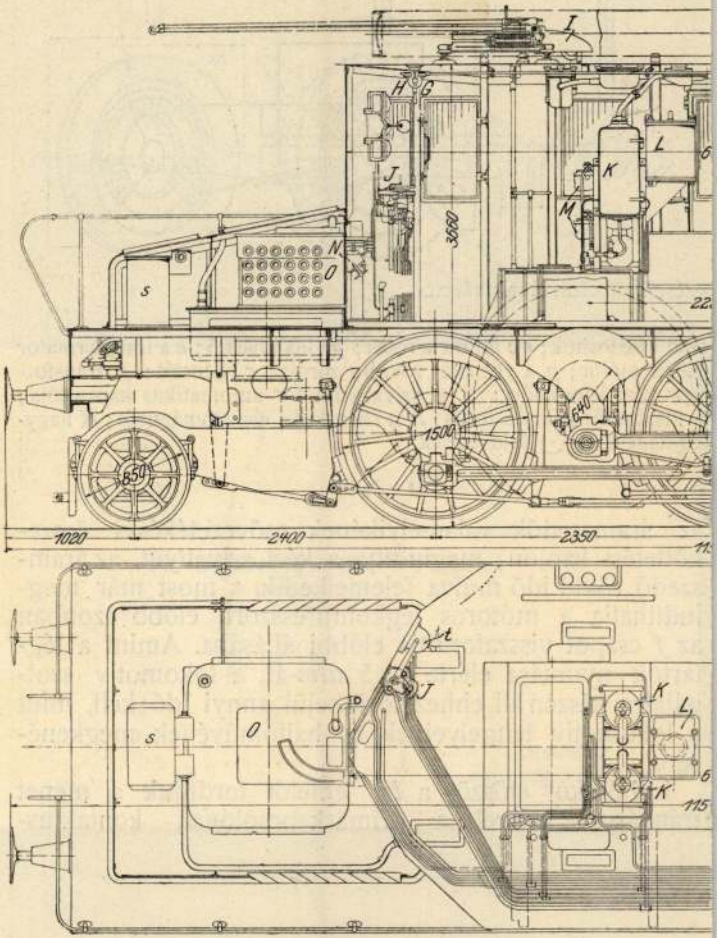

50—51. ábra. A lokomotiv oldalnézete és alaprajza. (A be

Dalmata Giovanni

(Johannes Dukuovich de Tragusia, Giovanni da Tran, Trani János)

dalmát szobrász és építész

L. Kendrey-Kentiványi

350. l.

s.

bbról a „Mobil Garde" egy tagja ~~szivarozva~~ áll (az öreg s szivarzik) ~~ulen~~ balról ~~van~~ pedig egy osztrák baka teljesíti kötelesse ~~s hatan be-~~ legáját bamulja. ~~egajára, ki oly kényelmesen teljesíti köteles-~~

mindketten karban tartják fegyverőket, ~~nak~~ ~~binak~~ (azonban puskájára) a szurony is fel van tűz-

áttérben a schönbrunni királyi lak látszik. ~~látszik~~

a kép alatt:

è beiden Vorposten."

: „Ges. u. lith. v. C. Lanzedelli, Wieden, Wien-

№ 883"

mit Vorbehalt des Nachdrucks."

mat.

ajzolta: Lanzedelli.

pa 4821.

107/95 № 370

U. az: V. kötet I-ső része. Budapest, 1898. 148. l. — *Pasteiner Gyula:* A művészetek története a legrégibb időktől napjainkig. Budapest, 1885. 373. l. — *U. az:* Az építészet I. Mátyás király alatt. *Budapesti Szemle.* 1893. 73. k. 11, 14, 15. l. — *P. Szathmáry Károly:* Mátyás király tudományos és művészi köre. *Koszorú.* 1880. IV. 361. l. — *Remellay Gusztáv:* A művészetek és tudományok Mátyás korában. *Délibáb.* 1858. 21. sz. — *Rupp Jakab:* Magyarország helyrajzi tört. I. k. II. fele. 688. l. — *Schedel Ferencz:* A képzőművészetek története Magyarországban. *Budapesti Híradó.* 1846. I. 372. sz. — *Szendrei János dr.:* Magyarország középkori várai. *Múzeumi és Könyvt. Ért.* 1908. 195. l. — *T. Z.:* Arch. Ért. 1904. 187. l. — *Thallóczy Lajos:* Az Újlakyak siremlékei. *Arch. Ért.* 1889. 1—8. l. — *Thieme—Becker:* Allg. Lexikon der bildenden Künstler. Leipzig, 1913. ~~IX.~~ VIII. 303. l. (Külföldi irodalom.) — *Tschudi, Hugo:* Giovanni Dalmata. *Jahrbuch der k. preussischen Kunstsammlungen.* Berlin, 1883. IV. k. — *Tubero:* Comment. de temporibus suis. Libr. III.

Dalmata Giovanni

lenczében dolgozott, 1509-ben pedig Anconaban tünt fel, ahol Beato Girolamo Gianelli síremlékét készítette az ottani dómban. D. működéséről ezzel kimerülnek az adatok, s halálozási éve és helye is ismeretlen.

Beöthy Zsolt: A művészetek története. Új-kor. Budapest, 1912. III. 405, 407, 410. l. — *Berzeviczy Albert:* Beatrix királyné. Budapest, 1908. 299. l. és e mű bírálatában. *Arch. Ért.* 1910. 77. l. — *Borovszky Samu dr.:* Magyarország vármegyéi és városai. Pest-Pilis-Solt-Kiskún vármegye. Budapest, é. n. II. k. 510. l. — *Csánki Dezső:* Első Mátyás udvara. *Századok.* 1883. 563. l. — *Császár Mihály:* A magyar művelődés a XV. században. Antonio Bonfini Rerum Hungaricarum Decades-ének alapján. Budapest, 1902. 122. l. — *Czobor Béla dr. és Szalay Imre:* Magyarország történeti emlékei az ezredéves országos kiállításon. Budapest—Bécs, 1903. II. 291, 295. l. — *Divald Kornél:* A régi Buda és Pest művészete Zsigmond és Mátyás király s a Jagellók korában. *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye.* 1901. 377. l. — *U. az:* A sárospataki vár. *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye.* 1902. 283. l. — *U. az:* Budapest művészete a török hódoltság előtt. (Művészeti Könyvtár.) Budapest, é. n. 142—148, 157, 158. l. — *Fabriczy Kornél:* Giovanni Dalmata. Neues zum Leben und Werke des Meisters. *Jahrbuch der k. preussischen Kunstsammlungen.* Berlin, 1901. XII. k. — *Fraknói Vilmos:* A Hunyadiak és a Jagellók kora. 1440—1526. (Szilágyi Sándor: A magyar nemzet története. Budapest, 1896. IV. k.) 632. l. — *Geduly Ferencz:* Nógrád várának megszemléléséről szóló jelentés. *Arch. Ért.* 1882. XXXVI. l. — *Hatos Gusztáv:* Adalékok a magyar képzőművészek sorozatához. *Századok.* 1874. 424. l. — *Hauszmann Alajos:* A kir. vár építésének története. *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye.* 1900. 222. l. — *U. az:* A magyar királyi vár. Budapest, 1912. 12. l. — *Havas Rezső:* Dalmáczia. Budapest, 1907. 74. l. — *Honművész.* 1833. 126. l. (Magyar szorgalom és mesterségek történeti rajzolatja.) — *Horváth Mihály:* A magyarok története. Pest, 1842. 260. l. — *Ilg, Albert:* Kunstgeschichtliche Charakterbilder aus Österreich-Ungarn. Wien, 1893. 135. l. — *Ipolyi Arnold:* A magyar műtörténeti emlékek tanulmánya. (Szilágyi Sándor: A Magyar Történelmi Társulat vidéki kirándulása. Budapest, 1878.) 53. l. — *Istvánfi:* Historia Regni Hung. Coloniae, 1622. 623. l. — *Janicsek József dr.:* A renaissancekori művészet, mint korszellem kifejezője Olaszországban, némi tekintettel Mátyás királyra. *Athenaeum.* 1903. 30. l. — *Kabdebo Gyula:* A reneszánsz építés kezdete Magyarországon. *Magyar Építőművészet.* 1909. 6. l. — *Kemény Lajos:* Kassai építőmesterek. *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye.* 1910. 48. l. — *Kukuljević-Sakcinski, Ivan:* Slovnik umjetnikah jugoslavenskih. Zagreb, 1858—1860. 56. l. (Régibb magyar és külföldi irodalommal.) — *Magyar Történelmi Tár.* 1857. III. k. 18. l. — *Márki Sándor dr.:* Mátyás király emlékkönyv. Budapest, 1902. 262. l. — *Mihalik József:* Magyarország vidéki műkincsei. *Magyar Műkincsek.* Budapest, 1901. III. 13. l. — *Nagy Iván:* Magyarországi képzőművészek. *Századok.* 1874. 200. l. — *Nyári Albert báró:* A modenai Hyppolit codexek. *Századok.* 1874. 74. l. — *Ormós Zsigmond:* Vázlatos rajz a művészetről. *Történelmi és Régészeti Értesítő.* (Temesvár.) 1876. II. 57. l. — *U. az:* Művelődési adatok Mátyás király korszakából. *U. o.* 1885. 193. l. — *Ortvay Tivadar:* Pozsony város tört. Pozsony, 1895. II. k. I. r. 291. l. — *Osztrák-magyar monarchia írásban és képben.* Magyarország III-ik kötete. Budapest, 1893. 93. l. — *U. az:* IV-ik kötete. Budapest, 1896. 151. l. —

Dalmata Giovanni

irodalmában
Istvánfi: Historia
Regni Hung. Coloniae
helyett:

Istvánfi: Pannoniі
Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV. Coloniae Agrippinae, 1622.

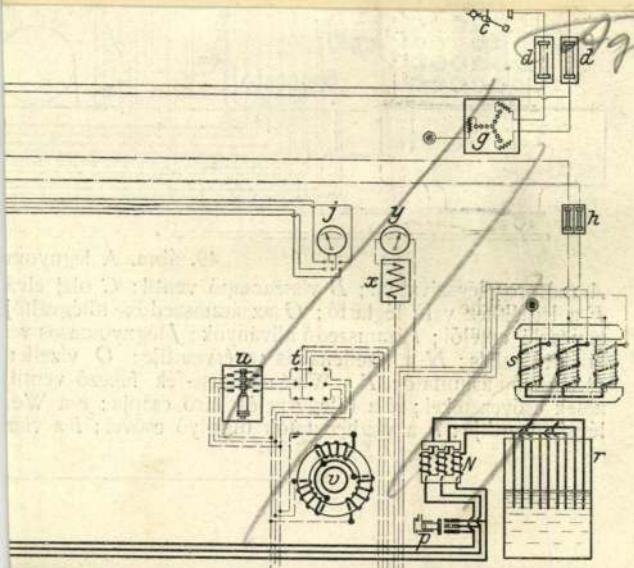

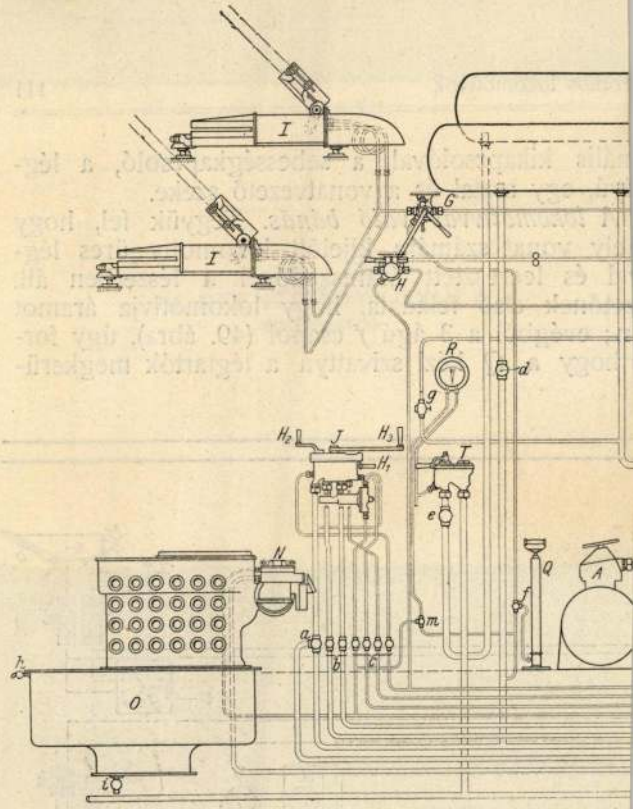

49. ábra. A légnyom

A mótoros légszivattyú; *B* visszacsapó ventil; *C* olaj elvá
F a légfékhez való légtartó; *G* az áramszedők főlégváltój
kapcsoló emelői; *I* áramszedő állványok; *J* légnyomásos ve
kiiktató relais; *N* a vízellenállás vezérventilje; *O* vízeller
R légnyomásmutató; *T* a Westinghouse-fék fékező ventil
zések csővezetékei; *d* a főlégvezeték záró csapja; *e* a We
légsíp ventilje; *h* a vízrheostatok túlfolyó csövei; *i* a vízr

Giovanni Dalmata

Nobrán

1507. állítólag tőle

a belvárosi plébánia-

templom 2 pastoforinna.

Jaj megnent

40,42.

Dalmata, Giovanni

1440 – 1509.

l.

Horváth budai köz.

40 l.

Dalmata, Giovanni il

l.

Hadtört. Közl.

1934. 298. l.

Dalmata Giovanni

wód

Thallóczy Lajos

Az Ujlakiak sirem-
lekei

~~Különlenyomat~~
~~az~~ Arch. Ert. 1889. ~~évf.~~
~~I. füzetéből~~
1–8. l. (Köppel.)

Dalmata Giovanni

l.

Vernei-Kronberger Emil: Magyar középkori sirenlétek. Bp. 1939. 47. l

Sámfalva, tpl

276

Tragor Ignác:

Vác műemlékei és
műkincsei. Vác, 1930.
19–22. l. (Képekkel.)

[illegible], hogy az torony
sisakon tégla, lent a kő, sza=
livül a torony legfelső eme=
urolokon nyugvó téglából fa=
e van megrongálódva, mely
glákkal volna pótlandó.
van a harangállványhoz vezető
szinte életveszélylyel jár.
harang van elhelyezve, az egyik
ló, a kisebb ujabb keletü.
an 1857-ben renoválták.
örség vagyontalan, viszont artis
tes alakjával és különleges rendel=
tásra érdemes, tisztelettel javas=
égesebb javitási munkák foga=
az egyezerötszár) koronát
nitetes Bizottság.
. augusztus hó 28.

Csányi Károly
épitész, a Műemlékek
orsz. Bizottságának tagja.

Dalmata, Giovanni

wód

Jblképzőm

318. l.

Jbl E. = A képzőművé-
szetek Mországon.
Lukács Gy. = Magya-
rok a kultúráért.
Bp. 1929. 318. l. —

Dalmata Giovanni

Andrea Bregno
tanitvanja

1481-tól Budán
dolgozik

rod
z Pétermagyarmuv
Verecke V. k. 50. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, JE

FÉNYKÉP, RAJZ

~~Benedetto da Majano 11. l. 28. l.~~

~~Bernát és Sajos (Pel) Bártfa 19. l. 37. l.~~

Dalmata Giovanni.

Dürer Albert 19. l.

Ferucci Andrea 31. l. 35. l.

Fra Filippo festő 27. l.

folytatása a tuloldalon

Myskovszky Viktor:
A renaissance kezdete és fejlődése különös tekintettel hazánk épiteszeti műemlékeire.
Bp 1881.

Vorabb

51. l. nobrán 1688.

Grosz Pál ifj. ~~Kiselejtezett~~

Georgius a Dominici Kön
de Ungaria festo 28. l.

Masolino 23. l.

Michele Ongaro
28. l.

Pannoniai Mihály 28. l.

Péter, sienai ötvös
22-23. l.

Trani Jakab 27. l.
(nem vesz azonosnak
Dalmata Giovanni val)

Vince, ragusai nobrán
Hetharsi 1578. 37. l.

Dalmata Giovanni

Mátyás és Beatrix márvány domborumon arcképeit nem tartja fenti művének.

Magyarországtól

II 667. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Dalmata, Giovanni

mnuvenek tartja
Lux a ~~pes~~ belva-
ros plebania templom
ban levo 1507 bot
való kit vörös nar-
vany pasztoforimnot.
Dalmata 20 evet tel-
tott Magyarországon
s 1509 ben tunik fel
ismet Anconaban.

Lbp. 96 l

Etrusc ház V. 241.

Dalmata Giovanni

nuoc Lux szerint
Mátyás és Beatrix
bécsi fehérmarvy
dombornyi arcképe

Lbp. 93 l.

1481-ben került Magyar-
országba Mátyás király
szolgálatába ki nemes-
ségre emelte és a Sla-
voniaba fekvő May-
kovic várat adományoz-
ta neki 1488 ban. ~~1488~~

n. o.

Erdélyi Nemzeti Múzeum érem- és
régiségtára V. 239

Istheánfi, N. Historiarum de rebus Hungaricis Libri XXXIV. Col. ~~Agrip~~ Agrippinae 1622.

133. l.

Fabriczy. 156. l.

Tóth József II. 240

Dalmata Giovanni, dalmát építész és szobrász

(Az I. K. 350 lapjához az irodalomba)

(1923–1926)

Arch. Ert. 199. 1

xDalmata Giovanni szobrász

1440 — 1509

Herzog

FRANZ SCHAIDER

WIEN, VII. BADEN BEI WIEN

NEUBAUGASSE 62. HELENENSTRASSE 14.

Dalmata Giovanni

nobrán

Tört. Szemle ~~181~~ 1918 - 131. lap. (Éber László)

Dalmata, Giovanni

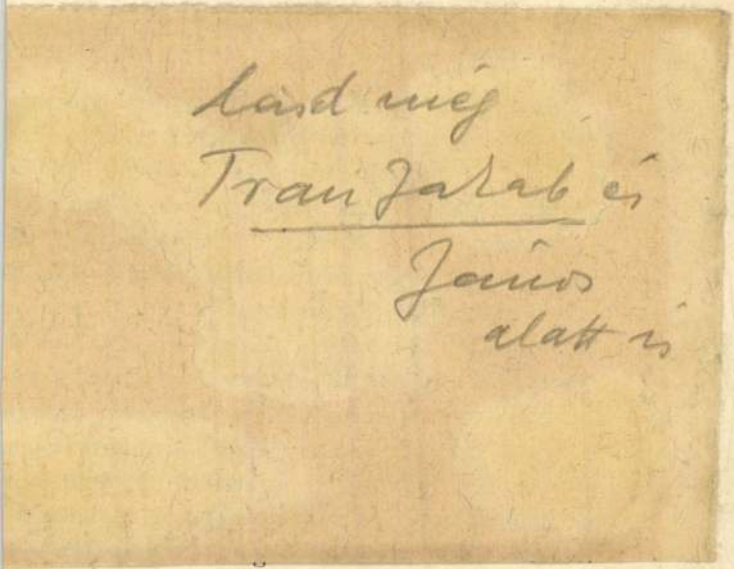

gy városok követelményeivel homlokegyenest
nek a mai közúti és városi- vasúti forgalmi
k és a társaskocsi közlekedések irányai; a
ben a bejárt vonalakon csak roppant kerülők
ink célt. Ez a baj pedig csak annak tudható
y a kis várostól öröklött keskeny és szakado-
észekből álló úthálózat és felosztás, az egyes
knek fent jellemzett elszigeteltsége a nagyvárosi
kifejlődhetésének útját állják, azt sok esetben
en megakadályozzák!

fővárosunk térképe tisztán dokumentálja az
kerületeknek mindeddig összefüggésbe nem
elosztásával és úthálózatával azt, hogy az egy-
agyváros, a székes főváros szempontjából, a vá-
zés mai követelményeinek eleget még nem

az akkor ott felosztásra került útcákat szélese
tervezni, illetőleg kibővíteni. De a többi vár
az *útbőségek* dolgában még ily kedvező helyze
vagyunk. A Király-, a Dob-, a Baross- és a S
útcák, mivel az egyes kerületekben főközleke
útak, a mai forgalmi szempontból elégtele
ségűek, és a legcsekélyebb igyekezet sin
ez állapotokon változtassanak. Átalában mind
irányban, mind kerületi irányban nagyobb
műveletek fölötte szükségesek, de legmegok
volna, hogy az *átlós irányú* forgalom, mi ma
alig létezik, *kielégítését* találja.

Másik akadálya a forgalmi hálózat kifejlő
város belső területében fennálló házcsoportok
nagysága.

Nézzük a belvárost és ennek a fenforgó viszo
mért *fejletlen* voltát. Nincs itt az úthálózatb
rendszer, csupán csak tervszerűtlenség és ös
telenség. Itt egyrészt nagyon is szűk útdara
hatók, melyeken csak határról-határra juthatu
célunkhoz, másrészt pedig a házcsoportok k
aránytalanul nagy ahhoz, hogy itt valóságos üzle
lődhessék. Az üzletek és lakások telekcsoportján
nyösebb mérete $60 \times 120\ m^2 = 7200\ m^2$; az új
építés követelményének tapasztalat szerint ez
legjobban. Azokban az itt lévő házcsoportokba
e mérethez közelednek, van is üzleti élet, de
ez nagyobbrészt ott, hol nagyságuk a 20.000
Vannak itt házcsoportok, melyek 250, s

Giovanni Dalmata

Lásd Dalmata Giovanni alatt.

Arch. Ért. 1915 275. l.

junk arra, hogy ma is élő és működő művészeink legjobbjainak munkásságához a francia művészet és milieu adott tápot és ösztönzést.

Napjainkban is számos magyar művész él a szajnaparti metropolisban és szerez megbecsülést a magyar névnek. Művészeink, művésznövendékeink ma is Páris felé tekintenek, a megváltó szózatot onnan várják.

Csodálatos ez a mai, az impresszionizmus után kialakult párisi művészet! De nem tudjuk, mi a csodálatosabb, meghatóbb: a francia szellem örök frissesége, felszívó, áthasonító ereje, vagy a francia lélek emelkedettsége, amely minden művészt magához ölel, bármely nemzethez tartozzék is, amely megbecsüli a számottevő művészi értéket akkor is, ha az Franciaország határain túlról jelentkezik. A művészeknek Párisban élő kis köztársasága megvalósította azt, amiről filozófusok, politikusok,

Dalmata, Giovanni

lásd

u

Művészeti Lexikon 168

Dalmata Giovanni

d.

Trani János
és Jakab
alatt is.

~~Mikalik Josef~~ VI. 160.

Dalmata Giovanni

laïcd.

Giovanni Dalmata

alatt is

A Bertinelli gyüjteményből.
Restaurálta Nikássy Lajos 1933.
Maszlaghy II., 53. szám. (Ismeretlen.) — Berti Toesca 956. l. (Lemosás előtt látta. Masolino-követő?)

BISSOLO, FRANCESCO (velencei festő, 1470 körül—1554.)

Szent Katalin eljegyzése, Sz Ágoston és Sz Jeromos (68. kép)

Fa, tempera és olaj, 53×82 cm.
A Bertinelli gyüjteményből.
Rényi: 14. l. (Palma Vecchio). — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 759. l. — Maszlaghy II., 68. szám (Palma Vecchio). — Gerevich PA, 238. l. (Bissolo.) — Berti Toesca 957. l. (Képe 955. l.) (Bonifazio követője.)

BOCCATI, GIOVANNI (perugiai festő, 1420 körül—1480 körül)

Kálvária (69. kép)

Fa, tempera, 75×49 cm.
Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 676—677. l. — Maszlaghy II., 88. szám. (Piero della Francesca.) — Gerevich PA, 236. l. (Lombard iskola. A ruhán, pajzson és zászlón a Visconti ak skorpiója, tehát 1450 előtt.) — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 6. l. — Berti Toesca 948. l. (Képe 949. l.)

Dalmata, Giovanni

lásd

Giovanni da Trau
il Dalmata

alatt is.

Eine biographische Skizze.

/Mit de Rossi s Bildniss/

1.-116.11.

Köln

J.P. Bachem, 1892.

Dalmata Giovanni

átteendő

Giovanni D. alá

az anyagot már
részben lásd ott is.

Bérmentesítés nélkül is feladható. Az esedékes díjakat kézbesítéskor a címzett fizeti.

tásügyi minisztérium
:tályának

BUDAPEST

V, Hold-utca 16.

Dalmata Giovanni

Lásd

Történeti Szemle

1918. Bi. l.

Éber kritikája

a lexikonról

Laird: Szilágyi alatt.

Dalmata Giovanni

l.

Giovanni Dalmata

alatt is -

.	21 éves	.	12	"
.	6 éves	6	12	"
.	4 éves	.	12	"

igazolom, hogy a kimutatásban
...narásban álló hivatali es-
... kinevezett és nyugdíj igény-
...intviselő feleségével együtt
...k szülői ellátás alatt
...resettel nem bírnak. —

... nov. 12-én

...ül a 10 % elnök

...ünn

Dalmata, Giovanni

Beatrix reliefarcképe.
Bécs, Kunsthist. Mus.

Balogh Milano 22-24. l.

Lásd a Mátyás kép alatti
jegyzetet

Mátyás reliefarcképe.
Bécs, Kunsthist Mus.

Balogh Milano 22–24. l.

nem Giovanni Dalmata, hanem milanói udvari szobrász érmek után készítette.

Dalmata Giovanni (másképp

Duknovich Johannes de Tragurio, Giovanni de Trau,

Trani János.) szobrász és építész.

(az Pöltés I. K. 350 oldalon ívodalmához)

Arch. Ért 1923-26. 199. l.

Balogh J.: Néhány adat Firenze

és Miország kulturális kapcsolatainak

történetéhez a renaissance-korban

AÉ. 1923-26. 199. l.

Tiszáninneni ág. h. ev. egyházkerület II. 236

Dalmata, Giovanni

l.

Buda és Pest erődit-
menyei 1686.

(a lexikon anyagába
beosztott cikke
Banfi Florionak)

128. l.

~~: Portraiten~~

. Arabisken et formae Ornatum.

~~Labores Meliores Joh. Reklin. Post Mgr~~
~~in 2e Rna et Aegyptia~~

~~Altare~~

Dalmata, Giovanni

(Johannes Duknovich de Tragurio)

Laid

B. Firenze 199. l. jegzet

4324. Petru

Sz. Baerleban, működött

Mária a gyermekkel.

Egész alakban és brokát
állva van ábrázolva. Jobb karjá
a kinek lábait baljával fogja é
emelte, míg baljában keresztes
és vállaira ömlő szőke haját fe
szegélyezett ruhája kék és usz
meztelen. A koczkakövekkel kir
hajtásos ajtó oszlopainak tetejé
balról Ádám az almával, jobbr
látható. A háttér hegyes vidék
három csolnak élénkít.

Fa, méretei 55·5 : 31·5 cm. —
6000 K. — Néhai gróf Pálffy Jánc
ber 14-én (1429–908). — Az átvé
sára vonatkozó adatokat lásd a 4
tetett 1913 márczius 16-án (453-

Kifüggesztésére vonatkozó ad
ban. 1913 : 23. *Petrus Cristus:* M

Jegyzet. Az e festményre vona

a) a törzsleltárban (1328–9
Memling: Madonna. Ölgemälde,
Goldstäben (Neues Schlafzimmer);

b) a leltári kivonatban (5
Hans Memling: Madonna. Ölgem
mit Goldstäben. 55·6 hoch, 32 cn

c) a hagyományi jegyzékben
Memling: Madonna;

d) az átvételi okmányban (
Memling: Madonna. Fa, 55·6 : 32

Hagy. 1912.
Pálffy

Dalmata Giovanni

Małżeńs. Beatrix
domborum Eipmäsai
lásd

Berzeviczy Beatrix
Kiratyné Bp.
1908. 300, 301-C.
fölég a jegyzetekben
lásd

1903 VII. 15.

~~Szentes~~

A csongrádmegyei tört. és rég. társulat elnökségéhez

Az 1903 évre szóló régészeti segély felhasználásának tervezete tudomásul vétetik (342/903)

jóváhagyatik

Dalmata Giovanni

wód

Dívald Magyrult

359. l.

Dalmata, Giovanni

l.

Divald Magyarország.

A Magánfelek terhére ke

megtérítésének alakulása az 1935.év

Év	közcső	ös
1935.	63.7o7.21	lo
1936.	:87.477.87	11
1937.	129.486.73	17
1938.	114.726.o4	18
1939.	124.725.33	13

6.Rovat. Különfélék.

Több: 229.o18.o3 Pvel.

Dalmata, Giovanni

l.

Corvina

1921. I

33. l.

Dalmata Giovanni

l.

Építészet
1944. 54. l.

Deresenyi cikke
a vaci
szeresesház-
ról-

Dalmata, Giovanni

cród

Foerképrutört

149. l.

Dalmata. Giovanni

wód

z

Gens Bpestmüv

34. l.

PIPICS ZOLTÁN DR
TÁRLATVEZETŐ
A MŰVÉSZET ZSEBKÖNYVE

A Müemlékek Országos Bizottsága
tekintetes Elnökségének

Budapest

IX. Hőgyes Endre-u.10.

Dalmata, Giovanni

TH mit Franz János

ird

Kabren. 190. l.

~~Aradi múzeum épitk. tegéje 1913-ban~~

~~VII. 212~~

Dalmata, Giovanni

1445? – 1506.

Családi neve Dukanovich.

lásd

Katolikus Lexikon

I. k. Bp. 1931.

393. l

tvösség.

540.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

Kolozsvár.

MESTER

Brózer István.

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

:"Colonarat Brozer Istvan czinalta anno

Dalmata, Giovanni

Fabriczy, Kornél:
Giovanni Dalmata –
Jahrbuch der k. Preus-
sischen Kunstsamm-
lungen. Berlin, 1901.

főleg szilárdságtani kutatásokat végzett S. Timoshenko professzor vezetése mellett. Résztvett az egyetemen a lemezelmélet és a plaszticitás körébe vágó előadásokon is, továbbá az intézet fotoelasztikus laboratóriumában kísérletezett az együttdolgozó lemezszélesség meghatározása céljából. Május 23-án előadást tartott az önmagába horgonyzott típusú függőhidak tervezési menetéről. A nyarat szintén itt töltötte mint az egyetem nyári szemeszterének hallgatója, aminek különös jelentőséget az ez alkalomra meghívott R. W. Southwell oxfordi professzor előadássorozata adott.

Ifj. Hültl Hümér (1901, Budapest, róm. kat.), okl. mérnök, a Magyar Aero Szövetség főtitkára 4000 pengő összegű Smith Jeremiás-ösztöndíjat nyerve az 1934. év őszén volt tanulmányúton az Egyesült Államokban. Közvetlen célja a Fédération Aéronautique Internationale október elején tartott washingtoni konferenciáján való részvétel volt. Ezenkívül általában a légiközlekedés földi organizációjának és gazdaságosságának, a repülőtérépítésnek és a forgalmi repülőgépek gazdaságosságának tanulmányozását tűzte ki célul. A konferencián való részvétel sok olyan értékes összeköttetéshez juttatta, amelynek révén tanulmányi programmját eredményesen tudta megvalósítani és olyan repülőtechnikai berendezéseket tekinthetett meg, amelyek egyéb-

Dalmata Giovanni

Kukuljević-Sakcinski,

Ivan: Kroatisch-dalmatische Künstler am Hofe des ungarischen Königs Matthias Corvinus. Kuy. Agramer Zeitung. 16-r. 12 l. Zagreb 1860.

Gent (1324)

Nagytekintetü Bi

A visegrádi Salamontorony v
biztositó és kiegészitö munk
tisztelettel felterjeszteni.
nére kiküldött Nagrand Mihál
mellett hajtották végre.apri
ben. Összes költségük 3486.8
lások számadatai a következö

Aprilis hóban	felvettem		140
május	„	„	140
június	„	„	65
Összesen	„	„	345

Sajátomból fedztem 36.88 kor
sát kérem. 36·84

F leszámolás összegében

Dalmata Giovanni

úvod

z

Lázárminjövője

10, 11. l –

Dalmata Giovanni

Urząd

Lippich 1901,

31. C.

Dalmata, Giovanni

wód

Lippichlaform

31. l

Dalmata, Giovanni

erd

Liber Bpest nobrai

27. 1.

TI KIÁLLIT

uléria-utca 8.

haftr

MAF

Dalmata Giovanni

lásd

Medvey 11. l

Dalmata Giovanni

wód

Villat 51 cl.

ungolás Csobajtó Bájis, Magyar Vidék,
or. B. Báj Kőszeg Kincsei u. ott. 1958 feb

HELYSÉG

B Á J

VÁRMEGYE

Szabolcs

MŰFAJ

Ref.templom.

A MŰEMLÉKKÉ NYILVÁN
IRATOK SZÁMA

Barokkstil
1782-1784-közt
Megujitották l
Copfstilű
balra a Patay-
irat.

Dalmata, Giovanni

V

Balogh Milano

(Fot. Anderson.)

Giovanni Dalmata: Spes.
Roma, Museo di S. Pietro.

preferiti dell' arte decorativa lombarda,[79] i quali coi loro lineamenti ondeggianti animano non di rado i contorni rigidi delle costruzioni architettoniche. Questo motivo speciale è tanto caratteristico per l'arte lombarda, che lo si può prendere per una signatura. Così ce ne possiamo valere anche nel determinare la provenienza artistica della legatura[80] di Erlangen. Il ritratto di Mattia, che orna il centro della legatura, è la copia fedele d'una medaglia (Tav. II. Fig. 1.),[81] che anche i miniatori hanno preso spesse volte per modello.[82]

[79] Cfr. la decorazione di due porte della Certosa di Pavia. (Porta del lavabo, Porta del piccolo chiostro.)

[80] Secondo la descrizione del Ábel (Magyar Könyvszemle, 1888. 150. l.) la legatura rovinata del codice del Marlianus, che è d'origine milanese, ha posseduto una decorazione di composizione analoga.

[81] Armand: Les medailleurs italiens. Vol. II. p. 81. No. 7. Vol. III. p. 187. Quantunque questa medaglia possieda qualità stilistiche assai caratteristiche, la determinazione della sua provenienza artistica finora non è riuscita. Bode lo ritiene per un lavoro di Bertoldo. Ma questa attribuzione, che fu accettata anche dall'Habich, non è convincente. (Bode, W.: Zur neuesten Forschung auf dem Gebiete der italienischen Medaillenkunde. Zeitschrift für bild. Kunst. Neue Folge. Bd. XV. 1904. S. 41. Bode, W.: Bertoldo und Lorenzo dei Medici. 1925. S. 33—35. Habich, G.: Die Medaillen der italienischen Renaissance. 1922. S. 65.) Il concetto del ritratto, la vivacità energica dell'espressione, la rappresentazione classicheggiante, sono caratteristiche, che rimandano piùttosto all'arte italiana settentrionale. Ma su questo problema ritornerò un'altra volta.

Esiste anche una variante di questa medaglia di dimensione minore. (Armand III. p. 186. D.)

Secondo Csontosi il ritratto di Erlangen fu fatto dalla medaglia, raffigurata sulla fig. 2. della tavola II. (Mátyás és Beatrix arcképei Corvin-codexekben. Arch. Ért. 1888. p. 220. Ritratti di Mattia e di Beatrice nei codici Corviniani.) Questa è un'affermazione erronea, poichè quella medaglia rappresenta un'altro tipo.

[82] Ritratti nei codici corviniani, fatti da questa medaglia:

S. Hieronymus (Budapest. Nemzeti Múzeum. Cod. Lat. 347.)

S. Gregorius (Modena. Bibl. Est. No. 449.)

Philostratos (Vienna. Nat. Bibl. Cod. Lat. 25.)

Cortesius (Wolfenbüttel. Nat. Bibl. Ms. 85. l. 1. Aug. 2.°.)

Marlianus (Volterra. Bibl. Guarnacci. Cod. lat. 5518. IV. 49. 3. 7.)

Fuori dei suddetti qui si può inserire le miniature del Hieronymus viennese (Cod. lat. 930.) e del Priscianus di Wolfenbüttel (Nat. Bibl. Ms. 10. Aug. 4.°.), le quali pure stanno già più lontano dal

rale. Ma a questa supposizione contradice, inoltre la caratteristica schematica dei personaggi, quella circostanza, che il ritratto di Mattia è molto somigliante ad una sua medaglia (Tav. II. Fig. 2.),[76] che servì per modello anche ad Attavante, quando dipinse l'effigie del re sul frontispizio d'un messale (Bruxelles) in modo ricordante la maniera dei ritratti del Ghirlandaio. Pare quindi verosimile, che qualche scultore-ritrattista insigne della corte sforzesca abbia scolpito i ritratti della coppia reale da medaglie e secondo le età dei personaggi, tra 1485 e 1490, appunto quando i rapporti fra la corte di Buda e la casa Sforza erano più stretti e più intimi.

Parimente un bel prodotto della plastica decorativa, appartenente già all' arte industriale, la legatura della Bibbia di Erlangen (Tav. IX.)[77] è probabilmente lavoro d'un maestro lombardo. Questa legatura corviniana tanto nella compozione della sua decorazione, quanto nei motivi ornamentali differisce del tutto dal tipo generale delle legature corviniane. In contrario a quelle i dettagli decorativi di questo codice, non facendo conto della poca influenza orientale (secondo orlo della medaglia di Mattia), ricordano decisivamente l'arte italiana del rinascimento. Anzi un motivo particolare, che orna l'orlo estremo del contornamento della medaglia di Mattia,[78] rende possibile di fare un' attribuzione più precisa. Le volute duplici in forma d'una S, attaccanti l'uno all' altro con slancio scherzante, ornati di palmette ai punti di contatto, sono motivi

[76] Armand: Les médailleurs italiens. II .p. 81. No. 7. III. p. 187. Il ritratto della regina, dipinto in forma d'una medaglia nel Messale di Bruxelles, nondimeno la sua unica medaglia conosciuta, che il Hampel ha erroneamente datata per l'anno 1507 e attribuita a Cristoforo Romano (Arch. Ért. 1886. p. 224.), mostrano un tipo analogo al rilievo viennese. Cosi è probabile, che anche quest' ultimo sia stato scolpito da una medaglia di tal genere.

[77] Erlangen, Universitätsbibl. Cod. lat. 231. Gulyás, P.: Le legature corviniane. Bibliotheca Corvina. 1927. p. 62.

[78] In rispetto alle legature ornate di medaglie cfr. Hill. G. F.: Federigo of Montefeltre and the use of medals by bookbinders. Burl. Mag. Vol. XX. 1911—12. p. 200.

Certosa di Pavia (Tav. VIII.), scolpiti da Benedetto Briosco e da Alberto Maffiolo da Carrara nell' ultimo decennio del quattrocento.[74] Tanto nello stile dei rilievi pavesi, rappresentanti i membri della casa Sforza, quanto in quello dei ritratti viennesi si manifesta lo spirito rigido e ritenuto dell' etichetta. Il loro realismo è franco ed indiscreto, però superficiale, che soltanto descrive le forme ma non se ne vale per caratterizzare le individualità intrinseche dei personaggi. Nel modellare delle forme si rivela un certo rigido schematismo, che non possono attenuare le pieghe taglianti al modo lombardo, sporgenti quà e là sulle vesti e sui veli. I dettagli accessorii (i gioielli, le acconciature, i panni di broccato, le corazze ecc.) sono scolpiti con industria minuziosa e meschina, dal quale manca ogni ispirazione e vivacità. I maestri dei rilievi tendono non a caratteristiche profonde, ma all' eleganza decorativa, che aumentano a modo singolare con una finezza presa dalla pittura, cioè collo sfondo indifferente oscuro. La tendenza all' effetto decorativo è motivata nei rilievi pavesi dal collocamento architettonico. È molto probabile, che anche i ritratti viennesi sieno stati applicati in modo simile come ornamenti decorativi su qualche lavoro architettonico. Tutte queste qualità affini di stile dimostrano, che anche i rilievi viennesi sono i prodotti della scultura di ritratti, sviluppata a Milano sotto gli auspici della corte sforzesca. Quest' arte di ritratti col suo spirito sobrio, colla sua eleganza riservata, coi contorni decorativi dei suoi profili ci dà un' analogia plastica perfettamente fedele alle pitture di Ambrogio Preda. In generale i rilievi viennesi in base alla dichiarazione di Gregorio Bornemissza, che nel secolo XVI. fu il possessore di essi,[75] passano per ritratti fatti dal natu-

[74] Meyer, A. G.: Oberitalienische Frührenaissance. 1900. II. S. 160.
Thieme-Becker: Künstlerlexikon. Bd. V. 1911. S. 23. (Malaguzzi: Briosco.)
Rassegna d'arte. 1902. p. 13.
Beltrami, L.: La certosa di Pavia. III. ed. 1924. p. 153, 155.

[75] Cfr. la sua lettera, indirizzata il 28. feb. 1572. al re Massimiliano. (Arch. Ért. 1877. p. 10.)

parte ungherese a Cornelio Divald e dalla parte dell'estero ad Adolfo Venturi. Divald come qualità affini al Dalmata menziona il concetto realistico, la caratteristica esteriore e superficiale dei personaggi, il rilievo energicamente sporgente, i lineamenti agitati dei drappeggi. Venturi da parte sua accenna, che lo spiccare delle figure di marmo bianco su fondo di pietra verde rimanda ad un maestro della regione veneta e le tabelline ansate colle iscrizioni ricordano l'usanza romana. Particolarità romane e settentrionali si uniscono nelle opere del Dalmata, le quali, secondo l'opinione del Venturi, dimostrano anche altre analogie, specialmente nel tirare a lustro il marmo, nei capelli ricciuti e tirati a ciuffo e nelle pieghe rialzate triangolarmente. Naturalmente tutti e due per l'argomento decisivo prendono l'attività del Dalmata in Ungheria. Ma queste dimostrazioni, oltre che l'identificazione di Giovanni Dalmata, lavorante a Roma e di Johannes Duknovich de Tragurio, scultore di Mattia, non è un fatto assolutamente sicuro, non sono persuasive. Lo stile plastico del Dalmata infocato da un temperamento brioso, del quale ci può dare un' idea chiara la figura agitata ed entusiastica della Speranza (Roma, Museo di S. Pietro. Tav. VII.), segnata dal maestro, non mostra nessun' affinità coll'eleganza riservata e decorativa dei rilievi. L'inquietudine vulcanica delle pieghe rocciose ammasssate pittorescamente, che si può benissimo osservare sulla figura suddetta, sta lontana dai drappeggi taglianti ed accuratamente ordinati dei rilievi. Neanche il naturalismo brusco dei suoi ritratti, specialmente quello di Paolo II., eseguito certamente dal maestro, non è identico al realismo superficiale dei rilievi viennesi, che descrive la realtà, ma non accentua i dettagli di essa. Ai rilievi viennesi i più affini tanto in istile quanto in tecnica sono i ritratti, che ornano le due porte della

Europa.) — Lechner, J.: Budapest műemlékei. p. 93 (I monumenti d'arte di Budapest.): Csányi, K.: A renaissance-stíluskorszak műemlékei. (I monumenti del rinascimento) — Divald, K.: Magyarország műemlékei. 1927. p. 180. (I monumenti d'arte dell' Ungheria.)

del Filarete imparava a conoscere anche i progetti di alcuni edifizi milanesi, cioè quelli dell' Ospedale e del Banco Mediceo. Quest' ultimo gli poteva dare un' idea anche dello stile dell' architettura lombarda [Questo palazzo sul disegno (Tav. IV.), che si trova nell' esemplare[71] di Mattia, è ornato di corvi, emblema del re].[72] Per la sua commissione ha tradotto il Bonfini questo Trattato in latino e l'ha terminato in tempo straordinariamente breve, cioè in tre mesi. Pare, che i progetti grandiosi del Filarete fatti per Francesco Sforza, infiammassero anche la fantasia di Mattia, il quale s'affrettava di conoscerli quanto prima anche in teoria. Sebbene il Trattato del Filarete non sia stato pervenuto alla corte di Buda per mediazione dei milanesi e rappresenti l'opinione architettonica di Firenze, eppure coi suoi rapporti milanesi e sforzeschi avrebbe potuto contribuire all' invigorimento della corrente milanese.

Dalle sculture dell' epoca di Mattia possiamo inserire le due più importanti, cioè i rilievi rappresentanti il re e la regina (Vienna, Kunsthistorisches Museum, Tav. V., VI.), fra le opere degli artisti lombardi. Questi due rittrati tanto nella letteratura nostrale quanto in quella dell' estero sono annoverati tra i lavori di Giovanni Dalmata.[73] Questa attribuzione risale dalla

[71] L'esemplare latino di Mattia si trova nella Bibl. Marciana. (Cod. lat. VIII. 2.)

[72] Il disegno riprodotto nel libro di Giuseppe Fogel [II. Ulászló udvartartása 1913. 28. l. (La corte di Vladislao II.)] è preso da un tal manoscritto del Filarete (Bibl. Vat. Cod. lat. Reg. Svecorum. No. 1886.), che è la copia fedele tanto nel testo quanto nelle illustrazioni dell' esemplare di Mattia. (Cfr. Filarete's Traktat über die Baukunst. hgg. von Oettingen. Quellenschriften. N. F. Bd. III. S. 32.)

[73] Bibliografia (soltano le opere recenti): Divald, K.: Budapest művészete. s. a. p. 147. (L'arte di Budapest.) — Venturi, A.: Notizie da Berlino e da Vienna. L'Arte. 1907. p. 312. — Thieme-Becker: Künstlerlexikon. VIII. Bd. 1913. S. 304. (Schottmüller.) — Schubring, P.: Italienische Plastik des Quattrocento. 1915. S. 263. (Hb. der Kw.) — Fabriczy, K.: Kisebb dolgozatai. 1915. p 195. (Articoli minori.) — Gerevich, T.: A régi magyar művészet európai helyzete. Minerva. 1923. p. 118. (La situazione dell'arte antica ungherese in

È del tutto certo, che fuori degli orefici e setayoli milanesi vi erano anche architetti lombardi alla corte ungherese, di ciò, sebbene non ne sia rimasto nessun documento, fanno testimonianza i frammenti architettonici del castello di Buda. Un frammento di lunetta (Tav. III.), scolpito in marmo rosso, i cui archi concavi, slanciati in alto recingono lo stemma di Mattia, è un lavoro locale eseguito evidentemente sotto l'influenza lombarda, ma d'una impronta del tutto individuale.[69] Oltre a ciò due simili frammenti lombardeschi si trovano nei Musei Naz. e Civ. Il re Mattia stesso, che mostrava continuamente grande interesse per l'architettura,[70] verso la fine della sua vita, dal Trattato

paese in numero assai minore dei Fiorentini. Mercanti milanesi, che hanno frequentato l'Ungheria ovvero erano in relazione con essa: *Felix Ludovici* 1482. (Reg. Miss. Duc. Vol. 155. p. 131.), *Ambrosio Scotto* 1487. (Reg. Miss. Duc. Vol. 160. p. 59.), 1490. (Reg. Miss. Duc. Vol. 178. p. 150. v.), *Bartholomeus Castilioneus* 1489. (Reg. Miss. Duc. Vol. 170. p. 257.v.), *I fratelli de Petra*, che hanno concluso un contratto commerciale con Martinus Penni Civis Budensis. 1500. (Schulte: Gesch. des mittelalterlichen Handels und Verkehrs zwischen Westdeutschland und Italien. Bd. II. p. 94—95. Doc. 175.) Di uno di questi, cioè di A. Scotto, sappiamo, che era in connessione coll' abate-miniatore di Madocsa. Ma non si ha notizia, se i Milanesi abbiano avuto una parte cosi significante nell' importazione di oggetti d'arte e d'artisti come i Fiorentini. [Cfr. Balogh, J.: Adatok Firenze és Magyarország kulturális kapcsolatainak tört.-hez. Arch. Ért. XL. 1923—26. 198, 201, 204. l. (Contributi alla storia delle relazioni culturali tra Firenze e l'Ungheria. Con estratto tedesco) e in aggiunta le notizie del Vasari relative ad Antonio del Ceraiuolo e a D. Puligo. Vite ecc. IV. p. 462.]

[69] Colomanno Lux nella sua ricostruzione del castello di Buda [A budai várpalota Mátyás király korában. 1920. IV. tav. (Il castello di Buda all'epoca di Mattia Corvino)] mise questa lunetta lombardesca sopra una costruzione toscana, fatta al modo della Porta del Paradiso. Ciò è una tale assurdità stilistica come se si mettesse supra una colonna dorica una cornice corinzia.

[70] Secondo Galeotto Marzio Mattia si dilettava anche dell'architettura. Anche Bonfini accentua, che „addebat animum architectura". Nella sua biblioteca vi era il Trattato di L. B. Alberti, anche in due esemplari. (Adesso sono nella Bibl. Estense di Modena e nella Bibl. Capitolare di Olmütz.) Da una relazione di C. Valentini sappiamo, che alla sua tavola si discutevano non soltanto le questioni filisofiche ma anche i problemi architettonici.

Dalmata Giovanni

l.

Pábrenmagy

12. l.

HAZAI BANK
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

VATERLÄNDISCHE BANK
ACTIENGESELLSCHAFT

BANQUE DE LA PATRIE
SOCIÉTÉ ANONYME

Sürgönycim : — Telegramm-Adresse
HAZAIBANK.

Telefon { számok / Nummern
61—01, 61—02, 61—03, 61—04, 61—21, 61—22.
Interurban telefon B—41.

Vá 1.

Nagyságos

Tisztelettel értesitjük, hogy

65.000.— koronával, foly

nál lefizetett összegért.

H 8 (Levelezés) 3. sz. nytv. 20000 db. 1922. VII. Rosenberg, 2026

Giovanni da Trau
il Dalmata

laid
2

Pannonhalmi Szemle

1934. 158. l.

Szász férfi és asszony.

Templomba menő ala
vannak ábrázolva és a kik kö
asszony pedig imakönyvet tar
térben magas hegyek látszana
templom ajtajánál: A.T.

Aquarell, méretei 12

Sz.n. 41
1824-91
Át.lelt.

Giovanni Dalmata

l.

Gerevich L'arte

16 l.-

18 l.

1922 Nemes Eliz:

Gombolyítás.

A kövekkel kirakott (gerendá) (pata
pápaszemes öreg anyóka) (ül)
egy kis fiú (kelletlenül tar
Kötője fekete, barna vállk
bő, köténye kék, szoknyáj
mellényt, bő ujjú inget és
balra (a) félig letakart kettre
mán (virág) tál van, s mellette kék
ruhá~~darab~~ja, meg kalapja
korsó, (törött fülű) bögre és más edény
Ka lóg; a falra három (virágos) (ta
össze-vissza ragasztott ajtó
alól jobbra: „Nemes Eliza

Vászon, méretei 82·

⊥ felhintett

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ SZATHMÁRI OLTÁRA

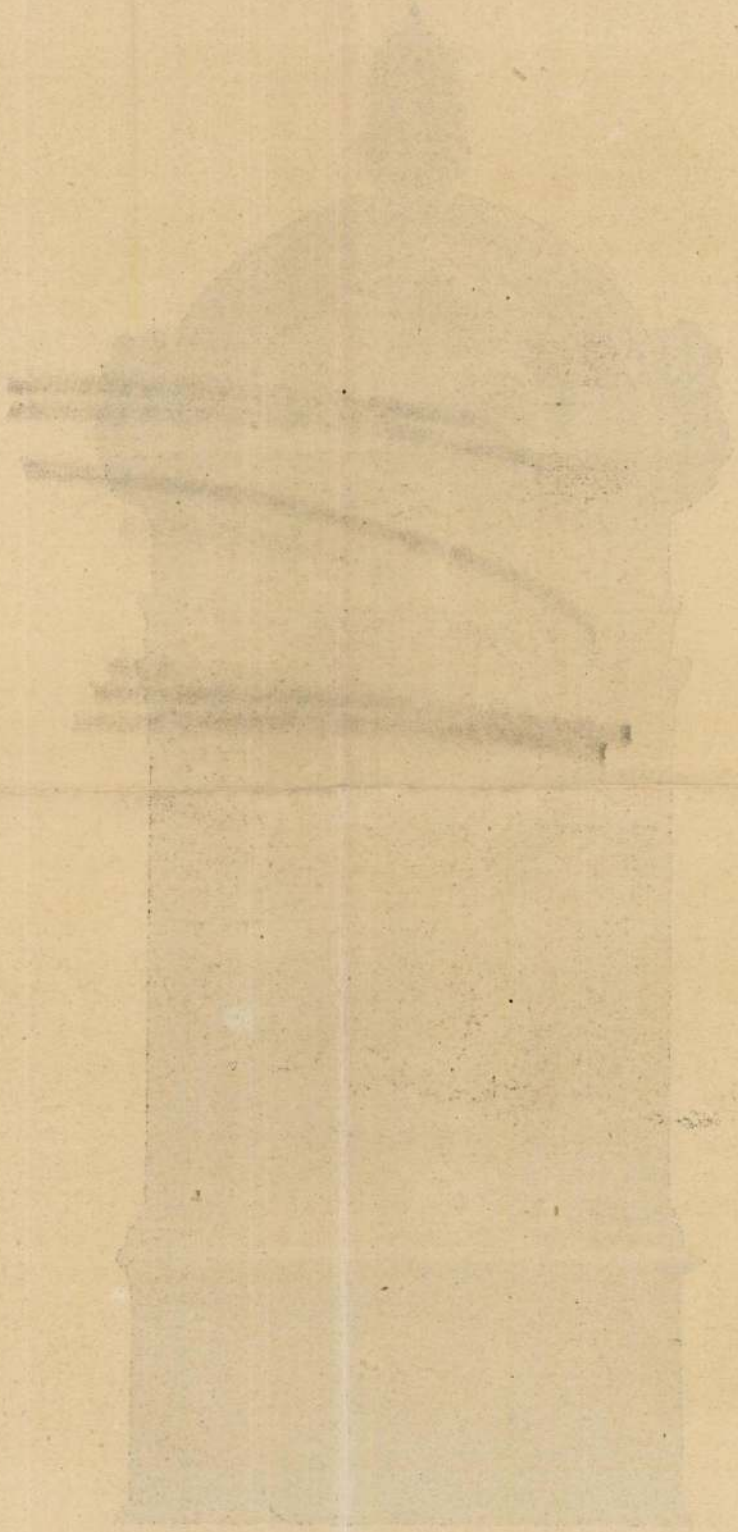

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ SZATHMÁRI-OLTÁRA.[1]

(Egy képtáblával.)

A pécsi Szathmári-oltár a magyarországi korai reneszánszművészet egyik legszebb darabja. Nem tartozik ugyan a *művelődéstörténeti* szempontból szinte megbecsülhetetlen értékű *magyar* reneszánszfaragványok közé, melyeken olasz motivumok a magyar középkori hagyományokkal s népies dekorativ elemekkel ölelkeznek, de mint a magyarországi *olasz* reneszánsz terméke, *művészettörténeti* szempontból nem kevésbé érdekes, mert hiszen ez a nálunk virágzó idegen művészet válik első fázisává a magyar reneszánsz fejlődéstörténetének.

Az oltár a pécsi székesegyház Corpus Christi kápolnájában áll. Architektonikus felépítése igen egyszerű. Nagy, sima, alig tagozott oltárasztalon, melyet gazdag, indásdíszű címer tölt ki, két gazdagon díszített pillér áll s teljes gerendázatot hord, melynek képpárkányát szintén indamotivum ékesíti. A gerendázatra félkörívű oromzat borul. Az oromzatban Corpus Domini dombormű áll térdig; jobbkezét felemeli, baljában könyvet tart. Mellette mindkét oldalon egy-egy angyalfej lebeg összecsukott szárnyakkal. Az oromzat tetején s mindkét oldalán oromdísz van. A két pillér közt lapos reliefben, távlatos rajzszerű ábrázolásban dongaboltozatos terem látható, mely, minthogy íve kevesebb a félkörnél, arányaiban kissé nyomott. A boltozat három czikkelyében egy-egy nyitottszárnyú angyalfej lebeg.

[1] A pécsi Szathmári-oltárral legutóbb *Hampel* foglalkozott részletesebben. (Kövér Béla. Arch. Ért. 1891. 289—295. l.) Mióta azonban közleményét félig-meddig belepte a por, több — inkább népszerűsítésre törekvő — czikk jelent meg, melyek az oltárt illetőleg a legellentmondóbb és legtévesebb adatokat s véleményeket is tartalmazzák s igen alkalmasak arra hogy azt a ködöt, mely a magyarhoni reneszánsz kezdeteit a kutató elől eltakarja, áthatlanabbá tegyék. — Ezért tartottam szükségesnek e czikkemben összefoglalni mindazt, a mi lenyegbevágót tárgyamról eddig is írtak. Ez által e közlemény terjedelme túlhaladta azt a mértéket, melyet a tárgy fontosságához képest eredetileg magamnak megszabtam; kiváltképen mert csillag alatt gyakran szükségesnek tartottam oly dolgokra is kitérni, melyek a tárgygyal csak távolabbi vonatkozásban vannak. Szolgáljon azonban mentségül. hogy csak e távolabbi vonatkozások bevonásával volt lehetséges azt a művészettörténeti hátteret is megadni, melyből aztán a korai magyar reneszánsz e gyönyörű darabja nem mint elszigetelt, idetévedt műemlék, hanem mint e művészet fejlődéstörténetének szerves része domborodik ki.

Arch. Ért. 1918-1919.

A dunapentelei mitologiai domborművek rendeltetésére vonatkozólag reliefünk alapján kétségtelennek tartom, hogy azok siremlékek gyanánt szolgáltak. Bizonyítja ez állítást az egyes mitologiai képtypusoknak portraitszerű átalakítása, egyéni színekkel való felruházása, a mint ezt épen a mi emlékünkön is látjuk. Ilyen átalakításnak puszta dekorativ rendeltetés esetén nem volna értelme.

A másik kérdésre vonatkozólag a dunapentelei mitologiai domborművek időmeghatározásához a Herakles-Hesperida-relief nőalakjának hajviselete értékes útbaigazítással szolgál. Ez a hajviselet, mely az Antoninusok idejében volt divatos, a Kr. u. II. század második felébe vezet bennünket. Mivel pedig a többi mitologiai domborművet ehhez az emlékhez elválaszthatatlan stilusrokonság fűzi, kétségtelennek kell tartanunk, hogy ezek is a Kr. u. II. század második felében keletkeztek. Az Orpheus-Eurydike dombormű alakjainak sajátos kelta viselete sem mond ellene ennek az időmeghatározásnak, hiszen bronzveretek és feliratos kőemlékek ornamentális keretei tanúságot tesznek a mellett, hogy a kelta hagyományok Pannoniában még a Kr. u. II. század végén is elevenen éltek.

Dunapentele a Nemzeti Múzeum kőtárát becses emlékekkel gyarapította. Ezek között a pannoniai műtörténeti kutatás számára a mitologiai sorozat, amelyet e lapokon két újabb emlékkel gazdagítottunk, a legértékesebb, mert a hozzákapcsolódó kérdések miatt római provinciális művészetünk fejlődését és lényegét illetőleg hasonlíthatatlan bevilágító erővel bir.

Dr. Oroszlán Zoltán.

Kétoldalt egy-egy ajtónyilásban három-három imádkozó angyal áll egymás mögött, lépcsőkön elhelyezve erős reliefben. — Az ív-sarkokat két kis lebegő nőalak tölti ki.

Mint a mensa antipendiumán kifaragott czímer bizonyítja, az oltár készíttetője Szathmári György kanczellár, pécsi püspök, utóbb esztergomi primás. A czímer: ferde pólyán balra lépő oroszlán, fent és lent egy-egy liliom és rózsa. E pajzsot a sárkányrend jelvénye, nyelvét kiöltő, farkát nyaka köré csavaró sárkány veszi körül s felül püspöki süveg koronázza.[1]

A czímerből annyi bizonyos, hogy az oltár Szathmári pécsi püspöksége idejében, 1506 s 1521 közt készült. Az évszámot pontosabban aligha lehet megállapítani, bár annyi valószinűnek látszik, hogy nem készült 1509 előtt, mert előbb Szathmári nem töltött huzamosabb időt püspöki székhelyén.[2]

Hogy vajjon az oltár *eredetileg* is mai helyén állott-e, az teljesen bizonytalan. Abban, hogy a XVIII. század folyamán az oltár mai helyén összedőlve mint rom hevert, mint — az *Aigl*[3] által is említett, de eleve tagadott vélemény alapján — *Gerecze*[4] s *Németh* Béla[5] állítják, okunk van kételkedni. Pécs városának visszafoglalása után *Nesselrode* püspök a templomot, melyet a török fegyver- s hadiszerraktárnak is használt, teljesen rendbehozatta és visszaadta rendeltetésének. Nem valószinű, hogy az oltár összedőlve csaknem száz esztendeig heverhetett volna a Corpus Christi kápolnában háborítatlanul, mialatt a kápolna rokokó homlokzatot is nyert.[6] — *Koller,* a ki a XVIII. század utolsó tizedeinek szemtanuja volt, maga sem mond erről a kérdésről semmit, a mire támaszkodni lehetne. Az oltárról

[1] A *Zsigmond* által 1408-ban alapított sárkányrend jelvényének a sárkány hátán rendszerint látható keresztje Szathmári-czímerén következetesen hiányzik. Így látjuk Esztergomban, a Bakács-kápolna egyik kupolaszeletén, a Szathmári által készíttetett «Breviarium secundum chorum ecclesia Strigoniensis» czímlapján, Szathmári pecsétjén s két pécsi ablakkeret-töredéken is. — A czímer előfordul még a XV. század végéről (1492) püspöksüveg s sárkány nélkül, reneszánsz gyümölcsfüzérkeretben Kassán Szathmári szülővárosaban a városi székház lépcsőházában, a hova valószinűleg a szent Mihály-kápolnának Szathmári alapította mellékkápolnájából került. (Lásd Tóth-Szabó Pál, Szathmári György; Magyar tört. Életrajzok XXII. 1—3.)

[2] *Kabdebó* Gyula azon állítása (Magyar Építőművészet 1909), mely szerint az oltárba az 1507-es évszám be volna vésve, teljesen légből kapott. — *Divald* is Kabdebó alapján teszi 1507-re az oltár keletkezését. (Beöthy: Művészettörténet III. 415. Bpest. 1912.) *Némethy* Lajos (Arch. Ért. 1890. 252. l.) pedig 1517-re, de sajnos a nélkül, hogy ezen rövid jegyzetben közölt évszám provenienciájáról felvilágsoítást nyujtana.

[3] *Aigl P.*, Historia brevis venerab. capituli cathedralis ecclesiae. Quinque Ecclesiensis a prima ejusdem origine usque f. a. 1838 concinnat. (239—240. l.) Quinque Eccl. 1838.

[4] *Gerecze* Péter, A pécsi székesegyház. 61. old. Bpest. 1893.

[5] *Várady* Ferencz, Baranya multja s jelenje. 363. old. Pécs.

[6] *Koller*, Prolegomena in Historiam Episcop. Quinqueeccl. Posonii, 1804. VIII. táblai

ugyan úgy beszél, mint a melyet Szatmári a *székesegyház számára* készíttetett,[1] de ezt az állítását semmiféle adattal nem bizonyítja s bizonyítani nem is lehet. Hogy 1780 előtt nem hevert jelenlegi helyén, az Koller szavaiból is csaknem teljesen kétségtelen. A jegyzetben ugyanis úgy említi az oltárt, mint «jelenleg» (1801-ben) a Corpus Christi kápolnában állót, a mi azt mutatja, hogy előzőleg nem volt ott.[2] [3]

1782-ben a káptalannak gróf *Eszterházy* püspökhöz intézett két levele beszél egy a Corpus Christi kápolnában emelendő oltárról. Valószinű, hogy a püspök már ekkor e kápolnát szemelte ki sírhelyéül,[4] mert az oltár mielőbbi felállítását sürgeti. Dr. *Szőnyi* Ottó szerint[5] itt a Szakmári-oltárról volna szó. E véleményt azonban nem látom teljesen igazoltnak, mert egy pécsi olasz szobrászszal tervet s költségvetést csináltatván, ez 9000 forintot kér, a mi, azt hiszem, egy helyreállítási munkáért a pénz akkori értéke

[1] *Koller*, Historia eppisc. Quinquecclesiensis V. 5. «Altare rubro marmore opere insign. in Basilica S. Petri construxit».

[2] *Aigl* szerint is csak 1782 után kerülhetett az oltár a C. Christi-kápolnába s *Henszlmannak* is az a véleménye, hogy eleinte máshol kellett állania (Henszlmann Imre, Pécsnek középkori régiségei; M. O.-i régészeti emlékek. Pest. 1869. I. 6. l.) Ő azonban az 1783-iki rekonstrukczióról nem tud s ekkor még Aiglt sem ismerte — később írja, hogy egy példánya 1869-ben kezeihez jutott — mert különben nem alapítaná véleményét arra a hibás alapra, hogy a C. Christi-kápolna csak a XIX. század elején épült. — Ezen állítását *Szőnyi* már kellőleg megczáfolta (dr. Szőnyi Ottó, A pécsi püspöki múzeum kőtára. Pécs, 1906), de maga Henszlmann is ellenkezésbe jut vele nehány lappal később (22. old.), mikor a Koller Prolegomenájának VIII. táblájára hivatkozva a déli bejárat és délnyugati torony közti részről emlékezik meg, mely «roccoco modorban volt ékesítve . . .» — Igaz, hogy ezen építmény ablakelosztása a Koller tábláján lemérve nem egészen egyezik azzal az elosztással, melyhez 1805—27 közt *Pollák* az ő «gótikus» kőkulisszáját odaállította, de azt hiszem, hogy mint egyéb arányoknál, úgy Koller táblái itt sem pontosak.

[3] A Szathmári-féle építkezések egész irodalmán átvonuló vélemény, mely az oltárt bizonyossággal a székesegyház egyik oltárának hiszi, holott ez bebizonyítva még egyáltalán nincs, több helyen (Rupp, M. O. Helyrajzi története, I. 358. l.; Némethy Lajos, Arch. Ért. 1890. 252. l. jegyzet) egyenesen *Oláh Miklós* feljegyzéseire hivatkozik. Már pedig Oláhnak tanusága, ki Szathmárinak pécsi püspöksége idején 1516-tól kezdve titkára volt (lásd Bélnél, Nicolai Oláhi Chronicon: «Anno MDXVI. Quo anno Nicolaus Oláhus factus est Secretarius Georgii Zathmár, Episcopi Quinqueecclesiensis») *e kérdésben perdöntő volna.* — E hivatkozás azonban alaptalan s a tévedés forrása is megtalálható *Kollernél* (Hist. Epp. 5. Eccl. V. 5), ki Szathmári építkezéseiről szólva Oláh Hungáriáját idézi annak bizonyítására, hogy a belső vár építkezései tőle származnak. A Szathmári-féle tettyei nyárilakról írva aztán ismét reá hivatkozik, daczára annak, hogy Oláh Hungariájában (Nicolai *Oláhi* De Hungaria et Attila 37. old. Vindobona 1763. *Irva 1536-ban*) említi ugyan a tettyei kertet, forrásokat és malmokat, de nyaralóról, vagy arról, hogy Szathmári ott valamit épített volna, semmit sem szól. — Koller aztán mindjárt a következő bekezdésben ír a Szathmári-oltárról is s bár itt ő már nem is hivatkozik Oláhra, azok, kik őt forrásul használták, tovább is Oláhra hivatkoznak, mint Koller forrására, pedig Oláh írásaiban a Szathmári-oltárról sehol sem tesz említést s így arról sem, hogy mi volt eredeti rendeltetése.

[4] A püspököt később e kápolnában temették el. (Lásd *Szőnyi*, A pécsi székesegyház leírása az 1882-iki állapotban. A «Pécs-Baranyai Múzeumegyesület Értesítője» 1916. 90. l.)

[5] Dr. *Szőnyi* Ottó, Kőtár 237. l.

szerint igen sok. Igaz, hogy a káptalan is sokalja s a megrendelés elmarad. — De Aigl is, ki e két levélről először tudósít, kifejezetten *új* oltárról beszél.[1]

1783-ból aztán arról értesülünk,[2] hogy a fősekrestyében egy vörös márványoltár töredékeit állították össze s egy bécsi szobrászt hívtak meg megvizsgálására s avégből, hogy rendbehozatalára s a Corpus Christi-kápolnába való felállítására nézve ajánlatot tegyen.[3] A szobrász, kinek neve nem maradt reánk, el is vállalta a munkát 3000 forintért s Bécsből hozatta a helyreállításhoz szükséges piszkei vörös márványt. — Úgy látszik, hogy hogy e töredékeket időközben találták meg; vagy ha talán már régebben megtalálták, egy új oltár költségeitől elrettenve — az egyik levél pénz hiányát is említi — ekkor jöttek arra a gondolatra, hogy az igen megrongált töredékek kiegészíttessenek s újból mint oltár állíttassanak fel.[4] [5]

*

Az oltár egészen az 1882-iki nagy templom rekonstrukczióig azon alakjában állott, melyben a bécsi szobrász felállította. — A pastoforium-fülke nyilására barokkos ízű tabernaculum volt illesztve, melynek tetején a hétpecsétes könyv s Agnus Dei, ajtaján pedig «utolsó vacsora» jelenet volt ábrázolva.

A középső perspektivikus betét márványlemeze hibásan volt elhelyezve, úgy hogy az ív nem ért fel az architrávig s egy széles sáv csak durván megfaragott kő vált felette láthatóvá. Az oltárasztalon nem közvetlenül álltak a pillérek, hanem előbb egy körülbelül 10 cm vastag ormótlan kőlemez volt közbeiktatva, mely a betét előterét a felső lecsuszásnak megfelelő mértékben eltakarta. — Oldalt a pilléres renaissance architektura stuccóból folytatódott; hogy meddig, azt a rendelkezésre álló fényképből

[1] Id. h.: «... sculptor Quinque Ecclesiensis pro *nova* ara, novem mille flor. petere non dubitet».

[2] *Aigl* id. h.

[3] Ha az oltártöredékek a kápolnában hevernek a XVIII. század folyamán, akkor nem kellett volna az igen távoli sekrestyébe felvinni s ott felállítani, mikor ismét csak a C. Christi-kápolnába szánták.

[4] Itt kell megemlítenünk azt a *Henszlmann* (I. 6. l.) által is említett mesét, mely szerint az oltár a török idők alatt el lett volna ásva. E mesének lehet valami alapja, mert az oltár feltűnése idején a székesegyház környékén már 1774 óta nagy felásások s építkezések folytak. Ekkor fedeztetett fel a földalatti őskeresztény cubiculum is.

[5] Azon teljesen alaptalan, több helyt visszatérő állítást, mintha az oltár megtalálása után egyideig a székesegyház főoltárán állt volna s csak utóbb helyeztetett át a C. Christi-kápolnába (Németh Béla, Fabriczy), az elmondottak után felesleges megczáfolni.

megállapitani nem lehet.[1] Úgy szintén nem állapítható meg sem e felvételből, sem pedig a Műemlékek Orsz. Bizottságánál levő Kelen-féle rajzból, melyről az egész timpanon hiányzik, hogy vajjon az első rekonstrukczió után a felső akroterium megvolt-e. — *Kövér* Béla (Hampel)[2] az akroteriumokat a bécsi szobrász művének ítélte, melyet szerinte meglevő minták után faraghatott. — Ez okvetlenül tévedés. A két mellékakroterium fényképünk tanusága szerint *hiányzott,* de azt hiszem, *hiányzott a főakroterium is.* — A mostani főoromdísz ugyanis kétségtelenül a Schmidt-féle utolsó rekonstrukczió műve. A pécsi püspöki múzeumban levő hasonló akroteriumot pedig, faragásából ítélve, az eredeti reneszánszfaragványnak tartom.[3] Kétségtelenül azonos azzal, a melynek megtalálására — a renoválás idején — Gerecze is utal s melyről azt irja, hogy valahonnan némely más töredékkel együtt előkerülvén, az oltárt kiegészitik vele.[4] — Az eredeti mellékakroteriumok, melyeknek létezésében analogiák alapján nem lehet kételkedni, bizonyára még a XVIII. században kallódtak el s máig nem kerültek elő.

*

A faragvány keletkezésének idején, a XVI. század első tizedeiben, nálunk még szárnyasoltárok divatoztak a csúcsíves korban megszokott elrendezéssel, utóbb pedig már reneszánsz formákkal is, mint a lőcsei szent János és szent Anna-oltárnál. Ezen oltárok korában az oltáriszentség elhelyezésére külön pastoforiumra volt szükség. — Az a forma, melynek igen számos képviselőjéhez a pécsi Szatmári-oltár is csatlakozik, *pastoforium-forma* volt, melyhez következetesen s kis változatokkal ragaszkodtak *Desiderio Settignanótól* s *Bernardo Rossellinótól* kezdve csaknem egy évszázadon át. Nálunk még 1537-ből is ismerjük egy késői példányát az ágotakövesdi református templom sekrestyéjéből.[5]

Valószinű, hogy eredetileg faragványunk sem volt oltár, hanem szintén szentségtartó pastoforium s csak a bécsi szobrász alakitotta át oltárrá

[1] Nem tartanám lehetetlennek, hogy az oltár körüli stuccoarchitektura az 1805—1827-ik. *Pollák*-féle restauráczió idejéből származik. Minthogy e restauráczió a Koller tábláján látható zömök félkörívű ablakokat keskeny magas ablakokkal pótolta, a kápolna belseje is aligha maradt érintetlenül.

[2] Arch. Ért. 1891. 289—295. l.

[3] Dr. *Szőnyi* Ottó (Kőtár 236 l.) a bécsi szobrász művének hitte, melyet e szerint a renoválásnál cseréltek volna ki 1882 után. — Faragási stílusától eltekintve sem volna azonban indokolt, hogy az oromvirág 1783 óta a Schmidt-féle rekonstrukczióig annyira megrongálódott volna, hogy újabb kicserélése vált szükségessé.

[4] Az oromdísz el lévén törve, az oltárt nem vele egészítették ki, hanem csupán mintájául szolgált a jelenlegi, két rozettával kiegészített oromdísznek.

[5] Jelenleg a kolozsvári Erdélyi Múzeum régiségtárában. Közölte *Halaváts* Gyula.

úgy, hogy mensát épített alája s ez elé mint antipendiumot alkalmazta a pastoforium eredeti lábazatát.[23] — E feltevéssel némileg ellenkeznek a felépítés arányai. A pilléres elrendezés nem folytatódik a lábazatban, mint számos más esetben s az erősen kiugró lábazatot koronázó párkány kissé szokatlan a csaknem elenyésző lábpárkány felett. — Ámde valószinűnek tartom, hogy eredetileg e lábpárkánynak alól még egy szélesebb tagozata volt s minthogy az antipendiumlap vastagsági mérete is pontosan egyezik a felépítmény pilléreivel, analogiákra támaszkodva csaknem teljes bizonyossággal állítható, hogy az oltárasztal is a bécsi szobrász átalakítása.

Ezen elrendezésbeli változáson kívül azonban részleteiben is számos lényeges átalakuláson ment át az oltár. — *Hampel* alapjában egészen helyes úton járt, a mikor nemcsak az akroteriumokat tartotta — tévesen — a bécsi szobrász rekonstrukciójának, hanem az ő vésőjének tulajdonította az oromzat faragványait teljes egészükben. — Össze kell hasonlítani az Úr nagy felületekbe szedett barok ruharedőit a hat alsó angyal ruháinak modoros ránczvetésével, hogy elég alapot nyerjünk e megállapításhoz. De talán még ennél is czélravezetőbb a két felső lebegő angyalfej összehasonlítása a boltozat czikkelyeinek három kis angyalfejével. A felsők késői barok ízéhez kétség sem férhet, míg az alsók egészen más jellegűek.

Gerecze szintén észreveszi ugyan a lunetta alakjainak s az oltár egyéb faragványainak *faragásbeli* különbségeit, de felvetvén annak lehetőségét, hogy az alsó rész más kéz műve, ebből csak azt következteti, hogy «a két rész talán nem is tartozik együvé, vagy legalább a félkör alól még hiányzik valamely rész ma is . . .»[24] Nem tudom elképzelni, hogy milyen részre gondolhatott Gerecze a timpanon s a gerendázat, azaz két szervesen összetartozó építészeti tagozat között, különösen ha ismerte a hasonló felépítésű analog faragványokat. De úgy látszik nem ismerte, mert azt írja a reájuk jellemző perspektivikus reliefarchitekturáról, hogy «festmény után készült . . .» A lépcsőről lelépő három angyal egymás fölötti elhelyezését pedig a perspektiva naivitásának mondja, bizonyára az általa jól ismert pécsi román faragványok három-királyának analogiájára gondolva, a kiket az ágyban egymás fölött helyezett el a középkori kőfaragó . . .

[1] *Kövér* Béla (Arch. Ért. 1891. 289—295. l.)

[2] *Gerecze* könyve (A pécsi székesegyház) két évvel *Hampel* czikke után jelent meg, de azt kell hinni, hogy a Szathmári-oltárra vonatkozó rész e czikk megjelenése előtt készen volt s utóbb már nem korrigáltatott, mert lehetetlen elképzelni, hogy miután Hampel már világosan rámutatott a timpanon angyalfejeinek «roccocó» jellegére, Gerecze tovább is figyelmen kívül hagyva a bécsi szobrász nagyon figyelemremélto beleavatkozásait, ne vette volna észre, hogy itt nem *egykorú két kézről* lehet szó, hanem *két stílusról*, melyet egymástól közel három évszázad választ el.

A bécsi szobrásznak aligha sikerült az eredeti timpanont egészen hiven utána faragnia. Az oltárnak e felső része lehetett a legrosszabb állapotban, minthogy a ledőlésnél is leginkább zúzódhatott össze. Az sem lehetetlen, hogy az eredeti timpanon Atyaistenének fejét a török időkben erőszakosan elpusztították, a mire számos példát tudunk. A figurális ábrázolás vallási tilalma a mohammedánoknál megmagyarázza e képrombolást. — Mindenesetre úgy látszik, hogy az oromzatnál már nem is lehetett összeállításra s betoldásokra gondolni, mint az oltár alsó részein, mert az egészet teljesen újra faragták egy kőlemezből. Az Úr alakja [1] mindenesetre azt látszik bizonyítani, hogy kevés alap állhatott rendelkezésre a rekonstrukcióhoz. A mozdulaton kívül alig emlékeztet valami a korai olasz reneszánszra.

A mi a hat imádkozó angyalt illeti, dr. Szőnyi is megjegyzi, [2] hogy az elülső kettőnek fejei láthatólag le voltak törve s így itt nincs kizárva a toldás sem. — Ámde e két legelső rokokóízű angyalfej tipusával egyezik a többi fej is, kivéve a jobboldali legfelső angyalt, melynek arcza merőben más jellegű s hajviselete is tömött, rövidre vágott, reneszánszkori hajviselet, szemben a másik öt fej lágyan leomló, lazán elrendezett hajviseletével. [3] — Ha aztán a márvány illesztéseit is követjük, meg kell győződnünk róla, hogy nem csupán a két elülső angyal feje, hanem a két másodiké is pótlás s stílusából ítélve a bécsi szobrász pótlása a bal felső fej is, bár a kőillesztést felismernem itt nem sikerült. A jobb felső angyalfej is valószinűleg csak úgy kerülte el sorsát, hogy igen mélyen feküdvén a fülkében, nem sikerült összezúzni, mint az erősebben kiemelkedő többieket. [4] — Láthatólag rekonstrukció még a baloldali első angyal imádkozó két keze is, mely a többinek keresztbetett kezeivel szemben, összetett kéz. — A pótlás illesztése itt is jól kivehető.

*

Ezzel ki is meritettük az oltár leírását s áttérhetünk a szerzőségnek sokat vitatott kérdésére s ezzel kapcsolatosan az oltárunkhoz hasonló *felépítésű* s hasonló *faragású* analogiákra.

Az oltár szerzőségének kérdését szűkebb értelmében tulajdonképen nem tartom lényegesnek. Igen meddő törekvés volna mindenáron szerző

[1] *Gerecze* tévesen Krisztusnak mondja.

[2] Dr. *Szőnyi* Ottó, Kőtár 237. l.

[3] A jobboldali felső angyal fejének elütő típusát dr. Szőnyi állapította meg. Ő volt szíves erre figyelmemet felhívni.

[4] A pótlások illesztései alapján szinte teljes bizonyossággal állapítható meg, hogy az angyalfejek is erőszakos rombolásnak estek áldozatául, még pedig felülről reájuk mért ütésnek.

után kutatni minálunk, a hol az itt élt nagyszámú olasz kőfaragó közül alig egynehánynak maradt fenn a neve s műveiknek is oly nagy része pusztult el az idők viszontagságai alatt, hogy a hol történetesen bevésett nevekkel nincs dolgunk, a stílkritika legfeljebb iskolákra utalhat a bizonyosság némi reményével, de le kell mondania arról, hogy az okiratokból reánk maradt nehány név között oszsza ki azon nehány faragvány szerzőségét, melyeket mostoha történelmi viszonyaink még reánk hagytak. — Valamely műemlék vizsgálatának voltaképen az a czélja, hogy beleilleszsze annak a művészeti fejlődésnek a lánczába, melynek szerves része. S áll ez épen a magyarországi olasz reneszánszra is, mely ellen különösen gyakran lehetett hallani azt a vádat, hogy melegházi életet élt s semmi közössége nem volt környezetével. Ma már ellenkező meggyőződésre jutottunk. A magyarországi reneszánszművészet egy oly szakadatlan fejlődési folyamat az olasz reneszánszból az erdélyi s felsőmagyarországi reneszánsz felé, melynek ép oly értékes fázisa az olasz szellemű kezdet, mint az a későbbi fellendülés, mely már egészen más jellegű s népies elemekkel is gazdagodik. Ha azután a fejlődési folyamat teljes felkutatására összekötő kapcsokat keresünk visszafelé is s igyekszünk megtalálni jellemző jegyeikben azokat az olasz iskolákat, melyek hozzánk jutottak, továbbfejlődtek, vidékenként össze-összeolvadtak s újabb meg újabb formákat s iskolákat tudtak létrehozni, akkor a szerzőség kérdése tágabb s általánosabb értelmet nyer s művészettörténeti jelentősége is lényegesen növekedik.

Említettük már, hogy a pécsi Szatmári-oltár felépítésében nem egyedülálló típus, hanem még hazánkban is számos alakban ismétlődik, Olaszországban pedig még sokkal több változata ismeretes. *Fabriczy* szerint[1] legelőször *Bernardo Rossellino* alkalmazza a firenzei Sta-Chiara-templomban.

Rosselino egyik ránk maradt pastoforiuma (London, Kensington-Múzeum)[2] még számos részletében eltér a pécsitől. A szentségfülke mellett álló három-három angyal sokkal kedvezőtlenebbül egymás mellett s nem lépcsőzetesen egymás felett van elhelyezve; az architektonikus arányok karcsubbak s a félkörívű lunetta helyét háromszögű mező foglalja el. Általában az architekturában még *Donatello* hatása érzik. A pastoforium falon függ s így lábazat helyett sassal dekorált konzolon áll.

Sokkal közelebb áll a pécsihez a pesti belvárosi plébániatemplom két

[1] *Fabriczy* Kornél, Andrea Ferrucci két műve Magyarországon. (F. K. Kisebb dolgozatai 301. l.) Eredetileg L'Arte XII. 1909. Due opere di Andrea Ferrucci, existenti in Ungheria.

[2] Képét lásd *Fabriczy* Kornél: Kisebb dolgozatai (Bpest. M. Tud. Akadémia kiadása, 1915) Bernardo *Rossellinóról* írt közleménye kapcsán.

pastoforiuma. [1] Itt már megjelenik a számos magyarországi reneszánszfaragványra oly jellemző *teljes félkörű* lunetta három oromvirággal, mely a háromszögű timpanonnál sokkal kedvezőbb lezárást ad s mezeje sokkal alkalmasabb figurális térkitöltésre. E lunetta itt még kissé nehézkes, mert kerete a széles képpárkányt ismétli angyalfejes és palmettás frízével, míg Pécsett ezt könnyű architravgerendaprofil pótolja. — A lábazatok viszont szervesebbek, mint a pécsinél, a mennyiben itt a pilléres beosztás a lábazatban sem marad el s így a függőleges tagozást a talapzatig leviszi.

Érdekes megfigyelni, mint küzd e két pastoforium szerzője az imádkozó angyalok elhelyezésének problemájával. A régebbi Nagyrévi-féle pastoforiumon a két angyal egyszerűen a perspektivikusan ferdén faragott küszöbön áll. Ez elhelyezésnél aztán hátrább álló lábszáruk az elülsőnek alig kétharmadára rövidül. E megoldás fonákságát érezhette az a szobrász, a kit Pest városa néhány év mulva egy e pastoforiumhoz hasonló szentségtartó faragásával bizott meg, mert a perspektivikus elrendezésből eredő hibát úgy kisérelte meg kiküszöbölni, hogy az ajtók helyett fülkékbe állította a két alakot. E fülkéket aztán a perspektivikus szemmagasságig felemelte s az erősen kidomborodó alakokat konzolokra helyezte át. — Ezzel a lábak túlzott rövidülését sikerült megszüntetnie, ámde közben elvesztette az architektonikus kompozicio eredeti alapgondolatát. Az élő s a figyelmet az oltári szentségre konczentráló angyalcsoport helyett két merev angyalszobrot kapott.

Az architektonikus alapgondolat a pesti pastoforiumoknál különben sincs nagyon hangsúlyozva. A perspektivikus rész vörös márványból, az oszloprendes lábazat világos mészkőből készült, a mi magában is károsan befolyásolja az egységes hatást. Tetézi e hibát, hogy mindkét faragványnál a vörös márványbetét íves elrendezése nem szerves folytatása többé a pilléres architekturának, hanem ettől egy friz, mint keret egészen elválasztja. Teljes félreértése ez az eredeti gondolatnak s egyik legbiztosabb jele annak, hogy egy agyonismételt tipus fáradt, léleknélküli reprodukciójával állunk szemben.

*

Kövér Béla *(Hampel)* s később *Kabdebó* Gyula [2] azt a gondolatot veti fel, hogy vajjon nem kell-e a pesti és pécsi pastoforiumokat nagy hasonlóságuk alapján egy kéznek tulajdonítani. Minthogy e hasonlóságot más helyen *Divald* Kornél,[3] *Gerecze* [4] s *Némethy* Lajos [5] is hangsúlyozza, erre a kérdésre is ki kell térnem.

[1] Képeiket s történetüket lásd Arch. Ért. 1890. 252. l. *Némethy* Lajostól.
[2] Magyar Építőművészet, 1919.
[3] *Divald* Kornél, A renaissance Magyarországon (Beöthy Zsolt: Művészettörténet III 415. l.) Bpest. 1912.
[4] *Gerecze* Péter, Magyarország történeti emlékei, 292. l.
[5] Arch. Ért. 1890. 252. l.

Maga az a tény, hogy az a felépítési rendszer, melyhez a tárgyalt pastoforiumok tartoznak, a XV. század közepétől kezdve csaknem a XVI. század közepéig előfordul, arra utal, hogy csupán s egyedül e felépítés nagyon gyenge alapot nyujt stilbeli összefüggések megállapítására. Rendszerünket az évszázad pastoforiumtípusának lehetne nevezni, de megjelenése távolról sem utal még ugyanazon iskolára, sőt még gyakran rokoniskolákra sem, mennyivel kevésbé ugyanazon szerzőre. — Még az egy-ugyanazon templomban álló két pesti pastoforiumot, melyek keletkezésének idejét is alig választja el tiz esztendő, sem merném bizonyossággal egyazon művész műveinek tekinteni. — Az angyalok elhelyezésének fejlődéséről már volt szó, mint a második pastoforiumon megfigyelhető javításról. De az ornamentum felfogásában is oly különbségekre találunk, melyek ugyanazon művésznél nem egykönnyen indokolhatók. Így a perspektivikus betét kereténél alkalmazott fríz igen különböző felfogású, a zoforus pedig a Nagyrévi-félének olasz minták után induló angyalfejes fríze helyett egy sokkal merevebb, lendületnélküli palmettasorral ékes, mely még az amúgy is kötöttebb lombard jellegű díszítéstől is elüt.*

Ha már most a pécsi oltárt vizsgáljuk a faragás és dekoráczió szempontjából, oly mélyreható különbségeket fogunk találni a pestiekkel szemben, melyek feleslegessé tesznek minden további, közös szerzőre vonatkozó

* A pesti pastoforiumokkal kapcsolatban e helyen Divald Kornélnak egy téves megállapítására kell rámutatnom. Ő ugyanis a pesti pastoforiumokat Giovanni *Dalmatának*, illetőleg iskolájának tulajdonítja, a háromlapú perspektivikus fülkében a Dalmata-féle prizmatikus fülkét ismerve fel. (Budapest művészete 157. l.) — Pedig voltaképen annak a rendszerint sík lefedésű, háromlapú vagy elliptikus *prizmatikus fülkének*, melyet az anconai Gianelli síremlékről vagy a híres Roverella síremlékről ismerünk — s mely Fabriczy szerint Dalmatánál több joggal illeti munkatársát, Andrea *Bregnot* — a *Rossellino*-féle *perspektivikus fülkével* semmi belső közössége nincs. — De a pesti pastoforiumokban különben sem lehet felfedezni azokat a jellemvonásokat, melyek Dalmata műveit faragásukban s kompozicziójukban annyira jellemzik, hogy szinte mesterjegyeknek nevezhetők s melyeket *Tschudy*, majd *Fabriczy* nagy alapossággal megallapitottak. Így Dalmata szerzőségének részletes stilkritikai vizsgálat alapján megszünik a valószinűsége. — Dalmata *személyére* nézve még erősebbé válik e meggyőződésünk, ha kevés ismert életrajzi adatából igyekszünk következtetni működésére abban az időben, mikor a pesti pastoforiumoknak keletkezniök kellett. Giul. *Saracini* szerint ugyanis (Giul. Saracini, Notizie storiche della città di Ancona. Roma 1675, p. 298. — Idézve Fabriczynél, Giovanni Dalmata) az anconai városi tanács Dalmatát bizza meg a Gianelli síremlék faragásával. A síremlék ugyan csak 1509-ben készült el, de csaknem bizonyosnak tartom, hogy Dalmata jóval előbb már Olaszországban, vagy a mi valószinűbb, szülőhazájában, Dalmácziában működhetett. (A Divald által czikkének — már egy helyt idézett — későbbi átdolgozásában (1912) említett 1498-iki velenczei adat figyelemreméltó, mert ez idő körül készülhetett el Dalmata a váczi püspöknél vállalt munkáival, melyek megkezdésének dátuma a váczi székesegyház egyik táblájának tanusága szerint 1485), — Gianelli ugyanis már 1506 ápr. 28-án meghalt s minthogy vagyonát a városra hagyta (Saracini), ez hálásan sietett a székesegyházban eltemettetni s rögtön — valószinűleg még ugyanazon évben — bizottságot küldött ki síremlékének elkészíttetésére. Hogyan fordult volna e bizottság figyelme 1506-ban épen Dalmatára, ki már több mint negyedszázada eltávozott Rómából s előbb Mátyás udvarában, majd a váczi püspöknél is dolgozott (Istvánffy, lib. XXVIII. p. 623), ha még 1507-ben is Magyarországon volt, mint ezt a belvárosi plébániatemplom Pest város czimerét hordó pastoforiumának szerzősége esetén, hinni kellene Sokkal valószinűbb, hogy az anconai megbizást ő otthon Trauban kapta, a mit az élénk kereskedelmi összeköttetés, mely az olasz adriai partok egyik kereskedelmi központját, Anconát a dalmát parti városokkal egybefűzte, eléggé igazol. — E feltevés szinte bizonyossá válik forrásunk szavainak helyesebb értelmezésével: «un tal architetto Giovanni da Traù, città nella Dalmazia . . .» «János építész Trau dalmácziai városból . . .» — a hol a környékbeli templomokban talán nyomára is akadhatnánk működésének, melynek hire Anconába is eljutott.

kombinációt. A pesti pastoforiumoknál nem kerülheti el figyelmünket, hogy csupán azok a részei állanak a faragási technika elég magas fokán, melyek a puha sárgás mészkőből készültek, mint a lábazat, pillérek s a gerendázat az oromzattal. A perspektivikus vörös márványbetétek faragása darabos s primitiv, a mit nem is kell csodálni, mert a piszkei vörös márvány igen rosszul faragható anyag s gyakran — pl. Lengyelországban — valóban jónevű szobrászok is igen silány műveket faragnak belőle. — Ezzel szemben a pécsi oltár teljesen vörös márványból készült s ennek daczára faragása minden részletében kifogástalan s sokkal finomabb s gazdagabb még a pestieknek mészkőből készült részleteinél is. — Ennyit a faragásról. — Ha aztán az ornamentikát vizsgáljuk, a pécsi oltár motivumaiban a java flórenczi dekorációkra ismerünk, szemben a pestieknek lombard jellegével. Így a pillérek tükrén, melynek kandeláberes díszítése a pestieken kissé merev s a felületet nem jól kitöltő, laposan faragott, lefüggő gyöngy- s levélfüzérekből áll, a pécsin változatos, élénken felfelé törekvő indás díszt, fáklyát, kalászt s élénk mozdulatú madarakat látunk. A pillér fejezete Pesten szabványos növénymotivumos reneszánszfejezet, míg Pécsett a palmettabimbót lobogó fáklya, a helixeket gyönyörűen stilizált kosfejek pótolják. — A zophorust s a lábazat czímerét díszítő, madarakkal élénkített indás dísz szinte páratlan a magyarországi reneszánszban s csak az igen stílrokon esztergomi faragványok közt találunk hasonlót.

Az akroteriumok is Pesten sokkal soványabbak. Különben is a pécsi mellékakroteriumok legújabb rekonstrukcziók, a főakroterium alakja s a félkörives elrendezés pedig tipikus az egész magyarországi reneszánszra, a legkülönbözőbb helyeken s időben ismétlődik ajtókereteken, szentségházakon, a nélkül, hogy ebből egyéb következtetéseket vonhatnánk, minthogy bizonyos közös vonások az összes magyarországi iskolákban feltalálhatók, részben az iskolák egymásra gyakorolt kölcsönhatása folytán.

Ezzel aztán rátérhetünk azon feltevések ismertetésére, melyek eddig az oltár szerzőjének megállapítása körül felmerültek. — 1500-ból ismeretes VI. Sándor pápának egy levele, melyet Ernuszt Zsigmond pécsi püspökhöz intézett[1] s melyben engedélyt ad egy azon a vidéken élő *Jakab* nevű szerzetesnek, ki a festőművészetben igen jeles, hogy egy esztendeig kolostorán kívül tartózkodhasson s a püspöki palotában lakva, a székesegyházat kifesse.[2] — E szerzetesben véli *Kabdebó* Gyula az oltár szerzőjét megtalálni,

[1] *Kabdebó* 1506-ot ír (ennek megfelelően tévesen *Szathmári* püspököt) pedig 1503-tól kezdve már II. Gyula ült a pápai trónon.

[2] *Kabdebó* — bizonyára Henszlmann nyomán — e Jakab festőt olasznak mondja, bár *Boncz* Odön (Arch. Ért. 1891. 157. l.) s *Szőnyi* (Kőtár 227. l.) időközben már kimutatták, hogy valószinűleg magyar volt s valamely Pécs környékén levő benczés-kolostorhoz tartozhatott.

bár semmi tudomásunk sincs arról, hogy Jakab szobrász is lett volna. — Annyit ellenben tudunk, hogy Ernuszt Zsigmond pécsi építkezései még csúcsívesek voltak s ha maradt is ránk[1] a püspöknek egy reneszánsz ízű czímere 1498-ból, ezt az aránylag primitiv faragványt sem igen lehet oltárunkkal összefüggésbe hozni. — A Szathmári-oltár oly zamatos *olasz reneszánsz* ízű faragvány, hogy nem tulajdoníthatjuk egy valószinűleg *magyar* szerzetes *festőnek* csupán azon az alapon, hogy az — adataink szerint — az oltár keletkezése idejében — vagy talán 10—15 évvel előbb — azon a környékén élt s a dóm *gótikus* átalakításában mint festő *résztvehetett.*[2]

Valószinűleg téved azonban a szerzőségre vonatkozó megállapításábna *Fabriczy* Kornél is.[3] Ő a pécsi pastoforiumot tisztán állítólagos stílhasonlóságok alapján *Andrea Ferruccinak* az esztergomi Bakács-kápolna fehér márványoltára szerzőjének tulajdonítja. — Sajnos az általa felhozott apró hasonlatosságoknak csupán egy részét van módunkban ellenőrizni, de ezek oly gyenge alapokon állanak, hogy a szerzőség ellen bizonyító tárgyi tényeket elhomályosítani egyáltalán nem képesek. — Ferrucci művészeti felfogásában annyira eltérőnek mutatkozik oltárunkétól pl. épen az esztergomi vagy fiesolei oltáránál, melyekbe már barokos elemek is vegyülnek, hogy ez ellen apró-cseprő hasonlatosságok sem döntenének sokat. Ámde ha elemezzük az oltárok részleteit, például a kandeláberes pillér-tükröket, faragásukban alig vagyunk képesek még ily apró jelentéktelen hasonlatosságokat is felfedezni. A pécsiek, daczára a rossz vörös márványanyagnak sokkal gazdagabbak s fejlettebb technikájúak, a mit különben Fabriczy is kénytelen beismerni. — A mi pedig az Atyaisten alakjának hasonlatosságát illeti firenzei és fiesolei Ferrucci-féle szentekkel, ezt annál kevésbé lehet döntő érvül elfogadni, mert hiszen épen erről az alakról már volt alkalmunk kimutatni, hogy minden jel szerint rokokókori rekonstrukczió és semmiesetre sem őrizhette meg az utánfaragásban oly hiven az eredeti megrongált töredékek finomabb vonásait, hogy belőle a szerzőre következtetéseket vonhatnánk.

Ámde Ferrucci szerzősége egyébként sem valószinű. Ferrucci magyarországi művei tudtunkkal mind otthon készültek Firenzében, a mester műhelyében; hiszen maga Ferrucci Magyarországon nem is járt soha. Ott készült a Bakács-oltár is, melyet a primásnak Alfonzo d'Este herczeghez intézett levele tanusága szerint Bakócz 1519-ben szállíttatott haza.[4] —

[1] Közölve Arch. Ért. 1891. Eredetileg a pécsi belső vár kaputornyát díszítette. Jelenleg a püspöki múzeum lapidariumában all.

[2] *Kabdebó* a székesegyház Ernuszt-Zsigmond-féle *építkezéseit* is e Jakabnak tulajdonítja — egészen alaptalanul.

[3] *Fabriczy* Kornél, Kisebb dolgozatai 301. l. Id. czikk.

[4] A modenai állami levéltárban. Közölte *Fabriczy* id. h. 308. l.

Nem valószinű azonban, hogy a pécsi oltárhoz a rosszul faragható piszkei vörös márványt szállitották volna Firenzébe, Ferrucci műhelyébe, a mikor nálunk s Lengyelországban is csak jobb anyag hiján használták, Firenzében pedig sokkal nemesebb fehér márványanyag állott rendelkezésre.

*

A XVI. század magyarországi olasz kőfaragóiskoláinak története annyira feldolgozatlan fejezete a magyar művészettörténetnek, hogy mig elterjedésüknek irányát kevés fennmaradt magyar- s lengyelországi műemlékünk alapján is elég bizonyossággal tudjuk megállapitani, reájuk vonatkozó történeti adatoknak csaknem teljes hijával vagyunk.

Magyarországi és lengyel faragványoknak egy csoportja az esztergomi udvarba utal, a honnan különben történeti adatok is hirt adnak mozgalmasabb művészeti életről. — Ennek az esztergomi iskolának a műveit országszerte felismerhetjük, főképen a Bakócs-kápolna sekrestyeajtóiról ismert félkörives timpanon-elrendezésről, melynél a sarokakroterium nem a párkányon ül, hanem kevéssel a párkány fölött felcsavarodó szalagtagon *függ*,[1] a főakroterium rozettájáról pedig néhol a sarokvirágokkal azonos alakú pálmalevelek simulnak vissza a timpanonra. A timpanon profilja az ajtókeretekével, pilléres elrendezés esetében pedig az architravéval azonos. Ivmezeje, ha nem figurális- vagy czimerdiszes, kagylós elrendezésű.[2]

Ezen iskola termékének tartom a pécsi oltárt is s a Szathmáry épitkezéseiből Pécsett fennmaradt egyéb reneszánsztöredékeket, melyekre e közlemény keretein belül nem térhetek ki. — Magából a fennmaradt eredeti akroteriumrészletből nem lehet biztos következtetést vonni a teljes akroteriumra. Az a tény azonban, hogy a palmetta a rozettákról letörött, a palmettának az esztergomi iskoláéval azonos típusával összevetve, azt a feltevést engedi meg, hogy itt is a tipikus visszahajló pálmacsokorral volt dolgunk. A kődarab eredetileg a rozettáknál a pálmacsokrokkal hirtelen kiszélesedett s igy e helyen törhetett el legkönnyebben. — A sarokakroteriumok újak lévén, sajnos nem tudhatjuk, hogy eredetileg közvetlenül a párkányon ültek-e, avagy pedig felette függtek. Utóbbi valószinűbb, mert a

[1] Lásd *Gróh* István, Az esztergomi Bakács-kápolna eredetéről. (Arch. Ért. 1894. 325. l.)

[2] Ugyanily típusuak a szilágymegyei *Menyőn* levő ajtókeret és pastoforium-fülke (*Bunyitay* Vincze: Szilágymegye középkori műemlékei, 30—36. l.), melyeket *Désházy* István esztergomi várnagy készíttetett *Firenzei Jánossal* 1514—1515-ben. Ugyanazzal a *Johannes Fiorentinussal*, a ki Esztergomban 1515—1516-ban *Laski* János gneseni érsek számára hét vörös márvány síremléket farag *Bakócs* primás rendeletéből. (Ehrenberg, Arch. Ért. 1893. 250—257. l.) — E Firenzei János is egyike lehet a Bakács-kápolna kőfaragóinak. Kezenyomára ismernénk a kápolna oltárától jobbra levő kis szentségfülkénél.

timpanon sima tagja felett még egy szalagtag látható, mely csakis azzal indokolt, ha a tipikus rendszerű sarokakroterium felfüggesztésére szolgált.

A főakroterium tipusára vonatkozó e feltevés megerősitést nyer az által, hogy teljesen azonos *faragású* palmetták fordulnak elő azokon a képpárkánytöredékeken, melyek jelenleg az esztergomi bazilika kriptájában vannak befalazva s eredetileg a Bakócs-kápolna régi homlokzatát ékesítették.[1] — Az esztergomi Bakócs-kápolna belsejében is vannak részletek, melyeknek faragása és dekorativ felfogása a pécsi oltár képpárkányának s lábazatának díszítésével azonos, annak sajátosságával, az aránylag kevéssé kitöltött felülettel együtt. Ilyen például az ívsarkok díszítése, melyeknél történetesen ismét *motivumbeli* hasonlatosságra is találunk pécsi részletekkel. — Itt aztán nem a Szathmári-oltárral, hanem a pécsi székesegyház délkeleti tornya előtt állott «Aedes Sacmarianae» ablakkereteivel,[2] melyeken szintén látható Szathmári sárkányos czimere. A Bakács-kápolna kórusfelőli ívsarkaiban előforduló farkaikkal összekötött s ezekkel rozettákat körülfonó *delfin* itt is előfordul, bár a kisebb méretnek s külső homlokzaton való alkalmazásnak megfelelően jelentékenyen durvább s egyszerűbb alakban s a puha pécsvidéki homokkővel is indokolt erősebb plasztikában.[3]

Szathmári pécsi épitkezéseinek s oltárunknak a Bakócs-kápolnával való összefüggése annál kézenfekvőbb, mert hiszen a Bakócs-kápolna 1507-ben készült el, Szathmári pedig egy évvel előbb lett pécsi püspök s 1507-ben talán Pécsett is járt a pécsváradi s szekszárdi benczés-kolostorok belső életének reformálása ügyében, melyre a pápától felhatalmazást nyert.[4] 1509-ben valószinüleg ugyancsak székhelyén tölt hat hetet s bizonyára már ekkor felmerült nagyszabású épitkezéseinek terve.

*

Ha valamikor több világosság fog derülni a *Bakócs* Tamás udvarának művészeti életére, igen sok magyarországi reneszánsz műemlékünk művészettörténeti megitélése lesz könnyebb. — Esztergomban e mozgalmas időknek alig maradt más emléke, mint a Bakócs-kápolna. Ámde Szathmári

[1] *Forbát* Alfréd, Az esztergomi Bakócs-kápolna régi homlokzata. Arch. Ért. U. e. évf.

[2] Egyiket közölte *Szőnyi*, Kőtár. 238. l.

[3] A másik ablakkeret bőségszaru — motivuma is kedves alakzata az esztergomi iskolának — s más magyarországi iskoláknak is —; a Bakócs-kápolna oltár-felőli ívsarkában s az említett homlokzati képpárkányon is alkalmazást nyer, de a Pécsett látható *csavart* alakban másutt nem fordul elő. A két ablakkeret más kéz műve, mint az esztergomi hasonló felfogású ívsarokdísz és a Szathmári-oltár. — Magán a Bakócs-kápolnán is több kéz művét lehet felismerni.

[4] *Tóth-Szabó* Pál, Szathmári György; Magyar tört. Életrajzok XXII. 1—3. l.

György pécsi építkezéseit szintén az esztergomi iskola körébe kell utalnunk; ezeknek maradványai között pedig számos oly töredék van, melyekkel mint ornamentális típusokkal sokkal később s egészen távolfekvő területeken, Lengyelországban s Erdélyben is találkozunk. Abban az időben, mikor már a magyarországi olasz reneszánsz, mint ilyen, teljesen megszünt s oly specziális jellegű műemlékeken, melyeket hosszú ideig nem volt szokás a Hunyadiak s Jagellók reneszánszművészete közvetlen továbbfejlődésének tekinteni. — A szoros fejlődési kapcsolatot a magyarországi *olasz* reneszánsz s a későbbi önálló erdélyi s felsőmagyarországi reneszánsz közt épen ezek az *ismétlődő motivumok* jelölik ki világosan s becsületetik meg velünk teljes fontosságaiban azt az olasz eredetű korai művészetet, melynek a Szathmári-oltár is egyik képviselője.

Forbát Alfréd.

Madonna-dombormű Budáról.

A váci Madonna.

vagy ha ép volt is, de ízlésének, szándékainak nem felelt meg. Ilyenformán azután a töredékek alapján még azt is megállapíthatjuk, hogy egy-egy vidéken melyik olasz nagymester irányát követő faragók dolgoztak, olasz és magyar kőfaragók nevét is ismerjük, mégis a hazai renaissance anyagnak felületes áttekintése szinte arról tanuskodik, hogy művészetük majdnem csupán dekoratív részleteknek, címereknek, ajtó-, ablakkereteknek, párkányoknak formálására és faragására korlátozódott.

Az alakos emlékek közül legfontosabb az ú. n. visegrádi Madonna, mely minden bizonnyal egyik Firenzéből behívott olasz szobrásznak a munkája. Vörös márványból készült s egykor a visegrádi vár egyik ajtó fölötti köríves orommezejében állott. Hasonlóan olasz művész, hihetőleg *Giovanni Dalmata* munkája a diósgyőri oltártöredék, mely fehér márványból készült. A trónoló Madonnát középen ábrázolta kétoldalt álló szentek társaságában. Ez az emlék igen töredékes, jóformán csak az alsó fele maradt meg, ez is nagyon sérült. Mestere, Giovanni Dalmata, Mátyásnak legkedvesebb művésze volt, akinek szolgálatai jutalmaképpen és mert művészetével úgy a király, mint az egész ország dicsőségét növelte, birtokot adományozott. Ebben a vonatkozásban kell megemlítenünk a Bakócz-kápolnának *Andrea Ferrucci* által 1516-ban készített fehér márvány oltárát, melyet Firenzéből hoztak. Ez az emlék aránylag épen maradt reánk.

Csodálatosképpen a renaissance-stílusnak a nagylélekzetű kezdeményezés ellenére is alig maradt reánk nagyobbszabású emléke s ami maradt, az is jórészt töredékes. Okát ennek természetesen a török uralom, a visszahódítás és a visszahódítás után uralkodó művészi iránynak, a barokknak eseményeiben kell keresnünk. A török rombolt, de nem kevésbé romboltak a felszabadítás ostromai és csatái is, az új stílus pedig kíméletlenül lebontotta, kivetette mindazt, ami töredékes volt, sérült volt,

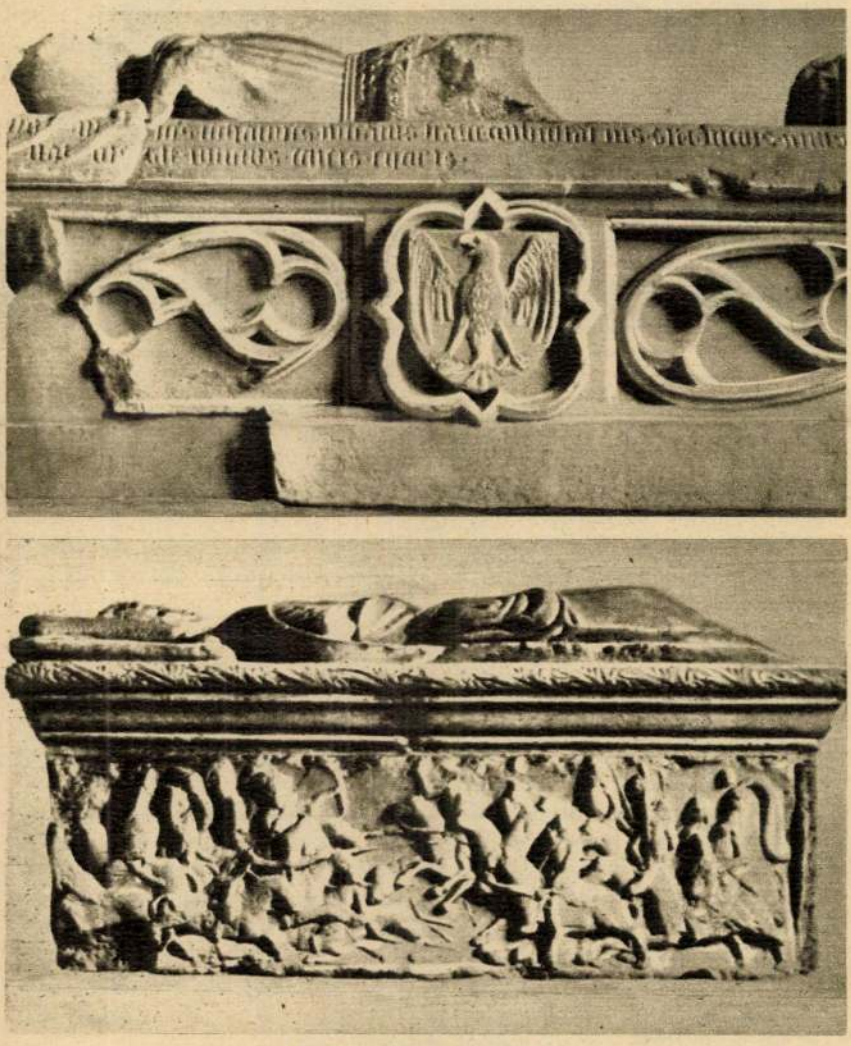

A Hunyadiak síremléke.

Dalmata, Giovanni *(Johannes Duknovich de Traguria, Giovanni da Trau, Traui János),* dalmát szobrász és építész; szül. 1440 körül Trauban (Dalmáczia), megh. 1509 után. A márványfaragást alighanem még hazájában Giorgio da Sebenicotól tanulta és 1460 táján Rómába ment, hol Paolo Romano, vagy valamelyik lombardiai szobrász műhelyében dolgozott. 1466-ban Andrea Bregnoval az örök városban készítette a Tebaldi, 1478-ban pedig a Ferrici síremlékeket, amelyeket a S. Maria sopra Minerva templomban helyeztek el. Mino da Fiesole közreműködésével 1471—73-ban ő faragta II. Pál pápának a szent Péter templom kriptájában felállított nagyméretű síremlékét, melynek maradványai most legnagyobbrészt a vatikáni grottákban láthatók. 1474-ben ugyancsak Mino da Fiesoleval együtt készítette a S. Marco templom oltárát, mely ma ugyanezen templom sekrestyéjében áll és 1480-ban a sixtusi kápolna márványkorlátját. Ezeken kívül Rómában még számos olyan síremlék töredék van, melyeknek mesterében a szakértők D.-t vélik felismerni. 1476—77-ben egyedül faragta Rovella biborosnak a S. Clemente templom számára készült síremlékét. Az általa alkotott szoborművek közül 1479-ből Bernardo Eroli bibornok siremléke ismeretes, melynek töredékei szintén a szent Péter templom grottáiban vannak.

A nevesebb római szobrászok közé tartozott már, amikor Mátyás király 1481-ben Magyarországba hívta. Hogy hazánkban mit dolgozott, mindezideig kétségtelenül megállapítani nem sikerült. Valószínűnek tartják, hogy az ő művei voltak Hercules, Diana és Apollonak Mátyás budai várában elhelyezett érczszobrai, melyeket 1526-ban a törökök Konstantinápolyba szállítottak. Művésztársaival együtt állítólag szintén ő készítette a budai várban állott ama három szobrot, me-

lyek közül a középső Mátyás királyt (fején sisakkal, lándzsájára és paizsára támaszkodva, gondolatokba merülve), a másik két szobor pedig a királyétól jobbra és balra Hunyadi Jánost és Hunyadi Lászlót ábrázolta. Istvánfi szerint Báthori Miklós váczi püspök D. tervei szerint nagyobbszerű és díszes épületeket emeltetett Nógrád várában. A püspök a vár közepén egy tornyot is építtetett, melybe nevét és három sárkányfogat feltüntető czímerét szintén bevésték. A műtörténetírók több, a XV-ik századból való magyar műemlékkel hozzák kapcsolatba D. nevét, de az a körülmény, hogy tényleg ő alkotta-e azokat, még bebizonyításra szorul. Újabban neki tulajdonítják Mátyás királynak és Beatrix királynénak a bécsi műtörténeti múzeumban lévő, márványból készült domborművű arczképeit is.

Mátyás király nagyra becsülte D. művészetét, amit az a körülmény bizonyít, hogy 1488 júl. 25-én Bécsben kelt oklevele szerint a Kőrös vármegyében lévő Majkovec várát a művésznek adományozta. A királyi adományt azonban nem sokáig bírhatta, mert az előbbi birtokos, Beriszlo Bertalan vránai perjel, Mátyás halála után fegyveres erővel kényszerítette őt a birtok elhagyására.

A művész alighanem 1490-ben távozott az országból s visszatért Rómába. 1498-ban Ve-

Dalmata Giovanni művének tulajdonítják Báthory Miklós váci püspöknek a váci székesegyházban levő címeres emlékkövét 1485-ből, Báthory István címeres emlékkövét a nyírbátori ref. templomban, u.o. a szentségfülkét, a háromüléses faragott köpadot, a pálosok diósgyőri zárdájából származó fehérmárvány domborműa a M. N. Muzeumban

Istvánffy feljegyzéséből tudjuk, hogy Báthory Miklós vele restauráltatta Nógrád várát

Leffler AE 1915. 275.

Eber AE. 1915. 289.

Dalmata Giovanni

Ácsonka diósgyőri fehérmárvány Madonnát Balogh Iolán fenti művének tartja. Valószínűleg Nagyfucsei Dóczy Orbán megbízásából készült Jelenleg a Szépm. Muzeum.

Repr

Bal XV–XVI. mův.
II. 566, 567. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

BOZÓ MIHÁLY
CSONGRÁD
könyvnyomdai, könyvárusítási

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

A képrombóló janiczárok 1536. pusztítták el a Budaőr elvitt tronszobrokat.

Dalmata, Giovanni

Duknovics János

Traguri János

a hármat egy szemléhez tartva, készítette a váci székesegyház szentélykorlátját, állapítja meg Tragor Ignác.

A Váci Muzeumi-egyesület 1930-ban

Vác, 1931. 7. l.

Visegrádi Madonnája az esztergomi Muzeumban a diósgyőri a Mainz Muzeum.

Madonna

Nach dem Gemäl

Dalmata, Giovanni

neki tulajdonitottak Mátyás és Beatrix márvány képmásait, melyek a bécsi udvari gyűjteménytől a képzőmvészeti Muzeumba kerültek.

Egyébként lásd okv. e forrást, mely mely van könyvem között.

Petujszerz 1931-34. 7. l

A két márvány domborum most „Lombardiai szobrász" neve alatt fut.

Piccolomini

Mellig, kissé jobbra ~~nézve~~ fordult,
elválasztott göndör parókáján
Kálla nincsen. Vértbe ~~van~~
átvetvék. A medaillont ~~[illegible]~~
reles veszi körül. Felirata

COMES PICCOLOM

s alól jobbra: Wolf. Phil. Kil

Rézmetszet, mé

9.

Dalmata Giovanni

A pesti belvárosi plébánia templomban

Nagyrévi András termopiléi elmezetes püspök, a templom plébánosa által valószínűleg 1506.-ban épittetett veneszaniz pasztoforiumot (szentségtartó fülkét) továbbá az ugyanott 1507-ben (a belevésett ~~ess~~ évszám szerint) Pest városa által épittetett pasztoforiumot fentinek (Trani ~~[illegible]~~ János-nak) tulajdonítják, minden határozottabb bizonyíték nélkül.

Kabren. 200. l.

~~Arabi~~ ~~Chevra Kadisa VIII. 28.~~

Dalmata Giovanni

Báthory Miklós váci püspök szolgálatában alott [?] ittem munkódésének a váci székes-egyház szentelykoszlátjában s a Budán előkerült hasonló töredékekben örvizzük beszedes bizonyságát

Magyar. 121. l.

~~Agyagsip, bronzkori V. 38.~~

azonban birtokáról cluzte

A kirátyi adonnanylevélben Joannis Duknovich de Fragurio. Mátyai kalala utan a vranai perjel hatalmába kerülte Majkovecz várkastélyt sa mindent cluzte birtokáról

Hossin évekig volgált a budai kirátyi udvarnal

Apollo, Herakles, ~~Diana~~ Mars bronz nebrai a budai várban áltak és D. mindai vakar. Ezt Istrán fi említi. U.ö. Nagrád vár ~~[illegible]~~ kastelynak helyreállitását is neki tulajdonitja. ~~Ezt~~ A három nebrot 1526. konstanti nap elyba ställitották. Herakles nebra a kirátyi vár elötti nagy terem állott a másik kettő a váron belül a kapu két oldalán

Fabricy

Az 1480-as évek nehdetéről volgálta Mátyaist.

Rómában Andrea Bregnoval egyitt dolgozott

Di-tól nálunk / hiteles emléket nem ismerünk.

A pesti belv. / templom pasto-forumai (1507) Divald szerint.

vači székes / cszphaz szentély korlátja.

Mátyás Király budai palotája tovatbá Székesfehérvári, Fabriczy 146 l. visegrádi és 'mas kastélyai szobászati díszítésébenkí-váló része volt Taruból származó János mesternek

Mátyás Király Joannes Dalmatát kárpétlásul a nőszere készítet műveszeti elkotáschért nemesi rangra emelte s a Szava partján kastélyt és birtokot ajándékozott neki. A vránai erőszakos johannita perjel

Maj kovacsi kastélyt

Jordik

Dalmata, Giovanni

A visegrádi királyi
palota romjai közt
nyolcszögletes vörösmár-
ványkut Freneszánsz ci-
merekkel L tetején ítju
Herkules a hidrával
valószínűleg D. műve

Feldalain
L és gyü-
moles és
fürérek-
kel

Penztar

Hó	N.	Targy
		Eddig leszámolva
mórczius	4	Hetikifivetés fdr. 27-4
"	11	" " 5/-11
"	18	" " 12-18
"	25	" " 19-25
apr.	1	" " 26-apr. 1.
nova	31	Friedli Sandor illetek
"	"	Czegledy Korolyné tak
		Leszámolásra átvéve
		öcsen

Dalmata Giovanni

(Traguri Jakab)
néven

Apollot és Herkulest ábrázoló szobrait, melyeket Mátyás király rendeletére készitett, Szolimán szultán vitette el Budáról Konstantinápolyba.

Báthori Miklós váci püspök a püspökséghez tartozó Nógrád várát, mely alacsony helyen állt, de romlott állapotban volt, fenti által sok és pompás épületekkel helyreáll itotta.

Istvánffy: Lib. VIII. és XXVIII.

Kath. Mindenszent.
Prot. Marianna

CSÜTÖRT.

2

Kath. Halottak n.
Prot. Achill

Holdtölte 8 ó. 59 p.

PÉNTEK

3

Kath. Hubert
Prot. Győző

SZOMBAT

4

Kath. Károly
Prot. Károly

Izr. S. Vajere

44. hét. 1933 Október hó. 31 nap.

Dalmata, Giovanni
(Traui ~~[illegible]~~ v. Duk-
novich János), stud. 1445
Trauban, megh. 1509.
Az 1470-es években Romában
dolgozott, jelentősebb műve
az időből Roverella bíboros
síremléke a S. Clemente tem-
plomban. ~~[illegible]~~ 1481. ~~[illegible]~~
Mátyás király hívására Buda-
ra jött s itt évekig dolgozott.
1488. ~~[illegible]~~ Majkovec Hla-
vonai várat kapta adomá-
nyul, Mátyás halála után
azonban elvesztett. D.
magyarországi műveiközül
~~[illegible]~~ legjelentékenyebbek ~~[illegible]~~ Mátyás és Beatrix
a bécsi udvari műszemben
levő márvány mellképei.
1490. Trauban, 1498. Velen-
cében, 1509. Anconaban
műkodott

21.

Ujl. 724.

Dalmata, Giovanni 1

(Johannes Duknovich de Traguria, Giovanni da Trau, Traui János), dalmát szobrász és építész; sz. 1440 körül Trauban (Dalmácia), mh. 1509 után. A márványfaragást alighanem mej hazájában Giorgio da Sebenicotól tanulta, ~~majd~~ 1460 után Romában valamelyik lombardiai köszobrásznál, majd A. Bregno műhelyében ~~dolgozott. 1466.~~ dolgozott. ~~Bregnoval közösen a S. Maria sopra Minerva templomban készíti a Tebaldi síremléket, s 1469. Mino da Fiesoleval a S. Marco-templom egyik oltárát s 1471-73. ugyanezzel a mesterrel II. Pál pápa síremléket készítette a Szt. Péter-templom~~

Jó 1469 Firenzében

Trencsén vám. körg

177/919

Kib. Szám.

A műemlékek
bizottságának.

A múlt évi deczen
a kelt átiratára
szerencsém arról
lékek országos b
harmadik kötetén
Kelt Trencsén

~~Számára: 1476-77. Bregnoval a S. Clemente Roverella emlékén; 1479-80. az Eroli siremléken (Szt. Péter templom), 1480-81. a Sixtina cancellatáján dolgozok.~~

1466 Bregnoval közösen készítette a Tebaldi siremléket (S. Maria sopra Minerva templom), 1471-73 Mino da Fiesoleval II. Pál pápa siremlékét (Szt. Péter-templom), 1476-77. Bregnoval a Roverella-emléket (S. Clemente), 1479-80 az Eroli siremléket (Szt. Péter templom) 1480-81. Mino és Bregno társaságában a Sixtina cancellatáját. Mátyás király hívására 1481. jött Magyarországba, s ~~bizonyos~~, ~~[illegible]~~ a király budai, nekerfehérvári, visegrádi

L megbízásából szolgálat

szag muemlékei.
IV. kötet, 1915. Budapest.

uments Artistiques de la Hongrie.
I.-IV. 1915, Budapest. Les Vols.
tant épuisés./

nold : Budai Szent Anna-templom.

e Ste Anne à Bude./

észeti Muzeum Évkönyvei II-VI. kötet.

e du Musée des Beaux-Arts.
-VI. Le I. Vol étant épuisé/

vous transmis par le
essus seront ~~expédiés en trois~~

en souhaitons un bon accueil et

Avec mes remerciements réité-

ur le Président, l'expression de

Sous-secretaire d'État, Prési-
dent de la Comission National
Hongroise des Monuments d'Art.

palotái és más építkezései
1 segédei-vel együtt nézzere 1 ~~épület díszeket~~ díszítő
szobrászsimlázat végzett. Az
1480-as cvekben készültek a bu-
dai király palota ~~elötti~~ téren elhelye-
zett Herkules, a vár kapú ~~[illegible]~~
fekő oldalán felállított Apollót és Marsot ~~[illegible]~~ abrázolo szobrak
továbbá Mátyás király,
Hunyadi János és Hunya-
di László szobrai, ~~[illegible]~~ mindezek
mestereül D.-t tartottak.
Mátyás 1488. júl. 25.
Becsben kelt rendeletével
Körös megyében a Szána
partján fekvő Majkovec
várát a hozzá tartozó bir-
tokkal együtt kedvelt
művészének adományoz-
ta s őt nemesi rangra
emelte. Az adományt
azonban nem élvezhette
zavartalanul, s 1489.
elvitatott birtok/ezt
a király visszaadta
s abban őt megvé-
delmezte. Mátyás

Kárpótlásul a nézzére
készített művészeti alkotá-
sokért

393/1926.

A m. kir. Vallás és Közoktat

Számvevőségének

A Müemlékek Országos Bizott

24,044.645 koronát, az erre vonatkozó

az összegből történt kifizetések elism

kiadások nyugtáit van szerencsém tiszt

Budapest, 1926. október 2.

halála után azonban Berisztó 4
Bertalan vrának (johannita) perjel, fegy-
előbbi tulajdonos veres erővel
kényszerítette D-t a birtok elha-
gyására. Egyelőre az országba
warudt s Báthory Miklós
váci püspök, Báthory István
Nagylucsei Dóczy Orbán s
mások foglalkoztattár.
Ilyi teles adatok nyomjában
~~magyarországi~~ minizáit
mindezideig nem sikerült
megállapítani. Istvánffi
Miklós jegyezte fel róla,
hogy Báthory Miklós vele
ujjittatta meg Nográd
várát. Az ő mivének tar-
tottár Báthory Miklósnak
a váci székesegyházban
lévő címeres emlékkövét
1485-ből [Bát-
hory István
címeres em-
lékkövét a
nyírbátori ref-
templomban
1488-ból, n.o.

[a váci székesegyház
zeneszámsz pontely
korlátját

62904.szám.-

F.évi 98.sz.fölt
sen álló és jelenleg semmifé
az ujonnan megalakult ref.eg
megengedem.

Erről további me
azzal a megjegyzésel értesit
használhatóvá tételével és k
ségeket az egyházközség tart

Budapest, 1908.é

a szentségfülkét, ~~és a három~~
~~üleses faragott~~ [illegible] köpadot, a
pálosok diósgyőri zárdájából
Származó (erősen sérült) fehérmárvány Madon-
~~domborunat~~ nát (a Szépmű Muzeum-
ban), a ~~Visegrádi Madonnát~~
~~(az esztergomi muzeumban)~~
a pesti bélvárosi Pléb. templom
pasteforumait (1507-1506) stb.
Mátyás budai palotájának emli-
tett bronzszobrait a törökök
1526. Konstantsnápolyba
~~szállítottak~~ hurcolták, hol
azokat 1536. a képromboló jani-
csárok pusztítottak el. ~~A~~
nográdi vár is mégsemmi
A XVI-XVII. században Mátyás-tültek. D. műveinek ~~tartot~~ hittel
palotái és ~~tik~~ ~~szerg~~ általában Mátyás és Be-
atrix képmásait (márvány
domborművek sötétzöld jás-
pis alapon), melyek 1572.
Bornemisza
Gergely
csanádi pus-
pök és szegedi
prépost tulajdonaba
voltak. Mikca király
felszólítására Bécsbe ~~kellett~~

MAGYAR KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTÉRIUM

15063-1911. szám.

A t. Bizottság f
kelt felterjesztésében fo

Budapest, 1911.

A miniszt

küldenie a dombormüveket, ~~a~~ nielyekt tarzóta az ~~[illegible]~~ udvari gyűjtemenyekben őrártek. A velencei egyezmény alapján 1933. jutottak e képmások az O.M. Szépmüvészeti Muzeumba. Beatrix arcképét Fabriczy D. ~~[illegible]~~ pajat kézü müvének ~~tartotta~~ tulajdonitotta, de Mátyás arcképét érem után készült lombardiai eredetü munkának tartják. [~~1941. A visegrádi~~ ~~[illegible]~~ királyi palota ~~[illegible]~~ diszudvarán bukkantak a nyolcszögletü vörösmárvány szökőkut maradványaira. Oldalai közül háron maradt épségben, egy erősen rongáli állapotban. Két tálja közül az alsó sikerült nálamos tőrédék ból összeállítani. A lapok gyü mölcsfüzérsöl keretelt, melyitett közép rétten kiemelkedő pajzsban Mátyás különtele címerei vannak.

[A visegrádi ásatásokban 1942 az északi (Mátyás) palota diszudvarán bukkantak egy nyolcszögletü vörösmárvány szökőkut rongaira.

*

22711-1911.szám.

F.évi február hó
re és a mult évi nov.hó 2
hivatkozással kérem a t.B
szárvárban levő lakásra v
jóváhagyás végett sürgőse
Budapest, 1911.f

A minister

A kutat Koronázó szobor
~~Legfelül~~ a lernai hidrá-
val küzdő (Herkules alakja ~~volt~~
gyermek
~~mely~~ erősen terült állapotban
~~terült ki a romokbil.~~
A reneszánsz szobrászat
e legjelentékenyebb hazai
~~emléke~~ emléke D. művének
~~ta~~ bizonyult.

Művészettörténészeink
a reneszánsz szobor
e XIX. sz-ban, két Trani
művészt tartottak számon.
Trani János és Jakabot.
Fabriczy Kornél mutatta
ki, hogy Istvánffi cserél-
te fel Trani János keresz-
nevét Jakabbal, ~~ako~~
~~nem is élt.~~ s hogy
ilyen nevű művész
nem is élt.

* → A kut kavájának harom
épségben maradt oldalán
a gyümölcs és levélfüzérektől
keretelt mélyitett közép-
részen kiemelkedő pajzs-
ban Mátyás címerei
vannak faragva. A
kutat Koronázó szobor a ≠

≠ a lernai hidrával küzdő gyermek Herkulest ábrázolja, erősen terült állapotban.

Dalmata Giovanni

máskép Johannes Duknovich de Tragurio, dalmát szobrász 1487-90 között Budán működött.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2581

Dalmata Giovanni

Kőfaragó Mátyás király hívására Budára jött; 1487-90-ig dolgozott a kőfaragó műhelyben, magyar nemességet is kapott.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 1911

Dalmata

Giovanni Dalmata

—

lidd

Duknovich János

MDK

Giovanni Dalmata,

Mátyás királyáltal meghivott olasz müvész

Horváth Henrik: Budai köfaragók és köfaragójelek.
Bp.1935. 104.l.

MDK

Dalmata, Giovanni

Balogh Milano 22 l.

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász

művéner, vagy rajza nyomán faragott domborműner tartja szerző azt az angyalfejes friztöredéket (vörösmárvány), mely a budai palota ásatásai során a Bécsikapu téren került elő

Balogh Jolán: A művészet Mátyás király udvarában
Bp. 1966. 2 köt.

1. köt. 116. old.
2. " 91. old. 124. á

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász

diósgyőri oltárának tőredékeit közli a szerző (1488-1490 körül), szemközti oldalon összehasonlításul más, olaszországi egyszerű művekkel. (Szépmüv. Muzeum) Egy másik tőredéket is közöl a diósgyőri várkápolnából, mely most a miskolci Herman Otto muzeumban van.

Balogh Jolán: A müvészet Mátyás király udvarában Bp.1966. 2 köt.

2. köt. 232. old.

+240. old.
352. á.

340. á.

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász

... magyarországi műveit, csakis stilus-kritikai alapon lehet megállapítani. Ezek közé sorolja a szerző a budai várban talált töredékek körül nehányat, a budai szfinx-szobrokat, a diósgyőri oltárt, valamint a diósgyőri várkapolna oltárát. Óriási adat- és irodalom felsorolása előtt megjegyzi, hogy a szakirodalom ban Dalmatának tulajdonított egyéb művek nem származhatnak sem tőle sem a műhelyéből.

Balogh Jolán: A művészet Mátyás király udvarában
Bp.1966. Ak.kiad. 2 köt.

1.köt. 481 old.
+ 489-493. "

MDK

Giovanni Dalmata,
1440-1509/.

a quattrocento szobrászat kimagasló alakja
Mátyás király udvaránál idözött. 1481-1490-ig.
Mátyás és Beatrux dombormüvü arcképeinek szerzösége stiluskritikai érvekkel is alátámasztható.
Hagyományok arról tudnak, h, ö készitette Herkules
Diana, Apolló bronzszobrokat.
Johannes Grubanich de Trau t.k, azonos G.D.-val.

Horváth Henrik: Budai köfaragók és köfaragójelek.
Bp.1935. 4o.1.

Giovanni Dalmata, szobrász M.D.K.

(Johannes Duknovich de Traguris) (1445-1509)

Mátyás király udvari szobrásza, akit adomány levelével is kitüntet, mivel „a magunk és egész országunk dicsőségét növeli". Különösen kiváló a vizegrádi királyi palotacsőtetes nagy herengő díszudvarán állott, lépcsőzetre emelt nyolcszögletű vörösmárvány szökőkútja melynek külső oldalát Mátyás címerei díszítették.

Dr. Révhelyi Elemér: Magyarország, reszesánsz építészete

Az Építőipari és Közlekedési Müszaki Egyetem Tudományos Közleményei, Bp.1960. V. köt. 2-5. sz.

93-94. old.

M.D.K.

MDK

Dalmata, Giovanni, szobrász

Diósgyőri Madonna. 149o körül. Szépm. Muzeum
/foto/

A magyarországi művészet története I.
Bpest, 1961. II. kiadás. 291.l.

M.D.K.

Giovanni Dalmata olasz szobrász

Mátyás udvarában, Budán müködik, mint Benedetto da Majano szobrász is, de müveiket külön nem jelzi Hekler könyve.

Hekler Antal: Müvészettörténet. Leányliceumok. VI. o. számára. II. rész. Középkor. Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. Bp. 121. l.

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász
építész

teljes nevén: Magister Joannes Dukarovich de Tragurio művéner tulajdonitja szerző a pesti Nagyboldogasszony templom XVI. sz. elejéről való két pasztoforiumot, melyek egyikén az 1507-es évszám olvasható.

Csányi Károly: Az olasz művészet hatása a magyar művészetre

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1913. 47. kót. 305. old.

MDK

Dalmata Giovanniszobrász

Mátyás mühelyének egyik olasz vezetője.

A magyarországi művészet története I. 278.1.
Bpest,1961.II.kiadás.

MDK

Dalmata, Giovanni

Mátyás szobrászának hiteles müve, mely valószinüleg Nagylucsei Orbán egri püspök megrendelésére készült 1488-92. között.

A magyarországi müvészet története I.
Bpest, 1961. II. kiadás. 292. l.

M.D.K.

Giovanni Dalmata (Trani János)

szobrász, építész

nevét a Magyarországon, Mátyás udvarában működő művészek körét említi a szerző, életrajzi adatokkal s azzal a megjegyzéssel, hogy valószínűleg csak a XV. sz. nyolcvanas éveiben került Magyarországra.

Divald K.: A régi Buda és Pest művészete.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp. 1901. 35. kot. 377. old.

M.D.K.

Giovanni Dalmata (Ivani János) épitész

Mátyás korabeli magyarországi működéséről „krónikás" feljegyzései alapján tudjuk, hogy Bálbory Miklós, váci püspök (1474–1506) Nógrádban fényes épületeket emeltetett vele, melyeknek sajnos nyoma veszett."

B. Gyürky Margit: A Bálboryak rajkbátori temploma. Bp. 1943. diss. 6. old.

M.N.V.

Dalmata, Giovanni /Johannes Duknovich de Tragurio / szobrász

1485-ben, vagy 1486-ban került Budára.

Munkáinak jutalmául a királytól nemességet terjedelmes várbirtokot kapott.

Diósgyőr, Madonna-oltár fehér márvány dombormüve.

Kampis Antal:A képzőművészetek története 628.1

A Kultura Világa Bp. 1963

Dalmata , Giovanni szobrász M.n.K.

Mátyás halála után eltávozott , Dalmáciában és Itáliában , leginkább Rómában dolgozott.

Sokáig neki tulajdonították a királynak és feleségének zöld jáspis alapra illesztett bronz arcél dombormüvét.

Kampis Antal:A képzőművészetek története 628.l.

A Kultura Világa Bp. 1963

MDK

Dalmata, Giovanni

Bevilaqua Borsody B.: Irányelvek a székesfehérvári királysirleletek agnoscalásához. Bp. 1938. 39,4o.l.

M. D. K

DALMATA Giovanni Dobrász

A 80-as években Mátyás udvarában járt.

Neki tulajdonítva. Mátyás és Beatrix domborművű arcképe és a visegrádi díszudvar kútja

Domby József: Müvészettörténet Bp. 1960. 215. e.

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász

Mátyás király budai várában levő puttó-töredékeinek képe. Körli!

Balogh Jolán: Ioannes Duknovich de Tragurio. Acta Hist. Artium, 1960. Tom.VII. Fasc.1-2. 75.old.

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász

... csak igen nagy elismerés, mint pld. a Majkovecz-i vár ajándékozó levelében, és jövőbeli tervekre való utalás, melyekből a szerző azt a hipotézist hockáztatja meg, hogy Mátyás király a művésszel talán saját sírem-lékét óhajtotta volna megtervertetni a székesfehérvári bazilika számára.

Balogh Jolán: Ioannes Duknovich de Tragúrio. Acta Hist. Artium, 1960. Tom.VII. Fasc.1-2. 75.old.

Giovanni Dalmata, szobrász M.D.K.

Mátyás király budai várában
lévő egyik friz-töredékének képe.
Körli:

Balogh Jolán: Ioannes Duknovich de Tragurio. Acta Hist. Artium, 1960. Tom.VII. Fasc.1-2. 76.old.

Balogh Jolán: Ioannes Duknovich de Tragurio. Acta Hist. Artium, 1960. Tom.VII. Fasc.1-2. 76.old.

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász

magyarországi működésének leghitelesebb emléke a diósgyőri Madonna, mely az 1959-évi ásatások idején került napvilágra, s amelyet az ásatások vezetője: Komáromy József szándékoszik publikálni

Balogh Jolán: Ioannes Duknovich de Tragurio. Acta Hist. Artium, 1960. Tom.VII. Fasc.1-2. 61.old.

M.D.K.

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász

magyarországi működésével kapcsolatban szerző megcáfolja Prijatelj tanulmányának több állítását és felhívja a figyelmet a Vármuzeum nékány emlékére, melyek sokkal inkább utalnak e művész hezére vagy iskolájára – úgy szintén az 1488-1489-évi okiratokra, melyek Mátyás király és Giov. Dalmata viszonyára fényt vethetnek. Ezekből számos értékes és jellegzetes szöveget közöl, melyekben azonban konkrétan megnevezett művek nem szerepelnek,

Balogh Jolán: Ioannes Duknovich de Tragurio. Acta Hist. Artium, 1960. Tom.VII. Fasc.1-2. 74.old.

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász
(1445-1509)

Mátyás király és Beatrix szolgálatában állott és a Bécsben lévő szobrairat faragta.

Hettyey Aranka: Művelődéstörténeti jegyzetek.
Bp. 1932. 19.old.

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász

diósgyőri oltárának képe.
(Budapest, Szépművészeti Múzeum.) Körli!

Balogh Jolán: Ioannes Duknovich de Tragurio. Acta Hist. Artium, 1960. Tom.VII. Fasc.1-2. 73.old.

M.D.A.

Giovanni Dalmata, szobrász M.D.K.

Mátyás király budai várában talált szfinksz-töredek képe, és a szfinksz szárnyához készült váz-latrajz. Körli

Balogh Jolán: Ioannes Duknovich de Tragurio. Acta Hist. Artium, 1960. Tom.VII. Fasc.1-2. 76-77.old.

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász, építész

de a szerző Mátyás király miniátorai között is említi!

B. Gyürky Margit: A Báthoryak nyírbátori temploma. Bp. 1943. dissz. 20.old.

Giovanni Dalmata MDK

Mátyás visegrádi kútjának a faragója valószínűleg. Neki tulajdonítják Mátyás és Beatrix kettős portréját is.

Dombi: Mův. tört.

215

Datuota

M.D.K.

Giovanni Dalmata
szobrász építész

Mátyáskiraly és Beatrix királyné kép mászát ábrázoló fehér mázvány dombormű.

Dr Lechner Jenő: Budapest Műemlékei Bp. 1924.
Csanyi Károly: A reneszansz stiluskorszak műemlékei 931

Giovanni Dalmata nobrán M.D.K.

Firenzében tanult, Rómából Budára jött. 1481 – 1490 ig Mátyás volgálatában állott. Mátyás és Beatrice büsztjét készitette el mérványból. (regv: 170-71.

K. Divald: Old Hungarian Art. London 1931 171-173.

Giovanni Dalmata

MDK

aki 1481-90 között működik
Mátyás udvarában, a visegrádi
dísztut részítője (Heller Peter
attribúciója)

D. D. Visegr. 1951

61.

GIOVANNI DALMATA /JOHANNES DUKNOVICS DE TRAGURIO/

"Diósgyőri Madonna", dombormü /repr./

Ferenczy Károly - Gergelyffy András: A diósgyőri vár. Bp. 1961. Képzőmüv. Alap kiadóváll. - 40 l. /Müemlékeink sorozat./ - 30. l.

GIOVANNI DALMATA /JOHANNES DUKNOVICS DE TRAGURIO/

Mátyás kedvelt szobrásza volt a mestere annak a domdormüvü Madonnának, mely a diósgyőri várban került elő. Valószinüleg Nagylucsei Dóczy Orbán megbizásából készitette. Talán a kápolna oltárán állt. Alsó része már korábban a Szépmüvészeti Muzeumba került, felső részét a legutóbbi években folyó helyreállitási munkák során találták meg.

Ferenczy Károly- Gergelyffy András: A diósgyőri vár. Bp. 1961. Képzőmüv. Alap. kiadóváll. - 40 l. /Müemlékeink sorozat./ - 31. l.

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász

(Johannes Duknovich de Tragurio)

1485-ben vagy 1486-ban jött Magyarországra, ahol Mátyás király egyik legtöbbet foglalkoztatok művésze lett. A király nemességet és földbirtokokat is adományozok neki. Hitelesen saját kezű nyomkája a diósgyőri Madonna-oltár márvány reliefje, melynek töredékeit szerző közli.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn
Bp. 1966. Corvina

115-116. old.

M.D.K.

Giovanni Dalmata/Duknovich V.Traui János.Szobrász

Mátyás király udvarában szolgált hosszabb ideig.
A budai vár faragványait,a diósgyőri vár templomának fehérmárvány oltárát/csonkán fennmaradt,Szépm.Múz./
A nagy király nak és feleségének zöld alapra,fehér márványból faragott feliefarcképét/Vármúz./neki tulajdonithatjul.428-29.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Bpest.Minerva.1960

M.D.K.

Dukaevich János/Giovanni Dalmata/szobrász

Trau János

Mátyás király udvarában szolgált hosszabb ideig. A budai vár faragványait,a diósgyőri vár templomának fehérmárvány oltárát/csonkán fennmaradt,Szépmüv.Múz./ A nagy királynak és feleségének zöld alapra,fehér márványból faragott reliefarcképét/Vármúz./ neki tulajdonithatjuk.428-29.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Bpest.Minerva.1960

1.

Johannes Duknovich de Traqurio — Giovanni Dalmata

dalmát származású szobrász. 1485-86-ban került Budára. Forrásokból ismert művei jutalmául nemességet és terjedelmes vásbiztokot kapott Mátyástól. Az ő műve a „diósgyőri Madonna".

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

91. l.

Giovanni Dalmata

A diósgyőri várból származó márvány oltár két töredéke Giovanni Dalmata alkotása; a Madonna és két oldalán egy-egy női szent alakjával.

Szépművészeti Múzeum (~~vezető~~ ismertető) 19. l.
Budapest 1965

Johannes Duknovich de Traguria -
Giovanni Dalmata

Mátyás halála után Dalmáciában, Itáliában / főleg Rómában / dolgozott. Itt többkiteles alkotását ismerjük fel. Az ő művének tartották Mátyás és Beatrix zöld jáspis alapra illesztett arcéldomborművét. Ez nem helytálló.

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

91.1

Johannes Duknovich de Traqurio — 3.
Giovanni Dalmata

művei: a diósgyőri kisebb töredek a miskolci Herman Ottó Múzeumban, a diósgyőri oltártöredék nagyobb darabja és a két arcéldombormű a budapesti tépművészeti Múzeumban.

Kampis Antal: A magyar müvészet a XIX. századig. Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

91. l.

Giovanni Dalmata, szobrász (Ivan Dukanović) M.D.K.

mint művész olyan elismerést élvezett Mátyás király udvarában (nemesi oklevél, földbirtokok adományozása), ami még abban az időben is ritka volt. Szerző feltételezi, hogy nemcsak egyszerű szobrásznak tartották, hanem Mátyás uralkodásának utolsó periódusában a művészeti ügyek szervezője és irányítója volt.

László Gerevich: Réflexions sur le Château de Buda à l'époque du roi Mathias.
Acta Historiae Artium,
Bp. 1967. Tom. XIII. fasc. 1-3 . 130 old.

M.D.K.

Giovanni Dalmata, szobrász
(Ivan Dusznovich)

... Szerző körli a Diosgyőri palotában talált Madonna-relief fényrépét, a budai palotában hiatott több töredéket, melyeket összehasonlít Giovanni Dalmata egyéb itáliai munkáival, főleg II. Pál pápa síremlékével, melyek a művész közvetlenül Magyarországra való jövetele előtt fejezett be. Ez utóbbi munkái alapján rekonstruálhatónak tartja a Magyarországon elpusztultakat is.

Acta Historiae Artium, Bp. 1967.
Tom. XIII. fasc. 1-3.

+ 21 fkr. ábra 130. old. 127-129.

M. D. K.

DALMATA, Giovanni szobrász

Mátyás király olasz szobrásza.
Báthory Miklós váci püspök is fog-
lalkozťatta

Dercsényi-Gronasztói: Vác, Bp. 1960
25. l.

M.D.K.

Giovanni Dalmata (Magister Joannes Dukarovich de Traguro)

A belvárosi plébánia templom szentélyének főfalaba két márványból faragott pasztoforium van. Ennek alkotója.

Dr. Lechner Jenő: Budapest Műemlékei, Bp. 1924.

Csányi Károly: A reneszánsz stiluskorszak műemlékei. 96 l

M.D.K.

Giovanni Dalmata (Trani János) nobrán

hül. 1445 körül Tran-ban.

Mátyás udvarában 1481 – 1490 ig dolgozott.

Mátyás és Beatrix márvány dombornü

ve. repr: XXXI, XXXII. tábla

A müvészetek története. kerk: Beöthy Zsolt.

III. Bp. 1912 405 - 408, 410,

Giovanni Dalmata

MDK

Mátyás megbízására a Zsigmond-palota reneszánsz átalakításán dolgozott

Bierbauer, Virgil: The Castle of Buda in the Middle Ages
The Hungarian Quarterly, 1936. II. 259.o

MDK

Giovanni Dalmata

1480-as evek vegén a Budai Udvari Mühely vezetője

Balogh Jolán: A magyar renaissance építészet 14.o.

Giovanni Dalmata M.D.M.

Molrán

Ifju angalalakjaiban Verrocchio David-jának hatása. Feltámadás dombrími ve Luca della Robbiához kapcsolódik.

Az 1470es években feltétlenül járt Firenzében.

Balogh Jolán Johannes Duknovich de Traguria. Műv. tört. Ért. 1959 VIII. 4 sz. 260

valószínűleg
Giovanni Dalmata

MDK

Budavári leletek:
mészkő mellvédek
renaissance stílusú díszítéssel

Gerevich L.: Kamok Budi.
Acta historiae artium. I. 1953-54. 15-70. old.
(eml. L. 18. old.)

Dalmata, Giovanni

szobrász

Lásd : Duknovich, Johannes

MDK

Dalmata, Giovanni

építész, szobrász

MDK

A nográdi vár építésvezetője Jacobus Traguriensis volt, akit egyes szerzők Giovanni Dalmatával, Mátyás király szobrászával és architektikusával azonosítanak.

87.o.

Gerthon: Nógrád. 1954.

Dalmata, Givanni

építész MDK

A nográdi vár ujjáépitője Jacobus Traguri-
nus /XV sz. végén/
talán azonos Giovanni Dalmatával.

301.o.

Genthon:Nógrád. 1954.

Dalmata, Giovanni, szobrász

MDK

Mátyás király és Beatrix királynő márvány reliefjeit általában Giovanni Dalmatának tulajdonitják. A szerző ehelyett Gian Christoforo Románot tartja a két relief alkotojának.

Simon Meller: Diva Beatrix. 5 képpel
Zeitschrift für Kunstwissenschaft. 73.o.
/Évfolyam és évszám nélkül hozza:/
Bedő Rudolf:Külföldi folyóiratok szemléje(1955)
Müv. Ért. 1956. 4/1/ V. évf. 4. sz. 344.o.

D a l m a t a , Giovanni MDK

szobrász

A csonka diósgyőri Madonnát valószinüleg Nagylucsei Dóczy Orbán megbizásából faragta.

Magy.Müv.Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 270.o.

Repr.: Diósgyőri Madonna. 1490 körül. Szépm.Muz.

U.o. 272.o. 198. kép.

Dalmata, Giovanni

MD K

Mátyás király budai kőfaragó műhelyének vezetője volt.
a 80-as évek végén

Magy.Műv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 259.o.

Giovanni Dalmata

MDK

figurális ~~[illegible]~~ dombormű tőredéke Budán (repr.)

visegrádi kut

Gerevics L.: Zamok Budi.

Acta historiae artium. I. 1953-54. 15-70. old.

(emb. 17-18. old.) dombormű repr. 44. old. 1. kép)

Giovanni Dalmata M.D.K.

nobrán

II. Pál pápa siremlike az 1470 s éves hőzepén készült. Trani tartozkodásáról 1497, 1503 és 1508 ból való oklevelek számolnak be.

Balogh Jolán: Johannes Duknovich de Tragurio. Müv. tört. Ért. 1959 VIII. Ym. 261.

Giovanni Dalmata M.D.K.
szobrán

Nem az ő művei: a visegrádi kut és puttófej, a váci és nyírbátori Báthory címerek, Mátyás és Beatrix dombormüves arcképei, a trani Palazzo Cippico dombormüve, Lukács Zágrábi püspök sírem lékei.

Balogh Jolán: Johannes Duknovich de Traguzio Müvtört. Ért. 1959 VIII. 4 sz. 263

Mr. 15. K.

M.D.K.

Giovanni Dalmata

holerán

Sajátkezű munkája a diósgyőri vár rondellájából előkerült oltár töredék.

Balogh Jolán: Johannes Duknovich de Tragurio. Műv.tört Ért. 1959 VIII. 4 sz. 262

Ich bin

Giovanni Dalmata M.D.K.

nobrán

Madonna (Padova, Museo Civico)

Velencével való kapcsolatát bizonyítja.

Leghitelsebb hagyo i műve a diósgyőri Madonna.

Balogh Jolán: Johannes Duknovich de Tragurio. Műrtört. Ért. 1959 VIII. 4 sz. 262.

M.D.M.

Giovanni Dalmata

ucrán

Neki tulajdonítható magyarországi mű-
vek: sfinkos-szobor (Vármuzeum),
budai puttó-fej töredek (Vármuzeum),
budai dombormütöredék - ülő alak
(Vármuzeum).

Balogh Jolán: Johannes Duknovich de
Tragurio. Művtört. Ért. 1959 VIII. 4 n. 264

Ja o M:

M. D. K.

Giovanni Dalmata

Dobrán

1488 ig 2-3 évet kellett Mátyás
volgálatában töltenie. Valónimüleg
ő tervezte Mátyás nékesfehérvári sirem-
likét.

Balogh Jolán: Johannes Duknovich de
Tragurio. Művtört. Ért. 1959 VIII 4 sz. 265

Nr. 0 x

DALMATA, Giovanni

Katolikus templomok Magyarországon. Szerk. Dercsényi Balázs. Irta: Török József, Marosi Ernő. Bp. : Hegyi & Tsa., 1991 XLIII.

DALMATA, Giovanni

MIKÓ Árpád: Divinus Hercules and Attila Secundus : King Matthi as as patron of art. = NHQ, Vol. XXXI. No. 118. 1990 91. p.

midőn Péter a vizen jár. A szél itt is a
Mt. 14. 28–34). Az újszövetségi szöve-
ájának képe áll. A történetet Nyugaton

lt előképe. Az Egyház is a tengeren — vagyis e
tások közt hányódik, míg az Úr mintha aludnék
szentek imádságai által felébresztve megfékezi a
. ford.)

schatologikus értelemben magyarázza.
Béla király levelében is feltűnnek.[8] A
eliumi hely szolgálhatott alapul: Jézus
zokká teszi (Mk. 1. 17) és Péter elhívása
l kapcsolatos viták során játszott igen

di spoletói szarkofágon hajó utasaiként
tőbe, melyet egy világítótorony világít
xandrinus és Origenész erősen jelképes
m maradt hatástalan. Beda Venerabilis
kben, így pl. bárkában jeleníti meg.[10] A
révén öröklődnek a középkorra[11], de a
snál jelenik meg. Ő a Vízkereszt utáni
y szól híveihez:

DALMATA, GIOVANNI

ltúra 2000. október 6., péntek
MAGYAR NEMZET, 14.o.

DALMATA, GIOVANNI

Palota, díszkút – reneszánsz ragyogás

Átadták a restaurált visegrádi várat és a Herkules-kutat

P. Szabó Ernő

Több mint ötszáz évvel megszületése, s majd félezer esztendővel pusztulása után újból csobog a víz Visegrádon a híres Herkules-kút medencéjében. Pontosabban a *Giovanni Dalmata* által 1484 körül faragott kút másolatából, mert ezt adták át tegnap ünnepélyesen Visegrádon. Vele együtt a királyi palota restaurált díszudvarát s a palota északkeleti szárnyát, s ekkor nyitották meg a múzeum új kiállításait is.

Szőke Mátyás, a visegrádi királyi múzeum igazgatója vázolta fel a palota ásatásának és rekonstrukciójának 90-es évekbeli történetét. Az 1994-ben megindult rekonstrukció terveit *Deák Zoltán* építész készítette (Állami Műemlék Helyreállítási és Restaurálási Központ), a kivitelezési munkálatok 1995-ben indultak meg a déli teremsor rekonstrukciójával. A korábbi paloták helyén *Mátyás* király által 1476–90 között épített palota rekonstrukcióját a helyszínen talált számtalan maradvány és építészet-történeti párhuzamok alapján a legteljesebb hitelességre törekedve tervezték meg régészek és műemlékes szakemberek bevonásával. A munkálatok a 90-es évek végén gyorsultak fel, ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy az államalapítás évfordulójára elkészíthető, a díszudvar közepén álló Herkules-kút másolata is. Az 1941-ben *Schulek János* által feltárt kút első tudományos igényű rekonstrukciós rajzát *Szakál Ernő* készítette, ennek alapján *Kovács György* alkotta meg a rekonstrukciós makettet. A tervek realizálásához 1998-ban a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatása járult hozzá, ebből a támogatásból jutott a díszkút márvány alapanyagára. A következő évben az Egyesült Királyság kormánya és a brit Powergen magyarországi leányvállalata, a Csepeli Áramtermelő Rt. adott igen jelentős, mintegy 20 millió forint értékű támogatást, amit a kulturális örökség akkori minisztere, *Hámori József* hasonló gesztusa követett. Ugyancsak támogatta a mű elkészítését utódja, *Rockenbauer Zoltán* is, hiszen mint az ünnepélyes átadáskor megfogalmazta, a millenniumhoz hasonló fontos évfordulók egyrészt számvetése, másrészt értékeink megmentésére, műemlékeink rekonstrukciójára ösztönöznek. *Chris Smith*, az Egyesült Királyság kulturális, média- és sportügyi minisztere kiemelte, hogy a két ország együttműködése már a közös európai jövő felé mutat.

A díszkút és a rekonstruált palotarész átadásával egy időben nyitották meg a Mátyás király múzeum új kiállításait, amelyek a palota építésének, feltárásának és rekonstrukciójának a történetéről egyaránt tájékoztatnak. A palota teljes helyreállítása valószínűleg 2001–2003 közötti években fejeződik be.

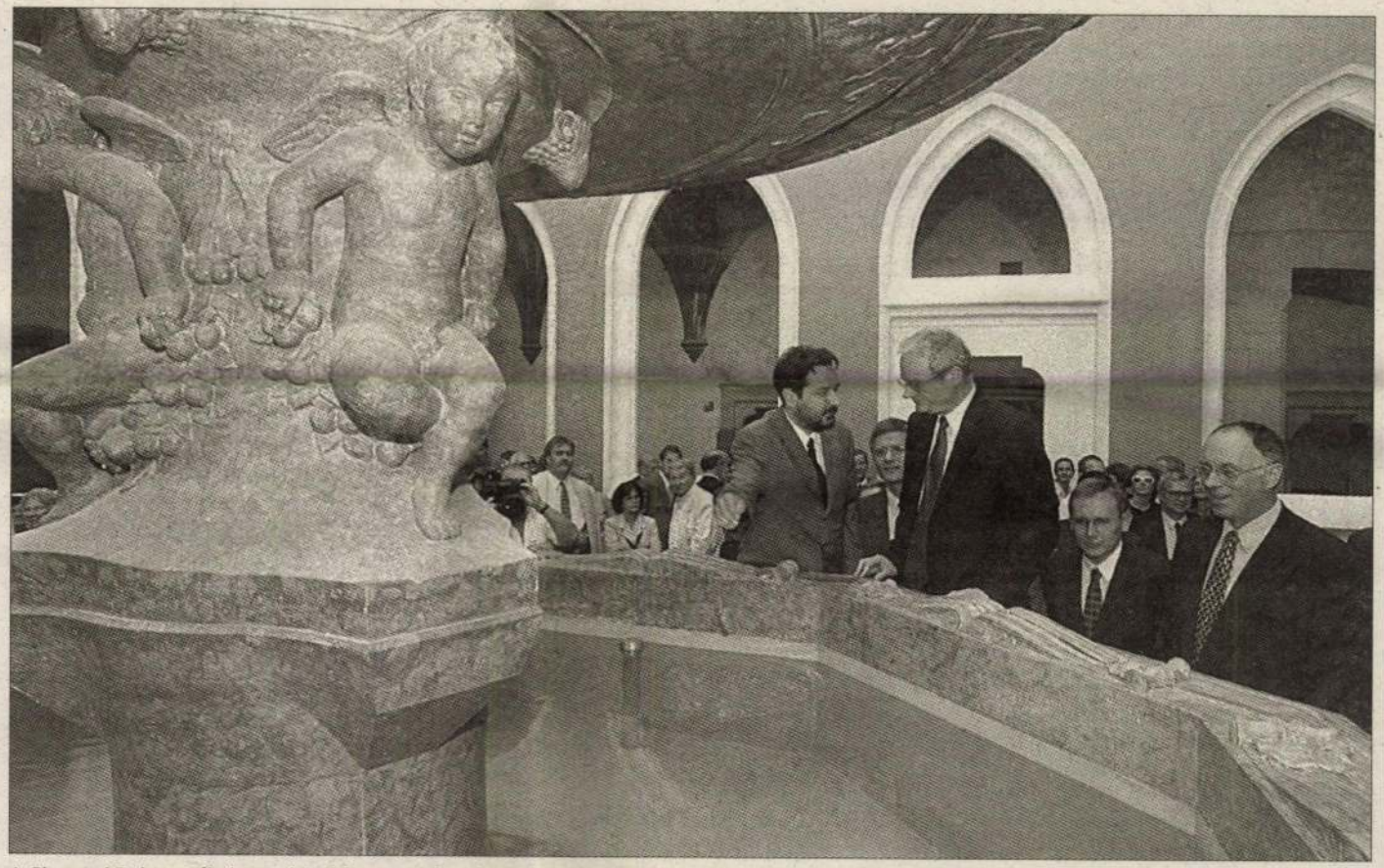

A Giovanni Dalmata által 1484 körül faragott kút másolatát Rockenbauer Zoltán magyar és Chris Smith brit kultuszminiszter adta át FOTÓ: SOMOSKÖVY BÉLA

Kamatot emelt az ECB

Meglepett európai elemzők

Biztató kezdet után hosszú lejtmenettel folytatta pályáját a pesti tőzsde indexe, s a nap végén félszázalékos veszteséggel búcsúzott. Az árfolyamok emelkedő ívét az Európai Központi Bank váratlan döntése okozta. A piac nem számított beavatkozásra, a kormányzó tanács mégis huszonöt bázispontos kamatemelést hajtott végre. A BÉT vezető részvényei 0,3-1,8 százalékot estek, míg néhány közepes kapitalizációjú papír nyereséggel zárta a napot. A részvényforgalom megközelítette a 13 milliárd forintot.

ZELEI BÉLA

Huszonöt megkérdezett elemző közül huszonöt válaszolta a Bloomberg hírügynökség kérdésére, hogy az Európai Központi Bank (ECB) valószínűleg nem emel kamatot. A közösség bankjának kormányzó tanácsa tegnap délelőtti ülésén a piac legnagyobb meglepetésére mégis az irányadó kamatláb 4,5 százalékról 4,75 százalékra való felemeléséről határozott. A befektetőkre sokkolóan hatott a déli órákban a hír: részvényeik eladásába kezdtek, aminek hatására a reggel még tetszetős árfolyamok meredek esésbe fordultak. Az európai pénzpiac másik tegnapi döntése Londonban született: a Bank of England változatlanul 6 százalékon hagyta a szigetországban az irányadó kamatot.

Még a kamatemelésről szóló hírt megelőzően egyhetes mélypontra jutott az euró. Többek között erre alapozták a megkérdezett szakértők, hogy a központi bank nem fog kamatot emelni. Az elemzők ugyanakkor azt is kilátásba helyezték – és ebben aligha tévedvédelmében, ahogyan erre a közelmúltban már volt példa. Az általánosnak mondható vélekedés szerint a következő napokban az euró a 86–89 centes sávban fog ingadozni. A sáv alját a prognosztizált esetleges intervencióval indokolják a szakemberek.

Tegnapi bejelentése szerint a Moodys az eddigi AA2-ről visszaminősítette a Deutsche Telekom, és az irányítása alatt álló DT Finanse B. V. hosszú távú hiteleit A2-re. Egy nappal korábban egy másik minősítő cég, a Fitch járt el hasonlóképpen a telefonóriás adósságainak átértékelésekor. Egyrész a DT megnövekedett akvizíciós tevékenységeit sorolták a minősítők a kockázatnövelő tényezők közé, valamint a távközlési ágazatban megfigyelhető, egyre élesedő versenyt jelölték meg a profitcsökkentő tényezők között.

Ez utóbbi – mint az ágazat egészére vonatkozó megállapítás – minden bizonnyal némi magyarázatot ad a Matáv elmúlt hetekben megfigyelhető tőzsdei átértékelődésére is. A magyar telefonpapír harminc nappal ezelőtt még 1660 forintot is megért a befektetőknek kezdetnek tűnő 1440 forinton nyitott a papír, de napközben már csak ezalatt forgott, jellemzően csökkenő árakon. Az 1424 forintos záróára 0,3 százalékkal marad el az előző napi értékétől.

A hazai elemzőknek is rá kellett jönniük tegnap, hogy rögös pályát választottak. Nem jártak sokkal több sikerrel a rövid távú prognózisukkal, mint a nyugat-európai kollégáik, a kamatvárakozás tekintetében. A tőzsdenyitás előtt arra számítottak, hogy a Mol kurzusa ötezer forint fölé emelkedhet. Ez tíz óra után néhány perccel bekövetkezett ugyan, de az olajrészvény csak néhány kötés erejéig tudta tartani ezt a szintet, majd meredek esés következett. A záráskor kialakult 4900 forintos ár 0,8 százalékos visszaesést tartalmaz. Ugyanennyit vesztett a TVK, míg a vegyipari trojka harmadik tagja 1,8 százalékos leértékelődést szenvedett.

A Synergon – egy konzorcium tagjaként – lapértesülések szerint megnyerte a Magyar Villamos Művek tenderét, ennek ellenére tegnap 1,4 százalékot süllyedt a kurzusa, s hasonlóképpen járt a Rába is, amelyről ismét lábrakapott az a hír, hogy haszonélvezője lehet a honvédség járműparkjának felújítására kiírandó pályázatnak. A nyertesek oldalán közepes forgalmú részvények végeztek. A Prímagáz, a Humet és az Elmű mintegy három százalékot, a Graphisoft, a Mezőgép és a Danu-

Gyorsan korrigált a Nasdaq

PUSKÁS BENCE

A negatív tartományból a pozitív, növekedési szint felé mozogtak a hét közepén az amerikai tőzsdei árfolyamok. A korábban jelentős veszteséget elszenvedő, technológiai papírokat jegyző Nasdaq Composite, a nyitáskori 70 pontos csökkenésből, zárásra 67,27 pontos (+67,27 pont) növekedést kreált.

A befektetők azonban továbbra is a negyedéves bejelentések hirtelen hatásaitól távol álló hagyományos iparágakat részesítették előnyben, mely a Dow Jones 64,74 pontos növekedéséhez vezetett. A spekulánsok szerint a negyedéves eredmények besszes hatást kelthetnek a közeljövőben, amit a Dell bejelentése igazolt. A Dell Computer nyereség-előrejelzésének hatására a társaság részvényei 1,31 százalékot zuhantak. Az egyik számítástechnikai eszközöket gyártó cég figyelmeztette a befektetőket, hogy európai értékesítése a vártnál gyengébb lesz, így feltételezhetően az év végi profitszint sem fogja elérni az elemzői jóslatokat. A vezető részvények közül a kedden mélyrepülést okozó Oracle ezúttal „csak" 1,98 százalékkal lett olcsóbb. A piacok javulását az IBM (+3,45 százalék), a US Bankorp (+7,82 százalék) és a Micron Technologies- papírok drágulása (+9 százalék) tartotta fenn.

R Ö V I

HATMILLIÓ ÚJ RÉSZVÉNYT bocsá
A részvények jegyzését lezáróan 4 jegyzési árat, melyet korábban 47 millió eurós friss tőkével a bank a sét, valamint az elektronikus bani ja finanszírozni.

JELENTŐS MÉRTÉKBEN, 18 ezer fő liek száma szeptemberben. Augus de az új adat még nagyon eltér az átlagtól is, valamint távol áll – két

CSÖKKENÉST MUTATOTT immáro folyama. A visszaesést az amerika básával magyarázzák az elemzők. sének lehetőségét a legnagyobb ti tartalékok átvételének egyedüli fe hordó olajat szolgáltassanak vissz

FELHAGYOTT A FÚZIÓ TERVÉVE az Európai Unió bizottsága negat olvadására irányuló tervet. Az an ták az egyesülés tervét.

FELFÜGGESZTETTE a Pénzügyi Sze Quantum Bróker Értékpapír-forg tevékenységét. Az október 13-ig t lezettséget ír elő a szabályozó és lentette, hogy befektetési szolgált ügyfeleit átadja az Eastbrokers Be

A PRÍMAGÁZ RT. BEJELENTETTE Küzdy Gábor 2000. október 3-án gétől. A gazdasági igazgatói pozíc ként, Clifford Sydney Went közga

A BEFEKTETŐK A 2 ÉS 5 ÉVES álla pontosították figyelmüket. A kété zamon, a tervezett 22 milliárdnál kesített az állam. Az 5 éves kötvé tettel a bejelentettnél 3 milliárd fo rint értékben adtak el a befektető

A MAGYAR KÜLKERESKEDELMI Bayerische Landesbank (BLB) m latot az MKB „A" sorozatú törzsr Az ajánlat elfogadásának határid Bayerische részesedése 85,34 szá

BUDAPESTI ÉRTÉKTŐZSDE RÉSZVÉNYEK (A) SZEKCIÓ

	Nyitó	Min.	Átlag	Max	Záró	Üzl. szám	Forg. (Ft)	Darab	E
Borsodchem Rt.	7 205	7 095	7 304	7 350	7 160	748	5 092 952 100	697 293	7
Danubius Rt.	4 995	4 955	4 981	5 000	4 980	25	20 910 310	4 198	4

Felix Ragusinus Dalmata, miniator

(Felix Petanzius)

Corvin Mátyás budai udvarában, a XV. sz. végén három pompásan díszített kódex elkészítésében működött közre. Egy közül egy Párizsban, egy Nürnbergben és egy Budapesten van.

Cvito Fiskovič: Magyarország és Dalmácia művészeti kapcsolatai a középkorban és a reneszánsz idején

Művészettörténeti Értesitő, Bp.1967.XVI.évf. 2.sz.

97. old.

Govanni Dalmata

műve a visegrádi vörösmárvány díszkút (nyolcszögletű, hétálás), oldalait címerek és fűzéses faragások díszítik.

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965.
Gondolat k., 605 l., ill.

272-73. l.

Giovanni Dalmata (?)

Mátyás király arcmása : 1490 k.
Budapest, Képzőművészeti Múzeum.
(repr.)

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965.
Gondolat k., 605 l., ill.

209. l.

Giovanni Dalmata (Trani János)

készítette Mátyás királyt és feleségét ábrázoló domborművet. Mátyás halálakor Nápolyban volt.

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965. Gondolat k., 605 l., ill.

207-211.l.

Giovanni Dalmata

A visegrádi palota vörös márvány kútja. 1480 k. (fénykép)

A kis Heraklés küzdelme a hidrával

A visegrádi kút alakos díme. Visegrádi, Múzeum. (repr.)

Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965. Gondolat k., 605 l., ill.

276. l.

Dalmata, Giovanni M.D.K.

Alamizsná s Szent János sirkő-fülkéjének töredékei, repr.

Páncélos lovag szobrának töredéke. repr.

Gerevich László: A budai vár feltárása, Bp. 1966. 345.l.

M.D.K.

- Dalmata, Giovanni
Johannes Dkunovich-csal lehet azonos.
Magyarországi szerppe Mátyás nemesi adományázosából it élhető meg.
Föltehető , hogy a Mátyáskor-épitkezés utolsó periodusának szervezője és irányitója

Gerevich László: A budai vár feltárása, Bp.1936.
302.1.

Giovanni Dalmata, drobzás M.D.K.

Mátyás király budai udvarában dolgozott.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968. 888. old.

Giovanni Dalmata

[redacted] szokrán

hályás ziály udvarában működött.
Egyesek szerint ő faragta hályás és
Beatrice mártványprofilját.

Dékány: Magy. ken.

Radnainé: Ragyogó művészet

19.

M.D.K.

Giovanni Dalmata

A várbeli ásatásoknál talált reneszánsz kút valkatója.

Dercsényi Miklós: Történelmi emlékek a Budai Várban.
Élet és Tudomány. Bp. 1958. 29 száma. 915 l.

Giovanni Dalmata holván M.D.K.

Visegrád, vörösmárvány kut atalán az ő műve.

Gentle. hüeml. 1959 I. 427.

Giovanni Dalmata M.D.K.

Lobrán

Diósgyöri Madonna

Visegrádi Madonna – repr. 330

relieftöredék a budai

várból. Vármuseum. repr. 331.

Gerevich L.: Johannes Fiorentinus und die pannonische Renaissance. Acta Historiae artium 1959 VI, 313

Giovanni Dalmata =

= Johannes Duknovich de Traguzio

római katonát ábrázoló relief kar-
töredéke a Királyi palotából, 1489.

108.r. fotó a 290. oldalon

Gerevich L.:Budapest művészete a későbbi középkorban
a mohácsi vészig

Budapest története II.Bp.Főv.Tanács 1973

Felix Ragusinus Palmata

Mátyás király 30 festésben is gyakorlott
másolójának vezetője. Görögül, latinul, szláv
és arabul tudott és még ezenkívül a festésben
is gyakorlott.

Gerevich L.: Budapest ~~művészete~~ a későbbi középkorban
Budapest története II. a mohácsi vészig

Bp. Fővár. Tanács 1973 316. old.

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrá

Az összetett betük/B.D.P.R./szerkezetét függőleges szá
és kicsinyitett körszakasz adja/B.P.R./ill.a körives b
tütestbe rajzolt függőleges hur/D/.7.ábra.-113.old.
7.ábra.-Verebélyi sirkő/1493/:a D betü az "invidit"
szóból. 12 5.old. Fekete repr.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a közép-
kori egri Szent János székesegyházból 105.old.

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrász

Ha feltevéseink helytállóak, akkor Giovanni Dalmata, al. Johannes Duknovich de Traugurio, magyarországi működése Mátyás király halála után, így rekonstruálható:
6.-1492-1493.-további, legalább három egri síremlék faragása. 117.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori síremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972.

GIOVANNI DALMATA /Johannes Duknovich de Targurio/szobrász

Ha feltevéseink helytállóak, akkor Giovanni Dalmata, al. Johannes Duknovich de Targurio, magyarországi működését Mátyás király halála után így rekonstruálhatjuk:
1. 1490-1491: a székesfehérvári Mátyás síremlék készítése. 117.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori síremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972.

GIOVANNI

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrász

Ha feltevéseink helytállóak, akkor Giovanni Dalmata, al. Johannes Duknovich de Targurio, magyarországi működését Mátyás király halála után így rekonstruálhatjuk:

2.-1490-96: az egri Szent János székesegyház szobrászati munkáiban vesz részt. 117.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Dunovich de Targurio/szobrász

Ellenpróbaként a hiteles Dalmata-művek egyikének, az anconai S.Ciriaco templom B.Girolamo Gianelli siremlékének betűivel vetettük össze a Verebélyi-sirkő feliratát. Az E betü eltér, de az R egyezik. Az eltérést igazolhatja a közben eltelt 16 év is. Egy másik egri felirat is hasonlit. 117.old./8-9 ábra/. 116.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Dunovich de Zarguric/szobrász

Mátyás halála után széthullott az udvar művészetpártol
lása. A leggazdadabb főurak még foglalkoztatják a művésze
ket. Ekkor van az egri székesegyház átépitése. Nagylucsei
és Bakócz sokat áldoznak erre. /1490-96/ Egyetlen, mely kel
lő mértékü fizetést és művészi feladatot jelenthetett sz
számára. 116.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a közép-
kori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Targurio/szobrás

A diósgyőri, egri, kassai faragványok meterei azonos műhelyből származtak/1490-1493 körül. A Mátyás-Beatrix porrék, a Verbélyi sirkő arra utal, hogy mindezek Dalmata művei voltak. 116.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duňovich de Targurio/szobrász

Kérdéssé, hogy Mátyás halála után Velencében dolgozott-e? Egyes feltevések szerint. Megalapozottabb az a lehetőség, hogy Mátyás székesfehérvári siremlékét készithette 1490-91-ben. 117. old. 92-93. jegyz

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a közép-kori egri Szent János székesegyházból 105. old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Dunovich de Targurio/szobrász

A 8-9.ábrán az egri, anconai, kassai feliratok E és R betüit és az egri és anconai V betüket vetettük egybe. Egy mühelyre vallanak, ha mühelyazonosságról lenne szo csupán, de Dalmata Magyarországról való távozása után 1496-97-ben ezzel a betüalkotással hazai emlékeinken már nem találkozunk. 117.old. 8-9.ábra 26-28.old. Fekete repr.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Dunovich de Targurio/szobrás:

A 8-9 ábrán az egri, anconai, kassai feliratok E és R betüit és az egri és anconai V betüket vetettük egybe. Egy mühelyre vallanak, ha mühelyazonosságról lenne szó csupán, de de Dalmata Magyarországról való távozása után 1496-97, ezzel a betalkotással hazai emlékeinken nem találkozunk. 117.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renniessance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-iX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Dunovich de Targurio/szobrász

Az
Ha egri,diósgyőri,kassai darabok müködésének eddig is meretlen szakaszára világitanak reá,Ugyanis Mátyás halálának után 1497.febr.10-ig semmit sem tudunk életéről Ha Nagylucsei majd Bakócz Tamás környezetében bukkanunk reá,Magyarországról való távozását Bakócz esztergomi érsekségével hozhatjuk kapcsolatba,. 116.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori síremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrász:

Ha feltevéseink helyesek, akkor Giovanni Dalmata, al. Johannes Duknovich de Trugurio, magyarországi működése Mátyás király halála után, így rekonstruálható: 7.- 1496-1497.-Trauba, /Trogir/ költözik. 117.old.

NAGY ÁRPÁD: Néga renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de tragurio/szobrász

Az egri Verebélyi-sirkő mesterének/1493/ x R betüi:
9/a.ábra.-Verebélyi-siremlék,1493.--
2,-Gianelli siremlék,Ancona,1509.--
3.-Siremléktöredék,Eger,én. 127.old. Fekete repr.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger,1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrá

Az egri Verbélyi sirkő/1493/mesterének E betüi:
8,ábra.-1.-Verebélyi siremlék,1493.---2.-Gianelli siremlék,Ancona,1509.--3.-Siremléktöredék,Egerén.--5.-Szat
Szatmári-sztemma,Kassa,1492.- 126.old.Fekete repr.

AGY ÁRPÁD: Még renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger,1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duhovich de Targurio/szobrász

Az egri Verebélyi-sirkő teljes azonositásához teljes hazai emlékanyagunk feldolgozására és a római és a párizsi hitelse Dalmata alkotások betüivel való egyeztetésre is szükség van. 117.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, XXXVIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/
---- szobrász ----

A Mátyás-Beatrix portrépár elemzései alkalmával többször felmerült az a lehetőség, hogy az ő alkotásai. Balogh Jolán ezt elutasította. 115.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori síremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, XXXX VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrász

Az egri Verbélyi-sirkő/1493/meterének V. betüi:
9/b.ábra.-1.-Ancona,Gianelli siremlék,1509.-
2.-Verbélyi siremlék,Eger,1493. 128.old. Fekete repr.

NAGY ÁRPÁD:Négy reneszánsz kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, XVIA VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI FALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrás

A betüszerkesztés hazai egykorú emlékanyagában sajátos vonást jelentenek:
az E és az L betük alsó szárának ivelése;
a T betü vizszintes szára végeinek párhuzamos metszése;
az S betü középszakaszának elegáns megvastagitása;
az O betü oldalainak ferde tengelyhez igazodó megvastagitása.--E jellegzetességeket a Verebélyi sirkő mester egyéb müveinek meghatározására is felhasználhatjuk. 113.old.

NAGY ÁRPÁD:Négy renaissance kori siremlék a középkori egriSzent János székesegyházból 105.old.

Az Egri Muzeum Évkönyve,VIII-IX.,Eger,1972.

giovanni dalmata

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrász

Ha feltevéseink helytállóak, akkor Giovanni Dalmata, al. Johannes Duknovich de Tragurio, magyarországi működését Mátyás király halála után igy rekonstruálhatjuk:

3.-1490-1492: a diósgyőri/un. első/oltárt készíti, valószínüleg Nagylucsei Orbán egri püspök részére. 117. old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105. old.

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrász

Ha feltevéseink helytállóak,akkor Giovanni Dalmata, al.Johannes Duknovich de Tragurio,magyarországi működését Mátyás király halála után igy rekonstruálhatjuk:

5.-1493.-Verebélyi Simon egri sirkövének készitése. 117.old.

NAGY ÁRPAD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Egri Múzeum Évkönyve. VIII-IX. Eger 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrász

Ha feltevéseink helytállóak, akkor Giovanni Dalmata, al. Johannes Duknovich de Tragurio, magyarországi működését Mátyás király halála után igy rekonstruálhatjuk:

4.-1492.-a kassai Szatmári-sztemma készitése.
117.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Xgax Egri Múzeum Évkönyve. VIII-IX. Eger 1972

GIOVANNIDAL

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrász

Egri Verebélyi Simon sirköve,1493.Felirata:

1. CONDITUS.HAC.EGO.SV.SIMO .
2. VEREBILIUS.VRNA.MILES.ERA.MARTIS.MV/nera/MVLTA T/v/LI
3. ...S.EO...GENVS.DV/m/
4. MIHI.DEFVIT.ORDO.INVIDIT.TANTIS.MORS.INIMICA.BONIS.
5. .A.D.M.CCCC.LXXXX.III.

Egyazon tipusu maiuscula betük. 105.old.1-3.ábrák.

MAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobr

Joggal kereshetjük az egri Verebélyi-sirkő készitőjét Mátyás udvarának olasz szobrászai között. Mert:
a/a Mátyás-Beatrix portréparDalmatától való származtatása;
b/a diósgyőri oltártöredékek mesterét Balogh Jolán Dalmata személyében határozta meg.
Ezek támpontjaink ebben. 116.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy reneszánsz kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrás

Az egri Verbélyi Simon sirkövének/1495/szöveg kiegészitése ez lehetett. Verebélyi Pál kanonok verse lehetett.
1. Conditus hac ego sum Simon Verebilius urna;
2. Miles eram Martis munera multa tuli.
3. Opis eorum egenus dum mihi defuit ordo.
4. Invidit tantis mors inimica bonis.
Dátum: A. MYD. D. M. CCCC. LXXXX. III. Distichon.
106.old. 1-3.ábrák.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Dukkovich de Tragurio/szobrás

Dalmata megrendelőinek korét egy zárt időszakban, Nagy lucsei Orbán és Bakócz Tamás egri püspöksége idején, az egri egyházmegye területén találjuk. Bakócz távozásával lelassúltak az egri építkezések, igy Dalmata legnagyobb megrendelését veszithette elés ezért távozott el. 117.ol

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori síremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old.

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrás:

Verebélyi Simon egri várkapitány siremlékét készitette 1493-ban. Vörösmárvány, Heraldikus cimer, Mérete: Hossz. 190 cm. Szél. 94 cm. Vast. 14-15 cm. Feliratméret: 5,3 cm. Felirattipus: antiqua maiuscula. A felirat a kereten körbefut. 105.old.-I. tábla,1.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old.

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrász

Az egri Verebélyi Simon sirkő/1493/cimere megegyezik ver Verebélyi/Verebi/Péter erdélyi alvajdának a mátraverebélyi templomban lévő siremléke cimerével/1403/.Bár a cimerkép magyarázata nem ismert,biztos,hogy a származási hely-azaz a nemesi praenomen szimbóluma a cimerkép verebe. 107.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrás

A Verebélyi Simon sírkövének /1493/ feliratrajzai:
1.ábra.-Verebélyi sírkő:"Conditus" szavából.
2.ábra.-Verebélyi sírkő:"Conditus" "Mors" "Tantis" szavakból.
3.ábra.-Verebélyi sírkő:"Ego"szava.
122.old. Fekete repr.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori síremlék a közép-Kori egri Szent János székesegyházból 105.old,

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrás

Ismert mintakönyvek alapján irta betüit.Az egyenesvonalu betük arányos szerkesztése mellett/4.ábra/egyéni felfogásokkal élte korban megszokott antiqua maiuscula eltérően a T szárait prhuzamosan metszette,alsó szárait finoman ivelte.-Verebélyi sirkő:betüszerkesztések rekonstrukciója. 113.old. 4,ábra. 123.old. Fekete repr.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a közép-Kori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Duknovich de Tragurio/szobrász

Egyéni vonás az M betü szerkesztése.-5.ábra.-Verebélyi sírkő/1493/:betüszerkesztés szkémája.a./a körháló,-b./érintők és húrok,--c./érintők és húrok:az M betü szerkesztésének vázlata. -113.old.-5.ábra. 124.old. Fekete repr.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori síremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum évkönyve, VIII-IX. Eger,1972

GIOVANNI DALMATA/Johannes Dukmovich de Tragurio/szobrász

Az ivesvonalu betüknél az O vonala kör, A C és G teste kö körivszakasz.1,és 6.ábra.-1.ábra.Verebélyi sirkő/1493/ "Conditus"szavából-122.old.--6.ábra.Verbélyi sirkő. a C betü az "inimica"szóban. 123.old. Fekete repr. Szöveg:1l.old.

NAGY ÁRPÁD: Négy renaissance kori siremlék a középkori egri Szent János székesegyházból 105.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger,1972

GIOVANNI-DALMATA, szobrasz

Az ő személye áll a legközelebb a váci töredék mesterének személyéhez. Kisebb felületek esetén kerüli a mély alavéséseket, nem könnyedségre törekszik, hanem inkább anyagszerüségre, és a kisebb részletek et inkább kinagyolja, mint kidolgozza, ami a váci töredékre szintén jellemző anélkül, hogy ez bárhol is a befejezetlenség érzetét keltené. 312.old.

STEFANITS ISTVÁN: Adalékok a publikálatlan váci reneszánsz nyilas-keret-töredék stilusához 303.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmányok a Pest Megyei Múzeumokból, 2.szám. Szentendre, 1973

GIOVANNI DALMATA, szobrasz

GIOVANNI DALMATA, szobrász

Az ő személye all a legközelebb a váci töredék mesteréhez nek személyéhez. 1470-ben, ide érkezése előtt elkészítette Rómaban II. Pal papa siremlékét, melynek frizén a növényfüzér némi hasonlóságot mutat a váci töredékkel. Bár eltérések is vannak, mégis a faragás stilusa közel áll ehhez. 312. old.

STEFANITS ISTVÁN: Adalékok a publikálatlan váci reneszánsz nyílás-keret-töredék stilusához 303. old

STUDIA COMITATENSIA. Tanulmányok a Pest Megyei Muzeumokból, 4. szám. Szentendre, 1973

GIOVANNI DALMATA ?, szobrász

1.kép.-A váci vár területén 1964-ben előkerült renaszánsz vörösmárvány nyilaskeret-töredék. 304.old. Fekete repr.

STEFANITS ISTVÁN: Adalékok a publikalatlan váci renaszánsz nyilaskeret-töredék stilusához 303.old

STUDIA COMITATENSIA, 2. Tanulmányok a Pest Megyei Muzeumokból. Szentendre, 1973

GIOVANNI DALMATA, szobrász

A váci töredék mestere Genthon István szerint talán Giovanni Dalmata volt. 15. jegy. 107. old.

STEPANITS ISTVÁN: Adalékok a publikálatlan váci reneszánsz nyíluskeret-töredék stílusához 503. old

STUDIA COMITATENSIA: Tanulmányok a Pest Megyei Múzeumokból, 2. szám. Szentendre, 1973

GIOVANNI DALMATA, szobrasz

Balogh Jolán felveti az ő magyarországi munkáival kapcsolatos problémákat és kételyeket, de ő is megjegyzi, hogy Dalmatára jellemző az elnagyolt kidolgozás. Ez ismét amellett szól, hogy ő lehet a váci töredék mestere. 20. jegy 312. old

STEFANITS ISTVÁN: Adalékok a publikalatlan váci reneszánsz nyilaskeret-töredék stílusához 303. old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmányok a Pest Megyei Múzeumokból, 2. szám. Szentendre, 1973

GIOVANNI DALMATA, szobrász

Meg kell jegyeznünk,hogy a váci töredék mesteréről levont következtetéseink ,elsősorban Dalmata személye, csak valószinü feltevés,ugyanis a firenzei épitészeti formakincset mindenütt mintaképként használták. 22.jegy 312.old.

STEFANITS ISTVÁN: Adalékok a publikalatlan váci reneszansz nyilaskeret-töredék stilusához 303.old

STUDIA COMITATENSIA. Tanulmányok a Pest Megyei Múzeumokból, 2.szám. Szentendre, 1973

GIOVANNI DALMATA, szobrasz

Dr. Tragor Ignác a váci épületfaragványok mesteréül őt nevezi meg. Azt állitja, hogy Mátyás műhelyében az egyetlen márványfaragó olasz művész ő volt. Ez nem igaz. A római és anconai siremlékei csak egy dologban hasonlitanak a váci töredékre, hogy mindegyik kerüli az erőtelj jesebb plaszticitást. A két siremléken nem található meg a visegrádi szökőkút növényornamentikájának légiessége 312. old

STEFANITS ISTVÁN: Adalékok a publikálatlan váci reneszánsz nyilas-keret-töredék stilusához 303. old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmányok a Pest Megyei Muzeumokból, 2. szám. Szentendre, 1973

Giovanni Dalmata

1488-ban a Körös megyei Majkovec várvadalmot kapta adonájba Mátyástól.

v.e.: Régi építőmesterek munkabérei

Budapest, 1972. 5. sz. 48. 1.

MDA

Dalmáth Ferenc

Kiállitási kritika

Népszabadság 1968 jan. 6.

MIK

Dalmáth Ferenc

Kiállitási kritika

Müvészet 1968 febr.p.33.

Dalmáth Ferenc

Tárgymontázsokkal szerepel a karikatúra kiállításon a Műcsarnokban

Magyar Nemzet 1968 I. 10.

Dalmáth Ferenc

A Hírlapkiadó II. díját kapta (megosztva) a karikatúra kiállításon

Délmagyarország 1968 I. 4.

Dalmóth Ferenc

op-artos tárgy-kompozíciával szerepel a kiállításon.

Bauer Jenő: F. átlagos karikatúra kiállítás a Műcsarnokban. „Művészet" folyóirat, Bpest 1968. febr. 2. l.

33 l.

Dalmáth Ferenc

Szerepel a karikaturo kiállításon a hűsarnokban

Kavas: karikaturo kiállítás a hűsarnokban

Nagyvaja

~~Magyar Hírsig~~ 1968 I. 7. Fold

Dalmáth Ferenc

A Hirlapkiadó II. díját kapta (megosztva) a karikatúra kiállításon

Nagyvárda 1968 I. 4 n. 2 old.

MDK

Dalmáth Ferenc

Kiállitási kritika

Zalai Hirlap 1968 jan.14.

Dalnoki Ferenc

A Hírlapkiadó II. díját kapta
(megosztva) a karikatúra
kiállításon

Nyíregyháza 1968. I. 4

Dalmáth Ferenc

karikaturista részt vesz a Műcsarnokban a karikatúra kiállításon.

Kristóf Attila: Karikatúra kiállítás
Magyar Nemzet 1968. jan. 10. 4. o.

Dalmáth Ferenc

A Hírlapkiadó II. díját kapta /megosztva/ a karikatúra kiállításon

Vas Népe 1968 I. 4.

Dalmáth Ferenc, karikaturista

- tárgykarikatúráinak nagy a sikere. Témái benne élnek a köztudatban, akár a pesszimizmust, a jókai rajongást, a filmipart vagy mást vesz célba.

Nagy S. József: Kiállítás nagydíj nélkül
Magyar Ifjúság, 1968. 1. 12. 18. l.

Dalmáth Ferenc

A Magyar Karikatúrahiállítás alkalmával (Műcsarnok, 1968 jan.) a Hírlapkiadó Vállalat második díját kapta, megosztva Balázs-Piri Balázszsal és Mészáros Andrással.

Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 69. l

-25.

Magyar Iparmüvészeti Főiskola
ártási ideje alatt látogathassa
bályok betartása mellett igénybe

.nap.

Farkas Domonkos sk.
főigazgatóhelyettes

Damáth Ferenc

A Hírlapkiadó II. díját kapta /megosztva/ a karikatúra kiállításon

Hajdu Bihor megyei Napló 1968 I. 4

Dalmáth Ferenc

Tárgymontázsokkal nagyvel a karikatúra kiállításon a hűsarnokban

Nyomva 1968 I. 7

MDK

Dalmáth Ferenc, karikaturista

„Pop-karikatúrái, rendkívül mellemes
tárgymontázsai új lehetőségeket teremtettek és valósítottak meg."

Rózsa Gyula: A karikatúra-kiállításról,
Komolyan 9

Népszabadság, Bp., 1968. jan. 6.

MK

Dalmáth Ferenc

Kiállitási kritika

Vas népe 1968 jan.21.

MDK

Dalmáth Ferenc, karikaturista

II. díjat nyert.

– : Kiontották a karikatúra kiállítás díjait (6.

Népszabadság, Bp. 1968. jan. 4

M.D.Y

Dalmáth Ferenc
festő

Platon
Az individualista
Illusztrált apróhirdetés

repro

—: Nem tudok szápolni
Nők Lapja, 1966. aug. 27 – 27 lap

MDK

Dalmatinus György
könyvnyomtató

1480-ban Velencében működött

Tanay József: A könyvnyomtatás története.
előadás
Grafikai Szemle 1905 évf 6 f. 127-128.

Dolmetscher-Lehrgang
Herzogenaurach

1930 - 1931

Thema der Arbeit: Die Herzogenaurach Leinenweberei
Hof"weber

Chemnitzer Spinnerei 1871 - 1939

MDK

Dalmatinus, György
nyomdász

1480–83. ig működik Velencében

Fitzinger Károly: Hazánk könyvnyomdászai
Grafikai Szemle 1893. 10 f. 169 l.

Dalmatinus György

1480-ban Velencében magyarországi könyvnyomtató.

Ez dalmata, nem kell.

Kesztenyomtatott

99. l.

MÜEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
125 /1919 szám
Érk.: 1919 év jnnus hó 2 n.

466 szám
1919 évi

Müemlékek Országos Bizottságának

Budapest

VI. Andrássy út 65 szám

A visegrádi várromokhoz vezető séta utak karbantartására a gödöllői adóhivatalból 1918 év-

MOK

Dalmatinus György

könyvnyomtató

1480 körül működött Velencében

– Fragmentumok a könyvnyomtatás történetéből

Grafikai Szemle 1909 évf 3 sz 56 l.

Dalmi Ferenc

Föv. képt.

Gnarckép, toll

MD K

Dalmi Ferenc, grafikus

Ujságolvasó. Rajz.
Töprengö. "

Bpesti Föv.Képtár.- Képzömüv. Ip.müv. és Foto kiáll.
1948.ja-n.3.-22.Kat

Dalmy Tibor, építész. MDh

Az aluljáró belső építészeti terveit kénítette.

– : Két hónappal a határidő előtt átadták az ÉMKÉ-aluljárót. 3.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1966. nov. 6.

Dalmi Tibor [építész:] MDK

A EMKE aluljáró főtervezője.

A Munka Érdemrend ezüst fokozatát kapta.

–: Kitüntetések az aluljáró-építőket 9.

ÉP SZABADSÁG, bp. 1966. nov. 12.

MDK

Dalni Tibor, [építész ?]

Az EMKE-aluljáró főtervezője.

A Munka Érdemrend ezüst fokozatát kapta.

-: Kitüntették az aluljáró építőit

1

ESTI HIRLAP Bp. 1966 nov. 11.

MDK

Dalmi Tibor, [évtelen ??]

Az ETKE-aluljáró
főtervezője.

Békés Attila: Aluljáró: ad acta 5.

ESTI HIRLAP 1966 nov. 5.

Dalmi Tibor, építész MDh

Az EMKE-aluljáró főtervezője.

Békés Attila: Aluljáró: ad acta 5

ESTI HIRLAP, sp. 1966. nov. 5.

M. D. K.

DALMY Tibor építész

Vasút alatti gyalogos aluljáró

MNOT 113 a - c - 56

Rossmann Frigyessel

Mnot katalógusa 1958. 219-221 l.

dr. Dalmy Tibor

cikke: Városképi változások.

Budapest, 1974. 1.sz.

10-11. l.

Dalmy Tibor

dr. Dalmy Tibor cikke, Domonkos Endre fotóival:

A Szentendrei HÉV bevezetése a Batthyány térre.
Budapest, 1972.11.sz.48.1.

DALMY Tibor építész

(k.v.): Vita a tervezett lágymányosi hídról. = Magyar Nemzet, 1991 julius 2. 5.p.

M.D.K.

Dalner András, asztalos master

Veszprémi mester. +1858-ban 35 éves korában.

Batári Ferenc: XIX. századi veszprémi asztalosok, 249.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. I. Veszprém, 1963

Dálnoki István, népi építőmester

Nagyon köszönöm

Vargha Gyula: Népi építészet Hajdú-Bihar-ban 271-273

Élet és Tudomány, Bp. 1980. jún. 29. XXXV/9.

92 VI 16 Dálnok

TELEPÜLÉSEINK MÚLTJA

A rendtartó falu

Beczásy István alábbi írása olyan világba vezet, amelyet talán már öregeink is elfelejtettek. Vagy legalábbis homályosodott emlékezetükben nincs olyan erővel jelen, hogy átgondolva, hasznosíthatóvá lehessen.

Egy régi gazdaember tapasztalataira — bármennyire „elavultnak" is gondolnánk — nagyon oda kell(ene) figyelni. Hiszen mind a gazdálkodásban, mind az élet bármely területén a hagyományokból táplálkozó rend szinte ösztönös életformaként jelentkezett. De úgy, ahogy a szokásvilág, a hagyományos értelemben vett faluközösségek felbomlásával a gazdálkodási rendszerek is megváltoztak. Nehéz és talán eleve eredménytelen kísérlet lenne a gazdálkodás eme formáinak merev „visszaállítása". De a rendnek és a rendet biztosító „törvénynek" **szelleme** is van, ami bizonyos esetekben fontosabb (lehet), mint maga az előírás. Ezt kellene visszalopni abba a közegbe, amely most „régitől" és „újtól" szabadultan, a kilátástalanság bizonytalanságától mételyezetten próbálja újrateremteni elveszett erejét, biztonságát.

FERENCZ CSABA

„Végigéltem az első világháborút, emlékszem azokra az időkre, főleg annak következményére, amikor a saját földjén élő, törpe-, kis- vagy középbirtokkal rendelkező mezőgazdanép biztosította fajtánk fennmaradását, jövőjét. Most a 45 évig tartó kommunizmus és a decemberi fordulat utáni zűrzavar, fejetlenség eredményeként itt a kilátástalan jövő.

Ezért a falvak gazdanépének, főleg azoknak, akik vállalták és felelnek az újraindulásért, elmondom Háromszék megye 1945 előtti falvainak berendezkedését és eredményes életét. Majd a jelen zűrzavarát és az újrainduláshoz fűződő elképzeléseimet

A MÚLT

1918. december elsején népünk kisebbségbe szorul. A románság, hosszú, türelmetlen várakozás után, hatalomra kerül. Ezért a ránk nehezedő nyomás a mainál jóval nagyobb. Felekezeti iskoláinknak a fennmaradást a jó módban élő, anyagilag független nép hozzájárulásával biztosítja. Az állami iskolákban viszont a román tanerő dupla fizetést kap, a jegyzőség, csendőrség, adóhivatal ugyancsak román kézben van. A hivatalokban kitiva a híres „vorbiti româneşte", adóztatás, kitalált büntetések — se szeri, se száma.

Dacára a nehézségeknek, 22 év alatt a földjét szerető, becsületes, tisztességes, munkáját végző falvak népe anyagiakban gyarapodik, erősödik. Miért? Mert volt irányító, összetartó, segítő szervezete: az Erdélyi Magyar Gazdasági Egylet mint felső fórum, és ennek keretén belül minden községben „Gazdakör". A megyékben pedig a központ kirendeltségei.

Mit jelentett a gazdakör? Elnöke gazdák által választott becsületes, megbízható ember, aki rátermettséggel vezeti a falut. Kapuján tábla: Gazdaköri elnök. Ha idegen jön a faluba, őt keresi fel, jegyző, bíró kikéri tanácsát. A tagoknak biztonságérzetük van, tudják, tűz vagy bármi veszedelem éri, nincsenek egyedül, jönnek segítségükre. A gazdakör tulajdonában vannak az akkori idők szükséges gépei, melyeket a tagok minimális díj ellenében használhatnak. Vetőgép, kultivátor, kapáló, aratógép, különböző szelelők, rosták vetőmagtisztításhoz a gazdáknál vannak, akik karbantartását végzik. A fajállatok közös tartása (bikák, kanok) biztosítják az állattenyésztés eredményességét. A fajállatnevelés alapja a törzskönyvezési rendszer.

A tagok a gazdakör segítségével jutányos áron vetőmagot, gépeket, fajállatokat kapnak, az építkezéseknél pedig messzemenő segítséget. Tovább nem részletezem.

Eredmény: a faluban élők megértésben, segítő akarásban élnek. Nagy segítség a kalákarendszer, ami azt jelenti, hogy a különböző munkálatoknál pénzt nem adnak ki.

Akárcsak a gazdakör, éppolyan fontos a létező nőegylet. A gazdák feleségei, lányai a tagok, falun, jobb körülmények között élő asszonyok vezetik, tartják fenn. Valamikor a lányok, asszonyok nem „navétáztak" városra, otthon voltak a férjük mellett. Gyermekeiket tisztességes munkára nevelték, becsületre, megbízhatóságra, tízparancsolatra tanították, a jó Istenben hinni és remélni. Tanítják a fonást, szövést, főzést, gyermeknevelést. Fontos közteleztségük a tél beállta előtt szegényeken, betegeken, a sokgyermekeseken segíteni. Mindez a falu nyugalmát eredményezi.

Az a sokat hangoztatott régi, elavult mezőgazdaság biztosította magyarságunk fennmaradását, a biztos jövendőt.

Megemlítem az akkori idők termőföldtulajdonának elosztását. Háromszék megyében a föld a törpe-, kis- és középbirtokosok kezében van. A szekelyeké. Az 1922-es földreform 100 holdat engedélyez. Ha meg akar élni, dolgozni kell. Ezen birtokok 30—40 százaléka a bizonyos román elnyomást nem birta ki. A Miskolci Forró-tagot — falumban most is így hívják — el kellett adják. De kik vették meg? Dolgos, földdel nem rendelkező más gazdák, de falubeliek.

Falun a mezőgazdálkodás mellett van kisiparosság: kovács, kerekes, cipész, szabó, szűcs stb. A gazda falujában intézi ügyes-bajos dolgait, van Hangya fogyasztási hitelszövetkezet.

A gazdakör szervez téli tanfolyamokat, egy vagy több végzett gazda vezetésével. Önzetlenül, minden ellenszolgáltatás nélkül adják át tudományukat. Itt tanulta meg az ésszerű gazdálkodást a falusi ember, látta értelmét és követte a tanácsokat. Így lettek az ezüst-, aranykalászos gazdák. Itt lehetett megtanulni, hogy milyen hasznos a négyes vetésforgó, hogy kalászos után nem vet kalászost, hanem herét vagy kapásnövényt. Így a földek nem is burjánosodnak. Az istállók tele állattal, van mivel takarmányozni. A trágyát nem úgy rendezték, mint a mai világban. Volt trágyatelep, trágyalékút. Még azt is tudták, hogy nem csak a föld végére kell kihordani a trágyát, és ott tartani napokig, hanem kalákában röggtön elterítették és alászántották. Ezért a gazda földjét túlságos műtrágyázással nem mérgezte és nem használta az állat- és madárvilágot kiirtó vegyszereket, amelyek az emberre is nagyon károsak. Tudta, a búzát viasszérésben kell aratni, akkor több a sikértartalma, abból lesz a jó kenyér. Az a „buta" gazda még azt is tudta, hogy a learatott gabonát azonnal sorba kell rakni, a tarlót buktatni, hogy a gyommagvak kikeljenek.

Folytathatnám azzal, hogy mit kellett vessen, hogy el tudja adni, és haszna legyen belőle. Ezt azért mondom, mert a megye vetésterületének főleg Közép- és Felső-Háromszék 30—50 százalékán olyan terményeket termelt, amelyeknek ma még a magja sincs meg. A fehér lencse ezertonnaszámra terem. Dálnokon bárki olvashatja egy közkapun: Építette Szász János és felesége 1922-ben, mikor a lencse mázsája 2000 lej. Mit jelentett ez? Egy hold termésből a legjobb tehenet meg lehetett venni. Más előnye: kevés vetőmag, a vetésforgó utolsó évében vetik, nitrogéngyűjtő, szalmája jó takarmány. A tavaszárpa, amivel együtt kell vetni, jó minőségű, 50 százalékos termést ad. Gazdálkodásom éveiben mindig jó termést hozott. Az árjegyzékekben is háromszéki lencseként tartották számon.

A here: állatoknak takarmány, a második kaszálás magnak marad. A nemzetközi vetőmagpiacon Transilvania néven keresett. Fagyálló, sokszor tonnaszámra termelték.

Cukorrépamag. Jelenleg drága valutáért vesszük. A szászok termelték, akik elmentek. Háromszék a negyvenes évektől tonnaszámra, eredményesen termelte. Most lehetőség van az újrakezdéshez.

Rostlen, szójabab, szöszösbükköny, árpa, zab, köles stb. — tudta a gazda, ha állatot akar nevelni és drágán eladni, elegendő fehérjére és foszforra van szüksége. De pénzt nem ad ki érte. Ezért élt a független falu népe megelégedve.

Dálnok „főtere" a református műemlék-templommal és Dózsa György szobrával.
(ALBERT LEVENTE felvételei)

JELEN

Itt már könnyű a dolgom. A 45 évig tartó kommunizmus és a több mint két évig tartó fejetlenség, zűrzavar megtette hatását. Nincs ki vezesse a falvak népét, így kerültek a „maffiások" kezébe. Ezt mindenki a bőrén érzi. Ezek lettek az új milliomosok, de kinek a kárán? A július végén szép termést igérő búza- meg árpatáblák novemberre százhektárszámra aratatlan, juhseregektől tönkretetten. De miért? A földtulajdon egy részét a városon lakók kapták vissza. Kik azok? Apjuk, nagyapjuk a kollektivizálás elől földjét, házát otthagyva menekült. Most az utódok kerülnek azon kezek közé, kik a részükre jól menő közöst akarják életni. Sok helyt szabotálva aratást, vetést, hogy megmutassák: a földet visszakaptátok, de nincs mit csináljatok vele, álljatok be a közösbe.

A jelen fonákságait nem folytatom, láthatja mindenki.

A JOVŐ

Népünknek, aki megélt sok vihart, ilyen veszedelemben még nem volt része. A felnőtt három generáció az ősi földben nem tudott gyökeret ereszteni, pedig az a fa, amely gyökér nélkül marad, pusztulásra van ítélve. El kell indulni, hogy a visszakapott földbe, amit ősei hagytak rá, és most újra magának vallhat, gyökeret eresszen, ne hagyja el azt, amit ősei vérükkel, életükkel is megvédtek.

A falun élő gazdanép földjét mindig saját maga dolgozta meg. Soha nem közösködött tulajdonával. („Közös lónak túrós a háta.") Most ne akarjuk egy újabb nyomorúságba belevinni. Ne akarjuk ámítani, hogy nagy területen, modern gépekkel, műtrágyával, vegyszerekkel milyen könnyű lesz az élete. A falvak népét ne tegyük szegény városiakká. Ezzel az összetört földdel, ezekkel az összetört lelkekkel ne akarjuk máról holnapra Hollandiát, Svájcot utánozni. Csak további zűrzavart, újabb elveszett éveket eredményezhet ez. Megjelennek az új földesurak, a mai „maffiások", akik kezében a milliók. A „városiaktól" olcsón vesznek földet.

Gondoljunk a következményekre. Ami megtörtént 80—100 évvel ezelőtt a Mezőségen, a Maros völgyében, a grófok, bárók inkább dolgoztattak a süveget levevő, olcsó román munkással, mint a büszke székellyel. Ez fog megismétlődni, ezt fogják csinálni Háromszéken az új „grófok", „bárók", aztán siralhatjuk szomorú jövőnket.

Csak azt nem mondja senki, hogy nincs ki megdolgozza a földet. Hónapok óta többet falumban élek, látom. A gyárakból, főleg a fiatalok, hazakerülnek, akik törekvők, éjt nappallá téve dolgoznak. Csak így, ha lehet, akadályozzák. Nincs, aki tanácsot adjon, irányítson. Kérdem a mostani vezetőségtől, mikor voltak utoljára falun? Csak egyszer kellene felelni őseink előtt. Mert van, ki előtt ebben a megyében is. Ötszáz évvel ezelőtt itt született Dózsa György, akinek azért tették a tűzkoronát a fejére, mert népének földet akart adni. Háromszéken született Zágoni Mikes Kelemen, Körösi Csoma Sándor, Gábor Áron és a többiek. Szülőfalumból való Dálnoki Miklós Béla, a IX. hadtest parancsnoka, majd miniszterelnök, Dálnoki Veress Lajos tábornagy, Darkó Jenő egyetemi tanár, Kicsid Sándor, kinek Magyarországon ismerik a nevét, Végh Zoltán, akiről fél Amerika tud. Most nincs ki utat mutasson a falvak népének? Pusztulásra vagyunk ítélve?

Jövőnkre nézve, mik az elképzeléseim? A visszakapott földet vegyük kezünkbe, nehogy máshonnan jöttek elvehessék. Pár éven belül a föld úgyis azé lesz, aki megbecsüli, szereti, és teljességgel meg is dolgozza.

Azokat kell segíteni minden tekintetben, akik tudnak és akarnak dolgozni. Hogy a távollevők földjét bérben megdolgozhassák. Ami jó és eredményes volt régen, bár ennyire elavultnak mondják is, ma az elindulásnak az az alapja. Minden faluban létezzen gazdakör, legyen egy összetartó, irányító szervezet. Két világháborút vesztett, most mégis a világ egyik legerősebb országa Németország, mert a rend, a fegyelem és a szervezettség jó példa.

Amíg nem lesz megfelelő takarmány, az istállók nem telnek meg fajállatokkal, megtermelt gabonáját a gazda etesse fel, az állatokat pedig értékesítse. Földjét, az őszi szántáson kívül, állataival dolgozza meg. Tavasszal földjét ne tapostassa tönkre nehéz gépekkel. Ezért ne adjon ki annyi rengeteg pénzt.

Háromszéken idővel fel kell hagyni a nagybani kukorica-, búzatermesztéssel. Azt termelje meg Bărăgan, Bánát. Vessenek, amit azok nem tudnak, sőt egész Európa nem tud. Használja ki a gazda földjének, domborzatának, klímájának rendkívüli lehetőségeit. Immár nem kell kísérletezni. A múlt bizonyította, hogy mit érdemes. Termeljen herét, lucernát, somkórót takarmánynak, lencsét, cukorrépamagot, rost- és olajlent, szóját, borsót, kölest, szöszösbükkönyt, sörárpát. Kevés földdel rendelkezők mákot, köményt, káposztamagot. Azt termeljen mindenki, amiből haszna lesz. A gépek majd azután jöhetnek. A felsorolt terményeket úgyis csak részben lehet gépesíteni. Ezért olyan nagy az áruk a külföldi piacon.

Az áttérés alatt van mit termelni: burgonya, cukorrépa.

Egy biztos: a föld az egyedüli, amit nem szabad becsapni.

Budapesti meghívásom lehetőséget nyújtott a legfelső gazdasági fórumokkal való kapcsolatteremtéshez. A közeljövőben a két ország között megegyezés jön létre a mezőgazdasági termények cseréje érdekében.

A talpra állásban merítsünk tehát elődeink kiváló tapasztalataiból. Sokaktól hallom, hogy a gazdaköröket a „nagyurak" vezették. Vajon kik és miért terjesztik ezeket a híreket? Én csak annyit mondhatok, hogy abban az időben részt vettem a gazdatársadalom szervezésében, nevem szerepel az akkori gazdanaptárban. Igaz, voltak urak is. Dr. Szász Pál, majd 1940 után gróf Teleki Béla mint EMGE-elnök. De az alelnök Cs. Károlyi István kisgazda, országgyűlési képviselő, ott vannak Kis Kálmán, Bodnár Sándor, Vencel Antal kisgazdák, országgyűlési képviselők. Erdélyben ezer gazdakör fejt ki eredményes tevékenységet. Ha pedig valakiket közelebbről érdekelnek még ezüst- meg aranykalászos, agyongyötört 75—85 éves gazdák, azoktól megtudhatja, hogyan is volt akkor?"

BECZASY ISTVAN

OLIMPIA
BARCELONA '92
OLIMPIA

A gátak fölött

Az atlétika leglátványosabb számai közé tartozik a gátfutás. A versenyzőktől kitűnő technikai felkészültséget, gyorsaságot igényel. S fizikai adottságot? Rátermettséget? Valószínű. Az viszont tény, hogy minél hosszabb a táv, annál rövidebb az atléta. Jack Davis, a 110 m gátfutás egykori világklasszisa 196 cm, Glean Davis, a 400 m gát kétszeres olimpiai bajnoka 180 cm, Gaston Roelants, a belgák 3 000 m-es akadályfutója csak 170 cm magasra nőtt. És az is biztos, hogy a magyar Rozsnyói, a melbourne-i játékok ezüstérmese 3 000 m akadályon 190 cm, az 1952-es olimpia aranyérmese 110 m gáton, Dillard csak kerti törpének számított a hórihorgas versenytársai mellett, de a rajtpisztoly eldördülése után egyedül csak ő volt legény a gáton.

A legrövidebb szám, a 110 m gátfutás nagyon hosszú ideig tengeren túli monopóliumnak számított. Az első európai győzelem 1976-ban született, s rá négy évre a második, aztán megint visszaállt az amerikai hegemónia. Két versenyzőnek — Calhoun és Kingdom — sikerült bajnoki címet védenie. De olyant még nem ismer a történelem, aki 110 és 400 m gáton is győzni tudott. Ilyen legény egyszerűen nincs.

A 400 m gát első koronázatlan királya a már említett Glean Davis — kétszeri győzelmével, világ- és olimpiai csúcsaival, a második Edwin Moses, aki 46 mp közelébe szorította le a világcsúcsot, aki nyolc év után is vissza tudta szerezni a bajnoki címet.

3 000 m akadályon a finn Iso-Holló tudott csak ismételni, az afrikaiak viszont azzal kecsegtetnek, hogy rövidesen 8 perc alá préselik a világcsúcsot.

A nők 80 m gáttal kezdték, s néhány igazán rátermett gátfutóval: Blankers-Koen, Strickland, aki ismételni is tudott, Irina Press, Balczér, Donkova, ez utóbbi már 100 m gáton. És szinte folytatni akarom a lengyelek két kitűnőségével — Sukniewicz és Rabsztyn —, de aztán megállok, mert a világcsúcslistán ugyan gyakran feltűnik a nevük, olimpiai aranyérmet nem szereztek. És már nem is fognak.

ARANYÉRMESEK:

Férfiak

110 mg

1896 :	Curtis	(EA)	17,6
1900 :	Kraenzlein	(EA)	15,4
1904 :	Schule	(EA)	16,0
1908 :	Smithson	(EA)	15,0
1912 :	Kelly	(EA)	15,1
1920 :	Thompson	(KAN)	14.8
1924 :	Kinsey	(EA)	15,0
1928 :	Atkinson	(DAF)	14,8
1932 :	Saling	(EA)	14,6
1936 :	Towns	(EA)	14,2
1948 :	Porter	(EA)	13,9
1952:	Dillard	(EA)	13,7
1956 :	Calhoun	(EA)	13,5
1960 :	Calhoun	(EA)	13,8
1964 :	Jones	(EA)	13,6
1968 :	Davenport	(EA)	13,3
1972 :	Milburn	(EA)	13,24
1976 :	Drut	(FR)	13,30
1980 :	Munkelt	(NDK)	13,39
1984 :	Kingdom	(EA)	13,20
1988 :	Kingdom	(EA)	12,98
1992 :	—		

400 mg

	—		
	Tewkesbury	(EA)	57,6
	Hillmann	(EA)	53,0
	Bacon	(EA)	55,0
	—		
	Loomis	(EA)	54,0
	Taylor	(EA)	52,6
	Burghley	(ANG)	53,4
	Tisdall	(IR)	51,7
	Hardin	(EA)	52,4
	Cochran	(EA)	51,1
	Moore	(EA)	50,8
	G. Davis	(EA)	50,1
	G. Davis	(EA)	49,3
	Cawley	(EA)	49,6
	Hemery	(ANG)	48,1
	Aki-Bua	(UGA)	47,82
	Moses	(EA)	47,64
	Beck	(ND)	48,70
	Moses	(EA)	47,75
	Phillips	(EA)	47,19
	—		

3 000 m ak.

	—		
	—		
	—		
	Russel	(ANG)	10 : 47,8
	—		
	Hodges	(ANG)	10 : 00,4
	Ritola	(FIN)	9 : 33,6
	Loukola	(FIN)	9 : 21,8
	Iso-Holló	(FIN)	9 : 33,4
	Iso-Holló	(FIN)	9 : 03,8
	Sjöstrand	(SVE)	9 : 04,6
	Ashenfelter	(EA)	8 : 45,4
	Brasher	(ANG)	8 : 41,2
	Krzyskowiak	(LEN)	8 : 34,2
	Roelants	(BEL)	8 : 30,8
	Biwott	(KENY)	8 : 51,0
	Keino	(KENY)	8 : 23,6
	Gärderud	(SVE)	8 : 08,02
	Malinowski	(LEN)	8 : 09,7
	Korir	(KENY)	8 : 11,80
	Koriuki	(KENY)	8 : 05,51
	—		

Nők

80—100 mg

1932 :	Didrikson	(EA)	11,7
1936 :	Valla	(EA)	11,7
1948 :	Koen	(HOL)	11,2
1952 :	Strickland	(AU)	10,9
1956 :	Strickland	(AU)	10,7
1960 :	Press I.	(SZ)	10,8
1964 :	Balczer	(NDK)	10,5
1968 :	Caird	(AU)	10,3
1972 :	Erhardt	(NDK)	12,59
1976 :	Schaller	(NDK)	12,77
1980 :	Komiszova	(SZ)	12,56
1984 :	F. Brown	(EA)	12,84
1988 :	Donkova	(BUL)	12,38
1992 :	—		

400 mg

1984 :	Moutawakil	(MAR)	54,61
1988 :	Flintoff	(AU)	53,17

Magasabbra, messzebbre

Az atlétika talán leglátványosabb versenyszámai közé tartoznak az ugrások. A versenyzők valóságos akrobaták, akik úgy rugaszkodnak el a földtől, hogy minél több időt töltsenek a levegőben. Kell a mutatványhoz egy adag gyorsaság, erő, rugalyosság, ritmusérzék, ügyesség... S a mindez összejön, a nagy eredmény, győzelem sem marad el.

Magasugrás. Az újkori olimpiák versenyszámai között találjuk. Akkor még „ollózó" stílussal léptek át a ma szerénynek mondható 180 cm-es magasságot. Ezzel a technikával nemigen emelkedett a léc. A stílusváltást az amerikai Horine „szabadalmazta". Kényszerből. Történt ugyanis, hogy az edzésekre egy szűk udvarba kényszerült, s hogy a nekifutó távot növelhesse, oldalról kellett a lécet megközelítenie. Az elrugaszkodó lábon is változtatott — a léchez közelebb esővel lökte el magát a földtől, s a távolabb esőt vitte át előbb a léc fölött. Úgymond, átgurult a léc fölött. Így fektette le a gurulótechnika alapjait. Az eredmény: néhány év alatt 30 cm-t javult a világcsúcs. Horine nem nyert olimpiát, de ő volt az első magasugró, aki túlszárnyalta a 2 méteres álomhatárt (1912-ben 201 cm-t ugrott). A csúcsot Brumel 228 cm-es rekordja jelentette. S talán még emelte volna, ha meg nem sérül. Még gurultak a magasugrók, amikor Fosbury új stílussal, a Fosbury-floppal lepte meg a sportvilágot. Az átállás apogatózóéveiben Stones még átgurult a 231-es magasságon, aztán átvették a stafétabotot a flopp hívei. A világcsúcs újra nekirugaszkodott. Az első világcsúcstartó olimpiai bajnok az amerikai Osborn, őt követték: Johnson, Dumas, Brumel, Wessig. Az olimpiai dobogó legmagasabb fokáról leszorult világcsúcstartók között szerepelnek: Horine, Baeson, Steers, Thomas, NiCsi-csin, Matzdorf, Sotomayor. Ha, de ez utóbbi Barcelonában még javíthat.

A **rúdugrás** 1896—1968 között szigorúan amerikai szám volt. Münchenben törtek élre az európaiak, s azóta ők játsszák a főszerepet. Egynél többször (pontosan kétszer) csak a „repülő plébánosnak", Bob Richardsnak sikerült olimpián győznie. A szám legjobbjának elkönyvelt Warmerdam (az utolsó bambuszrudas repülő óriás) bár 17 évig tartotta a világcsúcsot (4,77 m-rel), olimpiai aranyat nem nyert. Szergej Bubkán a sor, hogy a plébánost befogja, ma ő a legjobb, az üvegszálas rudak Ikarosza.

Távolugrásban, három olimpiát leszámítva, mindig az amerikaiak győztek, de kétszer csak Carl Lewisnek sikerült. A győztesek között olyan nevek találhatók, mint Owens, Boston, Beamon... Ez utóbbi Mexiko Cityben szenzációs 8,90 m-es ugrásával 23 évre „megoldotta" a világcsúcs kérdését. A legutóbbi VB-n Powell írta át. Most az a kérdés: ki lesz az első távolugró, ki túlszáll a kilenc méteren? Carl Lewis? Powell?

A **hármasugrók** az atlétika kenguruí. Első nagy bajnokuk a japán Tajima, aki elsőként érte el a 16 métert. A 16 évig álló világcsúcsát a brazil da Silva írta át, aztán jött a lengyel Szmidt, aki a 17 méteres álomhatárt szárnyalta túl. Az olimpiák elnyűhetetlen bajnoka kétségtelenül a szovjet Szanyejev, aki sorozatban háromszor nyert olimpiai aranyat.

Az első újkori olimpiákon szerepeltek a helyből ugrások — magas-, hármas- és távol- —, örökké emlékezetes bajnokuk az amerikai gumiember, Ewry Ray. Három versenyszámban nyolc aranyérmet nyert.

ARANYÉRMESEK:

Férfiak

Magas

1896 :	Clark	(EA)	1,81
1900 :	Baxter	(EA)	1,90
1904 :	Jones	(EA)	1,80
1908 :	Porter	(EA)	1,90
1912 :	Richards	(EA)	1,93
1920 :	Landon	(EA)	1,94
1924 :	Osborne	(EA)	1,98
1928 :	King	(EA)	1,94
1932 :	McNaghton	(KAN)	1,97
1936 :	Johnson	(EA)	2,03
1948 :	Winter	(AU)	1,98
1952 :	Davis	(EA)	2,04
1956 :	Dumas	(EA)	2,12
1960 :	Savlakadze	(SZ)	2,16
1964 :	Brumel	(SZ)	2,18
1968 :	Fosbury	(EA)	2,24
1972 :	Tarmak	(SZ)	2,23
1976 :	Wszola	(LEN)	2,25
1980 :	Wessig	(NDK)	2,36
1984 :	Mögenburg	(NSZK)	2,35
1988 :	Avdejenko	(SZ)	2,38
1992 :	—		

Férfiak

Hármas

1896 :	Conolly	(EA)	13,71
1900 :	Prinstein	(EA)	14,44
1904 :	Prinstein	(EA)	14,32
1908 :	Ahearne	(ANG)	14,92
1912 :	Lindblom	(SVE)	14,76
1920 :	Tunlos	(FIN)	14,505
1924 :	Winter	(AU)	15,525
1928 :	Oda	(JAP)	15,21
1932 :	Nambu	(JAP)	15,72
1936 :	Tajima	(JAP)	16,00
1948 :	Ahman	(SVE)	15,40
1952 :	da Silva	(BRA)	16,22
1956 :	da Silva	(BRA)	16,35
1960 :	Szmidt	(LEN)	16,81
1964 :	Szmidt	(LEN)	16,85
1968 :	Szanyejev	(SZ)	17,39
1972 :	Szanyejev	(SZ)	17,35
1976 :	Szanyejev	(SZ)	17,29
1980 :	Uudmäe	(SZ)	17,35
1984 :	Joyner	(EA)	17,26
1988 :	Markov	(BUL)	17,61
1992 :	—		

Férfiak

Rúd

	Hoyt	(EA)	3,30
	Baxter	(EA)	3,30
	Dvorek	(EA)	3,505
	Cooke	(EA)	3,71
	Bablock	(EA)	3,94
	Foss	(EA)	4,09
	Barnes	(EA)	3,95
	Carr	(EA)	4,20
	Miller	(EA)	4,315
	Meadows	(EA)	4,35
	Smith	(EA)	4,30
	Richards	(EA)	4,55
	Richards	(EA)	4,56
	Bragg	(EA)	4,70
	Hansen	(EA)	5,10
	Seagren	(EA)	5,40
	Nordwig	(NDK)	5,50
	Slusarski	(LEN)	5,50
	Kozakiewicz	(LEN)	5,78
	Quinon	(FR)	5,75
	Bubka Sz.	(SZ)	5,90
	—		

Távol

	Clark	(EA)	6,35
	Kraenzlein	(EA)	7,185
	Prinstein	(EA)	7,35
	Irons	(EA)	7,48
	Gutterson	(EA)	7,60
	Petterson	(SVE)	7,15
	De Hubbard	(EA)	7,445
	Hamm	(EA)	7,73
	Gordon	(EA)	7,64
	Owens	(EA)	8,06
	Steele	(EA)	7,825
	Biffle	(EA)	7,57
	Bell	(EA)	7,83
	Boston	(EA)	8,12
	Davies	(ANG)	8,07
	Beamon	(EA)	8,90
	Williams	(EA)	8,24
	Robinson	(EA)	8,35
	Dombrowski	(NDK)	8,54
	C. Lewis	(EA)	8,54
	C. Lewis	(EA)	8,72
	—		

Nők

Magas

	—		
	—		
	—		
	—		
	—		
	—		
	—		
	Catherwood	(KAN)	1,59
	Shiley	(EA)	1,66
	Csák	(MA)	1,60
	Coachman	(EA)	1,68
	Brand	(DAF)	1,67
	McDaniel	(EA)	1,76
	Balázs	(RO)	1,85
	Balázs	(RO)	1,90
	Rezková	(CS)	1,82
	Meyfarth	(NSZK)	1,92
	Ackerman	(NDK)	1,93
	Simeoni	(OL)	1,97
	Meyfarth	(NSZK)	2,02
	Ritter	(EA)	2,03
	—		

Távol

	—		
	—		
	—		
	—		
	—		
	—		
	—		
	—		
	—		
	—		
	—		
	Gyarmati	(MA)	5,695
	Williams	(UJZ)	6,24
	Krzesinska	(LEN)	6,35
	Krepkina	(SZ)	6,37
	Rand	(ANG)	6,76
	Viscopoleanu	(RO)	6,82
	Rosendahl	(NSZK)	6,78
	Voigt	(NDK)	6,72
	Kolpakova	(SZ)	7,06
	Cuşmir	(RO)	6,96
	Joyner-Kersee	(EA)	7,40
	—		

Ódalnoki Kovács János

a 19. n. desején fazekasműhelye van Sárospatakon.

Román János: Sárospataki kerámia Bp. 1951.
19.o.

DÁLNOKI Kovács István

Élet és Irodalom
XXXIV.évf. 2o.sz.1990. 12.p.

Dálnoki Kovács István: Ezredvégi vadászidény

Mi ez, zsidó filmfesztivál?

BÓDI TÓTH ELEMÉR:

Ez a szél

Kiszakadva az Atlanti-óceán
temérdek sivatagjából
szívemig hullámzik ez a szél.
Beburkolja a bronzot,
fehérre mossa a követ,
megérleli a szobrokat
a város és szívünk közterein.
Akik még nem kaptuk meg
a szegényes halhatatlanság talapzatát
az emberek emlékezetében,
nagyokat szippantunk belőle a poliszban,
ahol az elképzelt
összecsap a verébnapokkal,
ezért ott a mulatság könny,
ahol egy magyar piktor,
Jánossy, a halászok kedvence
föstögeti egy svájci festő barokk bútorait,
petróleumlámpáját,
kitömött madarait,
a baseli karnevál tombolását,
amint a nép árad a hídtól,

laza redőiben a vesz

hiszen irdatlan pénzö
költenek hadseregel
megnő az ember elh

Nemzetek szárnyain
légitársaságoknak g
a nyugati szél,
ez az eget szántó lát
álmot serkentő,
népek kedvetlenség
tenger kebeléből kis
riadalmas sóhaj,
a dolgok idilli boldo
elveszett reménye,
nyárspolgárok, filoz
átrobog rajtam, mir
hangos tülköléssel,
nagy idomokkal és
hajadonok álmodozi
a zegzugos utcákba
egymásba bújnak a
a folyók táncos hull
száll az újjáépült or
vadonatúj házai kö

Dalnoki Lajos

műasztalos

+ 55 éves Eosárban

Budapesten

Vas. Ujs. 1913. 580 l

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS ISKOLAI KIRÁNDULÓVONATAI

1447. KÉT TÁNYÉR, porcellán, szi
mit Blumen und Symbole. Ch

— **Gyászrovat.** *Dalnoki* Lajos müasztalos 55 éves korában Budapesten meghalt. Az elhunyt nem mindennapi tehetséggel és lelkes **ambicióval** müvelte a szépirodalmat és kedvelt alakja volt **az** irói társaságoknak. Számos csinos verset irt, melyet maga zenésitett meg és nótáit szerte éneklik **az** országban. A szinmüirás terén is sikerrel próbálkozott és egyik népszinmüvét a szegedi Dugonics-társaság pályadijjal jutalmazta és a vidék nagyobb szinpadain nagy sikerrel adták elő. Felesége és két kis fia gyászolja. Az Otthon-kör gyászlobogót tüzött ki régi tagja elhunyta alkalmából.

ték virág

ajánsz, v

Tayence,

ronz, dor

élholdidc

hit geätz

csont, m

lfenbein,

fa tövé

a.

ronzszobr

ntött b

1913
Nov. 21.

alakban sorakozó férfialakkal. Kina. — Zwei Zier-China.

kokkal. Japán, XIX. sz. — Grosse Vase, Steingut,

én vésett arabeszkek közt alakok. Perzsa. — Grosse rabesken Figuren. Persisch.

t frizben állatalakok. Perzsa. — Stockgriff, Silber,

al, rézkupakkal. Török. — Tschibuk, Buchsbaum-apsel. Türkisch.

ros és gyöngyös disszel. Afrika. — Armband, Bronze.

lapon szines virágcsokor két madárral. Japán. — né, mit Blumenbukett und Vogel. Japan, XIX. Jh.

on szines virágcsokorral. Japán, XIX. sz. — Grosse em Fond Blumenbukett. Japan, XIX. Jh.

gyazott szines zománcdisszel, elefánt hátán nyugvó ámpást. Japán. — Zwei Kandelaber, Bronze, mit

megírva

Dálnoki Lőrinc

Ötvös Kolozsvár

1653 ban két aranyos kupát
készitett Kolozsvár városnak

Nokolötvcéh 58. l.

e crédit.

Budapest, 6 novembre 1935.

kas Emil,
nd en gros

Budapest.

présenté votre dernière collection
'envoyer les articles énumérés sur la

u même temps de m'envoyer pouctu

Dálnoki Mihályné MDK

Debreceni asztalos.

A mesterség apáról fiura szállt.

Pl.

"Dálnoki Mihályné fiával Dálnoki Pállal"

Sternegg Mária: Ø Iróalmáriumok Debrecenből.
Ip. müv. Muz. Évk. III-IV. 35-48.l.
46.l. 16. jegyz. 1960.

M. D. K.

DÁLNOKI NAGY Pál ötvös

1795 körül a rimaszombati ötvöscéh tagja

Miskolcon működik

Mihalik Sándor: Szentpéteri J. .. Bp. 1954.

136. l.

Dálnoki Nagy Pál, ötvös. Az ötvösséget az 1760-as években Miskolczon Szombathi Ferencznél (l. o.) tanulta és 1764-ben szabadult fel. Később alighanem a rimaszombati ötvös czéh kebelében működött.

Rómer Flóris: A hazai ötvös czéhek szabályai. *Századok.* 1877. 422. l. — *Szendrei János dr.:* Miskolcz város tört. Miskolcz, 1911. IV. 668. l.

Dálnoki Nagy (I.) Pál, ötvös. Az ötvösséget az 1760-as években Miskolczon Szombathi Szabó Ferencznél (l. o.) tanulta és 1764-ben szabadult fel. Utóbb mint vidéki mester a rimaszombati ötvöscréhhez tartozott, de Miskolczon működött. 1791-ben a rimaszombati czéh előtt szegődtette fiát, D. N. (II.) Pált (l. o.), aki már évek óta tanult nála, s egyuttal kérte azonnali felszabaditását. A czéh a kérelmet teljesitette.

Mihalik Sándor: A rimaszombati ötvöscréh. Bpest, 1919. 48, 58, 93. l. — Rómer Flóris: A hazai ötvöscréhek szabályai. Századok. 1877. 422. l. — Szendrei János dr.: Miskolcz város tört. Miskolcz, 1911. IV. 668. l.

Dálnoki Nagy Pál

öt rös

l.

Kendrey-kentirányi

356. l.

Arad:

E lapon fölül
~~Fölül~~ (balra „Arad
Platz) látjuk, melytől jo
che) és a „Megyeház" (Com
alatta pedig a „Román
(Röm. kathol. Kirche), a
„Városháza" (Stadthaus),
goge) van. Az egyes képek
czimere, Maros allegorikus
zése, az Igazság istennője s e
ket. Ezeken kívül ~~mint d~~
nyugszik s különféle hadi eſz
olvassuk
balrol: „Bettelheim te
s jobbról: „Gesetzlich ge
Verlag v. Geor. P

Ltſza 48

Dálnoki Nagy Pál I.

ötvös Miskolczon 1791-ben szegödteti fiát, Dálnoki Nagy Pált, elgyúttal kéri azonnali felonabadítását a vinaszombati ötvöscréhtől, meghez (mint vidéki mester) tartozott. A fiu t.i. már évek óta tanult nále.

Fia: D.N.P.II.
1810-ben lett a vinaszombati ötvöscréh tagja de továbbra is Miskolczon működött.

48.l. 58.l.

Kerület.

Az Orsz. Magy

országgyülési képviselő v

Sorsz.	Név	Állás (rang)	Fizetés		Születési év	
			Kor.	f.		

Dálnoki Nagy (II.) Pál, ötvös. D. N. (I.) Pál fia. Az ötvösséget atyjánál tanulta, aki 1791-ben szabadította fel. A rimaszombati ötvöscéh, mint Miskolczon működő vidéki mestert, 1810-ben vette fel tagjai sorába.

Irodalom:

Mihalik Sándor: A rimaszombati ötvös-
céh. Bpest, 1919. 58, 93. l.
48,

Dálnoki Pál

Debreceni asztalos.

A mesterség apáról fiura szállt.

Pl. "Dálnoki Mihályné fiával Dálnoki Pállal"

Sternegg Mária: Irodalmáriumok Debrecenből.
Ip. műv. Muz. évk. III-IV. 35-48.l.
46.l. 16. jegyz. 1960.

Dálnoki Pál

MDK

asztalosmester

1780-1800 évek között a debreceni asztaloscéh bejegyzett mestere.

STERNEGG MÁRIA: Iróalmáriumok Debrecenből. Ip.müv.Muz.Évk.III-IV. 1960. 35-48.l.

45.l. 15. jegyz.

Dálnoki Székely Kapu

l.

Balogh Erdélyiren

148-l.

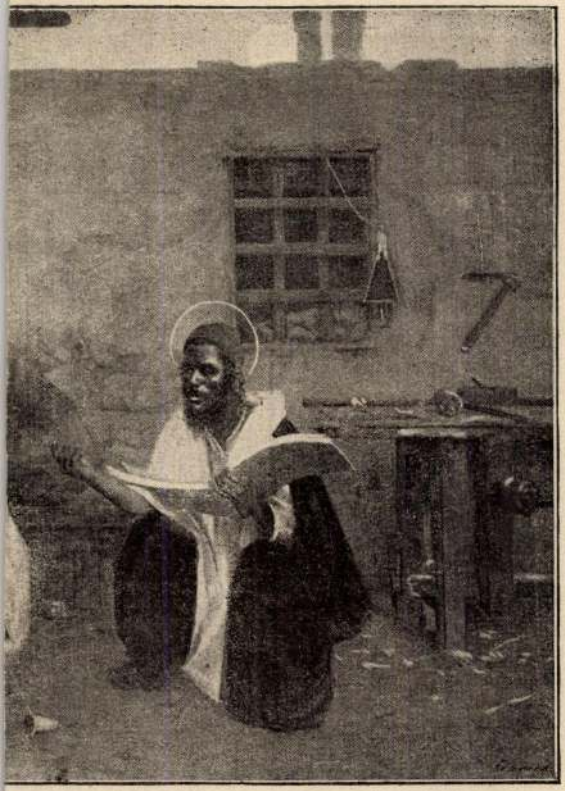

BÉLA. A szent család.

Dalos Olivér festő

Leibenbachék áznak, fáznak...

Zuhog az eső, vödrökbe, lavórba kopog az égi áldás. Doh- és gombaszag, áporodott levegő az amúgy rendben tartott szobában. A csillár zsinórján is vízcsepp csillog, a ház idős lakóit figyelmeztette is a polgármester; vigyázzanak a villannyal, nehogy az áram megüsse őket! Kip-kop — hangzik kínosan: ázik a szoba, ázik a konyha, ázik itt minden. Nem csoda, hiszen egy idő óta nincs fedele a háznak. A cserép ripittyára törve kupacokban az udvaron és a már ősszel ültetett salátás kiskertben a ház előtt. A házról a lécet is leszedték, csak a födémfák bordái láthatók a padlás fölött. A bérlő feje fölül hetekkel ezelőtt a ház tulajdonosa szedette le a tetőt, s azóta rá sem néz; eső veri, szél fújja, s talán a tél is eljön, hogy ezt az áldatlan állapotot megcsodálja Magyarszecsődön.

— Nem voltunk itthon, a húgom temetésére utaztunk Hajduhatházára, Debrecen mellé. Mikor hazaértünk, már le volt szedve a cserép. Hazajövet, a boltban már mondták, hogy Juci néni leszedette a tetőt a fejünk fölül.

A nyolcvanesztendős Leibenbach Pál panaszát hallgatom az eső áztatta szobában. A ház az ötvenes években épült, még teljesen kész sem volt, amikor tulajdonosai külföldre távoztak. A hétgyermekes Leibenbachékra Horvátnádalján kis híján rádőlt az az öreg ház, amiben akkor laktak. Korbácsos Ferencé

temetésre mentünk az Alföldre. A bérletet rendesen fizetjük, havi 600 forintot. Egy takarékbetétkönyvbe rakjuk, mert Molnárné nem hajlandó mitőlünk átvenni.

— Mikor járt itt utoljára?

— Tegnap is. A bíróságokra futkoz. Azt akarja, hogy minket innen kirakjanak. Van itt egy üres szoba, amit mi nem használtunk sohasem, abban akar lakni, amikor hazajön Grazból.

— Maguk a gyerekeikhez nem tudnak menni? — kérdezem a rozzant embert.

— Hova? Melyikhez? Megnősültek, férjhezmentek. Ki Horvátnádalján, ki Rempehollóson, meg Csákányban lakik. Melyikhez menjünk? Imre fiam meg itt lakik velünk, ő meg folyton betegeskedik a gyomrával. Különben is, mi ezt a lakást nem úgy foglaltuk el, szabályos kiutalással költöztünk ide, fizetjük utána a lakbért. Meg gondját viseltük, ahogyan tudtuk. Hogy mi lesz itt, azt csak az Isten tudja — fakad ki keserűen.

Az idős ember egyedül van itthon. A felesége a körjegyzőségre ment át Vasaljára, éppen a ház ügyében. Meg is találjuk. A jegyző úr előszobájában üldögél magába roskadva. Várnia kell, mert a jagyző úr foglalt: óvodaépítési ügyben tárgyal valakivel. A kedvünkért félbeszakítja a tárgyalást.

— A bérlő és a tulajdonos között bírósági per folyik — kezdi az elején a körjegyző. — Molnárék ötvenhatban elhagyták ezt a házat, az akkori közös ta-

nyeg az, hogy a bérlők ezt a bírósági végzést nem fogadták el, fellebbeztek. A bíróság azonban másodfokon is Molnárné keresetének adott helyt. Az ítélet jogerős. Leibenbachéknak át kellene adniuk a szobát, a folyosót és a verandát. Ám a kompromisszumra nem hajlandók.

— Akkor hát?

— A tulajdonos a másodfokú határozat után akcióba kezdett. Lebontatta a tetőt, azzal, hogy fel kívánja újítani.

— Azóta hetek múltak el. Semmi nem mozdul.

— Leibenbachék a megyei ügyészséghez fordultak. Az ügyészség a Legfelsőbb Bírósághoz felülvizsgálati kérelmet nyújtott be. Úgy tudom, január 12-én lesz a tárgyalás. Feltehető, hogy Molnárné emiatt állt el a felújítás folytatásától.

— Akkor most januárig veri az eső Leibenbachékat?

— A ház a bérlő birtokában van. Köteleztem Molnárnét, hogy a birtokháborítást szüntesse meg. Először hallani sem akart róla, aztán úgy nyilatkozott, hogy helyreállíttatja a tetőt.

— A falu mit szól mindehhez?

— Hát nincsenek róla jó véleménnyel. Az eljárást elítélik. Vannak persze, akik Molnárné mellett állnak. A legvadabb időkben, az ötvenes évek elején építették a házukat. Megszenvedtek érte. Molnárnénak öt felnőtt gyermeke van, özvegy. Szeretné visszakapni a jogos tulajdonát. Leibenbachék életük nagy részét ebben a házban élték le. Itt öregedtek meg, itt váltak lassan-lassan teljesen tehetetlenné. Talán megegyezhettek, volna. De mindegyik a maga igazát fújta: kompromisszumra egyik sem volt hajlandó.

Ezt nevezik patthelyzetnek. Csak csúf ez a patthelyzet. Az idős lakókat nézve pedig szánalmas és rettenetes. Az, hogy távollétükben leszedték fölülük

A rozzant ház lakója...

a tetőt, különösen. Egy utcabeli fakó hangon, de indulatait nem palástolva jegyzi meg: az idős házaspár ezt nem érdemelte meg. Egy másik meséli, hogy megpróbáltak ponyvát húzni a ház fölé, de a födémen nem állt meg. A falu, a szomszédok jó szándéka itt kevés.

— Nem tudom. Molnárné egy hónapja járt nálam. Mondtam neki, részemről lezárt az ügy. Mi a házat helyreállíttatni nem tudjuk, ez az ő kötelessége.

Leibenbachnéval végül is a körjegyzőségen váltunk szót.

— Miért nem fogadták el tavaly az önkormányzat ajánla-

ZŰR—reália

A napokban nyílt új kiállítás a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ első emeleti Stúdió Galériájában. Dalos Olivér és Ughy Miklós harmadéves rajz szakosok; közös tárlatuk „ZŰRreál" fedőnevet viseli.

— Így élünk mi egymás mellett— jegyezte meg a kiállítás rendezője, utalva az „árukapcsolásra". Ugyanis a kiállítás egyik nap megnyílt, a másik nap török ruhaneműk vásárát rendezték meg a kiállítótérben. Az alkotók természetesen tudtak róla, sőt azt nyilatkozták, hogy volt már kiállításuk, műveiket sokan látták, de mégtöbben látták volna, ha képeik árnyékában legalább egy cipővásárt rendeztek volna. És az sem utolsó szempont, hogy a gesztenye-sütéssel illatosított kiállítás-megnyitó után másnap is komplex volt a látogatói élmény.

Akik most tévednek a Stúdió Galériába a „zűr-reáliának" már csak a művészi megfogalmazásait láthatják.

tea

Esztergomi pasztell

Az első országos pasztell biennálét pénteken nyitották meg Esztergomban.

A megnyitón átadták az országos pályázat díjait. A biennálé fődíját Kocsisné Gerencsér Anna esztergomi festőművész kapta meg. Bikácsi Daniela budapesti festőművész a Művelődési és Közoktatási Minisztérium díját, Muzsnai Ákos budapesti festőművész a Magyar Alkotóművészek Egyesületének díját, Földi Péter somoskőújfalui festőművész a Képző- és Iparművészeti Lektorátus díját, Aknay János szentendrei festőművész Esztergom város díját, Sajdik Ferenc budapesti grafikus a Kernstok Károly Alapítvány díját vette át.

Beszéljünk másról

Szavakkal, szavakról. Nincs is más lehetőségünk. A beszéd, a megszólalás (szinte önmagáért való) szépsége süt a *Jelentkezünk* című kiadványból, amely a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola gondozásában jelenik meg (többek között a vasi és a zalai közgyűlés támogatásával) és tartalmazza mindazokat a megszólalásokat — verseket, esszéket, tanulmányokat, regényrészleteket, meséket, novellákat — , amelyek gimnazistákban, főiskolai hallgatókban, volt főiskolásokban, tanáraikban — és olyanokban, akiket nem lehet egyik kategóriába se sorolni — fogalmazódtak meg, és mindenáron „ki akartak mondódni".

Hiszen mintha helyben topognánk, távlatok nélkül, mindenen túl, néha kicsit tehetetlenül. És ha a „hová"-ra nem érkezik válasz, maradnak a paradoxonok, a szép szavak, és velük együtt a hit, hogy mindez *nem lehet hiábavaló.*

J. Nyírő József bevezető esszéje adja meg a Jelentkezünk 52. darabjának (amely a tavalyi első-második és az idei első számot foglalja magába) alaphangját: *„Valahogy így kéne tehát. De a rács hamar ismét testet ölt. Hisz vágyaink — tudjuk — ellenállhatatlanok s beteljesületlenek.*

Esztétizálni muszáj, bár képtelenség.

Élni kell, bár nem lehet."

És ott van mindjárt a „mégis": *Merklin Tímea* (munkatársunk) dolgozatában, amely Madách Az ember tragédiája című művét elemzi, és kimondja, hogy „a LEHETŐSÉG! Talán ez a legfontosabb szó a világon".

Szavak, újra csak szavak. A „besorolhatatlan" *Bolyai János,* az 1802-től 1860-ig élt matematikus megdöbbentően „modern" versei, *Orsós Jakab* borzongató novellája az átok (a szó...) erejéről, *Szécsi Magda* meséje önmagunk kereséséről — a másikban, *Rigó József* versei, arról például, hogy „pénteken már szeptember lesz", *Tagai Imre* Bergmanfilm-elemzései, és így tovább.

Jelentkeztek — és ebben akkor is van valami szép, ha szavaik nem szállhatnak máshová, csak a semmibe.

via

Az éjszaka húsevő virágai

Sajnos, nem tudok németül. Valaki lefordíthatta volna ezeket a versszövegeket... Mert biztosan nem véletlenül szánta őket képei mellé, talán részletező, pontosító adalék gyanánt, Brigitte Kolonovits.

Nem azért, mintha nem volna világos ez a mélyrehatoló, „ásatag" erotika, ez a neoprimitív szexuálmánia — az éjszaka húsevő virágait mindenki felismeri; ősi jelek ezek, ráadásul egy, a művészeti tanulmányok által nem befolyásolt, talán kétkezi varrónő tolmácsolásában. Mert

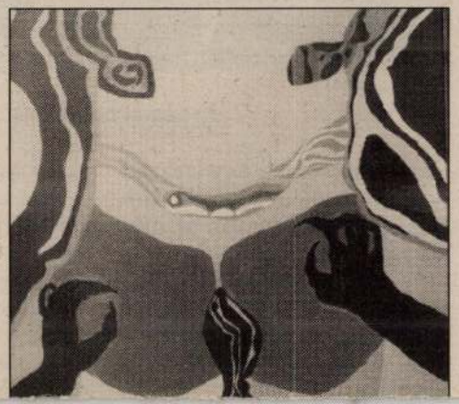

lebénulva, nyugdíjas korában kezdte el festeni vágyainak víziói, tudatának burjános vadhajtásait. Freud bizonyára alapesetnek találná mindkettőjüket.

Brigitte képein úgy látszik, a

paplanalàtti Én nem nagyon

Szóval, én elolvastam volna

Néptánc — határok nélkül

Hét országból érkeztek magyar néptáncegyüttesek a Határon Túli Magyarok Fesztiváljára, amelyet — az idén először — Pécsett rendeztek meg. A Dunántúlon ez volt az első nagy bemutatója a határon túli magyajdasági Kupuszináról, Temerinből és Becséről, a kárpátaljai Aknaszlatináról és Péterfalváról, a horvátországi Kórógyról, az erdélyi Kolozsvárról, a szlovákiai Felvidékről, Vágkirályfáról és a burgenlandi Alsóőrről

Tisztelettel meghívjuk Önt

DALOS VIKTÓRIA
LELKES A. GERGELY
RAFFAI RÉKA

festőművészek

kiállítására

a DUNA GALÉRIÁBA
(Budapest XIII., Pannónia u. 95.)

2002. április 10-én 18 órára.

Megnyitja:
KIRÁLY KATALIN

DUNA GALÉRIA

Megtekinthető:
2002. április 10-től április 28-ig,
hétfő kivételével, naponta 10-18 óráig.

A kiállítás létrejöttét támogatták:
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete,
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

MT Reklámiroda: 436-9119

D Dalzon Ferenc

Besztercebányáról,
1806-ban 23 éves

D

Dalzon Ferenc, Besztercebányáról, 23 éves korában, 1806 febr. 20-án iratkozott be.

lása
Fleischer Béla 36 l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Dalzotto (Dal Zotto)

C. Zotto.

A m.kir. vallás- és közoktatásügyi
szám alatt s a budapesti IX.ker.
deletének másolata:

A máriabesnyői
festményének restaurálására. Még
utasitom a m.kir. Állampénztárt,
bert h. államtitkárnak, a Müemlé
sének hivatalos nyugtájára elszá
ki és tárcám fent megjelölt alna
pest, 1924.évi január hó 24-én.

Dályai ötvös

Kolozsvári ötvösök 1700-1848. Jakab Elek. Oklevéltár. Kolozsvár tört. II. és III. kötetéhez. II.k. Bp. 1883, 730 l.

Dályai ref. templom

falképei

hetzerebben Magyardályai

lásd

Arch. Ért

1888, 50 és Ev. U.

képekkel

eitschrift für Numismatik 1884. 47.
ejkfalvi torony 373.
enta, római sáncz 133.
ermegh család pecsétje 187.
r. Zichy-féle serleg 236.
ólyom r. kath. templom kelyhe 129.
ománcz, byzanti 101; — díszítés 101; — -díszítés kelyheken 417; — készítés, régi 373; — középkori 100; — magyar és erdélyi 440; — magyar sodronyos 101; — művek, orthodox 104; — rekeszes 101; — sodronyos 97; — -színek 422; — -technika 101; — -technika Magyarországban 419.
Zurány, Silvanus-féle oltár 186.
Zürichi öv 174.
Zrínyi Ilona sírköve 448.
Zsaskó árvai község 385; — őslakói 386.
Zsegrai egyház falképei 193.
Zsidó imádságok 441; — irodalom 438.
Zsidók keresztülmenete a Veres-tengeren 441.
Zsigmond király Miklós szobrászmestere 1411. okt. 12. 447.
III. Zsigmond III-as garasai 245.
Zsigmond magyar király oklevele, Constanz 1418. 251, 338.
Zsil, aranymosások 88.

A tartalomjegyzéket és tárgymutatót készítette Dr. BORSOVSZKY SAMU.

Dálya ref. templom

falképei

a székely nemzeti címer

a falképen XV. sz.

Repr.

Jancsó Benedek

A székelyek.

Bp. 1921. 14. l.

T. 1540.

kőtő, Julcsa chemisette csipkéből,
illusion szoknya dudorokkal és csip-
koszorú kivágott derék és ruha bro-
mlag és az asztalon virág látszik.

DIVATKÉP
tárából.

Pest 1862.
iusban 1862.
st Gusztáv, Pesten.

23 cm.

Dályai templomfalképen

lásd

Székelydályai

alatt is

Magyar Dályai ev. ref.

templom

festett famennyezete
1630-ból.

XVI. századbeli
falképek –

Huszka József:

Magyar diszitési moti-
vumok a Székelyföldön.
Sepsiszentgyörgy 1883.
9. l – 10. l. – 15. l –

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Dályai
templomkastély
1451.

Kővári Erdéjeml.
241. l.

Nagyölvedi r. Kath. iskola

VI. 226.

Ø Damanas Gergely

XVI.

l.

Pasakivárép

118-l.

DAMANAS, Gregorio. Valószinüleg azonos egy DA MENASIO vagy DA MENAGGIO-val, aki 1555-ben Egerben dolgozott, ahol éppen 1562-ben volt Damanas./A.N.B./

Maggiorotti, 432.

Damanas, Gregorius kőmüves-mester M.D.K.

Felfogadásáról az 1561ó évi számadásokból értesülünk

Dótahy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár
épitkezésein 1493 és 1596 között
Az Egri Muzeum Évkön ve 1964. I. Eger, 1964 . 182.1.

.1.281

M.D.K.

Damasus, Gregorius t

Verancsics püspök 1562. július 8-án az egri vár építőmesterévé teszi. Négy új bástyával lép munkába.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp.1969. Akadémiai Kiadó, 319. old.

M.D.K.

Damianus, olasz kőműves

1562-ben lép az egri
vár szolgálatába.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál.
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. AkadémiaiKiadó.

812. old.

M.D.K.

Gregorius Damanas

1562 jún.8-án Bartolomeus kőművesmester helyére állítja Verancsics püspök.4 új kőműves jön vele. Így 14-en lesznek,de télen csökken a számuk.

Détshy Mihály:Munkások és mesterek az egri vár építkezésein 1493 és 1596 között.I.közl.179.o.

Az Egri Múz.Évkönyve.I.Eger,1963

M.D.K.

Gregorius Damanas

1562 jún.ban őt alkalmazza a püspök,mint kőművesmestert.

Dótshy Mihály:Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között.I.közl.182.o.

Az Egri Múz.Évkönyve.I.Eger,1963

Damanas, Grogorius kőmüves M.D.K.

mester

1562-ben az egri vár épitkezéséhél dolgozik

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között

Az Egri Muzeum Évkönyve 1964. I. Eger- 1964. 179.l.

Damanoski, Hans, asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztaloslegények jegyzéke: "Damanoski, Hans, Besztercebanya, 1677 v.1 1678". 115.old. 13.jegyz

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII.században - Adatok Győr város asztalosmívességének történetéhez 93.old

Arrabona, 9-Kantus János Múz. Győr, 1967. - A Győri Múz. Évkönyve

FRANZ D A M A N S K Y , textilfestőmest.

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:. 485.- Herr FRANZ D A M A N S K Y
Felvétel ideje: 1852. 19. 9em.
Hová vették fel: Kischbér/Aisbér/. 163.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA. A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

Damänosky H./~~an~~ Hanss/,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztaloslegények jegyzéke származási hely szerint:"Besztercebánya:Damänovsky H." 121.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században - Adatok Győr város asztalosművességének történetéhez 93.old

Arrabona,9.- Kantus János Múz.Győr,1967.- A Győri Múz.Évkönyve